

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08332

20 ERTSEHLUNGEN

Zebullon Levin

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ז. לעווין

20 ערצעהלונגען

פארלאג בעללעטר

ניו יארק, 1923

Copyright, 1923, by Louis Levin

אינהאלט-פארצייכנים:

זייט	
5	דער מענצער . . . . .
52	זיין מאמע און זיין כלה . . . . .
60	דער פוסט און פאסניק . . . . .
78	די ערנידעריגטע . . . . .
85	פראהיבישאָן . . . . .
97	דער פארקריפעלמער הערשער . . . . .
106	א שטראהל . . . . .
115	„אָנקעל בענדזשאמין“ . . . . .
134	א יונגע אלמנה . . . . .
147	דער כחותן . . . . .
155	אין אינדיגען שרעק . . . . .
162	מאקס געהט אויף קבר אבות . . . . .
172	ביז'ן סוף . . . . .
178	די שנאה . . . . .
183	פארשוועמטע הייליגקייט . . . . .
190	בראָנקער מענעמענט . . . . .
198	די עקרה . . . . .
202	די גע'מ'ע ווייב . . . . .
209	א שלעכטע מאמע . . . . .
215	דער גרונטער העלה . . . . .

דער מענצער

1

דזשאָן איז געווען פון מיטעלען וואוקס, דיק, כמעט קיילעכדיג, מיט ברייטע פלייצעס, מיט א שווערען קאָפּ טונקעל־ברוינע האָר, געקרייזעלט, ווי ביי א ניגער. זיין טונקעלער פנים איז געווען גרויס און ברייט, מיט א גרויסען נאָז, א ברייטע מויל, גרויסע אויגען. זיין טראָט איז געווען שווער און זיינע הענט זיינען ארויסגעהאנגען פון די אַרבעל ווי די קעפּ פון מעכטיגע האַמערס. די פינגער פון זיינע הענט און זיינע נעגעל זיינען געווען גראָב, אומגעלומד פערט־צושוואַמען און האַבען געהאט אויף זיך איינגעגעסען די אלע פאַרבען און שטאָפען, וואָס זיינען דורכגעגאנגען דורך זיינע הענט ביי זיין ארבייט, מאַכענדיג הענטלאַך פאר שטעקענס און שירמס. דזשאָן איז געווען אן אמת'ער „ספּאַרט“, שטענדיג ניי און דיין אויסגעפוצט; א באַריהמטער טענצער. פרייטאג און שבת נאכט אויף בעלער. איהם האָט ניט געאַרט וועמעס „פאראיין“ אָדער „סאַך סייעטי“ עס גיט דעם באָל — ער איז געקומען מיט זיינער א מיידעל, אָדער אַהן א מיידעל — אין האַל האַבען איהם שוין קיין מיידלאַך ניט אויסגעפעהלט; אין מיטען וואָך — אין דענסינג־סקוהל. זומער — אויף „פיק־ניקס“, אין קוני־אילענד און אנדערע פלעצער. ער האָט געהאט כמעט א ברוטאַלען אויסזעהן, און מיידלאַך האַבען פונדעסטוועגען ניט אויפגעהערט זוכען זיין פריינדשאפט; און אין א ים פון גליק און זיסע פאַנטאַזיעס האָט געשוואומען די מיידעל, זיך גליצענדיג מיט דזשאָן'ן איבער'ן גלאַטען טאַנץ־זאַל, ארומגע־קלאַמערט מיט דזשאָן'ס אייזערנע אַרעמס, איהר קאָפּ באַהאַלמען אויף זיין ברוסט.

דזשאן האָט אלע מיידלאך באהאנדעלט גלייך, ניט געוויזען
 קיין איבעריגע פריינדשאפט צו קיינע פון זיי. אָפגעטאַנצט, „אָפּ-
 געטריט“ און „גור־באָי“ ער האָט זיך געהיט פון זייער נאָהענט-
 קייט. איהם האָט זיך געוואָלט זיין פריי, „לעבען א טאָג, אפּ-
 טאַנצען זיינע יאָהרען. איהם איז געגאַנגען גוט: יונג און שטאַרק,
 א גוטער פאַרדינער, אָהן שום צרות פון וועלכער־ניט־איז זייט.
 ניט געהאַט פאַר קיינעם צו זאָרגען א הויץ פאַר זיך אַליין. זיין
 וועלט איז געווען גוט און ליכטיג — א טאַנץ־האַל, א „פּיק־ניק“,
 א קונ־יאַילענד.

ער האָט אזוי אַרומגעטאַנצט ביז ער האָט זיך באַקענט מיט
 לאַה'ן. ער איז דאַמאָלסט אַלט געווען אַרום אַכט און צוואַנציג
 יאָהר.

2

דערזעהען האָט ער לאַה'ן ביי זיין שוועסטער מלכה איז הויז.
 וואו זי האָט אַריינגעמופט אַלס א „באַרדערקע“. לאַה איז געווען
 נאָך א גרינע, קיינע פולע פיער חדשים ניט אין לאַנד. זי האָט
 נאָך אין יענער צייט דורכגעלעבט די שווערע בענקענים נאָך איהר
 היים, נאָך איהר טאַטע־מאַמע, ברידער און שוועסטער, די גאַס, די
 שטערטעל. זי האָט נאָך דאַמאָלסט איינגעהאַלטען זיך פון א לאַך
 צו טאָן, מיינענדיג, אז זי טאָר דאָס ניט טאָן. און זי האָט געפיהלט,
 אז איהר פליכט איז צו טראַכטען און בענקען נאָך דער היים. אין
 שאַפּ ביי דער אַרבייט פלעגט זי זיך פאַר'הלום'ען און גאָר פאַרגע-
 סען, אז זי געפינט זיך ביי א לויפּענדיגער מאַשין, און נאָך סאַפּער
 פלעגט זי זיך אוועקזעצן אין איהר צימער און טראַכטען פון איהר
 היים, פון איהר טאַטע־מאַמע, פון אַלץ, וואָס איז דאָרטען, און זי
 פלעגט זיך צוואווינען מיט הייסע טרעהרען. לאַה איז זיכער גע-
 ווען, אז אַלץ, וואָס איז דאָרטען, איז גוט, לייעב, זיס, טייער און
 אַלץ, וואָס דאָ, טויג ניט.

עס איז געווען א געוואָלדיגער קאָנטראַסט צווישען דזשאָן און
 לאַה'ן: ער איז געווען גרויס, שווער, זיין פנים און קערפּער אויס-

געגאסען פון געדיכטען, סאָלירען מעמאַל. לאַה איז געווען גאַנץ קליין געוואַקסען, און אלץ אין איהר איז געווען קינדיש. איהר קערפער איידעל און דין; א קלייניקע מויל, א קליין נעזעל, נאָר דער שטערען א הויכער און אויגען גרויסע, און דער קאליר פון איהר געזיכט א געזונטער, ווייס און ראָז. אין סך הכל האָט לאַה אויסגעזעהען, ווי א גרויסע ליאלקע.

דזשאָ האָט אָנגעהויבען צו קומען צו זיין שוועסטער מלכה'ן אין הויז וואָס עפטער, כמעט אלע אבענד. לאַה האָט איהם אבער געגעבען נאָר וועניג געלעגענהייטען צו פארברענגען מיט איהר. ערשטענס, האָט דזשאָ איהר ניט אינטערעסירט; זי האָט איהם אין א געוויסען זין פאַראַכטעט, פיינט געהאַט, אָהן א פאַרנוואָס. זי האָט אין איהם געזעהען, האָט זיך איהר אויסגעדוכט, „אמערי קא“, וואָס זי קען אזוי ניט ליידען—די שווערקייט, האמעטנע אומד געלומפערטקייט, וואָס וואַרפט ארויף א שרעק און א אימה, און פון וואָס איהר האָט זיך אזוי געוואַלט אנטלויפען. און א חוץ דעם, איז דזשאָ'ן גאַנץ זעלטען אויסגעקומען צו זיין מיט לאַה'ן צוזאמען; קומענדיג צו זיין שוועסטער אין אבענד, האָט ער לאַה'ן ניט געפונען, ניט אין „קיטשען“, ניט אין „פראַנטרום“. זי איז שוין געזעסען אָדער געלעגען ביי זיך אין רוים. געהן צו איהר אין רוים — דאָס האָט דזשאָ ביי זיך ניט געקענט פועל'ן — ער קען דאָס ניט טאָן! דערזעלביגער דזשאָ, וועלכער האָט געקאָנט „צו קומען“ און באקאנט ווערען מיט וועלכער מיידעל פון זיין קרייז ער האָט נאָר אליין געוואַלט, וואָס ער האָט געוואוסט אלע גענג און וועגען, אלע „טריקס“ פון דער דאָזיגער פראַפעסיע—ער איז געווען שטאַרק פארזאָרגט, ווי אזוי געהענטער באקאנט צו ווערען מיט לאַה'ן, ווי אזוי צוצוהיען איהר געהענטער צו זיך. ער האָט נאָר איצט אויך געטאַנצט, ווי פריהער, אבער צווישען די טעג פלעגט ער זיך אָפט אוועקזעצען און פארטראַכטען זיך, וואָס ער האָט פריהער קיין מאָל ניט געטאָן. דזשאָ האָט פיינט געהאַט טראַכטען, אבער די שולדיגע אין דעם איז געווען לאַה.

דזשאָ'ס שוועסטער, מלכה, האָט פאַרשטאנען, וואָס דזשאָ'ס

קומען צו איהר אזוי אַפּט באַדייט. זי האָט געזעהען, אז ער „גלייכט“ לאַה'ן, און זי האָט זיך באַרעכענט, אז דאָס וואָלט גע-
ווען אַ גאַנץ גלייכע זאַך. מלכה האָט אליין ניט געוואוסט, צי זי
האָט יע נחת פון איהר ברודער דזשאָו, צי ניט. צו פיער יאָהר
איז דזשאָו געבליבען א יתום, אָהן א טאטען און אָהן א מאמען.
און זיך אַרומגעוואלנערט, א הונגעריגער, א באַרוועסער און נאקע-
טער, ביי „משפּחה“; דערנאָך ביי בעלי מלאכות. ער איז קיינמאָל
ניט געווען זאַט, קיינמאָל ניט געהאַט קיין גאַנצען פּאָדעם אויף זיך.
מלכה געדענקט נאָך גאַנץ גוט, ווי ער האָט אלע מאָל אויסגעזעהען.
איצט, דאָ אין אמעריקא, איז דזשאָו גרויס און גראַב, אויסגעפּוצט
אין די שעחנסטע און בעסטע, פאַרדינט גוטע „וויידזשעס“, און ער
דערט ענגליש — וויל גאָר קיין אידיש ניט רעדען (וואָס פאַר אַ מיז
ענגליש דזשאָו האָט גערעדט, איז מלכה קיין מבין ניט געווען און
זי האָט ניט געוואוסט, אז דזשאָו'ס ענגליש איז „מיט'ן קאַפּ
אַראַפּ“). מלכה האָט אויסגעזעהען אַקוראַט ווי דזשאָו'ס אַ שוועס-
טער, אַ גרויסע, צוגאַסענע אידענע מיט אַ קיילעכדיגען מאַנסביל-
שען פנים, און געטראָגען האָט זי מאַנסבילשע שיד. אבער אַ זעהר
גוט-הערציגע, א „דימענטענער מענש“. דזשאָו האָט ליעב מלכה'ן
און האָט פאַר איהר דרך ארץ. אויך מלכה'ס קינדער האָט דזשאָו
שטאַרק ליעב און ניט, זיי אלע מאָל ניקעלס, דיימס און אויך קוואַר-
טערס. ער האָט שוין אַ פּאַר מאָל געוואוינט ביי מלכה'ן און
„אוועקגעמופּט“, ווייל ער האָט ניט געקענט שטימען מיט מלכה'ס
מאָו, אַ בייזער איד, אַ שלעכטער, קיינער קען מיט איהם ניט אויס-
קומען. אז מלכה קוקט איצט אויף דזשאָו'ן און זי דערמאַנט זיך,
וואָס ער איז געווען אַמאָל אין דער הויס, קליינערהייט, זעהט זי.
אז ער איז איצט אַן אמת'ער „מאַנאַרבע“. איז אבער די צרה מיט
איהם, וואָס ער האָט גאָר ניט אין זינען וועגען אַ תכלית, ווייס ניט
ווי צו האַלטען אַ סענט. ווי ער קריגט נאָר די „פּיידע“, האָט ער
דאָס באַלד ניט, שיט מיט געלט און קלעהרט גאַרניט וועגען „צעט-
לען זיך“ זי האָט איהם שוין עטליכע מאָל געפרובירט שדכו'ען אַ
בלה, און ער האָט ניט געוואָלט הערען אפילו. דערפאַר האָט מלכה'ן

דער מענצער

9

איצט שטארק הנאה געמאן דערפון, וואָס דושאַו „זוכט“ לאה'ן.

3

מיט'ן גאַנג פון דער צייט האָט לאה'ס שנאה צו אמעריקא אָנגעהויבען זיך אויסוועפען. און זי האָט גענומען קוקען אַהן האָס און שפּאַט אויפ'ן טומעל און די מענשען. זי האָט געפיהלט, אז אויך זי ווערט איינע פון די אלע, און דאָס האָט איהר ניט פאַר- דראָסען. אין די נאָך סאפערס האָט שוין מלכה געזעהען צו פאַר- האַלטען א וויילע לאה'ן, זי זאָל זיך ניט פאַרהאַקען אין איהר רום, כדי דושאַו זאָל האָבען מעהר געלעגענהייט זיך צוזאמענצוקומען מיט איהר. זי האָט אויך ניט אויפגעהערט פאַרלויבען איהר ברור דער פאַר לאה'ן, וואָס פאַר א וואַוילער און גוטער יונג ער איז. זי האָט אויך געגעבען לאה'ן צו פאַרשטעהן, אז עס טויג ניט פאַר א מיידעל צו זיצען אליין פאַרשפאַרט אין רום; א מיידעל דאַרף ארויסגעהן, דאַרף באקענען זיך מיט מענשען, און אויב זי, לאה, וועט וועלען, וועט איהר דושאַו „אויסלערנען ענגליש“.

מיט דער צייט האָט זיך לאה געהענטער באקענט מיט דושאַו'ן און ער האָט אויפגעהערט אויסזעהן אין איהרע אויגען אזוי האַ- מעטע-אומגעלומפערט; און לאה איז ניט געווען קיין אויסנאהם פון אלע איבעריגע מיידלאך: דושאַו'ס געוויסע קראַפט איבער פרויען האָט אויך צוגעצויגען צו איהם לאה'ן. זי האָט זיך אין איהם ניט פאַרליבט, אָבער אז דושאַו האָט איהר אויף א גאַנץ העפליכען שטייגער איינגעלאדען ארויסצוגעהן מיט איהם אביסעלע אויף א שפּאַציער, האָט זי איהם ניט אָפגעזאָגט.

נאָך דעם גרויסען גליק וואָס דושאַו'ן האָט געמראָפּען, אז לאה איז מיט איהם געגאנגען, האָט ער געוואָרפען אן אומ'חן אויפ'ן טאַנצען, איהם האָט אויפגעהערט ציהען אהין, צו יענער קאָמ- פאַניע. ער האָט נאָר דערצו מעהר קיין צייט ניט געהאַט. ער האָט געמוזט זעהן לאה'ן אלע אבענד, און ער וועט דאָך ניט נעמען לאה'ן אהין, אין יענע פלעצער!... ער האָט גאָרניט געוואָלט, אז לאה זאָל וויסען פון יענע ערטער... ער וואָלט ניט געקאַנט צוקור

קען, ער וואָלט דאָס ניט אויסגעהאלטען, צו זעהען, אז אימיצער פון די באַיעס וועט ארומנעמען לאה'ן, צודריקען איהר צו זיך און אוועקלאָזען זיך מיט איהר אין א טאָנץ... ער האָט ניט געוואָלט, לאה זאָל גאָר אַנקוקען, וויסען פון יענע מיידלאך, וואָרים לאה איז דאָך גאָר „אז אנדערע...“ ווי קומען יענע צו איהר!... ווי טאָג צו נאַכט, ווי דער הימעל צו דער ערד! לאה איז דאָך א מיידעל, וואָס מען דארף איהר אויסקושען אלע גלידער, וואָס מען מוז איהר אָפּהיימען ווי די אויג אין קאָפּ, מען דארף איהר ארומטראָגען אויף די הענט. ער האָט נאָך קיינמאָל ניט געזעהען אזא מיידעל ווי לאה! ניטאָ נאָך אזא מיידעל, ווי לאה!...

לאה האָט גאָנץ גוט פארבראכט מיט דזשאָו'ן. שבת נאָך מיטאָג און זונטאָג אין קוני איילענד, אין ראקאוויי, אין אנדערע זומער פלעצער. דזשאָו איז געווען א גרויסער בריה אין געבען א מיידעל א „גורטיים“, און איצט, לאה'ן, האָט ער עס געגעבען מיט'ן פולען האַנט. ער האָט מיט איהר ניט אויסגעלאָזט קיין איין „שאָו“ אין לונא פאַרק און סטיפּלטישויס, געפּאָהרען מיט איהר אויף די הילצערנע און אויף די לעבעדיגע פערדלאך, געדערהט זיך אויף אלע רעדער, געוויעגט זיך אויף אלע וויעגען און דריידלאך. אין אָנפאַנג האָט לאה'ן פארשווינדעלט דער קאָפּ, זי האָט זיך גע'שראַקען, און ער האָט איהר געטרייסט, געבעטען, זי זאָל ניט מורא האָבען, געהייסען איהר צוהאלטען זיך פעסט צו איהם. דערנאָך האָט זיך לאה צוגעוואוינט, עס האָט איהר ניט געשווינדעלט און זי האָט זיך שוין ניט געשראַקען.

אין די אבענדען אין מיטען וואָך געהען זיי אראָב אין גאַס באלד נאָך סאַפּער, און דזשאָו נעהמט לאה'ן אין אייזקריעם פאר' לאָר פאר די מואווינג פיקטשורס און נאָך די מואווינג פיקטשורס. אין די גאָר הייסע אבענדען געהען זיי „פאַר א וואָק“, ווידער מיט אייזקריעם אדער „סאָדעס“ מעהר ווי איין מאָל. כמעט אלע איר בערטיאָג ברענגט ער לאה'ן א באַקס קענדי; זי קען גאָר אזוי פיעל ניט אויפעסען.

דזשאָו'ס שוועסטער, מלכה, איז שטאַרק צופרידען מיט

זיין ליעבע. זי האָט אלע מאָל געוואָלט, ער זאָל חתונה האָבען מיט אַ הימישע מיידעל, ניט מיט איינע פון זיינע חברה. דזשאָו מוז נעמען אַ ווייב אַ „פּאַלנעם מענשען“, און דאָס האָט זי גוט געזעהען אין לאַה'ל, און אז זי איז אַ פּיין, אַרענטליך קינד, האָט דאָך יעדער איינער געקאָנט זעהן אויף איהר. איז דער גאַנצער חסרון איהרער, וואָס זי איז אזוי קליין, פאַר דזשאָו'ן „אויף איין צאָהן“, איז דאָס אַ קנאַפער אומגליק; אַז ער גלייבט איהר און וויל איהר, איז זי דאָך מסתמא גוט פאַר איהם.

4

דזשאָו האָט ביי זיך געפיהלט, אַז ער מוז קריגען לאַה'ל, זי מוז זיין זיינע — ער האָט זיך אַבער געשראָקען, מורא געהאַט פאַר דער קליינער, „גרינער“ לאַה. דזשאָו, וועלכער האָט געקענט מאַכען אַלערליי קאָמפּלימענטען און געוואוסט אלע סטעזשקעס צו אַ מיידעל'ס האַרץ, האָט זיך געפיהלט שוואַך, אומבאַהאַלפּען גענען לאַה'ל, און האָט מורא געהאַט אויסרעדען פאַר איהר, אַז ער מוז איהר קריגען, זי מוז זיין זיינע... ער קען דאָך ניט רעדען צו לאַה'ל, ווי ער האָט גערעדט צו די אלע אנדערע... לאַה איז דאָך ניט אזאַ, ווי זיי. זי איז דאָך גאָר אַנאַנדערע... איהם האָט אויסגעפעהלט דער מוטח זיך מודה צו זיין פאַר לאַה'ן...

לאַה, ווידער, האָט גאָרניט אנגעהויבען טראַכטען פון פאַר ליעבען זיך אין דזשאָו'ן. עס איז אַבער געקומען פון זיך אַליין. זי איז געגאַנגען און געפאַהרען מיט דזשאָו'ן אָהן שום חשבון; ווייל עס איז פאַר איהר געווען אינטערעסאַנט, ווייל זי האָט געדען און מיטגעמאַכט זאַכען, פון וועלכע זי האָט פריהער ניט געוואוסט. און איהר זיין אזוי אַפּט צוזאַמען מיט איהם, איהר עלענדקייט דאָ, און דאָס, וואָס דזשאָו איז געווען אזוי גוט צו איהר, האָט געמאַכט לאַה'ס פריינדשאַפּט צו איהם וואַקסען און וואַקסען. און שטענדיג איז דזשאָו געגאַנגען אָנגעטאָן שעהן און ריין, און זיינע העפליכע מאַניערען צו אַ ליידי, וואָס ער האָט געוואוסט קלאָהר אויף אויסווייניג און געפראַקטיצירט אויף

לאה'ן לויט אלע דינים — די אלע זאכען האבען לאה'ן דערנעהענדיגערט צו איהם, און שטארק געהאלפען דושאָו'ן אין זיין געווינען איהר.

שפעטער אביסעל האָט שוין לאה אומגעדולדיג געווארט אויפ'ן אבענד, ווען דושאָו וועט קומען איהר „נעמען“, און נאָך מעהר האָט לאה געווארט אויפ'ן שבת נאָכמיטאג און אויפ'ן זונטאג, מיט די פארגעניגענס, וואָס די טעג וועלען איהר ברענגען. דושאָו'ס שוועסטער, מלכה, האָט שטארק מיטגעהאלפען, ניט אויפגעהערט זאָגען לאה'ן, אז זי גלייבט איהר אזוי, ווי זי וואָלט געווען איהר אייגען קינד, און האָט איהר שטארק מקרב געווען, טאקע כמעט ווי א מאַמע. לאה האָט מעהר ניט געהאט קיין צייט און קיין געלעד געהייט און אויך ניט קיין חשק צו זיצען איינע אליין אין רום און בענקען... דושאָו'ס גרויסער, ברייטער פנים, מיט די אלע צוגרויסע זאכען אויף איהם, האָבען איצט אויסגעזעהען אין לאה'ס אויגען גאנץ געוועהנליך...

דערנאָך איז דושאָו געגאנגען ווייטער און געבראכט לאה'ן א פרעזענט צוויי פּאָר טייערע זיידענע זאַקען; אביסעל שפעטער — א פּאָר זיידענע ווייסטען. לאה האָט ניט פּראָטעסטירט און צוגע'ן נומען די מתנות, ערשמענס, זיינען איהר טאקע געפעלען געווען די זאַכען, און ווידער, ווען אפילו ניט, וואָלט זי גאָרניט געהאט דאָס האַרץ צו אנטזאגען דושאָו'ן און ניט נעמען. און נאָך מעהר איז פארשטארקט געווארען לאה'ס פריינדשאפט צו דושאָו'ן, ווען ער האָט זיך דערוואוסט פון א בריעף, וואָס לאה האָט געקראָגען פון איהרע עלטערען, אין וועלכען זיי האָבען זיך באקלאָגט אויף זייער אָרימקייט, און ער, דושאָו, האָט זיך אָנגעשלאָגען שיקען זיי א פּאָר דאָלער. דאָס געלט האָט טאקע לאה פון איהם ניט גענומען, נאר זיין אָנבאָטען האָט געמאכט אויף לאה'ן א שטאַרקען איינדרוק. דאָס וואָרט „דושאָו“ האָט פּאָר לאה'ן מיט דער צייט געמיינט גוטסקייט, פייניקייט, ערעלקייט, פריינדשאפט... און דושאָו'ס מבינות אויף פרויען האָט איהם באַלד געצייגט, אז ער קען שוין רעדען מיט לאה'ן אפענע דבורים, און ער האָט גערעדט, אויסגע'ן

זאגט איהר, זיך מודה געווען. און לאה האט איהם געענטפערט עהרליך, ניט געשפיעלט מיט איהם קיין קאמעדיע. זי האט אַנֶר גענומען זיין ליעבע, און געזאָגט איהם, אז אויך זי האט איהם ליעב. און איצט האט דזשאָו צום ערשטען מאל געדריקט לאה'ן פעסט צו זיך, און איהר געקושט, און ער האט געמינט, אז ער האט איינגענומען די נאנצע וועלט, און קיין גליקליכערער מענש פון איהם איז נאָר קיינמאל אויף דער וועלט ניט געווען. דיזעלבע וואָד האט דזשאָו פֿייערליך מקים געווען דעם דין און געקויפט לאה'ן און ענגיידזשמענט־רינג, א „סאָליטער“, א רינג מיט א דיר מענט פאר הונדערט מיט פינף און זיבעציג דאלאר. אזוי פיעל געלט האט ער קיינמאל ניט פארמאָגט, אפילו א העלפט אויך ניט, און ער האט צוזאמענגעבאָרגט ביי חברים ביז די נויטיגע סומע. אלע האָבען געוואוסט, אז מען מעג דזשאָו'ן געטרויען אפילו טויר־זענדער — ער איז גוט, ווי נאָלד.

5

— איצט, דזשאָו, — האט לאה געזאָגט איין אבענד צו איהר חתן, ביי איהר אין רום — מוזען מיר זיך נעמען פיהרען אביסעל אנדערש; איך מיינ מיט'ן ספענדען די געלט. דו ארבייטסט שווער און איך אויך, דארפען מיר ניט אויסגעבען שבת און זונטאג אזוי פיעל געלט. מיר וועלען בעסער לעגען אין די בענק. מיר וועלען דאך דארפען האָבען א סך געלט. ביי דזשאָו'ן איז געווען שטארק אָנגעלעגט לאה'ס זאָרגען זיך וועגען א תכלית און וואָס זי וויל ניט גרינג אויסגעבען זיין געלט, און איבערהויפט איהר זאָגען איהם, אז זיי וועלען דארפען א סך געלט; ער ווייס דאָך, אויף וואָס זיי וועלען עס דארפען: אויף זייער חתונה!... אויף זיין חתונה מיט איהר, מיט לאה'ן!... דזשאָו האט זיך מודה געווען פאר לאה'ן, אז ער איז א בעל־חוב אריבער הונדערט דאלאר. ער האט איהר ניט געזאָגט אויף וואָס ער האט דאָס געלט צוזאמענגעליהען: אויף איהר ענגיידזש־מענט־רינג. ער האט זיך געשעהמט און ער האט מורא געהאט.

אז איהר וועט עס פאררדיסען... לאה האט זיך א שוואכען קרים געטאן, דערהערענדיג, אז ער איז שולדיג אזוי פיעל געלט; זי האט איהם אָבער גאַרנישט געזאָגט, ניט אויפגעוואַרפען איהם, און עס איז געבליבען, אז די ערשטע זאך וועלען זיי אויסצאהלען זיינע חובות.

דזשאָ האָט געוואָלט, ניט אנדערש, אז לאַה זאָל אויפהערען אַרבייטען, זי זאָל זיצען אין דער היים, און ער וועט פאַר איהר צאָהלען זיין שוועסטער; נאָר לאַה'ן איז דער דאָזיגער פּלאַן ניט געפּעלען געווארען. אמת, דזשאָ פאַרדינט גאַנץ פינע וויידזשעס און עס וועט זיין גענוג פאַר ביידען צום לעבען און מען וועט נאָר דערפון קענען עפעס „סייפען“. אבער צו וואָס דאַרף זי דאָס? לאַה איז געווען אַן אויסגערעכענטע מיידעל און שטענדיג געהאט אין זינען וואָס שפעטער וועט זיין. זיי וועלען דאָך מוזען האָבען עטליכע הונדערט דאלאַר אויף דער חתונה און אויף איינפיקסען רומס. דער פּלאַן פון נעמען זאכען אויף אויסצאהלען, ווי דזשאָ האָט פאַרגעשלאָגען, כדי די חתונה זאָל קענען זיין וואָס גיכער, איז לאַה'ן ניט געפּעלען געווען. זי האָט געוואָלט קויפען פאַר „קעש“, זי זאָל וויסען, אז עס איז אַלץ איהרע. דזשאָ'ס שוועסטער האָט זיי אויך אפּגערעדט דערפון. זי האָט געהאט איהר ער-פאַהרונג: עס קאָסט דריי מאָל אזוי פיעל, און איידער עס איז נאָך אויסגעצאהלט איז שוין אַלץ ציבראָכען און צושטאַכען; מען צאָהלט און מ'צאָהלט, עס ווערט מיאוס צאָהלענדיג, און מען האָט ניט קיין זאָכען און ניט קיין געלט. האָט לאַה פריהער ביי זיך אָפּגעמאַכט און דערנאָך פאַרגעלעגט פאַר איהר חתן, זיי זאָלען אלע וואָך צו-זאַמענלעגען זייערע ביידענס וויידזשעס, אַראָפּנעמען וויפיעל זיי דאַרפען אויף צום לעבען און די איבעריגע אוועקלעגען אין די בענק. דאָס וועט אויסמאַכען יעדע וואָך אַ פינע פאַר דאלאַר; און לאַה האָט אויסגערעכענט, אז אין אַ יאָהר אַרום פון איצט וועלען זיי שוין האָבען גענוג געלט אויף צו מאַכען די חתונה און איינצופיקסען באלעבאַטישע דריי, און אפּשר פיער רומס. דזשאָ איז געווען אַ קנאַפער מומחה אין טראָגען געלט אין

די בענק. ער האט קיינמאל נישט געקאנט באנעמען, ווי מען הויבט דאס גאר אן טאן און צו וואס מען דארף דאס — האט ער עס איבערגעלאזט אין גאנצען צו לאה'ן; זי זאל דאס „מענעדזשען“ און זיין די באלעבאסטע איבער'ן געלט. און כדי וואס מעהר צופרוי דענשמעלען זיין כלה, האט שוין דזשאָ געוואלט ווערען צופרום אין הלכות שפאָרען געלט. שבת, ביים צוזאמענלייגען ביידענס ווידזשעס און אויסרעכענענדיג, וויפיעל זיי וועלען דארפען אויף דער וואָד, האט דזשאָ געוואלט נעמען וואס וועניגער געלט. ער האט זיך אפילו פארמאסטען רויכערען א פיפּ: די סיגארעטס קאסטען צרטייער, נישט ווייט פון צוואנציג סענט א טאָג; טאכאק פאר'ן פיפּ וועט זיין גענוג א קוואַטער א וואָד — האט שוין לאה נישט געקאנט צוועהן, ווי ער שטיקט זיך און ווערנט זיך מיט'ן פיפּ, און זי האט איהם „געאַרדערט“, נעמען זיך צוריק צו די סיגארעטס. דאָס געלט איז טאקע אן עברה, אבער וואָס זאל ער טאן, אז ער קען זיך פאָרט נישט אָפגעוואוינען? די פיפּ מיט'ן טאכאק האט פונדעסטוועגען לאה איהם נישט געלאָזט ארויסווארפען, געהייסען איהם באהאלטען. זי האט אויך איינגעפיהרט וויכטיגע עקאָנאָ מישע רעפאָרמען אין דזשאָ'ס לעבען. ערשטענס, האט ער אויפֿגעגעבען עסען זיינע סאפערס אין רעסטאָראנט: עס קאסט צו טייער, און דערצו וויל זי נישט, ער זאל איבערפיהרען דעם מאָגען; און דזשאָ איז געקומען אלע טאָג עסען סאפער ביי דער שוועס־טער צוזאמען מיט לאה'ן, וואָס האט געקאסט פאר ביידען פינף און פערציג סענט — א קוואַטער זיינער און צוואנציג סענט לאה'ס; אין רעסטאָראנט פלעגט דזשאָ פריהער איבערלאָזען א האלבען דאָלאַר פאר סאפער. דזשאָ האט וויעדער געוואלט זיין צופרום: אויפגעבען זיין רוב, וואָס האט איהם געקאסט צעהן דאלאר א מאָ נאט, און אריינמופען צו מלכה'ן. איז, ערשטענס, נישט געווען קיין פלאץ, און דערצו האט נאָד לאה איינגעזעהען, אז עס וועט נישט זיין פראַקטיש צוליב פארשיעדענע ארזאכען. דזשאָ האט געהאט גאָר גרויס השק דערצו; ער האט זיך אָבער נישט געשמעלט דאנער געז: אז לאַה זאָגט! זי האט אבער אָפגעשאפט דזשאָ'ס טומען

אלע טאג מיט א נייע „נעקטיי“ — גענוג צוויי „טאגס“, איינע אויף אלע טאג, איינע אויף זונטאג; און געקויפט האָבען זיי ביידע צוזאמען, און לאה האָט אויסגעקליבען, און ניט געצאהלט קיין דאלאר פאר א „טאג“, ווי דזשאָו האָט דאָס אלע מאָל געטאָן, קיין פינף און זיבעציג סענט אויך ניט, א האלבער דאלאר איז אויך געווען צוטייער פאר לאה'ן. זי האָט איבערגעקוקט דזשאָו'ס „סטאק“ סוטס און גע'פסקן'עט, אז די סוטס זיינען נאָך גאנץ גוטע סוטס, ער דארף ניט קיין נייע, מען דארף נאָר אביסעל צופרעסען — צו דער חתונה וועט ער זיך מאכען א שווארצען סוט. העמדער דארף ער נאָך אויך ניט קויפען, זאָל ער אויסטראגען די, וואָס ער האָט, אלע גאנץ און כמעט ווי ני. די אונטערוועש וועט זי אביסעל אונטערפיקסען — מ'טאָר ניט אוועקווארפען קיין זאכען, וואָס מען קען נאָך טראָגען.

נאָך דער ארבייט איילט זיך דזשאָו צו לאה'ן אהיים. די קאָר נעמען קען! ער ניט, דער וועג איז א געדעהטער, מען דארף וואר-מען און בייטען קארס, און ער מאכט עס צורפוס שנעלער. לאה קומט פריהער פון איהם, און ער געפינט איהר שוין אין איהר רום ווארטענדיג אויף איהם. זיי פארברענגען דאָרט, ביז מען רופט זיי עסען סאָפער. דערנאָך ווידער אין רום; מען קושט זיך און „מ'האָט זיך האָלט“. דזשאָו וויל גאָרניט ארויסגעהן פון לאה'ס רום. לאה וויל אָבער האָבען פרישע לופט, און איהר ווילט זיך אויך אָפט אַנקוקען א מואווינג פיקטשור. דזשאָו הויבט זיך אָהן חשק, וואָר רים וואו קען איהם דען זיין בעסער, ווי ביי לאה'ן אין רום! ער שמעלט זיך אָבער ניט דאָגעגען: אז לאה זאָגט! זונטאג בייטאג אדער ביינאכט געהען זיי אין אידישען טהעאטער. זי לאָזט איהם ניט קויפען קיין דאָלאַרדיגע טיקעטס, ווי איהם וואָלט זיך שטארק וועלען; אָבער אויך ניט, חס ושלום, אין דער הויך אויפ'ן גאלערי — פינף און דרייסיג סענטיגע באלקאָני-טיקעטס, גאנץ גוטע טי-קעטס, מען זעהט די זעלבע „פליי“ וואָס פאר א דאלאר — אי באַלעבאָטיש, אי ביליג.

דזשאָו'ס ליעבע ווערט מיט יעדען טאָג אלץ שטאַרקער, ברע-

נענדיגער, און ער איז פול מיט די זיסטע האַפנונגען אויפ'ן גליק, וואָס איהם שטעהט פאַר — חתונה האָבען מיט לאה'ן. זיין גאנצע פרעהליכע, אָפּגעטאָנצטע פארגאנגענהייט איז איצט פאר איהם א חלום, א פארפלוויגענע זאַך, נאָך וועלכע ער בענקט ניט און וואָלט פאר קיין פאַל ניט געוואָלט אומקערען זיך צוריק.

אויך לאה איז גליקליך, נאָר לאה'ס נאָטור איז א גאנץ אנדערע פון דזשאָ'ס; ניטאָ ביי איהר דזשאָ'ס „משונעת“; אלץ איז ביי לאה'ן מיט חשבון: זי האָט ליעב איהר חתן, ווייל ער איז א וואוילער, גוטער יונג, א געזונטער, א פארדינער, ער האָט איהר אזוי שטאַרק ליעב, און זי איז די הערשערין, און דער אייזערנער דזשאָ ליעגט ביי איהר אין איהר קלייניקער הענטעלע — זי טוט אן אויסגעצייכענטען שידוך. אַי, וואָס דזשאָ איז א שטיקעל פלוט, ניט קיין שטאַרק געזעצטער, איז דאָס גאַרניט אזא געוואל-דיגער חסרון, ס'איז א קלייניקייט — זי וועט וועגען דעם זעהן שפעטער.

דורך די אבענדען ביי לאה'ן אין רום איז דער הויפטטהעטיגער געווען דזשאָ; ער האָט צוגעשטעלט כמעט די גאנצע צאָהל קושען און „האַלט־האַבענעש“, און לאה האָט זיך פריינדליך געלאָזט קושען און „האַלט־האַבען“, און אויך א קוש געטאָן איהר חתן, און זי האָט געוואוסט ביי זיך, אז זי האָט גוט געטראָפּען.

6

לאה'ס חשבון האָט יאָ געשטימט און ניט געשטימט. צום יאָהר האָט דער באַנק ביכעל געוויזען פיער הונדערט און פופציג דאלאַר, כמעט פונקט די סומע וואָס זי האָט אויסגערעכענט; אבער דאָס איז ניט געווען גענוג. לאה מוז האָבען אין איהרע רומס אלץ פון די בעסטע. זי און דזשאָ זיינען אין די אבענדען געגאנגען איבער די פוירניטשור סטאַרם באַקוען און דערגעהן די פרויען פון מעבעל. זיי האָבען אויך אנגעקוקט אין די סטאַרם, וואו מען פארקויפט אנדערע נויטיגע הויז־אַרטיקלען. לאה האָט גערעכענט און גערעכענט און אויסגעפונען, אז מיט וועניגער פון

פינף הונדערט דאלאר קען מען לייטיש ניט אויפפיקסען קיין רומס — זי וועט דאך ניט אַנשטעלען אין איהרע רומס זאכען, וואָס וועלען באַלד צופאלען און צובראַכען ווערען און זי וועט עס מוזען ארויס-וואַרפען; און זי קען דאך ווידער ניט אוועקספענדען דעם לעצמען סענט און בלייבען, אויף מאַרגען נאָך דער חתונה, אָהן א פּענין! די אונטערשטע שורה אויף איהר חשבון האָט איהר געצייגט, אז זי מוז האָבען קנאפע פינף הונדערט און פופציג דאלאר, שוין צוזאמען מיט דער סומע, וואָס די חתונה דארף קאָסטען, א „פליי-נע“ חתונה אין הויז, פאר די אייגענע מענשען. לאה האָט ניט גע-גלויבט אין מאכען א חתונה אין א האָל, מיט קעררידושעס און אוועקגעבען דערפאר א פאַר הונדערט דאלאר — ס'נעלמ קען צו-ניץ קומען אויף בילכערע זאכען, פון וואָס מ'זאָל מעהר הנאה האָ-בען. דושאַו'ס שוועסטער, מלכה, האָט גראַד געוואָלט איהר פולע פאַרציע נחת, א פאראדנע חתונה אין א האָל, ווי ביי לייטען, און זי האָט געפרובירט איינרעדען דושאַו', ער זאָל דורכאויס פאַר-לאנגען א האָל. איהרע רייד זיינען אבער געווען אין גאַנצען ארויס-געוואַרפען. דושאַו האָט דער שוועסטער אפילו ניט געוואָלט ענט-פערען אויף איהר געבעט. וואָס הייסט — אז לאה זאָגט! האָט מלכה געזוכט אויפוויזען לאה', אז א חתונה אין א האָל וועט זיין פאַר איהר פראקטישער, ס'וועט זיך איהר בעסער לוינען: מ'וועט איינלאדען א סך מענשען, און די „פרעזענטס“ וועלען שוין באצאָהלען פאר אלע „עקספענסעס“, און נאָך מעהר — איז אָבער לאה אויך אין דעם געווען אן אפיקורוסטע. זי האָט זיך אויף אזא מיין גליטשיגען חשבון ניט געקענט פארלאָזען; דאָס האָט ביי איהר געהייסען „לייגען די לעבעדיגע אויף די טויטע“. זיי האָבען נאָר ניט אזוי פיעל קרובים און באקאנטע איינצולאדען; און רייסען פרעזענטס איבערגעוואלד קען מען דאָך סיי-ווייסיי ניט — וואָס טוט זי, אז מ'קומט טאקע אויף דער חתונה און מ'גיט ניט קיין פרעזענט? און אז אימיצער וועט וועלען אריינשיקען א פרעזענט וועט מען דאס טאן אפילו, אז די חתונה וועט זיין א „פליינע“ אויך. די חתונה איז געווען ניט פונקט צום יאָהר, ווי לאה האָט אין

אָנפאַנג גערעכענט, נאר מיט עטליכע מאָנאַט שפּעטער, ביי מלכה'ן אין הויז. און נאָהענט צו דער התונה האָט זיך לאה אויך אַרומ געזעהן, אז דזשאָו דארף נאָר ניט קיין שוואַרצען סוט. זיין „בליו סוירדזש“ איז כמעט אזוי ווי שוואַרץ. די עטליכע און צוואַנציג דאלאַר וועט איהר גאַנץ גוט צוגיין קומען אין הויז.

אין דער זעלבער צייט האָט זיך גראַד אויסגעליידיגט דריי שעהע רומס אויפ'ן זעלבען פּלאַץ, טאַקע „נעקסט דאָר“, און דזשאָו האָט גע'פּוועל'ט ביי לאה'ן, זי זאָל נעמען די רומס. ער האָט גע'וואָלט לאה'ן זאָל ניט זיין אומעטיג, זי זאָל ניט זיין אליין, און מלכה וועט איהר די ערשטע צייט אונטערהעלפּען אין הויז. אין אָנפאַנג האָט דאָס לאה ניט געוואָלט טאָן. זי האָט געוואָלט וואַהר גען פאַר זיך אליין, אפּגעזונדערט, קיינער זאָל ביי איהר ניט ארייני קוקען און ניט אריינריידען; זי האָט מורא געהאַט, זי וועט זיך ניט פיהלען די פולע, פּאָלנע באלעבאַסטע אין איהר הויז. אלע האָבען זיך אבער געבעטען ביי איהר, דזשאָו, מלכה, די קינדער, און א חוץ דעם זיינען טאַקע די רומס געווען אן אויסנאַם, אזעלכע ליכטיגע, געראַמע רומס האָט זי ניט געזעהן אין קיינע פון די הייזער, וועלכע זיי האָבען איבערגעקוקט — האָט לאה נאָכגעגעבען.

דזשאָו האָט טאַקע געמיינט אין גאַנצען לאה'ס טובה מיט'ן אריינמופּען „נעקסט דאָר“ צו זיין שוועסטער; לאה'ן וועט ניט זיין אומעטיג, מלכה וועט איהר אונטערהעלפּען, צוואוייזען איהר אין הויז. אבער דאָס איז נאָך ניט געווען אלעס. טיעף אין דזשאָו'ס האַרץ איז געווען באהאַלטען נאָך א מיין, וואָס ער האָט ניט ארויסגעבראַכט פון זיין מויל: ער האָט געוואָלט זיין וואָס מעהר זיכער מיט לאה'ן... זי זאָל זיין אימער לעבען זיין שוועסטער, בשעת ער איז נישטאָ... ער האָט געוואָלט האָבען איבער זיין לאה'ן א שומר...

7

א באלעבאַסטע איז לאה איינע אין דער וועלט. נאַנצע טעג הערט זי ניט אויף ארבייטען אין הויז: וואַשט, פּוצט, שיערמ.

רצמט. עס האָט געלויכטען און געפינקעלט אין אלע ווינקעלאַך. דזשאַו'ס לעבע צו זיין ווייבעל האָט ניט אויפגעהערט וואַקסען, און זי האָט געקענט טאָן מיט איהם, וואָס זי האָט אליין נאָר גע- וואָלט. מלכה האָט זיך וועניג-וואָס געמישט אין לאה'ס באלען באַטישקייט. לאה האָט ניט געפרעגט קיין עצות און ניט געבעטען קיין טובות. מלכה האָט זיך דערלעבט אמת נחת פון איהר „האַ- דעוואַניק“, דזשאַו.

שבת, קומענדיג פון דער ארבייט, דערלאנגט דזשאַו זיין וויי- בעל דעם „ענוועלאָפּ“ מיט דער „פּעי“, א פארקלעפטען נאָך. אלע אין דער פריה נעמט ער ביי איהר זיינע נויטיגע הוצאות אויפ'ן טאָג. לאה פארלאנגט נאָר ניט פון איהם אזא אונטערטעניגקייט; איהר „פּאַקעט-בוך“ מיט'ן געלט ליגט אין אויבערשטען שופלאַך פון „דרעסער“ אין בעד-רום, און דזשאַו מעג נעמען וויפיעל ער וויל, זי וויל איהם אפילו ניט נאָכקוקען — וואָס האָט זי פאר איהם מורא? צו וואָס דארף דזשאַו געלט? וואו געהט ער, וועמען זעהט ער? דזשאַו וויל אָבער אליין ניט נעמען, איהם איז ליבער אלע אין דער פריה נעמען דאָס קליין-געלט פון לאה'ס האנט.

— נאָ, נעהם נאָך א קוואַדער — זאָגט לאה, כמעט בעמענדיג.
— צו וואָס דארף איך געלט?
— מ'דארף האָבען א סענט אין פּאַקעט — זאָגט לאה — ווער ווייס, וואָס מיט א מענשען קען זיך אמאָל מאַכען?
— כ'דארף ניט, כ'האָב גענוג.

דזשאַו דארף טאקע ניט קיין געלט, און איהם איז נאָך דערצו געשמאק צו הערען, ווי לאה הייסט איהם, בעט זיך ביי איהם, ער זאָל נעמען.

דזשאַו האָט געלעבט אין אן אמת'ען גו'ערן, און לאה אויך. זייער היים איז געווען שעהן און ריין, ביידע געזונט און צופרי- דען. דזשאַו האָט געארבייט, „סטעדי“, געמאכט גוטע ווידזשעס. מ'האָט געגעסען פון דאָס בעסטע; לאה'ס אייר-באָקס איז שטענדיג דיג געווען אָנגעשטעלט און אָנגעלעגט מיט גוטע זאכען; א באָקס באַטעלס ביער האָט קיינמאָל ניט אויסגעפעהלט אין הויז. און

אלע פאר וואָס האָט לאַה אוועקגעטראָגען עטליכע דאלאר אין די בענק.

א שטיקעל קרייז האָט אריינגעטראָמען אין דזשאָ'ס לעבען, ווען עס איז אנגעקומען א ברעף פון לאַה'ס היים מיט די נייעס, אז איהר מאמע איז געשטארבען. די דאָזיגע בשורה האָט לאַה'ן געטראָפען ווי א פלוצלינגער שרעקליכער קלאָפּ. זי האָט ניט אויפֿגעהערט וויינען און קלאָגען און רייסען זיך די האָר פון קאָפּ. זי האָט ניט געוואָלט הערען קיין וואָרט פון טרויסט, ניט געוואָלט זיך באַרוהיגען, ניט געקענט צו זיך קומען. דזשאָ האָט זיך נאָר טירליך אויך גענומען די פאַסירונג צום האַרצען: לאַה'ס מאמע! און נאָך מעהר דערפון, וואָס עס טוט לאַה'ן אזוי שרעקליך וועה. אבער מעהר פון אלץ האָט דזשאָ'ן געגריזשעט א געפיהל פון אייר פערזוכט צו לאַה'ס פאַרשטאַרבענער מוטער. לאַה רייסט אזוי איין די וועלט, זי וויל גאָר מעהר ניט לעבען, וויל ניט זעהן און ניט הערען מעהר פון קיינעם. פאַר וואָס? און וואו איז ער, דזשאָ, און זייער הויז? ... זי האָט דאָך איהם! ... ער איז גאַרנישט ביי איהר? ...

דזשאָ האָט ניט געוואוסט דעם טעם פון א מאמע. ער גערענקט ניט זיין מאמע, און ער האָט ניט געקענט אָפּשעצען לאַה'ס גרויסען וועהטאָג. ווען ער וואָלט דאָס אבער אפילו יאָ געקענט, וואָלט דאָס מסתמא אויך פאַר איהם געווען א קנאַפער טרויסט, וואָס זי, זיין לאַה, זאָל זיך אזוי אין גאַנצען אוועקגעבען, זיך אזוי נעמען ס'לעך בען פאַר אימיצען, אויסער איהם... דזשאָ האָט לאַה'ן ניט געזאָגט, וואָס ביי איהם אין האַרצען טוט זיך, אימיצען אנדערש אויך ניט, און ער האָט זיך ארומגעטראָגען מיט א קאַכעניש.

מיט דער צייט האָט זיך לאַה איבערגעקלאָנגט. דער ערשטער שאַרפער וועהטאָג איז פאַראיבער, און זי האָט זיך באַנוגענט מיט שווערע זיפען פון איהר גרונט האַרצען און מיט'ן גוטען אויס־וויינען זיך א פאַר מאָל אדער עטליכע מאָל דורך דער וואָך; און אויך דזשאָ האָט באלד אין גאַנצען פאַרגעסען זיין אייפערזוכט צו לאַה'ס פאַרשטאַרבענער מאמע.

ויער לעבען איז זיך ווייטער געגאנגען, ווי געווען. און ביי דענס מערכה איז נאך געווארען פיעל בעסער, אז לאה איז זיך פארגאנגען אין שווענגערען. דאמאלסט איז לאה געווארען פאר דזשא'ן עפעס א מין הייליגקייט, און ער האָט אויף איהר געקוקט מיט עהרפּורכט, מיט אַ הייליגער מורא; ער האָט איבערגעציטערט אויף איהר יעדען טראָט, אויף איהר יעדען קעהר און ריהר. ער האָט ניט אויפגעהערט בעמען זיין שוועסטער מלכה'ן, זי זאָל אכט טונג געבען אויף לאה'ן, אריינקומען צו איהר אלע וויילע זעהן, וואָס זי טוט, אונטערהעלפען איהר אין איהר ארבייט, זי זאָל זעהן, לאה זאָל זיין וואָס וועניגער אליין אין הויז... דורכ'ן טאָג האָט דזשאָן ניט געקענט ריכטיג טאָן זיין ארבייט... איהם האָט זיך אלץ אויסגעדוכט, אז מיט לאה'ן האָט עפעס פּאַסירט, לאה'ן איז „ניט גוט געוואָרען“ און זי איז אליין אין הויז... זיין האַרץ האָט איהם אלע טאָג „געזאָגט“ עפעס אַן אנדער ניט פרעהליכע פּאַסירונג, אַ סבה מיט לאה'ן. עס האָט אבער, חס ושלום, גאַרנישט פּאַסירט לאה איז בשלום איבערגעקומען. זי האָט געבאַרען אַ אינגעל.

8

דזשאָן'ס אמת'ער גחת האָט זיך אָנגעהויבען אביסעל שפּעטער, אז לאה איז שוין געווען אין גאנצען ערהאַלט פון קינפעט און איז געוואָרען די פריהערדיגע באלעבאַסטע אין הויז. ליכטיג און גוט איז פאר דזשאָן'ן געווען זיין וועלט; אין אַ גאַנץ נייע וועלט האָט ער איצט געלעבט. אלץ ארום איז, דאַכט זיך, געווען די זעלבע, וואָס געווען: די גאַס, די מענשען, דער שאַפ, די ארבייט, די ארבייטער ארום, אבער פאר איהם האָבען די אלע זאכען איצט געהאט אַ גאַנץ אנדער אויסזעהן; אלץ האָט אין זיינע אויגען אויסגעזעהן יום-טוב'דיג, ליכטיג, מחיה'דיג. דער טאָג ארבייט איז ביי איהם אוועק ווי אַ שפּיעלכעל; די ארבייט האָט זיך געט טאָן אליין. ער האָט אייגענטליך דעם גאנצען טאָג געלעבט ניט אין שאַפ ביי דער ארבייט, נאָר אין זיין היים, און געהאט פאר זיך לאה'ן מיט זיין באַי. ער האָט געזעהן פאר זיך לאה'ס פנים

מיט אלע איהרע מינעס און חו'ען, און דעם זוה'ס פיטשינקען פנים'ל און זיין יעדען גליעד, יעדען פינגערעל זיינעם באזונדער, און געזעהן איהם זייגען פון דער מאמעס ברוסט.

אויך לאה איז איצט „משוגע געוואָרען“ פון איהר גרויסען נחת, פון דעם געוואלדיגען גליק, וואָס איהר האָט געטראָפּען. זי האָט אין גאנצען פארגעסען, אז עס איז פאָראַן עפעס אנדערעס אויף דער וועלט, אַ חוץ איהר זוהן. זי האָט זיך באַשאַפּען עפעס אַ מאָדנעם ווילדען לשון, מיט וועלכען זי האָט גערעדט צו איהר זוהן. דאָס איז ניט געווען קיין טערקיש, ניט קיין טאָטעריש, ניט קיין כינעזיש, עפעס גאָר אַ נייע שפּראַך, וואָס גאָר זי און די בייבי האָבען „פּאַרשטאַנען“, אפילו דזשאָן אויך ניט. און אַפּט פלעגט זי אויך רעדען צו איהר בייבי, ווי מען רעדט צו אַ גרויסען מענשען, אליין געפרעגט און אליין זיך געענטפערט — לאה איז אמת „משוגע“ געוואָרען. דאָס איז געווען אַ פארביטענע לאה, ניט יענע געזעצטע, אויסגערעכענטע פראקטישע לאה — אַ נאַרישע לאה, אַ קינדישע לאה, — ווי יעדע פרוי, וואָס ווערט צום ערשטען מאָל אַ מאַמע.

פאַר דזשאָן'ן איז די נייע לאה געווען אַן אמת'ע איבערראַ-שונג. ער האָט קיינמאָל ניט געזעהן לאה'ן זיך נאַריש מאַכען, טאַנצען שפּרינגען, זיך משוגע מאַכען, ניט אויפהערען ריידען, פלוידערען אלערליי נאַרישקייטען — איהם האָט זיך גאָר ניט גע-קענט גלויבען, אז דאָס איז זיין לאה. ער האָט ביז איצט גאָר ניט געוואוסט, אז לאה קען זיין אזוי „צוקאַכט“, קען אזוי משוגע ליעב האָבען...

9

אביסעל שפעטער האָט עפעס פאַסירט מיט דזשאָן'ן, וואָס האָט געמאכט איז איהם אַ גאַנצע איבערקערעניש.

געהענדיג פון דער ארבייט אהיים, נאָך אַ פאַר שעה „אָווער-טיים“, און צוקומענדיג צום קאַרנער עלפּטע סטריט אין עוועניו „איי“, האָט ער דערהערט מוזיק שפּילען. ער האָט אויפגעהויבען

דעם קאַפּ. די מוזיק האָט זיך געטראָגען דורך די אָפּענע גרויסע פענסטער פון אן ערשטען פּלאַר. ער האָט ארויפגעקוקט און דער זעהן פּאַרלאַך פּאַרבייטאַנצענדיג די פענסטער, און ער האָט אויך דערזעהן אויפ'ן וואנט א שילד: „וואַפנער'ס דענסטינג אַקאַדעמיע“. דער נאָמען וואַפנער איז געווען פאַר דזשאָו'ן גוט באַקאַנט. א סך נעכט האָט ער אַמאָל פאַרבראַכט אין וואַפנער'ס „אַקאַדע-מיע“, און עס האָט אויך אַמאָל געהאַלטען ניט ווייט דערפון, אז דזשאָו זאָל ווערען וואַפנער'ס א פּאַרטנער אין א טאַנץ-געשעפט אויף קלינטאָן סטריט, און צוליב צוויי אורזאַכען איז פון דעם עסק גאָר ניט געוואָרען: ערשטענס, האָט מלכה אָן איהם זיך אַנגעשטעפּט, פאַר קיין פּאַל ניט דערלאָזען איהם אריינגעהן אין אַזאַ ביזנעס — סיידען ער וויל ווערען צו איהר אויס ברודער! און מלכה'ן האָט דזשאָו ליעב געהאַט און געהאַט פאַר איהר אבשיי; גאָר דאָס וואָלט אפּשר ניט געהאַלפּען, האָט זיך גראַד געמאַכט, אז פונקט אין דער צייט, ווען דער אָפּמאַך האָט געזאָלט געשלאָסען ווערען, איז וואַפנער אַנטלאָפּען פון שטאָרט צוליב עפעס א נע-שיכטע מיט א מיידעל. שפעטער האָט דזשאָו געהערט, אז וואַפנער האָט מיט דער מיידעל „געסעטעלט“ און איז צוריקגעקומען. אבער דזשאָו האָט זיך מיט איהם מעהר ניט געזעהן. ער האָט זיך אין יענער צייט באַקאַנט מיט לאה'ן.

דזשאָו איז עטליכע מינוט געשטאַנען און אריינגעקוקט אין די פרעהליכע פענסטער. קנאַפּע דריי יאָהר איז ער ניט געווען אין אַזאַ פּלאַץ. טאַנצען האָט זיך איהם איצט ניט געגלוסט, ער האָט אָבער געוואָלט זעהן וואַפנער'ן, זיין אַמאָליגען „גוטען ברודער“ — ווי זעהט ער אויס? וואָס קען איהם שאַדען, אז ער וועט א קוק טאָן. אבער ניט איצט — לאה וואַרט דאָרט אויף איהם מיט'ן סאַ-פּער! עס איז שוין אזוי אויך שפעט. גאָר דעם סאַפּער האָט ער שוין געגעסען היינט אומגערוילדיג... איהם האָט ניט געלאָזט אייני-זיצען... דער וואָלס דורך די פרעהליכע, לוסטיגע פענסטער פון וואַפנער'ס דענסטינג אַקאַדעמיע... און וואַפנער אליין... ער האָט געזאָגט לאה'ן עפעס א תירוץ און איז ארויס פון

היין. אין א ווילע ארום איז ער ארויף די טרעפ צו וואפנער'ן
און געוואלט אריינגעהן אין האל.

— העט-משעק! — האט א בחור'ל איהם פארשטעלט דעם
וועג און איהם אנגעוויזען אויף א רויטע קאפ אין א לאך פון א
בודקע מיט דעם אויפשריפט „העט-משעקס“.

דזשאָו האָט אין דער מינוט אין גאַנצען פאַרנעסען הלכת „העט-
משעקס“.

— איך וויל זעהן מיסטער וואפנער'ן — האט דזשאָו געזאגט
אין ענגליש.

דער טיהר-שטעהער האָט צוגערופען דעם באַיטשיק מיט'ן
קערבעל קענדי און געהייסען איהם ארוישיקען דעם באַס.

באלד איז ארויסגעקומען וואפנער: א הויכער, א דאָרער, גלייך
און שטייף, ווי א שמעקען, מיט דינע וואָנסעלאך פון געלען זאָמד
קאָליער, מיט א הויכען שמערען, וואָס האָט זיך געצויגען ווייט
ארויף אויפ'ן קאָפּ, וואו די עטליכע שיטערע האָאר איז געווען
צושמירט אויף צוויי גלייכע טיילען, ווי אַפּגעצעהלט. ער איז גע-
ווען אַנגעטאָן אין א „טאקסידא“ מיט א קילעכדיגען אַטלעסענעם
קאָלנער שוין צוזאמען מיט די לאַצען, א ווייסע אויסגעשניטענע
וועסט ביז אַרונטער, פאַרשפּילעט אויף איין קנעפעל, א ווייסע
שטייפע האַרץ און א הויכען שמעהענדיגען קאָלנער מיט צוויי אפּ-
געבוניגענע שפיצען אונטער'ן מאָרדע, אַרומגענומען מיט א ווייסען
בענדעל מיט א שלייפעל.

— דזשאָו! — האָט וואַפּנער אויסגערופען — איז דהאַט יו?
יו לוק איי מעריעד מען!

דזשאָו האָט זיך דערפּיהלט גאַנץ וואַכעדיג אַנטקעגען וואַפּ-
נער'ן, פּונדעסטוועגען האָט ער געפרובירט צו שמיכלען.

— טעלל ערדי טו קיפּ אַן איי! — האָט וואַפּנער געזאָגט צום
טיהר-שטעהער, און צו דזשאָו'ן האָט ער געזאָגט:

— קום אראָפּ דאָן סטערן!

זיי זיינען אַראָפּ אונטען אין סאַלון, דורכגענאנגען און אַריין
אין הינטער-קעמער'ל. וואַפּנער האָט געאַרדערט „דרינקס“.

וואפנער האָט זיך גע'חידוש'ט, וואָס פון דזשאָו'ן איז געוואר רען. וואו איז אהינגעקומען יענער דזשאָו? און פון זיך האָט ער איהם דערצעהלט, אז ער האָט „געטרעוועלט“, געהאט אן אַקאדע' מיע אין אינדיאַנאַפּאָליס, אבער „נאטהינג ביעטס ניו יאָרק“. און חתונה געהאט האָט ער נאָך אַלץ ניט — ער וועט ניט פאַרזאמען די מציאות, און ער איז איצט „קערפול“, יענע געשיכטע האָט איהם אָפגעקאָסט אריבער פינף הונדערט דאלאר. און ער האָט זיך זעהר שטאַרק געוואונדערט אויף דזשאָו'ן, ווי אזוי ער איז דאָס געוואָרען א „פעמילי מען“ און איהם באדויערט, וואָס ער מוז שוין בלייבען אויף אלע מאָל „סטיקען אין שאַפ“.

וואפנער האָט גערעדט גאַנץ פריינדליך, ווי עס פאַסט זיך, און מען טרעפט זיך מיט אן אלטען חבר, וועמען מ'האָט שוין לאנג ניט געזעהן. א מבין וואָלט אבער דערזעהן, אז וואפנער דערצעהלט דזשאָו'ן זיינע געשיכטעס עפעס ניט מיט'ן גאַנצען הארצען; ער דערצעהלט איהם, ווייל אזוי פאַסט זיך צו טאָן. עס האָט זיך אָבער געפיהלט דער טאָן פון איינעם, וואָס טוט א טובה מיט זיין דער' צעהלען; ווי עס רעדט אן עלעגאַנטער קאוואליער צו א פראַסטען מענשען; א דערהויבענער צו א געפאַלענעם.

דזשאָו האָט וועניג גערעדט. ער האָט ניט געהאַט וואָס צו דערצעהלען און איהם האָט זיך ניט געלויבט צו ריידען. ער האָט געטראכט פון יענע פרעהליכע אבענדען, ווען ער האָט פארבראכט צוזאמען מיט וואפנער'ן, און איז אויך געווען ווי ער „גערדעסט“. וואפנער האָט איינגעלאדען דזשאָו'ן ארויפגעהן מיט איהם אין טאַנץ-זאַל. ער וואָלט געוואָלט זעהן, האָט ער געזאָגט, אויב דזשאָו טויג נאָך עפעס; אמאָל איז געווען א פלעזשור אַנצוקוקען דזשאָו'ן „אויף א פלאַך“ — האָט וואפנער צוגעגעבען.

דזשאָו האָט זיך אנטזאגט: צו וואַכעדיג וועט ער דאָרט איצט אויסזעהן. ער האָט אָבער פארשפראכען וואפנער'ן צו קומען איהם זעהן אין גיכען.

געהענדיג אהיים, האָט זיך דזשאָו געפיהלט עפעס פארקלעמט, פאר'יתום'ט. אין זיין הארצען האָט ער געפיהלט א שטילע קנאה

צו וואָפּנער'ן. און אז ער איז שוין געלעגען אין בעט מיט פאר-
מאכטע אויגען, האָט ער נאָך געהערט דעם וואָלס פון וואָפּנער'ס
אַקאָרדעמי...

פאר'ן איינשלאָפּען האָט ער געטראכט, אז ער וועט זיך איצט
געוויס ניט אריינלאָזען צוריק אין טאַנצען, ס'איז ניט פאר איהם.
ער וועט מעהר צו וואָפּנער'ן אפילו ניט ארויפגעהן. אבער אויף
מאָרגען, געהענדיג פון דער ארבייט, האָט ער גוט באקוקט וואָפּ-
נער'ס „פלייס“, און ביים סוף סאָפּער האָט ער שוין ניט געקענט
רוהיג איינזיצען אויף זיין שטוהל, און טאקי באלד זיך אויפגע-
הויבען. ארויסגעפלאָפעלט עפעס א תירוץ פאר לאה'ן: ער מוז זיך
זעהן מיט אימיצען וועגען עפעס, ס'קען זיין, ער וועט איבערבייטען
זיין „דזשאב“, דארף ער אריינגעהן זיך דורכערדען. לאה האָט
איהם געגלויבט; זי ווייס אז דזשאָ איז ניט קיין לינגער.

ער איז אוועק צו וואָפּנער'ן. געטאַנצט האָט ער ניט: ער איז
ניט געווען ריכטיג „גערעסט“; נאר אזוי ארומגעדרעהט זיך מיט
וואָפּנער'ן, באטראכט די טענצער, גערעדט מיט וואָפּנער'ן פון אמאָ
ליגע צייטען.

זיי זיינען ווידער אראָב אונטען, הינטער'ן סאלון, און זיי האָבען
דאָרט געהאט אַ לאַנגען געשפרעך. וואָפּנער איז עפעס דורך די
פאָר יאָהר, וואָס דזשאָ האָט איהם ניט געזעהן, געווארען אַ גאנץ
צער פילאַזאָפּ, וואָס אמבאלאַנגט פרויען. מ'זאָל איהם אפילו אפ-
שיטען מיט גאָלד, וואָלט ער זיך מיט די בעסטע פון זיי ניט פאר-
בונדען. קיינע פון זיי טויג ניט, זיי זוכען נאָך אריינצוקריגען
אין זייערע הענט, און ערשט דערנאָך דערקענט מען ווער זיי זיי-
נען. עס איז שוין אבער צו שפעט און מ'בלייבט אַ באגראַבענער.
ער, וואָפּנער, וויל זיי ניט קענען און ניט וויסען, און אז ער דארף
אַ ווייב, ווייס ער וואו צו קריגען, און אויס מחותן. בקיצור, וואָפּ-
נער האָט געגאָסען פּעך און שוועבעל אויף אלע ווייבער אין דער
וועלט און אויסגעבראכט, אז זיין פארהייראט, איז ערגער ווי זיצען
אין פּריזאָן.

דזשאָ איז ניט געווען אין נאַנצען איינפארשטאנען מיט איהם.

אבער אָפגעלייקענט האָט ער אויך ניט און געפיהלט האָט ער א שטארקען דרד־ארץ פאַר וואַפנער'ן.

10

און כמעט אלע אבענד קומט דזשאָו געוואָהר ווערען וואַפנער'ן. ביי איהם האָבען זיך שוין אויסגעשעפט די תירוצים פאר לאַה'ן, וואוהין ער געהט אוועק אלע נאַכט. און אז לאה שמעהט צו אין וויל וויסען, וואוהין ער געהט אוועק, ווערט דזשאָו אין כעס: ער איז ביי איהר ניט קיין פארקויפטער...

ביי לאַה'ן אין הארצען קלייבט זיך דערווייל יסורים, מיט גאַל, מיט שרעק.

און אביסעל שפעטער, א שבת בייטאָג, האָט זיך דזשאָו אויס געפוצט אין זיין „בלו סוירדזש" סוט, אָנגעטאָן א ווייסען שליוי פּעל אויף א שטייפע ווייסע געפרעסטע העמד און אוועק אין וואַפנער'ס אקעדעמי.

לאַה האָט איהם אָנגעקוקט פארוואונדערט און דערשראָקען. נאָר זי האָט געשוויגען... ער וועט איהר סיי ווי סיי ניט זאָגען, אז זי וועט איהם פרעגען.

אין וואַפנער'ס אקעדעמי איז געווען דער „מאַטינע" אין פּר לען גאַנג, ווען דזשאָו איז אהין אָנגעקומען. וואַפנער האָט העכסט פריינדליך באגריסט דזשאָו'ן און עפעס אריינגעשושקעט זיין „אַסיסטענט", ערדי, א פארשמיעטען יונגער־מאַן פון איטאַליעני־שען אויסזעהן, מיט אן אָפגעברענטען סיגאַרעט פארשמעקט הינט טערן אויער, ווי א בליפעדער. דער „אַסיסטענט" איז ערגעץ פאַרפאַלען געוואָרען. וואַפנער האָט אוועקגענומען דזשאָו'ן ביי אַ וואַנט און איהם פארזיכערט, אז איהם פרעהט צו זעהן איהם ווידער ביי זיך אין פּלאַץ. באַלד איז אונטערגעקומען ערדי, דער אַסיסטענט, מיט א יונגע מיידעל, מיט צוויי פּעדי־שוואַרצע קייד לעכדיגע פאות אויף די געריכט אָנגעפּוידערטע און צוגעפאַרבעט באַקען, מיט בינטלאַך האַר אריינגעאַרבייט ביז אין די אויגען אריין.

וואפנער האָט זיי פאַרגעשטעלט :

— מיסס בירנשטיין, מיססער סקעדעלסקי.

דזשאָו האָט „געשיקט הענדס“ מיט דער מיידעל און איינגע-
לאָדען איהר אויפ'ן נעקסטען טאָג. באַלד האָט א בריאָג געטאָן
די מוזיק, דזשאָו האָט א נעם געטאָן מיסס בירנשטיין און מיט
איהר פארפאלען געוואָרען צווישען די איבעריגע פאַרלאַך.

אין די ערשטע עטליכע מינוט האָבען דזשאָו'ס פיס ניט גע-
וואַלט איהם אזוי גוט דינען, און מיסס בירנשטיין האָט געמוזט
איהם „ליעדען“, נאָר נאָר גיך זיינען דזשאָו'ס פיס אריין ריכטיג
אין זייער אַמאָליגער ראַלע, און ער האָט פריי און לוסטיג געשוועבט
איבער'ן גלאַטען פלאַך און געטראָגען מיט זיך זיין שותף'טע, וועל-
כע איז אליין אויך געווען איינע פון די גאָר וויכטיגע קרעפטע
אין וואַפנער'ס אַקעדעמיי, און האָט זיך שוין געהאט ארויפגעאר-
בייט אויף דער פריוילעגיע אריינצוקומען אָהן א „העמטשעק“.
דזשאָו און מיסס בירנשטיין זיינען געווען אן אויסגעצייכענטע
„קאָפּל“, און דזשאָו האָט זיך אויף א וויילע געפיהלט צוריק דער
אַמאָליגער דזשאָו. ער האָט ניט אָפגעלאָזט זיין „פארטנערקע“
און געטאַנצט מיט איהר אויך דעם נעקסטען טאָג, און האָט
שוין גערעכענט צו ענדיגען מיט איהר דעם מאַטיגע. נאָכ'ן צוויי-
טען טאָג האָט אבער עדי אוועקגעוואונקען מיסס בירנשטיין פון
דזשאָו'ן. דאָס איז געווען אן אַרדער פון וואַפנער'ן, מיט א דאָר-
פעלמען צוועק. ערשטענס, האָט ער געוואַלט, אז מיסס בירנ-
שטיין זאָל טאַנצען מיט געוויקע וויכטיגע קאָסטאַמערס זיינע;
צווייטענס, כדי דזשאָו זאָל זיך באַקענען מיט'ן „קראוד“, מיט
וואָס מעהר מיידלאַך. וואַפנער האָט שטאַרק געהאַלטען פון דזשאָו'ס
טאַלאַנט; ער האָט געוואוסט, אז דזשאָו איז א וויכטיגע פערזענ-
ליכקייט אין אן אַקעדעמיי. פאַר וואַפנער'ן האָט זיך בעסער גע-
לוינט, אז דזשאָו און מיסס בירנשטיין זאָלען זיין פאַרנאָנדער-
געטיילט; דאָס האָט ער בלויז געגעבען דזשאָו'ן א „טריט“ די צוויי
טעג מיט מיסס בירנשטיין, און בשעת זיי האָבען געטאַנצט האָט
זיי וואַפנער באַטראַכט, ווי אן עקספערט באַטראַכט א טייערען

דימענט, און וואַפּנער'ס פנים האָט זיך געשמאַלצען פון מתיקות. ערדי האָט מקרב געווען דזשאָו'ן און איהם אונטערנגעשטעלט „פארטנערקעס“; ער האָט ניט דורכגעלאָזען כמעט קיין איין טאנץ; דער מאַטינע האָט זיך פארצויגען שפעט. באלד פאנגט זיך שוין אָן דער „רעגעלער“ אבענד, און וואַפּנער האָט געראַטען דזשאָו'ן צו פארבלייבען און זיך באקענען מיט זיינע ביינאַכטיגע געסט — „א גאנץ אנדער סאָרט קראוד“, און ער האָט איינגעלאדען דזשאָו'ן אויף „לאַנטש“ אין א דערבייאַגען רעסטאָראַנט.

דורך די טענץ האָט זיך דזשאָו ניט דערמאָנט אן זיין היים, אן זיין ווייב און קינד, נאר אז וואַפּנער האָט איהם איינגעלאדען צו געהן מיט איהם עסען, האָט איהם א קלאַפ געטאָן אין קאָפּ: „געהן אחיים“... ער איז אָבער אוועק מיט וואַפּנער'ן, זיך פיהלענדיג דיג א זינדיגער.

ביים עסען האָבען זיי גערעדט בלוז פון די טאַנץ־ביזנעס. וואַפּנער האָט זיך ניט אינטערעסירט צו וויסען, ווי אזוי דזשאָו'ן געהט אין זיין פארהייראטען לעבען. ער איז זיכער געווען, אז דזשאָו'ן געהט שלעכט און ער האָט טויווענד מאָל חרטה וואָס ער האָט חתונה געהאט — וועגען דעם פארשפּאַרט ער פרעגען — וואַפּנער האָט געטראָגען א געוואַלדיגע שנאה געגען די ווייבער זייט יענער געשיכטע, צוליעב וועלכער ער איז אַנטלאָפּען פון נויארק און וואָס האָט איהם אָפּגעקאָסט אזוי פיעל געלט. און ווען ניט זיין ביזנעס — פלעגט וואַפּנער זאָגען — וואָלט ער קיין איינע פון זיי מעהר ניט אָנגעקוקט. ער האָט סימפּאַטיזירט מיט דזשאָו'ן און אויסגעמיידעט צו רעדען פון דזשאָו'ס פאַמיליע־לעבען.

נאָכ'ן עסען האָט דזשאָו גענומען ביידע קוויטלאך, וואָס דער ווייטער האָט פאר זיי אנגעשריבען. וואַפּנער האָט פּראָטעסטירט, ער האָט געוואָלט באַצאָהלען פאר ביידענס עסען: „דאָנט מייך יורסעלף טשיילדיש!“ איז ער געווען ברוגו אויף דזשאָו'ן; דזשאָו האָט אָבער אויסגעפיהרט. אין דזשאָו'ן האָט ווידער ערוואַכט דער אמאָליגער „ספּאַרט“, ווען ער האָט אמת הנאה געהאט פון „טריטען“ אימיצען, ער האָט אָפּגעצאָהלט א דאָלאַר פון די צוויי,

וואס ער האט אראפגענומען פון דער היינטיגער „פוי“ און אויך
געגעבען דעם ווייטער א גאנץ ליבעראלען „טיפ“.

דזשאָן און וואָפּנער זיינען ווידער געווען די אמאָליגע גוטע
ברידער. וואָפּנער איז שוין איצט געווען געהענטער און פריינד-
ליכער צו דזשאָן, ווי ביי דער ערשטער באַגעגעניס.

דער זיינער איז שוין געווען ווייט נאָך צוועלף, ווען דזשאָן
האט פארלאָזען וואָפּנער'ס אקעדעמי און זיך געלאָזט געהן אהיים.
געהענדיג האט ער זיך אביסעל אויסגעניכטערט און גענומען באר-
גרייפן, וואָס ער האט געטאָן. אוועקגעגאנגען פון זיין הויז באלד
נאָכמיטאג און קעהרט זיך אום שפעט אין דער נאָכט... אָפּנער
טאָנצט אזוי פיעל שטונדען... ער האט געפיהלט, אז ער איז באר-
גאנגען א גרויסע עולה... ער האט גיפרובירט פסק'ענען, אז ס'איז
„גאָר נישט“, ער מעג... נאָר בארוהיגט האט דאָס איהם ניט...

ער האט אָנגעקלאפט אין טיהר. לאה האט נאָך ניט געהאט
איינגעשלאָפען, און זי האט באלד געעפענט; זי איז גיך אריין אין
בעד-רום, ניט אָנקוקנדיג איהם.

דזשאָן איז א וויילע געזעסען אין קיך אומעדיג פארטראכט.
איהם האט אויסגעפעהלט די חוצפה צו געהן אין בעט אריין —
זאָל כאָטש לאה איינשלאָפען... אבער לאה האט ניט געקענט איינ-
שלאָפען... זי איז געלעגען אָפּגעקערט צום וואַנט, מיט א הארץ פול
מיט וועהטאָג און יסורים, און האט זיך געמאָטערט איינהאלטען
איהר געווייז, וואָס האט זיך געשפארט פון הארץ אין האלז ארויף.
און א צאָרן האט אין איהר געברענט. איהר האט זיך איצט ניט
אנדערש געוואָלט מאכען א געוואלד, שרייען מיט אלע איהרע כחות,
די גאנצע וועלט זאָל דערהערען, מענשען זאָלען זיך צוזאמענלוי-
פען... די פראקטישע לאה האט זיך אבער געהאלטען אין די הענט,
צוגעהאלטען זיך, זי האט פארשטאָנען, אז קיין גרויסע טובה וועט
דאָס איהר ניט טאָן און זי איז געבליבען ליגען שטיל.

דזשאָן האט געמיינט, אז זי שלאָפט, און ער איז אריינגעקראָך
כען אין בעט שטיל, פאוואָליע, אויסגעהיט זיך צו מאכען וואָס
ווייניגער גערויש.

11

לאה איז געווען אן עלענדע און זי האָט ניט געהאט פאר ווער
מען אויסצורעדען זיד, האָט זי זיד אמאָל באקלאַנגט פאר מלכה'ן.
— איד ווייס ניט, וואָס מיט דזשאָו'ן איז געווארען — האָט
זי געזאָגט מיט שרעק און האַלבען געווין — אלע נאכט געהט
ער אוועק, ער איז קיינמאָל ניט אין הויז.
מלכה האָט אויסגעהערט לאה'ן מיט גרויס אינטערעס.

— וואו געהט ער? — האָט זי געפרעגט — ער זאָגט דיר גאר
ניט?

— כ'פרעג איהם און ער ענטפערט מיר ניט — האָט זיד לאה
געקלאַנגט.

— האָסט מיר גאר ניט דערצעהלט! ווי לאנג איז שוין דאָס?
— ס'איז שוין מעהר ווי א פאָר וואַכען.
— און ווי איז ער א ז ו י צו דיר? — האָט מלכה געפרעגט
— און צום קינד ווי איז ער?
— אז ער קומט ביינאכט, עסט ער אָפ און געהט אוועק און
דערט ניט.

— מסתמא איז איהם ניט גוט אויפ'ן הארצען פון עפעס אין
שאַפ. ער דערצעהלט דיר גאר ניט?
— ער האָט מיט עטליכע וואַכען צוריק מיר געזאָגט, אז ס'וועט
אפשר ווערען ווייניגער ארכייט — האָט לאה דערצעהלט — און
פון דאמאָלסט אָן זאָגט ער מיר גאר נישט.
— און וואָס איז מיט די פיידע? האָט מלכה געפרעגט ניי-
גערין.

— ער דערלאנגט ביר אלע וואָד.
— האָסט זיד ניט וואָס צו שרעקען — האָט מלכה געטרייסט
לאה'ן, און דער וואַלקענדעל איז פארשוואונדען פון מלכה'ס פנים:
וויבאלד דזשאָו דערלאנגט לאה'ן אלע וואָד די „פיידע“, האָט גע-
ווייס ניט פאסירט מיט איהם עפעס ערנסטעס.
דעמוזעלביגען אבענד האָט מלכה פונדעסטוועגען געהאט א

געשפרעדך מיט איהר ברודער. זי האָט זיך מיט איהם ניט גע-
דארפט צערעמאַניען. נאָך סאפער האָט זי איהם אריינגערופען צו
זיך אין הויז און אָנגעהויבען באלד פון רעכטען עיקר:

— אלע אבענד געהסטו אוועק פון הויז, האָב איך געהערט —
האָט זי אָנגעהויבען — וואו געהסטו דאָס? לאָזט איבער לאה'ן
מיט'ן קינד און געהסט אוועק.

דזשאָו'ן האָט א ברען געטאָן, פאר וואָס לאה האָט אויף איהם
„אנגערעדט“, און ער האָט געזאָגט, ביז:

— כ'געה וואו כ'דארף! וואָס האָט זי מיר צו פאר'מסר'ן!
— זי האָט גאָר ניט פאר'מסר'ט, זי האָט מיר גלאַט אזוי דער-
צעהלט.

— אבער וואָס האָט זי דיר צו דערצעהלען?
— וועמען דען זאָל זי דערצעהלען? — האָט זיך מלכה אָנגע-
נומען פאר לאה'ן — זי זאָל געהן דערצעהלען פרעמדע? איך בין
דאָך צו איהר אזוי ווי א שוועסטער און ווי א מאמע. לאה איז דיר
טאקע א שונא, וואָס מיינסטו!
דזשאָו האָט זיך אויפגעשטעלט.

— געה אריין אין הויז צו איהר מיט'ן קינד — האָט מלכה
געזאָגט.

— איך בעט דיר ניט קיין עצות און זאָג מיר ניט קיין דעות!
— האָט דזשאָו אָנגעשריען אויף זיין שוועסטער — מיש זיך ניט!
— ווער דען זאָל זיך מישען? — האָט זיך מלכה ניט אפגע-
שראָקען פאר דזשאָו'ס כעס.

— אלל'רייט, ס'וועט זיין גענוג! — האָט דזשאָו געזאָגט, איז
ארויס פון מלכה'ס הויז און אראָב אין גאָס.

און דיזעלביגע לאה, וואָס האָט געהאלטען אין איהר האנט
און האָט געוועלטיגט איבער איהם אין די חתונה-צייט און די
גאנצע צייט ביז ניט גאָר לאנג צוריק, און געפיהלט, און פראָסט
געזעהן, אז זי קען טאָן מיט איהם, וואָס זי וויל, האָט זיך איצט
געפיהלט געוואלדיג דערשלאָגען און אומבאהאַלפען. זי האָט דורכ-
געלעבט טעג און נעכט פון שרעק און מורא. זי האָט דאָך גע-

וואוסט, אז איצט איז ער דער „יחסן“, זי מיט'ן קינד הענגען אָב פון זיין ווילען, פון זיין „גוטסקייט“... ער איז דאָך זייער באשיצער און פארזאָרגער... טאָמער ווערט ער, חס ושלום, „שלעכט“, וואָס וועט זי דען קענען טאָן, וואָס וועט ווערען פון איהר מיט'ן קינד? און איהר איז גאָר ניט איינגעפאלען צו געהן מיט איהם „מיט ביווען“, צו רעדען הויך אנטקעגען איהם, פרובירען איהם „באָר סעווען“ — דאָס האָט זי קיינמאָל ניט געקענט. מלכה'ס עצה איז געווען, אז זי, לאה, זאָל זיין צו דזשאָן „גוט“, איהם צערטלען און לאַשצען, וועט ער מוזען ווערען אנדערש. מלכה האָט געוואוסט, אז דזשאָן איז פון דער נאַטור א גוטער יונג. אין איהר שרעק האָט לאה געפרובירט פאָלגען מלכה'ן, אבער איהר איז דאָס אַנֶר געקומען גאנץ שווער; לאה האָט ניט געקענט שפילען קיין ראָלע, און דער „דושאב“ איז ניט ארויסגעקומען נאַטירליך.

— געה ניט אוועק דזשאָן, בלייב אין דער היים — האָט לאה געזאָגט איין אבענד, מיט א „געמאכטען“ זויכען קול פון געבעט — מיר איז אזוי אומעטיג, אז דו געהסט אוועק, איך קען ניט זיין אין הויז.

אין אן אנדער אבענד איז לאה געגאנגען נאָך ווייטער מיט איהר „שפילען“. זי האָט זיך נאָך סאפער אוועקגעזעצט ביי דזשאָן אויפ'ן שוים, ארומגענומען זיין האלז מיט איהרע ביידע ארעמס און ארויפגעלעגט איהר באַק אויף זיין פנים... אבער זי האָט איצט ניט געטראַפּען יענעם דזשאָן פון אמאָל, ווען ער פלעגט איהר ארויפנעמען צו זיך בשעת ער איז געווען ווילד פון ליבע, און ער פלעגט ניט פארגינען זיך ריהרען איהר מיט זיינע גרויסע פאר הארטעווע הענט, אין ער האָט ניט געוואוסט, וואָס צו רעדען, קיין ווערטער ניט געפינען ארויסצוזאָגען איהר, ווי גרויס זיין ליבע איז... איצט איז לאה'ס אוועקזעצען זיך ביי איהם אויפ'ן שוים ניט געווען קיין יום טוב ביי דזשאָן'ן...

דזשאָן האָט געמאכט דעם אָנפאנג און דערנאָך איז איהם שוין אוועקגעגאנגען פיעל גרינגער. ער האָט שוין ניט געווארט אויפ'ן שבת אדער זונטאג. אין מיטען מיטוואָך פלעגט ער זיך

נאך סאפער אויספוצען, ווי צו א חתונה און אוועקגעהן אין וואס?
נער'ס אקעדעמיע. ער איז דארט ניד געווארען א „סטאר“.

לאה האָט געלעבט אין שטענדיגען שרעק. זי האָט ניט גע-
קענט פארשטעהן, וואוהין דזשאָו געהט אוועק אזוי אָפט ביז א
שטיק אין דער נאַכט... ניט אנדערש, ער האָט ערגעץ א געלייב-
טע, מיט וועלכע ער פארברענגט... וואו דען האַלט ער זיך אויף?
און צו וואָס פוצט ער זיך אזוי אויס? לאה האָט ניט געקאָנט
פאַרשטעלען זיך, אז דזשאָו געהט אוועק טאַנצען, וואָרים זי האָט
גאָר ניט געוואוסט, אז דזשאָו קען די קונסט. איז ניט אנדערש,
אז ער האָט „וועמען עס איז“... וואָס זאָל זי טאָן, און ווי זאָל
זי זיך באַגעהן!... ביי לאַה'ן איז אויסגעקומען, אז מיט סטראַ-
שונקעס און קריגערייען וועט זי זיך נאָך ערגער מאַכען... פון וואָ-
נען ווייס זי, אז ווען זי וועט אָנהויבען מיט איהם קריגען זיך, וועט
ער גאר אין גאַנצען ניט אוועקוואַרפען איהר מיט'ן קינד און
אוועקגעהן אדער אנטלויפען מיט „יענע“? ... זי וועט איהם בעסער
ניט „קריכען אין די ביינער“. זי מוז זעהן וואָס זי האָט צו טאָן,
אזוי אז זי זאָל זיך ניט ערגער מאַכען. זי ווייס אבער ניט וואָס
צו טאָן, ווי אָנצוהויבען געהן ארום דעם.

— זאָג מיר, וואו געהסטו אוועק אויף אזוי לאַנג? — האָט זיך

לאה געבעטען ביי דזשאָו'ן.

— וואָס מאַכט דיר אויס? וואָס אַרט דיר? — פלעגט איהר

דזשאָו אב'פטר'ען און זיך געהן זיין וועג.

און אויך די „פידע“ דזשאָו'ס האָט גענומען שטארק אונ-
טערהינקען. קיין פארקלעפטען „ענוועלעזפ“ האָט שוין לאה מעהר
זיין די אויגען ניט אָנגעזעהן. דזשאָו האָט איינגעפיהרט א נייע
מאָדע: ער נעמט שוין מעהר ביי לאַה'ן ניט קיין קליין געלט אַלע
טאָג אויף הוצאות, ווי אין די ערשטע צייטען. שבת נעמט ער
אַראָפּ פון די וויידזשעס א ניש'קשה'דיגע מטבע פאַר זיך. זיין
הוצאה איז ניט דער ערך גרעסער, ווי געווען, די אקעדעמי קאַסט
געלט: „דרינקס“, קענדי, סענדוויטשעס, געוויסע זאַכען, וואָס באַ-
לאַנגען צום נויטיגען פּוץ. אז עס קומט צו רענט, איז ניטא גענוג

געלט; מאן און זוויב רייסען זיך ארום; ער ווארפט איהר אויף, אז ביי איהר געהט אוועק צופיעל געלט. און אז ס'האט זיך גע- מאכט, ס'קינד איז קראנק געווען און די רענט איז גראד אונ- טערגעקומען, איז לאה'ס דימענטענער רינג אוועק אין „פאון-שאפ“. מלכה קען לאה'ן מיט נאר ניט העלפען. דזשאָו לאָזט זיך ניט רעדען. ער זידעלט, בריהט אָפּ. און מלכה איז די איינציגע פאר וועמען לאה רעדט זיך אָפּ פון הארצען, וויינט זיך אויס. מלכה האָט יע געכאפט פארשטעהן, וואוהין דזשאָו ווערט פארפאלען, און נאָך דערצו אן אויסגעפוצטער. זי האָט חושד גע- ווען, אז ער האָט זיך צוריק גענומען צום טאנצען. לאה'ן האָט מלכה ניט געזאָגט פון איהר חושד; זי האָט ניט געוואָלט פאר- שאַפען לאה'ן קיין שברת הלב. זי וועט נאָך ווארטען: אפשר וועט ער זיך פאָרט נעמען בעסערען.

— ווייסט וואָס, לאה — זאָגט מלכה אמאָל — פרוכיר אויפפיהר רען זיך מיט איהם גאנץ אנדערש. זעסטאָד, וואָס מעהר דו ביזט גוט צו איהם, ווערט ער אלץ ערגער. פיינט האָט ער דיר ניט, פאר דעם דארפסטו קיין מורא ניט האָבען. פרוכיר פון איצט אָן זיין צו איהם א פרעמדע; אז ער וועט דיר וועלען אָנריהרען, טרייב איהם אוועק, אזוי ווי ער וואָלט געווען דיינער א פרעמדער, ער איז ניט דיין מאן און א סוף, דו קענסט איהם גאָר ניט. גיב איהם עסען, גרייט איהם צו נעש, אבער אזוי, אז ער וועט אָנהויבען מיט אנדערע שטיק, לאָז זיך ניט. יאָג איהם אוועק פון זיך, ווי א הונט. וועסט זעהן, ער וועט מוזען ווערען אן אנדער מענש. איך וואָלט דיר געזאָגט, זאָלסט זיך היינטיגע נאכט גאָר לעגען שלאָפען אויפ'ן לאָונדוש.

לאה איז ניט געווען באגייסטערט פאר מלכה'ס פלאן, מיט איהר געווענהליכער שרעק און מורא, זי זאָל זיך ניט מאכען ער- גער... זי האָט אבער צוגעזאָגט מלכה'ן, אז זי וועט „טרייען“ טאָו, ווי זי הייסט איהר. און אפשר וועט דאָס טאקע העלפען!
 אויפ'ן „לאָונדוש“ האָט זיך לאה ניט געלעגט — זי האָט ניט געקענט פועל'ן ביי זיך טאָו אזא זאך, נאָר פאר'ן איינשלאָפען.

אז דזשאָן האָט איהר ארומגענומען און געוואָלט איהר צוציהען צו זיך, האָט זי אוועקגעשטופט זיין ארעם און זיך אוועקגעצויגען הארטער צום וואנט, און צוזאמענגעמענדיג איהר גאנצען מוטה מיט אלע איהרע כחות, האָט זי שטרענג געזאָגט:

— זאָלסט זיך ניט דערוועגען מיר אנריהרען, אויב דו ווילסט דאָ ניט האָבען א סקאנדאל אין מיטען נאכט. מיר זיינען זיך נאר נישט איינע די אנדערע.

דזשאָן איז געבליבען ליגען א פארפלעפטער. וואָס איז דאָס? געפיהלט האָט דזשאָן ביי זיך, אז ער האָט זיך דאָס גאנץ כשר פארדינט, נאר ער האָט זיך דאָס ניט געוואָלט צוגעבען, און גע'טראכט, אז ער וועט זיך דערפאר מיט איהר אפרעכענען.

נאָכ'ן אַפּוואַגען דעם פּסוק, האָט לאה געפיהלט, ווי איהר הארץ ווארפט זיך ארום אין איהר, קלאפט ווי מיט א האמער... האָט זי דאָס געדארפט טאָן? ... האָט זי אַפּטמאָל אין גאנצען ניט „איבער'געפיהרט" מיט איהרע רייד? ...

אז פון דזשאָן'ן איז אוועק די איבערראשונג פון לאה'ס אפי' בריען איהם, האָט ער ווידער אויסגעשטרעקט צו איהר זיין ארעם. איצט האָט זיך פון לאה'ן א שפאר געמאָן א געוויין, א יאָמער. זי האָט זיך אוועקגעזעצט און זיך פארוואַרען מיט א כליפען, זיך ווידער אוועקגעלייגט.

— דזשאָן — האָט לאה גערעדט און געוויינט — איך וועל מאכען א סוף פון זיך אליין, איכ'ל זיך מאכען דעם טוידט, איך קען מעהר ניט לעבען. וואָס ווילסטו האָבען פון מיר? זאָג מיר, וואָס האב איך דיר געמאָן?

לאה האָט געוויינט. דזשאָן האָט זיך דערשראָקען און גע'שוויגען און געווארט... זייט ער קען לאה'ן, האָט ער איהר גאָר אין אַזאַ אויסברוך ניט געזעהן...

לאה האָט זיך אביסעל אויסגעוויינט און ווייטער גערעדט: אין אַנפאנג קלאַר, דערנאָך ווידער אויסגעמישט מיט געוויין: — א סוף! זאָג מיר, אז דו ווילסט מיר ניט, אז דו האָסט מיר פיינט מיט'ן קינד, איבערגעוואַלד וועל איך דיר ניט האלטען!...

איך ווייס, אז דו האָסט אן אנדערע, וואָס דו געהסט צו איהר אוועק, וועל איך נעמען און מאכען א סוף פון מיין לעבען צוואי מען מיט'ן קינד'ס! קיין גוטס וועט שוין ניט ארויסקומען!
 דושאַו איז געווען שטארק צושראקען פון לאה'ס רייד: זי מיינט, אז ער האָט ערגעץ אנאנדערע... זי וויל זיך מאכען דעם טוידט און דעם קינד אויך... זי קען דאָס טאָן — ער ווייס, אז לאה איז אמאָל אן עקשנ'טע... און ס'טרעפען גענוג אזעלכע גע- שיכטעס .

דושאַו האָט אויסגערעכענט זיין גאנצען אויפטו און איינגעדעקט, אז ער איז אומגערעכט, אז ער איז זיך באגאנגען שלעכט, מיאום... ווי פאסט דאָס גאר פאר א מאן, א פאָטער פון א קינד, פארברענגען גאנצע נעכט אין דענסינג אקעדעמי, און פארשאפען לאה'ן אזעלכע יסורים!... זי מיינט, אז ער האָט אן אנדערע — און פאר וואָס זאָל זי ניט מיינען? אן אנדערע אויף איהר אָרט וואָלט אויך ניט בעסער געווען! ער קען נאָך ווערען א מענש, איידער עס וועט זיין צו שפעט... און דושאַו'ן האָט זיך פאָרגעד שמעלט א שרעקליך בילד: ער קומט אהיים שפעט אין דער נאכט פון וואפנער'ס אקעדעמי, טרעפט ער די סטריט שווארץ פון מעני שען, און אן אמבולאנס שטעהט אין מיטען... ער שטופט זיך דורך — אין זיין הויז שטעהט א פאָליסמאן מיט א דאקטאר אנגעטאָן אין ווייסען... לאה מיט'ן קינד ליגען אין קיך אויפ'ן פלאָר... די קיך איז נאָך פול מיט געז... לאה האָט נאָך איבערגעלאָזען א לעטער, פאר וואָס זי האָט דאָס געטאָן; און מלכה, א קלאַגדיגע, ווייזט אָן אויף איהם: ער, ער האָט דאָס געטאָן! ער איז דער מערדער! איבער איהם זיינען זיי געגאנגען יונגינקע פון דער וועלט... ער קען דאָס נאָך פארהימען איידער ס'וועט זיין צו שפעט... ער האָט געפיהלט לעבען זיך לאה'ס קערפער, און ער איז געוואר רען רהיגער, וואָס דאָ ליגט די לעבעדיגע לאה... ער האָט זיך אויפגעבויען און זיך צוגעהערט צום קינד'ס אטעמען אין קעי ריעדזש... ער האָט זיך דערפיהלט א סך גרינגער... אויס! נאָ מאַר! ער האָט אין דער ערד די דענסינגאקעדעמי, מיט וואפנער'ן

צוזאמען, מיט עדר'ן אויך, און מיט דעם גאנצען „קראוד“ דארטען
— ער וועט זיי מעהר ניט אַנקוקען!

ער האָט אַרומגענומען לאַה'ן מיט ביידע אַרעמס און איהר
צוגעצויגען צו זיך...

לאַה האָט שוין געדערמעלט. זי האָט אַ לייכטען ציטער גע-
טאָן, און זיך צוגעטוליעט צו דזשאָו'ן, באַהאַלטען איהר פנים אויף
זיין ברוסט, און זיך שטיל און וואַרעם צוואוויינט פון דאָס ניי-
דזשאָו האָט לאַה'ן געקושט, געגלעט און געצערטעלט, געבעטען
איהר, זי זאָל אויפהערען וויינען, באַרוהיגען זיך... וואָס איז גע-
ווען, איז געווען, ער האָט חרטה... פון איצט אָן וועט שוין אלץ
זיין גוט. געבעטען זיך, זי זאָל זיך אַרויסשלאָגען פון זינען, אז ער
האָט אַן אנדערע, ער וואָלט קיין פרוי אין דער וועלט ניט פאַר-
ביטען אויף לאַה'ס מינדסטען נאָגעל... ער פלעגט אוועקגעהן גלאַט
אזוי אין ערגעץ ניט, צו מואווינג־פיקטשורס — ער וועט איהר
נאָך דערצעהלען... זאָגען לאַה'ן דעם אמת, האָט דזשאָו ניט גע-
קענט; ער האָט זיך אי געשעהמט, אי ניט געוואָלט, זי זאָל דערפון
וויסען.

דזשאָו האָט געמיינט מיט'ן גאנצען האַרצען צו ווערען גוט און
פרום, ניט געמיינט אַפצונארען לאַה'ן אדער „איינצונעמען“ איהר
מיט גוטע רייד. און לאַה האָט איהם געגלויבט... זי האָט געקאָנט
דזשאָו'ן און זי האָט פאַרשטאַנען, אז ער רעדט איצט צו איהר
עהרליך.

זיי זיינען איינגעשלאָפען אַ ליעבענדע פּאַר.

מלכה איז אַריינגעקומען באַלד אין דער פּריה „זעהן וואָס עס
הערט זיך“, און זי האָט געטראַפען לאַה'ן אַ מונטערע, אַן „אויפֿ-
געראַמטע“. מלכה האָט פאַרשטאַנען, אז עס געהט אויף אַ דרך.
איהר האָט זיך געוויס געוואָלט וויסען אַקוראַט, ווי עס איז פאַר-
געקומען מיט אלע איינצעלהייטען. לאַה איז אַבער ניט געווען
קיין „פלאַפּערקע“, און מלכה האָט דאָס געוואוסט, האָט זי זיך
געמוזט צופרידענשמעלען מיט דעם, וואָס זי האָט געזעהן און מיט
לאַה'ס קורצען „אַללרייט“. מלכה האָט זיך שטאַרק געפּרעהט, וואָס

עס געהט צום בעסערען, און וואָס איהר עצה, אז לאה זאָל זיין צו דזשאָוין „פרעמד“, ניט צולאָזען איהם צו זיך — האָט גע- האַלמען.

12

דזשאָו האָט געהאַלטען וואָרט און איז געוואָרען אן אמת'ער בעל תשובה. די גאַנצע וואָך איז ער געזעסען יעדען אבענד אין הויז. גוט איז איהם, פארשטעהט זיך, ניט געווען; ער האָט ניט געהאט וואס צו טאָן מיט זיך. ער האָט געפרובירט לייענען א צייטונג, האָט ער דערצו קיין געדולד ניט געהאט. ער האָט זיך געקויקעלט אויפ'ן סאָפּע, איבערגעזעסען אויף עמליכע שטולען, און ווידער אויפ'ן סאָפּע. זיין נשמה איז געווען אין וואַפּנער'ס ליכטיגע, פרעהליכע אַקעדעמיי... די מוזיק שפּילט און די פּאַרלאַך טאַנצען... ער זעהט וואַפּנער'ן און ערדי'ן און דעם גאַנצען „קראַוד“... דזשאָו האָט טיעף געליטען און זיך „צוגעהאַלטען“. ער האָט ניט פאַרנעמען לאַה'ס רייד פון יענער נאַכט...

שבת נאַכמיטאָג איז ער אויך געבליבען אין הויז, נאר אז עס איז געקומען דער אבענד, האָט ער שוין גענומען מורא האַבען, אז ער וועט ניט אויסהאַלטען... און ער האָט געבעטען לאַה'ן, זי זאָל געהן מיט איהם צו מאַווינג-פיקטשורס. לאה וואָלט זיכער מיט איהם געגאַנגען, האָט זי אבער ניט געהאט וואו איבערצולאָזען ס'קינד; ביי מלכה'ן אין הויז איז קיינער ניט געווען, דאָרט איז געווען צוגעשלאָסען און פינסטער, און מיטנעמען ס'קינד צו מאַ- ווינג-פיקטשורס — דאָס האָט לאה קיינמאָל ניט געטאָן; דערנאָך איז א גאַנצער עסק: אדער ס'קינד וויינט און מ'מוז געהן אהיים אין מיטען דערינגען, אדער עס שלאָפט אײן, און זי וועט זיך ניט טראַגען ביינאַכט מיט א שלאָפעדיג קינד פון מאַווינג פיקטשורס. אַנדערע מעגען דאָס טאָן; לאה וויל דאָס ניט.

— געה אַליין — האָט לאה איהם געהייסען.

אין דזשאָו'ס קאָפּ האָט דורכגעשוועבט א געדאַנק: — ער וועט זיך אריינכאַפען אויף א ווילע צו וואַפּנער'ן, ניט אויף לאַנג.

אויף א שעה, צוויי... און קומען אהיים... אבער ניין!... ער וועט דאס ניט טאן!...

— איך וועל ניט געהן — האט ער געזאגט אנטשלאסען — און ער איז ניט געגאנגען. ער האט זיך געלעגט אויפ'ן סאָפּע, און נאך א שעהנע וויילע זיך מאטערענדיג איינצושלאָפּען, איז ער ענדליך אריינגעפאלען אין א דרעמל, שוועבענדיג אין וואפנער'ס פרעהליכען גן-ערן.

לאה'ס הארץ האט געציטערט פון פרייד.

אבער דער שלום בית האט לאנג ניט אָנגעהאלטען. צו שוואך איז דער קרעפטיגער דזשאָו געווען בייצושטעהן דעם פיעל שטארק קערען יצירהרע צום טאנצען, וועלכער האט זיך מיט איהם גערייצט, געהאלטען אלע נאכט פאר זיינע אויגען וואפנער'ס אקעדעמיי, געשפיעלט איהם אין די אויערען אריין, געשלעפט איהם און גע-שטויסען אהין... ער האט געמוזט צוגעהן כאַטש א קוק טאן פון דרויסען...

געווען איז דאָס א שבת־כיי־נאַכט. לאה איז געווען מיט'ן קינד ביי מלכה'ן אין הויז. דזשאָו איז אהין אריין, און געזאָגט לאה'ן, אז ער געהט אראָפּ אויף א פּאָר מינוט, און שנעל ארויס־געגאנגען. ער האט זיך אוועקגעלאָזט צו וואפנער'ן „א קוק טאן“, און דערזעהנדיג פון ווייטען די פרעהליכע, ליכטיגע פענסטער, איז זיין בלוט אויפגערעגט, אויפגעטרייסעלט געווארען... ער האט זיך ניט אָפּגעשטעלט „קוקען“. ער איז באלד ארויף אויבען. פון „העמ־טשעק“ איז שוין דזשאָו לאנג פטור געווען, און דער טיהר שטעהער האט מיט דרך ארץ איהם אָפּגעטראָמען דעם וועג.

ערדי איז געקומען דזשאָו'ן אנטקעגען און איהם מקבל פנים געווען מיט גרויס שמחה. דזשאָו איז געווען דעם „משיעפס“ א נאָהענטער פריינד, און האט געהאלטען אין ווערען א זייל פון דעם פלאַץ, און ערדי איז געווען דעם „משיעפס“ געטרייער „אסיסטענט“. דזשאָו'ס פלוזלינגער פארפאלען ווערען האט זיי ביידען פאר-שאפט פיעל פארדרוס. איצט, אז דזשאָו האט זיך באוויזען, האט

ערדי גענומען ארומזוכען וואפנער'ן, אָנזאָגען איהם די שמחה. לאַנג זוכען האָט ער איהם ניט געדארפט, ערדי האָט געוואוסט, אז אויב וואפנער איז ניטאָ אויפ'ן פּלאַץ, געפינט ער זיך „דאָזיג סטערן“ ביים „באר“, ווארפענדיג „דיין“ אויף דרינקס. וואפנער האָט געהייסען אראָפּשיקען דזשאָו'ן צו איהם, און אז דזשאָו האָט זיך באוויזען, האָט ער איהם דערלאנגט א ברייטען שלום עליכם מיט א העללאַך, מיט א הארדן יו דו און געענדיגט מיט א „וואָס וויל יו העוו?“

וואפנער האָט זיך שטארק נאָכגעפרעגט, וואָס דער מעהר איז געווען מיט דזשאָו'ן, פאר וואָס ער האָט זיך אזא צייט ניט געווייזען. דזשאָו האָט ניט געהאט אָנגעגרייט קיין תירוץ, און דעם אמת וועט ער דאָך ניט דערצעהלען! האָט ער נעבאך געשוויגען. זיי זיינען ארויף „אפסטערן“ און אין א וויילע ארום איז דזשאָו פאר-פאלען געווארען אין טאָני.

נאָך פרעהליך אויפ'ן הארצען אין דזשאָו'ן ניט געווען דורך אלע זיינע טעניץ היינטיגען אבענד: עפעס האָט אין איהם געבירט סען און איהם אויפגעווארפען, אז ער געפינט זיך אין א דענסטינג אקעדעמי... און שפעטער!... ער האָט געוואַלט פארטאנצען דעם געוויסען און די שטילע מורא, נאָך דאָס האָט זיך איהם ניט איינגעגעבען... ער האָט אויף א מינוט ניט געקאנט פארגעסען, וואו ער געפינט זיך

געהענדיג אהיים האָט זיך דזשאָו געפיהלט פיעל ערגער, ווי ביים טאָני; דאָרט איז ער דאָך ווי ניט איז געווען אביסעל פאר-טומעלט; איצט האָט ער דערפיהלט די גאנצע עולה, וואָס ער איז באגאנגען... ווי ניט שעהן, ווי אומגערעכט, ווי מיאוס ער האָט היינט געהאנדעלט... וואָס וועט ער זאָגען, וואָס וועט ער טאָן!... ער איז א פארפאלענער... און מיט אמאָל איז איהם איינגעפאלען צו כאַכען זיך גערעכט... געפיהלט האָט ער טאקע, אז ער איז ניט גערעכט, נאר ער האָט זיך דאָס געוואַלט איינרעדען, כדי ס'זאָל איהם ניט אזוי וועה טאָן... וועמען האָט ער דא אומגליקליך גע-מאַכט, אז ער איז געווען אין אקעדעמי!... וואָס האָט ער דאָ אזוינס

אָפּגעטאָן! ... און זייענדיג ביי זיך כלומר'שט גערעכט, האָט זיך איהם געוואָלט זיין אין כעס אויף לאה'ן... וואָס וויל זי פון איהם האָבען! וואָס האָט זי זיך אָן איהם אָנגעטשעפעט! ... ער וועט מאכען א סוף פון איהר זאָגען איהם דעות, וואָס ער זאָל טאָן! ... ער וועט איהר ניט לאָזען באַסעווען איבער איהם! און אנקלאָר-פענדיג אין טהיר, איז ער שוין געווען ווייט אריין אין זיין „כעס“. לאה האָט געעפענט די טהיר און גיך פארשוואונדען אין בעד-רום, און אידער דזשאָו האָט נאָך צייט געהאט צו פארמאכען און אראַפלאָזען דעם „פעטענט“, האָט זיך ארוינגעכאפט אין הויז מלכה.

מלכה האָט אייגענטליך געוואָלט ווארטען אויף דזשאָו'ן ביי לאה'ן אין הויז. זי איז געווען אן אנגעצונדענע פון כעס אין האָט זיך געריכט דערלאנגען דזשאָו'ן א ריכטיגע גאָב, אז ער זאָל האָבען צו געדענקען. וואָס האָט זי מורא פאר איהם? זי וועט איהם נאָך גוט אָנפאטשען אויך, אז ער וועט אָנהויבען מיט זיינע שטיק. נאר לאה האָט דאָס ניט געוואָלט האָבען — זי קען זיך נאָך ערגער מאַ-כען — און קוים ארויסגעבעטען מלכה'ן פון איהר הויז. מלכה האָט זיך אָבער ניט געלעגט שלאָפען. זי איז געזעסען ביי זיך אין קיך און געהאלטען איהר טהיר אביסעלע אָפען און געווארט אויף דזשאָו'ן.

— אזא יאָהר אויף דיר, ווי שעהן אין ווי פיין דו פיהרסט זיך אויף — האָט מלכה אָנגעהויבען דערלאנגען דזשאָו'ן — מיינסט, איך ווייס ניט, וואו דו ביזט געווען און וואו דו געהסט אוועק! ווארט! וועסט אויסקרענקען! לאָזט איבער א ווייב מיט א קינד און ליגסט אָב א גאנצע נאכט אין דענצען סקוהל. א באַיטשיק גע-ווארען!

דערהערענדיג דעם אמת, איז דזשאָו געווארען אן אויפגעקאָכ-טער מיט כעס.

— וואָס איז דאָס דיינע ביזנעס, און ווער כעט דיר, דו זאָלסט מיר זאָגען דעות! — האָט דזשאָו צוריק געשריען — געה פון ווא-נען דו ביזט געקומען! איך פרעג ביי דיר ניט, וואָס צו טאָן!

— ביזט ווערט, מען זאל דיר צושפאלטען דעם קאפ! — האָט מלכה געשריען — אז איד וואָלט געווען לאה, וואָלט דיין פוס ביי מיר אין הויז ניט געווען.

— פאר וואָס שפאלסטו ניט? געה פון דאנען! לאַז מיר זיך לעגען שלאָפען.

— וואַרט! וועסט נאָך זעהן, וואָס דאָ וועט זיין! — האָט מלכה איהם געסטראשעט מיט'ן פינגער און ארויסגעגאנגען.

לאה איז געלעגען אין בעט און זיך צוגעהערט צו דער קריגעריי, און זי האָט געפיהלט אז מלכה טוט איהר א קנאפע טובה.

דזשאָו האָט זיך אויסגעטאָן אין קיך... געזעסען א וויילע, און ניט געגאנגען שלאָפען אין בעט. ער האָט געוואָלט ווייזען אז ער איז אין כעס אויף לאה'ן, נאר אין דער אמת'ן האָט ער זיך גע'שעמט... עפעס מורא געהאט... און ער האָט זיך געלעגט אויפ'ן סאָפע...

13

מלכה'ן האָט ניט אָפגעלאָזט דער כעס און זי האָט ביי זיך אָפגעמאכט צו מאכען א סוף פון דזשאָו'ס טאַנצען; און זי האָט זיך דערטראכט צו א גוטען פלאַן. זונטאג ביי-נאכט האָט זי אפ'געהיט דזשאָו'ן, ווען ער איז ארויס פון הויז, און זי האָט זיך אוועקגעלאָזט נאָך איהם; זי איז איהם נאָכגעגאנגען אין די טור מעלדיגע גאַס, נאָכגערעהט זיך נאָך איהם אין אלע קאָרנערס, ביז זי האָט איהם דערשפירט ארויפגעהענדיג אין וואפנער'ס אקעדעמיי. דעם גאנצען טאָג זונטאג האָט דזשאָו ניט אויסגערעדט א וואָרט צו לאה'ן; זי צו איהם האָט אויך ניט גערעדט. לאה איז געווען פארביטערט, אין איהר הארצען האָט עס געשניטען, ווי מיט מעסער'ס, און זי האָט זיך מיט אלע כחות איינגעהאלטען פון קלאַר גען... דזשאָו האָט זיך דורכ'ן טאָג מיאש געווען פון זיך אליין, אז ער האָט געוואוסט, אז ער איז „ניט קיין מענש“... וואָס עס וועט זיין, אַרט איהם שוין ניט... ער איז געווען אין כעס אויף לאה'ן און אויף זיך...

א רעכטע וויילע נאך דזשאָ'ס אוועקגעהן, איז האסטיג אריינ-
געקומען מלכה און געטראפען לאה'ן וויינענדיג שטיל.

— טו אָן עפעס אויף זיך — האָט מלכה געזאָגט א פארסאָ-
פעטע — און קום מיט מיר! איך בין דערגאנגען וואו ער איז.
— מיט וועמען? — האָט לאה אויסגערופען מיט געוויין און
שרעק.

— ער איז אין דענצען סקול — האָט מלכה דערצעהלט לאה'ן
— איך האָב איהם געזעהן ארויפגעהענדיג, ס'איז אין עוועניו איי!
קום לאָמיר איהם דארטען ביידע מאכען א מפלה, ער זאָל שוין
פארזאָגען א צעהנטען.

דערהערענדיג, אז דזשאָ איז אין דענסינג סקול, איז לאה'ן
ניט גרינגער געווארען. געמיינט האָט זי, אז ער געהט אוועק ערגעץ
פארברענגען מיט אנאנדער פרוי — און אין דענסינג סקול זיינען
דאָד פאראן א סך, א סך...

— מוזט געהן! — האָט מלכה ווייטער געזאָגט — מיר מוזען
היינט מאכען א סוף פון זיין טאנצען, ער זאָל מעהר ניט טרעפען
דעם וועג אהין.

לאה האָט אבער ניט געוואלט הערען פון מלכה'ס מאדנעם
פלאַן... ווי וועט זי דאָס קענען טאָן אזא זאך! ארויסקומען מיט
א סקאנדאל? ניין! ניין! לאה האָט אויפגעשוידערט. זי קען אזא
זאך ניט טאָן, ווען זי זאָל אפילו וויסען און זיכער זיין, אז זי וועט
דערפון גליקליך ווערען... און ווי זי שטעלט זיך פאַר, מוז אַזא
אויפטו מאכען איהר פיעל, פיעל ערגער...

מלכה האָט אריינגע'טענה'ט מיט לאה'ן, „אויפגעוויזען“ איהר,
אז זי מוז דאָס טאָן, אויב זי וויל, אז דזשאָ זאָל צוריק ווערען א
מענש; נאר זי האָט איינגעזעהן, אז זי וועט מיט לאה'ן גאָר ניט
אויספיהרען. זי איז ארויס פון הויז און זיך געלאָזט לויפען אהין
אליין — זי מוז איהם היינט אויפשפילען די חתונה.

לאה האָט געוואָלט אָפּהאלטען מלכה'ן, זי זאָל ניט געהן, און
איז איהר נאָכגעלאָפען ביז'ן ערשטען פלאַך, און האָט זיך געמוזט
אומקערען צוריק — ס'קינד איז געווען אליין אין הויז.

מלכה איז ארויף די טרעפ צו וואפנער'ס אקעדעמי און זיך געלאָזט געהן אהין. דער טיר־שטעהער האָט איהר געוואָלט אָפֿ- האַלפֿען. זי האָט איהם דערלאנגט מיט א זייט א שטיל אַוועק און אריין אינוועניג. עס איז גראד געווען אין רעכטען מיטען פון א טאנץ. וואפנער און ערדי זיינען געשמאנען ביים וואנט, ניט ווייט פון טהיר, פארטאן אין אן ערנסטען געשפרעך, און דער זעהענדיג פלוצלינג אן עלטערע פרוי מיט א פאטשיילע איבער'ן קאפ. האָט זיך וואפנער דערשראָקען און זיך געריכט אויף „טראד בעל". ער האָט שוין א סך מאָל געהאט אזעלכע געסט, וואָס זיינען געקומען דארט זוכען וועמען זיי האָבען געדארפט, און געענדיגט האָט זיך דאָס אלע מאָל מיט א סקאנדאל, ניט זעלמען מיט א פאָליסמאן, און דער אבענד איז שוין געווען א דער'הרג'טער.

— וועמען זוכט איהר? — האָט וואפנער געפרעגט מלכה'ן.
 ערדי האָט זיך געשטעלט ביי מלכה'ס צווייטע זייט.
 מלכה האָט ניט געענטפערט, גענומען געהן ווייטער ארויף אין זאָל און געזוכט. זי האָט דערזעהן דזשאָו'ן שוועבענדיג פון יעדער זייט, האַלטענדיג א מיידעל פעסט צו זיך...

דזשאָו האָט דערזעהן מלכה'ן און ער האָט אָפגעלאָזט די מיי- דעל, וועלכע איז געבליבען שטעהן א פארוואונדערטע.

— וואָס ווילסטו דאָ? — האָט דזשאָו געפרעגט מלכה'ן, און ער האָט אויפגעטראָטען מיט הענט און פיס פון אויפגעגונג.
 וואפנער און ערדי האָבען פון זיי ניט אָפגעטראָטען.

— וואָס איך וויל! — האָט מלכה געברענגט פון צאָרן — איך וויל זאָלסט זיצען אין דער היים מיט דיין ווייב און קינד און ניט אָפליגען גאנצע נעכט אין דענצען סקול.

— ששש! — האָט זיך וואפנער געבעטען ביי מלכה'ן.

דערווייל האָבען די פארלאך דערהערט און דערזעהן דעם טור מעל; איינציגווייז האָבען אויפגעהערט די טענץ, און מען האָט זיך ארומגעקליבען אין א רעדעל ארום די מחותנים.

דזשאָו איז געשמאנען מעהר טויט איידער לעבעדיג.

— דזשאָו, נאָ האָם — האָט וואפנער געבעטען.

— זי האט אויף מיר קיין דעה ניט צו זאָגען — האָט דזשאָו פאר'מסר'ט מלכה'ן פאר וואַפנער'ן — איך פרעג ניט ביי איהר און ס'איז ניט איהרע ביונעס וועהר איי וואָנט טו נאָ! ווער האָט איהר געבעטען, זי זאָל אהער קומען?!

— ווער איז דאָ דער באַס? — האָט מלכה געפרעגט און זיך ארומגעקוקט.

— נעווער מאַינד דער באַס — האָט וואַפנער געזאָגט, א רעכט ביסעל דערשראָקען — דזשאָו, נאָ האָס.

— איך וויל זעהן דעם באַס! — האָט מלכה געשריען — ער זאָל איהם דאָ ניט אריינלאָזען! ער האָט א ווייב מיט א קינד, מ'טאָר איהם דאָ ניט אריינלאָזען!

דזשאָו האָט זיך קיינמאָל ניט באַריהמט פאר די טענצער און טענצערקעס, אז ער האָט א ווייב מיט א קינד... זיין פנים האָט געברענט, ווי א פייער; ער האָט ניט געוואוסט וואו צו האַלטען די אויגען פון יסורים און חרפה.

— טייק יור העט ענד נאָ האָס — האָט וואַפנער ווידער גע'בעטען זיין פריינד — מייק נאָ רעקעט אין דהי פלייס.

וואַפנער האָט גענומען דזשאָו'ן ביים ארעם און געגאנגען מיט איהם נעמען זיין העט. מלכה האָט זיי ניט געטרויט, און גע'ווארט ביז דזשאָו האָט גענומען געהן ארונטער די טרעפ; דערנאָך איז זי איהם נאָכגעגאנגען. וואַפנער האָט געשיקט ערדי'ן באַגלייטען זיי ביז'ן דרויסען. ער האָט געוואַלט פארהיטען פון א נייעם סקאנ'דאל אויף די טרעפ. זאָלען זיי זיין וואָס ווייטער פון זיין „פלייס“.

— אָ קיי — האָט ערדי באַריכטעט צו וואַפנער'ן, וועלכער איז געשטאַנען לעבען טיר'שטעהער און געווארט.

מלכה איז אוועק אהיים.

דזשאָו האָט זיך א וויילע ארומגערעהט אויפ'ן בלאַק, און דער'נאך ארויפגעשיקט א באַי, זאָגען וואַפנער'ן, ער זאָל אראַפגעהן אין סאַלון, ער וויל מיט איהם עפעס רעדען. ארויפגעהן אויבען האָט דזשאָו איצט ניט געקענט; ער האָט זיך געשעהמט די אויגען צו ווייזען... וואַפנער איז באלד אראַפגעקומען, און ער האָט ניט גע'

ווארט דזשאָו זאָל צו איהם רעדען. ער האָט הארציג געבעטען דזשאָו'ן, ער זאָל צו איהם מעהר ניט קומען; ער האָט שוין גענוג צרות געהאט פון אזעלכע געשיכטעס, און זיין אקעדעמי אין ברום סטריט האָט ער געמוזט צומאכען טאקע צוליב אזא פאסירונג. און ער האָט דזשאָו'ן געטרויסט מיט א בלאָף: ער וועט ארום „קריסמעס טיים“ עפענען א נייעם פלייס אפטאון, וועט ער דזשאָו'ן דאָרט מאכען פאר א טשינאוויקס; ער וועט לאָזען איהם דזשאָו'ן און ערדי'ן „ראָנען דעם פלייס“.

וואפנער האָט לאָנג ניט פארבראכט מיט דעם דערשלאָגענעם דזשאָו; ער האָט זיך אפילו ניט אינטערעסירט צו וויסען, ווער די אידענע איז; דזשאָו'ס מאמע, צי דזשאָו'ס ווייב, צי זיין שווי-גער. ער האָט געוואוסט, אז דזשאָו איז פאר איהם אן אפגעשלאָג גענע הושענה. ער האָט געזאָגט דזשאָו'ן א גאנץ קאלטען „גוד-נייט“ און ארויף צום אקעדעמי.

דזשאָו איז געבליבען שטעהן אין סאלון, ווי אן אכל, וואָס איז נאָר וואָס געקומען פון דער לוייה... א געשלאָגענער פון אלע זייטען א פארשעהמטער, א פארטריבענער פון וואפנער'ס אקעדעמי — ער וואָלט שוין סיי ווי סיי ניט געקענט דאָרט ארויפקומען, אז וואפנער זאָל איהם אפילו רופען... ווי וועט ער זיך דאָרט קענען ווייזען!... דזשאָו האָט קיינמאָל קיין בראנפען ניט געטרונקען; ער האָט אָבער געהערט דערצעהלען, אז א שנאָפס פארטרייבט אויף א וויילע די צרות, מ'פיהלט זיך בעסער און מ'ווערט פרעה-ליכער — האָט ער געאָרדערט און אויסגעטרונקען א פאָר גלעז-לאַך בראנפען, און באלד ניט געקענט שטעהן אויף די פיס.

14

אז מלכה איז געקומען צוריק פון וואפנער'ס אקעדעמי, האָט זי געטראפען לאה'ן מיט א פארבונדענעם קאָפּ און שטארק קרעכ-צענדיג פון א קאָפּוועהטאָג, פון וואָס לאה האָט לעצטע צייט שטארק געליטען.

ער וועט שוין האָבען צו געדענקען — האָט מלכה געזאָגט.

אריינקומענדיג — איך האָב איהם דארטען דערלאנגט, אז איהם איז געווארען פינסטער און ביטער.

— צו וואָס האָט איהר דאָס געטאָן? — האָט לאה גערעכצט,

— ווער ווייסט, וואָס איהר האָט מיר מיט דעם אָנגעמאכט...

— דאַרפסט קיין מורא ניט האָבען און זיך ניט שרעקען —

האָט מלכה איהר פארזיכערט — און איך בין נאָך מיט איהם ניט פארטיג; כ'זעל איהם ניט לאָזען ווערען א לויפער און א באָם.

און מלכה האָט דערצעהלט לאה'ן אלץ, וואָס דאָרט איז פאר געקומען. לאה האָט זיך איינגעהערט מיט גרויס יסורים און שרעק פאר'ן „ערנער“...

דערווייל איז געקומען דושאָו, מיט א צופארעטען, צושוואומענעם פנים, מיט אויסגערדעהטע אויגען און שלעפענדיג די פיס. ביידע פרויען האָבען באלד „דעהערט“ דעם שטאַרקען גערוד פון בראַנפען, וואָס דושאָו האָט מיט זיך געבראכט, און זיי האָבען איהם אָנגעקוקט אויפגעציטערטע.

דושאָו איז אריין אין פראַנט רום, אראָפגעווארפען פון זיך די העט, דעם רעקעל, דעם קאַלנער מיט'ן נעקטיי.

מלכה און לאה זיינען געזעסען מיט איינגעהאלטענע אטעמס. מיט אמאָל האָבען זיי דעהערט פון פראַנט רום א שרעקליכען געוויין, א משונה'דיגען ברומען, א רעווען ווי פון עפעס א חיה, ניט פון א מענשען.

לאה איז אויך ארויס מיט א געוויין. דושאָו'ס ווילדע קולות האָבען אויף איהר ארויפגעוואָרפען אן אימה... זייט זי קען איהם, זעהט זי איצט צום ערשטען מאָל אזא מין דושאָו. זי איז אריין אין בעדרום און זיך געלעגט אויפ'ן בעט.

מלכה האָט זיך, אמת, אביסעל געשראַקען, נאָר זי האָט קיין חרטה ניט געהאט: זאָל ער וויסען... זאָל ער וויינען, זאָל ער קרענקען...

דושאָו איז ארויסגעקומען פון פראַנט רום, צופלאַכטען און צו שפילעט ביידע העמער, די אויבערשע און די אונטערשטע, און צוגעשטאנען צו מלכה'ן מיט מאַדנע טענות, רייד, וואָס מ'האָט ניט

געקענט פארשטעהן א וואָרט, ווייל זיי זיינען געווען אויסגעמישט מיט אַ כליפען און רעווען.

— מעגסט זיך אויסגראבען א גרוב און זיך באגראבען — האָט מלכה געזאָגט צום שכור'ן דזשאָו — מעהר ווי ווערען א פיניצע פעהלט דיר טאקע ניט צו דייע מעלות! קום! זי האָט איהם א נעם געטאָן, איהם צוגעפיהרט צו דער סאָפע און איהם אוועק געלעגט.

דזשאָו האָט נאָך א רעכטע וויילע געוויינט און געכאַרכלעט, ביז ער איז איינגעשלאָפּען. נאר מלכה איז ניט ארויס פון הויז, ביז זי האָט זיך גוט איבערצייגט, אז דזשאָו איז שוין ווייט אַין שלאָף. זי האָט א וועק געטאָן לאַה'ן, געהייסען איהר צושליסען די טהיר און אַרײַן צו זיך אַין הויז.

די גאַנצע נאַכט האָט דזשאָו אָפּגעשלאָפּען אויפ'ן סאָפע, און אז ער האָט זיך אַין דער פּריה אויפגעכאַפּט, האָט ער אַין זיך געפיהלט דעם גאַנצען „קאַצעניאַמער“ פון די נעכטיגע פּאַסירונג גען; די געשיכטע מיט מלכה'ן איז וואפּנער'ס אקעדעמי און דעם חלשות איז מױל און איז האַלז פון די גלעזלאַך בראַנפען, צו וואָס ער איז ניט געווען צוגעוועהנט. ער איז אויפגעשטאַנען מיט אַ כעס; דערצו איז נאָך באַלד אַרײַנגעקומען מלכה און גענומען איהם אויפּוואַרפען, אז ער ווערט אַן אמת'ער „לײַט“; איצט פּאַסט זיך ריכטיג פאַר איהם, ער זאָל אָנהויבען קומען אהיים „שיכור ווי אַ חזיר“.

דערזעהנדיג מלכה'ן, האָט דזשאָו ווידער דערפיהלט דעם גאַנצען נעכטיגען ביזן, וואָס זי האָט איהם פאַרשאפט ביי וואפּנער'ן, און ער איז אויף איהר אָנגעפאלען, גענומען טרייבען איהר פון הויז; ער וויל ניט זי זאָל צו איהם קומען, ער וועט איהר שפּאַל־טען דעם קאַפּ — געה פון דאַנען!

— מיינסט, מיר אַרט פאַר דיר? — האָט איהם מלכה געזאָגט מיט ביטערקייט — פון מיינטוועגען מעגסטו געהן מיט'ן קאַפּ אראָפּ אַין מיט די פּיס אַרויף; כ'האַב נאַר רחמנות אויף לאַה'ן מיט'ן קינד.

— כ'האב איהר אין דר'ערד מיט דיר צוזאמען — האָט דזשאָן געשריען — איכ'ל ביי אייך ניט פרעגען, וואו איכ'ל וועלען געהן. ס'פארדרוט מיר, וואָס כ'האָב דיר נעכטען ביינאכט ניט אראָפגע' ווארפען פון אלע טרעפּ. נייע באַלעכאָטיס אויף מיין קאָפּ! ער איז ארויס פון הויז אָהן פריהשטיק.

דעם גאנצען טאָג האָט דזשאָן'ן ניט אָפגעלאָזען דער כעס. און ער האָט עפעס דערקלעהרט: ער וועט אוועקמופען פון מלכה'ן, און אז ער וועט איהר דערזעהן אין זיינע נייע רומס, וועט ער איהר „אונטערהאקען די פיס“.

פון אבענד האָט ער געגעבען לאה'ן א באַפעהל, זי זאָל זוכען רומס און אוועקמופען פון דאנען, אויב זי וויל, ער זאָל קומען אין הויז.

און לאה האָט זיך „געפרעהט“ צו הערען פון דזשאָן'ן דעם „אָרדער“. ער איז היינט אוועק אָהן פריהשטיק, און זי האָט זיך גענוג אנגעוויינט און איהר האַרץ האָט זיך היינט גענוג געצאָ פּעלט פון שרעק: אויב ער וועט קומען צו סאפּער... און דערצו איז נאָך לאה געווען „א בעל שמחה“ — זי האָט זיך דערוואוסט, אז זי שווענגערט מיט איהר צוויימען קינד...

זיין מאמע און זיין כלה

ער איז געווען א בשותפות'דיגער: צו זיין מאמען און צו זיין כלה האט ער באלאנגט. ביידע, די מאמע און די כלה, האבען איהם שטארק ליעב געהאט. יעדע פון זיי האט אלץ געוואלט די אנדערע באווייזען, אז זי ליעבט איהם שטארקער ווי די אנדערע.

— נארעלע — פלעגט די מאמע זאגען צו דער כלה — איך האב איהם שוין ליעב געהאט א רעכט ביסעל יאָהרען אידער דו האסט איהם נאך אפילו געקענט.

— מיין ליעבע איז אינגער, דערפאר איז זי שטארקער — איז געווען דער כלה'ס ענטפער.

ס'איז שווער צו זאגען, ווער פון זיי ביידע ס'האט איהם שטארקער געליעבט. זייער ביידענס ליעבע איז געווען אמת און הייס.

די מאמע און די כלה פלעגען אפט רעדען וועגען דעם און זיך וואונדערען, ווי ס'לעבען איבער די מאמעס און די כלות, דארטען אין אייראפא, אזא שרעקליכע זאך, אז דער זון, דער חתן, געחט אין דער מלחמה אוועק; און דערנאך, אז ס'קומט אן די ידיעה, אז ער איז געפאלען אויפ'ן שלאכטפעלד. ביידע האבען זיי געזאגט, אז זיי וואלטען מיט איהם, דעם זון, דעם חתן, מיטגעגאנגען, אויב ער וואלט געמוזט צום שלאכטפעלד געהן. און זיי האבען מורא געהאט אויף זייערע ליפען ארויפצוברענגען, וואס ס'וואלט געווען, אז ער פאלט דארטען אוועק... זיי האט זיך געזאגט וואלט איינע דער אנדערער זאגען, וואס זיי וואלטען געטאן, נאר זיי האבען זיך געשראקען, אי פאר זיך, אי פאר דער אנדערער, דאס צו דערמאנען...

אבער אויך זיין צייט איז געקומען. די לאַנד איז צו דער מלחמה צוגעשטאַנען, און ער איז קיין פראנקרייך, צום שלאכט־פעלר, אוועק. די מאמע און די כלה זיינען דאָ געבליבען.

די מאמע האָט פארלאנגט, אז די כלה זאָל זיך צו איהר אין הויז אריינקלייבען. עטליכע געפיהלען מיט אמאָל האָבען געהיי־סען דער מאמען דאָס פארלאנגען. ערשטענס, איז איהר זוהנ'ס כלה איהר איצט נאָך טייערער געוואָרען — ער האָט איהר אזוי ליעב... אויך האָט זי געוואָלט האָבען דעם זוהנ'ס כלה אונטער איהר השגחה... און א באַהאַלטענער ניט־פאָרגינען איז דאָ געווען: זי זאָל ניט צו פרעהליך פארברענגען אין דער צייט, ווען דער זוהן געפינט זיך אין א שרעקליכער געפאָהר. האָט די מאמע געוואָלט די כלה לעבען זיך האָבען. נאָר די כלה האָט דער מאמע'ס פאָר־לאַנג ניט געקענט נאָכגעבען: זי האָט געוואוינט ביי אן אַרימער שוועסטער, וועלכע האָט זיך אין איהר גענויטיגט. אָבער זי איז געקומען צו זיין מוטער אלע אבענד, און זיי פלעגען לאַנג, לאַנג רעדען וועגען דעם זוהן און חתן, וועלכער איז געווען ווייט פון זיי. און זיי האָבען געווארט און געגאָרט צו הערען, אז די מלחמה האָט זיך געענדיגט און ער וועט גיך אהיים קומען.

דער זוהן און חתן איז אבער שוין אהיים ניט געקומען. ער איז געפאַלען אויפ'ן שלאכטפעלר.

די מאמע און די כלה האָבען די שרעקליכע בשורה ניט גע־וואָלט גלויבען, און האָבען פונדעסטוועגען געגלויבט... די כלה איז יענעם טאָג אהיים ניט געגאנגען. פארבליבען ביי זיין מאמען אין הויז. מען האָט געקלאָנגט איינע אויף דער אנדערער'ס האַלז, און זיך צוגעזאָגט אייביג צו פאַרבלייבען צוזאַמען, און ניט אויפהערען קלאָנגען, און ביידע האָבען דאָס בלוטיג געגלויבט.

עטליכע טעג איז די כלה פארבליבען אין דער מאמע'ס הויז; און אלע ווילע האָט מען בשותפות געוויינט; און זיי האָבען זיך אלץ געפרוואווט זאָגען, אז ס'איז אפשר א טעות די בשורה... ער

לעבט... ער וועט קומען... און די כלה האָט נאָך אלץ געמיינט צו באַרבלייבען ביי זיין מאַמען...

שפעטער אביסעל האָבען די קרובים און באקאנטע אפגעערט דער כלה פון דעם פלאַן אריינצוקלייבען זיך צו זיין מאַמען אין הויז: ס'וועט פאר ביידען ניט טויגען, ניט פאר איהר, ניט פאר דער מאַמען. אויף אלע מאָל קען זי דאָך דאָרטען ניט פארבלייבען. און עס וועט פאר דער מאַמען ניט גוט זיין צו האָבען איהר שטענדיג אויף די אויגען... און דערנאָך דער ארויסקלייבען זיך...

דער שרעקליכער וועהטאָג פון דעם בראַך איז נאָך עטליכע טעג אביסעלע געלינדערט געווארען; ביידע האָבען שוין געקענט פארשטעהן, וואָס מ'רעדט צו זיי — האָבען זיי נאָכגעגעבן. אבער מאַמע און כלה זיינען געבליבען „אייגענע“; אלע טאָג איז די כלה געקומען צו דער מאַמען אין הויז. אז ס'האָט זיך ביי זיי טרערען געפונען, האָבען זיי געוויינט, און אלע נאכט לאַנג, לאַנג גערעדט פון דעם געפאלענעם זוהן און חתן, און אלץ געזאָגט נאָך, אז ס'איז אפשר א טעות געווען: ער וועט נאָך אהיים קומען, און זיי האָבען געוואוסט, אז די בשורה איז אמת.

און ווי די צייט איז זיך געגאנגען, האָט די כלה דערפיהלט, אז זי וועט ניט אייביג טרויערען נאָך איהר געפאלענעם חתן. א סך, א סך נעכט האָט זי ניט געשלאָפּען און א סך מאָלצייטען דורכגעלאזען. זי איז אבער גאנץ געבליבען, און גענומען אלץ מעהר פון לעבען איידער פון טויט טראכטען.

האָט דאָס די מאמע אויף דער כלה דערזעהן און דערקענט. און נאָכ'ן ערשטען פארדרום און וועהטאָג, וואָס זי האָט דורך דעם געפיהלט, האָט זי זיך באטראכט און זיך געזאָגט: „וואָס קען איך צו איהר האָבען? א י ה ר זוהן איז ער דאָך ניט געווען... זי איז א יונגער מענש און זי דארף לעבען. קיינער לעגט זיך ניט מיט'ן געשטאַרבענעם אין קבר. אַט לעב איד דאָך אויך“.

אזוי האָט די מאַמע פארשטאנען און געזאָגט זיך דורך איהר שכל. אבער די הצרף איהרע איז מיט דעם פראַסמען שכל ניט

צופרידען געווען. און אפט פלעגט זי פארפיהרען מיט דער כלה א געשפרעד:

— דו טאכטעריל, וועסט זיך פארגעסען. וועסט קריגען אן אנדערען און חתונה האבען און פיהרען א וועלט. דער צובראך כענער שארבען וועל א יך בלייבען. כ'וועל שוין מעהר מיין זוהן ניט קריגען צוריק.

די מאמע דערגרייכט איהר ציעל. זי זאגט דאס, אום וועה צו טאן דער כלה, און דער כלה טוט טאקע שטארק וועה צו הערען די דאזיגע רייד. זי לאזט אראפ די אויגען און זאגט:

— מיר ליגט ניט אין זינען אזעלכע זאכען...

— פאר וואס זאלסטו דאס זאגען? קיינער קען צו דיר נאר נישט האבען. ווער וואלט דען בעסער געווען?

— איד קלער איצט ניט דערפון — זאגט די כלה, אלץ מיט אראפגעלאזענע אויגען.

— א מאמע פארגעסט קיינמאל ניט — זאגט די מאמע מיט יסורים, און האט פונדעסטוועגען אין זינען צו מאכען דער כלה „ענג“ — דו וועסט מיט דער צייט פארגעסען, אזוי ווי גאר ניט געווען. פאראיבעל האבען דערפאר קען איד אויף דיר ניט.

זיצט די כלה אין א זעהר אומבאקוועמער לאגע. זי ווייסט נאך פון דער מאמע'ס יסורים... זי שטויסט זיך ניט אן, אז צו די יסורים דער מאמע'ס איז צוגעמשעפעט נאך א געדאנקעל, וואס זי מיינט מיט איהרע רייד. איז איהר, דער כלה, שטארק שלעכט צו זיצען און הערען, און זי האט ניט וואס צו ענטפערען, אויסער דעם, וואס זי זאגט, אז ס'ליגט איהר איצט ניט אין זינען.

אמאל ווערט די מאמע נאך צוגוט צו איהר זוהנ'ס כלה, און זי זאגט איהר:

— אז ס'וועט זיך דיר מאכען א רעכטער יונגער מאן, וואלט איד דיר ניט געהייסען ווארטען. אייביג קענסטו דאך ניט זיצען. — איד האב ניט וואס צו פארזאמען — זאגט די כלה א פאר שולדיגמע.

— גארעלע, די יאהרען שטעהן ניט אויף אז ארט. אויף א

מיידעל זעהט זיך דאָס אָן. וואָס טויג זיצען? און ס'וועט זיך זיך
מאַכען א פיינער באַי, נעהם און האָב התונה. וועמען וועט עפעס
ארויסקומען, און דו וועסט זיצען?

די כלה שטעלט זיך פאַר, ווי דער מאַמען איז אויפ'ן האַרצען
דאָס זאָגענדיג, און עס טוט איהר וועה פאר דער מאַמען... זי שאצט
אָפּ דער מאַמע'ס גוטסקייט... ס'הויבט איהר פון אָרט. איהר
פאלט ניט איין פון דער מאַמע'ס הינטער-געדאנקעלע וועה צו טאָן
איהר מיט די גוטע עצות איהרע — וועה צו טאָן איהר...

די מאַמע רעדט ווייטער דיזעלביגע אמת'ע רייד, און אייביג
קלאָגען בלייבט נאר א מאַמע... זי וועט שוין צוריק דעם זוהן איהר
רען קיינמאָל מעהר ניט קריגען; אבער א כלה, א ווייב אפילו,
קריגט זיך און אנדערען און פארגעסט... די מאַמע רעדט מיט די
ביידע געפיהלען אין איהר: איהר וועהטאָג און וועה צו טאָן דער
כלה, וועלכע, ווי איהר דאַכט זיך, האָט שוין „דעם קאַפּ אויפגע-
הויבען“. און די כלה ווייסט ניט, ווי אזוי דער מאַמען צו טרייס-
טען און ווי זיך אליין צו פארענטפערען. הויבט עס איהר פון
אָרט, און זי וואָרט, און די מאַמע זאָל שוין אויפהערען.

און די כלה האָט אַלץ וועניגער פון טויט און מעהר פון לעבען
געטראכט, און צו איהר התנ'ם מאַמען אין הויז איז זי נאָך אַלץ
געקומען. דאָס איז געווען דערפאר, ווייל זי האָט אויף דער מאַ-
מען רחמנות געהאַט, און זי האָט ניט געקענט אין גאנצען אָפגע-
פרעמדט ווערען; און אויך דערפאר, וואָס זי איז נאָך אליין גע-
ווען; קיין אנדערען נאָך ניט געהאַט. זי קוקט זיך ארום, זוכט
און קריגט די באקאנטשאפט פון יונגע לייט, נאָך איינעם, „איהר
רען“, האָט זי נאָך ניט, און דערפאר האָט זי נאָך ניט געפיהלען
זיך אין גאנצען אָפגעשניטען פון איהר געפאלענעם התנ'ם פאמיליע.

און די מלחמה האָט זיך געענדיגט, האָבען אי די מאַמע, אי די
כלה דערפיהלען, און זיי זיינען עפעס נאָך מעהר דערווייטערט

געוואָרען איינע פון דער אנדערער. די מלחמה האָט אזוי ווי צוזאַמענגעהאַלטען די מחותנשאַפט צווישען זיי — א גרויסען חלק האָבען ביידע אין דער מלחמה געהאַט — א מין שותפות. איצט האָט זיך דאָס געענדיגט, זיינען זיי מעהר דערווייטערט געוואָרען. עס איז אָבער דאָך פאַרבליבען עפעס, וואָס האָט דער כלה ניט דערלאָזט אין גאַנצען אָפגעפרעמדט ווערען פון די זייניגע.

דער זוהן און חתן איז געפאלען ווייט פון דער היים. נאָך דער מלחמה האָט מען גענומען רעדען וועגען ברענגען די קערפערס פון די געפאלענע סאָלדאַטען. האָט מען געווארט אויף דעם קערפער פער פון דעם געפאלענעם זוהן און חתן, און ס'איז צוגעקומען ביי זיי עפעס נייעס, און ביי יעדען מאָל זעהן זיך האָט מען דערפון גערעדט און גערעדט.

עפעס האָט דער כלה זיך אָפגעדוכט, אז איידער דער קערפער פון איהר חתן וועט אַהער געבראכט און באַגראָבען ווערען, איז זי נאָך אין גאַנצען קיין פרייע ניט... זי וועט מיט אן אנדערען ניט קענען אָפגעבען זיך... זי געהער זיך נאָך אַן מיט איהם, מיט איהר געפאלענעם...

האָבען ביידע, די מאַמע און די כלה, געווארט אויף זיין קערפער. נאר יעדע פון זיי מיט איהרע אייגענע געדאַנקען. די מאַמע — כדי צו ווערען געהענטער צו איהם; די כלה — צו דער-ווייטערען זיך פון איהם, אויף אייביג דערווייטערט ווערען. ביי דער מאַמע איז דאָס געווען א מין האַפנונג, אז זי וועט צוריק קריגען עפעס פון איהר אָפגעריסענעם, געפאלענעם זוהן... זי וועט וויסען, וואו ער געפינט זיך, און זי וועט צו איהם אַלע וויילע געהן — זי וועט איהם צוריק האָבען. און די כלה האָט געוואוסט, אז מיט'ן באַגראָבען איהר חתן אין קבר, ווערט זי אויף אייביג פון איהם אָפגעשיידט און אפגעפרעמדט... און זי האָט שוין אויף דעם אזוי געווארט... זי האָט זיך נאָך געפיהלט צום טויט צוגע-טשעפעט און פאַרפליכטעט... און געטראכט האָט זי נאָר פון לע-בען...

ביידע האָבען זיי אָנגעשטרענגט געווארט אויפ'ן קערפער פון

דעם געפאלענעם. ס'האט לאנג געדויערט. ס'איז געווען טומעל און צומישעניש מיט די אָפגעשיקטע קערפערס, און מ'האט לאנג געמוזט ווארטען.

אויף דער לוייה האָט מען ניט געקלאָגט, ווי אויף א געוועהנליך-כער לוייה, ווען מען האָט דעם מת ערשט נעכטען פאר זיך א לעבע-דיגען געזעהן און דער אנגעקומענער טויט שטעהט נאָך פאר די אויגען. דער קוואַל טרערען איז שוין לאנג אויסגעקלאָגט און אויס-געטריקענט געווארען. מ'האָט געוויינט אין דער שטיל, בשעת דער פארשלאָסענער ארון איז פאר די אויגען געשטאַנען. די מאמע האָט זיך געריכט אויפ'ן ארון ארויפצופאַלען און יאָמערען און קלאָגען מיט אַלע כוחות איהרע. אבער דאָס איז ניט געשעהן. זי האָט דעם ארון מיט איהרע ארעמס ארומגענומען און געוויינט שטיל, אָהן קולות. די פארגאנגענע לאנגע צייט האָט דעם צער און וועהטאָג מיט א הויט באצויגען און ניט געלאָזט עס אויפשטעהן מיט פרישען לעבעדיגען כח. האָט זיך דער צער און וועהטאָג אונטער'ן הויט געצאפּעלט, און דער געוויין איז געווען שטיל און זאַנפט. די כלה האָט זיך פארגעסען און ניט געטראכט די געדאנקען פון דעם ווייטערען לעבען איהרען, בשעת דער ארון מיט דאס איי-בערגעבליבענע פון איהר חתן איז פאר איהרע אויגען געווען. איהר געוויין איז געווען ציטערדיג און שטיל ווי אין א לעבע, טייערע עראינערונג און אין דער זעלבער צייט א געזעגענען זיך אויף אַלע מאָל, אויף אייביג מיט א ליבען און טייערען... און דאס איז געווען א וויינען, וואָס מען פיהלט אין איהם די גרינגקייט פון אויסוויי-נען זיך... ניט אזא וויינען, וואָס מען ווייס און מען פיהלט דעם אומגליק, פון וואָס דער געוויין איז געשאפען געווארען און ער, דער אומגליק, פארבלייבט... זי האָט איצט איהר אמאָליגען געליעבטען געזעהן מיט איהרע וויינענדיגע אויגען באהאלטען אין טיכעל; און דערמאָנט זיך אַן א סך זיסע, ליעבע רייד און צערטליכקייטען און צוזאָגונגען... און איהר הארץ איז הייס און ווייך געווען, און די טרערען האָבען געפלאָסען גרינג און זודיג...

און פאָהרענדיג פון בית עולם אהיים איז די כלה געזעסען אליין, מיט פארמאכטע אויגען, און דורכגעטראכט פילעס פון איהר און פון איהר חתן אין דער פארגאנגענהייט, און איהר הארץ האָט געציטערט פּעדערדיג-לייכט אין די זיס-צערטליכע עראינערונגען. זי האָט זיך געפיהלט אין א גרינגען שלאָף, אין א חלום, וואָס מען זעהט און מען ווייס, אז מ'שלאָפט נאָך ניט, און מ'האָט פון דעם חלום הנאה... אויסגערעהט, לייכט האָט זי געפיהלט.

נאָר אנקומענדיג צוריק אין דער טומעלדיגער גאָס, צוזאמען מיט זיין מאמען, און צוקומענדיג צום הויז, האָט די כלה געוואוסט ביי זיך, אז זי געהט דאָ אין א פרעמדער הויז ארויף. וואָס זי האָט דאָרט, אויפ'ן בית עולם, איבערגעלאָזט, איז ניט איהר'ס — אפגעשניטען און אפגעפרעמדט.

דער מאמע'ס הארץ איז געווען לייכט, אויסגעוויינט און קלאָר, כמעט יום טוב'דיג — זי האָט איהר זוהן פון דאָס־ניי. לאנג איז זי שוין צום געדאנק צוגעוועהנט געווען, אז זי האָט איהר זוהן פאר-לאָרען, ווייט, ווייט אוועק פון איהר — איז די איצטיגע דערנע-הענטערונג א גרויסער געפינס פאר איהר געווען.

זיי זיינען צו דער מאמען אין הויז אריין. נאר די כלה האָט געפיהלט, אז זי האָט מיט דער מאמען זינער איצט ניט מעהר וואָס צו רעדען; און די הויז וואָס איז איהר אמאָל אזוי נאָהענט און טייער געווען, איז איהר איצט נאָר פרעמד... זי האָט ניט וואס צו טאן דאָ... איהר האָט דרויסען געצויגען.

זי איז אוועק, און געהענדיג אראָפּ די טרעפּ, האָט זי געזאָגט זיך, אז זי וועט מעהר ארויף די טרעפּ ניט געהן. די אויפּרעגונג פון טאָג איז שוין אזוי גוט ווי אויסגעוועפט געווען פון איהר. די מאמע, בלייבענדיג אליין, האָט זיך געפיהלט לייכטער, בע-סער, ווי דורך דער גאַנצער צייט זייט די בשורה איז אנגעקומען.

דער פוסט-און-פאסניק

1

די אלטע פאָר פאָלק זאלקינר, ביידע נישקשה'דיג ארייננען פאָהרען אין די זעכציגער, זיינען געווען און האָבען זיך געפיהלט ווי אריינגעוואקסען אין זייער קליינער גראַסערי סטאָר. עטליכע און צוואנציג יאָהר כסדר זיינען זיי דאָרטען אָפגעשטאָנען. די הויז איז נאָר וואָס אויפגעבויט געווארען, ווען זיי האָבען דאָרטען געעפּענט זייער גראַסערי. די ווענט און דער באַלקען זיינען גע' ווען שפּיגעלדיג ווייס. די פּאָליצעס ניי און גלייך; און די זאלי קינדס זיינען אויך געווען געוונטע, גלייכע. מיט דעם גאַנג פון דער צייט האָבען זיך די זאלקינדס געעלטערט און געענדערט צו זאמען מיט די ווענט און דעם באַלקען און די פּאָליצעס. די ווענט און דער באַלקען זיינען געווארען גרוי, נעל — זאלקינד האָט ניט געהאלטען פון קאָלכען און רייניגען — דאָס וואָלט איבערגעקעהרט די גראַסערי „כ'ט'ן קאָפּ אראָפּ“, און עס וואָלט געווען א שטער צו ביזנעס; די פּאָליצעס האָבען זיך געבויגען אונטער די יאָהר רען משא. אזוי אויך די זאלקינדס זיינען געווארען גרוי און נעל און אויסגעבויגען.

עס איז גרינג געווען צו דערזעהן דעם אויסגעטראַטענעם שטענגעלע פון גראַסערי צו זייער דירק הינטער'ן סטאָר, און דעם שוועל, וואָס האָט אין די לעצטע יאָהרען אויסגעזעהן ווי אן איר בערנעהאקטע ליפּ. דאָ איז די פּאָר צימערען הינטער'ן גראַסערי, האָבען זיך קינדער אויסגעהאָדעוועט; פון דאנען האָבען זיי התונח געהאט, אויף דער וועלט ארויס. אלע זיינען זיי לייטישע קינדער, אלע געענדיגט סקול; איין זוחן איז „פון זיך אליין“ געווארען א

שטיקעל לאַיער. נאָך א זוהן איז אן אנענט פאר עפעס א גרויסע פירמע. די טעכטער „גוט געהיראט“. האָבען שוין די אלטע זאל-קינדס געמעגט ארויס פון דער גראַסערי. יעדער קינד האָט גע-וואָלט נעמען טאַטע-מאַמע צו זיך און אויסהאַלטען זיי מיט'ן שעהנסטען כבוד — האָט מען דאָס פאר די אלטע לייט ניט געטאַרט דערמאַנען. די קינדער האָבען זיך געבעטען, זיי זאָלען אוועקוואַר-פען די גראַסערי מיט די הושך'דיגע דירה הינטער'ן סטאָר, און אריינקלייבען זיך אין שעהנע, ליכטיגע צימערען — וואָס פאר א באַטרעף וועט דאָס האָבען פאר אלע קינדער אויסצוהאַלטען זיי! און אויך פון דייען פלאַן האָבען די צוויי אלטע ניט געוואָלט הערען און וויסען. צו די קינדער זייערע האבען די זאַלקינדס גאָר נישט געהאַט; זיי האָבען זיך מיט די קינדער זייערע גע-רײַחט און געגרויסט. נאָר אין די ביינער זייערע, אין זייער לעבען איז געווען אריינגעוואַקסען די גראַסערי, און זיי האָבען זיך פון איהר ניט געקענט שידען. „איך האָב א פיניע גראַסערי“ — פלעגט זאַלקינד זאָגען און די ווייב פלעגט איהם נאָכזאָגען — „ווי קען איך אוועקוואַרפען א גראַסערי און מופען גלאַט אין רומס? וואָס פעהלט מיר אין גראַסערי? כ'בין ניט קיין קראַנקער, כ'זאָל זיך אוועקזעצען אין רומס“. די אלטע האָבען פון טויט ניט גערעדט און ניט געוואָלט טראַכטען אפילו, אבער ביי ביידען איז געווען דער געדאַנק: „אַט דאָ וועלען מיר אויסלעבען אונזערע יאָהרען“.

די לעצטע צייט איז די ביזנעס געגאנגען גאר ניט גוט. נאָר די אלטע האָבען כמעט ניט געוואוסט דערפון. די ביסעלע, וואָס זיי האָבען געדארפט, האָט זיי ניט געפעהלט. די גראַסערי האָט ניט געצויגען קיין „טרייד“. די אלטע קאָסטאַמער זיינען צושטאַרבען, צומופט. נייע קומען צו גאָר וועניג. מען געהט אין די רייכערע, גרעסערע, שעהנערע גראַסעריס. זאַלקינד האָט פיניט געהאַט נאָכ צומאַן אנדערע און ער האָט פיניט געהאַט „רעפאַרמען“. און די קאָנקורענציע איז גרויס. די פענסטערס פון די קאָנקורענטען זיי גען באַקלעפט מיט פלאַסטערס, אויף וואָס ס'איז אויסגערעכענט די

ביליגע פרייזען מיט „קאמביניישאָנס“. צו זעקס שטיקער זייף, גיט מען צו עפעס א פעקעל „וואשינג פאודער“ אומזיסט; צו צעהן פונט צוקער — אומזיסט א האלב פונט קאָפּע, און נאָך אנדערע „בארגעניס“ — געהט מען קויפען דאָרט, וואו מ'קריגט עפעס אומ-זיסט. אפילו די גאָר אלטע, געטרייע קאָסטאַמעד זאלקינד'ס זיי-נען געגאנגען אהין, און געגאנגען מיט דער אנדער זייט נאָס, געשעהמט זיך פארבייצונגעהן מיט'ן פעקעל גראָסעריס; א קליינעם פעקעל האָט מען געהאלטען באהאלטען אונטער'ן פאטשיילע אדער אונטער'ן פארטוך. אין א נויט נאָר, אז מ'האָט געדארפט עפעס אויף ניד, איז מען אריין אין זאלקינד'ס גראָסערי, און ניט אלע מאָל האָט מען געקראָגען, וואָס מ'האָט געדארפט. זאלקינד האָט די קאָנקורענטען ניט געוואָלט „נאָכטאַנצען“, און ער האָט גע-זאָגט, אז ער האָט ניט קיין גראָסעריס אוועקצוגעבען אומזיסט — איהם ניט מען אויך ניט קיין גראָסעריס אומזיסט. עטליכע און צוואנציג יאָהר שטעהט ער שוין דאָ און האָט נאָך קיינמאָל ניט אוועקגעגעבען קיין גראָסעריס אומזיסט.

אפּשר, אז די נויט וואָלט איהם געטריבען, ער וואָלט געהאט א הויז מיט קליינע קינדער, און ניט געקענט צאָהלען די „בילס“, וואָלט ער זיך געמוזט אונטערגעבען, און טאָן וואָס אנדערע טוען. איצט האָט איהם די נויט ניט געטריבען, איז ער געבליבען פאר-עקשנ'ט און ניט אוועקגעשאַנקען אומזיסט גראָסעריס.

די קינדער וואלינען אלע אפּטאון, קומט שוין אויס, אז די אלטע קענען צו זיי קיינמאָל ניט קומען. זייער איינציגער פרייער טאָג איז שבת — טאָג מען ניט פּאַהרען. וואקסען אויס די איי-ניקלאך אין גאנצען פרעמד צו זייער באָבען און זיידען. אמאָל קומט אן אויסגעפּוצטע טאָכטער מיט א קינד, קוקט דאָס קינד אויף די אלטע מיט וואונדער און אביסעלע דערשראָקען, געהט ניט צו זיי און וויל זיי פאר קיין פאָל ניט רופען „גרענדפא“ און „גרענדמא“.

— צו וואס דארפט איהר די גראָסערי מיט די אלע טראַבעל?
— רעדט די טאָכטער מיט געבעט — פארקויפט, ווערט פּטור!

וועניג האט איהר זיך שוין אָנגעארבייט? וועמען האָט איהר צו פארזאָרגען?

נאָר ביידע אלטע ווילען ניט אריינלאָזען זיך מיט דער טאָכטער אין א שמועס וועגען דעם — רעדען זיי וועגען אנדערע זאָרען; פּרעגען איבער פון דאָס־ניי, ווי ס'געהט דעם מאַן'ס ביזנעס, פּרעגען ווידער וועגען די קינדער.

די טאָכטער האָט מורא צו דערמאָנען, אז טאטע־מאמע זאָלען זיך אריבערקלייבען צו איהר, רעדט זי „פארשמעלט“:

— איך וואָלט אויך אפשר ניט וועלען זיין ביי קינדער. וויפּיל וועט דאָס כאַפּען אויף אונז אלעמען א וואָך? א גאָר נישט!

די אלטע קענען שוין אויסוועניג די אלע סאַרטען רייד און ס'נעמט זיי ניט, ס'קלעפט זיך צו זיי גאָר ניט צו. די טאָכטער געהאט אוועק מיט וואָס זי איז געקומען. נאר יעדען מאָל, ווען אַן אויסגעפּוצטע טאָכטער קומט צוגאַסט, רעדט זי איבער דיזעל־ביגע.

די זיהן ווילען אויך דאָס זעלבע, וואָס די טעכטער, נאר זיי קומען זעלטענער און טשעפען זיך וועניגער.

אז די טאָכטער אָדער דער זוהן געהט אוועק, רעדען די אלטע אפּילו ניט איבער צווישען זיך וועגען דעם דאָזיגען ענין — אזוי וועניג איז ביי זיי געבליבען פון די גערעדטע רייד.

2

דער „אַט דאָ וועלען מיר אויסלעבען אונזערע יאָהרען“ איז מקוים געווארען נאר אויף א העלפט.

אין הערבסט האָט זיך די אלטע צוגעקיהלט און זיך אוועק געלעגט קראַנק. דאָס האָט קיינמאָל פריהער ניט פּאָסירט. זיי זיינען אלע מאָל געווען א געזונטע פּאָר, און דער עלטער האָט זיי נאר פּארעלטערט און איינגעבויגען, אבער ניט קראַנק געמאַכט. זיי האָבען ניט געוואוסט פון קראַנקהייט, אויסער אמאָל א לייכטען הוסט, צי א צייהרדייסעניש. דער אלטער האָט דעם גאַנצען לעבן געזינען אָפּגעלאַכט פון די קראַנקע — און די ווייב פּלעגט

איהם נאָכזאָגען — אז קראַנקהייט איז אן איינגערעדטע זאך; מ'טאָר ניט פּאָלגען די דאָקטוירים און זיך אוועקלעגען קראַנק אין בעט; מ'זאָל הערען די דאָקטוירים ווי די קאָץ און ארומגעהן ביו די קראַנקהייט „שטעהט זיך אויס“. איצט האָט זיך די אלטע גענוג געראַנגעלט איידער זי איז געבליבען ליגען און ניט געקענט אויפשטעהן. דער דאָקטאר האָט געאַרדערט מ'זאָל נעמען די קראַנקע אין בית ישראל האָספיטאל. ס'האָט זיך ענטוויקעלט „דאָבל ניומאָניא“.

צום ערשטען מאָל איז עטליכע און צוואַנציג יאָהר איז דער אלטער געבליבען אליין אין גראַסערי און אין די רומס. פיהרען די ביזנעס האָט ער געקענט אליין אויך — ס'איז געווען וועניג וואָס צו פיהרען. ער האָט אבער שטאַרק געליטען פון אומעט — קיינמאָל ניט געווען אליין — און גרויס רחמנות האָט ער גע- פיהלט אויף איהר, וואָס זי ליגט נעבאָך קראַנק אין האָספיטאל; און ער האָט זיך שוין אויך דערוואוסט וואָס „דאָבל ניומאָניא“ מיינט, און ער האָט זיך שטאַרק געשראַקען. די קינדער האָבען זיך געבעטען. ער זאָל פארמאכען די גראַסערי און זיין ביי זיי, און אויך איצט האָט דער אלטער ניט געוואָלט הערען דערפון, ווי אלע מאָל פריהער.

א קורצע צייט האָט זיך די אלטע אָפגעמאַטערט אין האָס- פיטאל און איז געשטאַרבען.

3

אז מ'איז געקומען צוריק פון דער לוייה, און דער אלטער איז ארויס פון אַטאַמאָביל, האָט ער דערזעהן, אז ער געפינט זיך ניט אין מאָנאָ און מאַנטנאַמערי, ביי זיין גראַסערי — מ'האָט איהם געבראַכט צו דער מיטעלסטער טאָכטער. ער איז געווען אומצור- פרייען — פאר וואָס האָט ער ניט געפרעגט, וואוהין מ'פיהרט איהם? ...

די נאנצע משפחה איז זיך צוואמענגעקומען פון דער לוייה צו דער מיטעלסטער טאָכטער. דיזע טאָכטער האָט זיך עפעס אלע

מאָל געהאלטען נעהנטער צו טאטע-מאמע, ווי די איבעריגע קינדער. מ'האָט זיך פון דאָס ניי צואוויינט. די מיטעלסטע טאָכטער האָט אָנגעהויבען און אלע האָבען נאָכגעפאָלגט. דורך דער צייט פון „שבעה“ האָט דער אלטער עטליכע מאָל איבערגעזאָגט: „ווער ווייס וואָס דאָרטען טוט זיך“... מען האָט גיט גערעדט וועגען דעם, וואָס עס וועט זיין אין דער צוקונפט. נאר יעדער איינער פון די זיהן און מעכטער איז זיכער געווען, אז איצט איז שוין אויס גראָסערי. אבער באלד אויף מאָרגען נאָך „שבעה“ האָט מען זיך דערוואוסט, אז דער אלטער רעכענט ווייטער אָנצוגעהן מיט זיין גראָסערי. אין דער פרייה, נאָך פרייה שטיק, האָט ער זיך גענומען קלייבען אהיים עפענען די גראָסערי. די טאָכטער האָט זיך אָפגעבעטען, ער זאָל פארבלייבען אויף נאָך א טאָג, און דורכ'ן טאָג האָט זי געלאָזט וויסען די משפחה, מען זאָל זיך היינט אבער צוזאמענקומען צו איהר אין הויז וועגען טאטען.

דער היינטיגער טאָג איז געווען זעהר א שווערער פאר דעם אלטען. די טעג פון „שבעה“ איז איהם ניט געווען שטארק לאנג ווייליג. דער „זיצען שבעה“ איז דאָך אליין א שטיקעל באשעפטיגונג, מיט די דריי מאָל אין טאָג דאווענען מיט'ן מנין; און ס'איז איהם נאָך ניט געווען ארויס פון קאָפּ דער טומעל פון איהר טויט מיט די לוייה. דורך די עטליכע טעג איז ער מעהר באקאנט געוואָרען מיט זיינע אייניקלאד פון הויז, און ער האָט מיט זיי פארבראכט; און דערצו האָט ער דאָך געוואוסט, אז ער טאָר ניט ארויסגעהן פון הויז. היינט, אז ס'איז שוין געווען אויס „שבעה“, ער האָט דערפיהלט די שיד אויף די פיס, און ער איז א פרייער מענש און מעג געהן — האָט עס איהם געצויגען אהין, צו זיין גראָסערי, אין מאָרגאָן און מאַנטאָמערי — ווער ווייס, וואָס דאָרטען טוט זיך...

אין אבער איז זיך צוזאמענגעקומען די משפחה. אלע זיינען צוגעשטאנען צום טאטען, ער זאָל מעהר אין גראָסערי ניט געהן. פארקויפען. ווי אזוי וועט ער איצט אָנגעהן מיט א גראָסערי, מיט

רומס? „ווער וועט איהם אויסקאכען און דערלאנגען?“ ווער וועט אויף איהם אכטונג געבען? די טעכטער האָבען זיך געהיצט, גע- קאָכט. די זיהן זיינען געווען אביסעל קעלטער. און דער זעהן דער „שטיקעל לאַיער“ האָט באוויזען דעם טאטען, אז ער וועט פאַרשאַפּען אלעמען בזיונות: וואָס וועט מען זאָגען? עטליכע קינדער, וואָס מאַכען א פיינעם לעבען, לאָזט מען דעם אלטען שמעהן אין א גראַסערי איינער אליין אויף דער עלטער. נאר געוויקט האָט אויפ'ן אלטען ניט דער לאַיער, נאָר די מיטעלסטע טאָכטער מיט איהר שטארקען ארגומענט, וואָס זי האָט ארויסגע'מענה'עט און זיך צוואוויינט. דער דאָזיגער שטארקער וויינענדיגער ארגומענט איז באַשמאַנען אין דעם, וואָס דער טאטע איז שוין אן על-טערער מענש און ער טאָר ניט זיין איינער אליין. ווער ווייס, וואָס עס קען זיך אמאָל מאַכען מיט איהם אין מיטען נאַכט, און קיינער וועט ניט זיין... טאָמער וועט אמאָל אין מיטען נאַכט איהם ווערען „ניט גוט“ — ווער וועט לויפּען נאָך א דאקטאר איהם ראַטעווען? ... א לעבען לאַנג האָט טאַקע זאַלקינד אָפּגעלאַכט פון די קראַנקע מיט די דאָקטוירים... אבער דאָ נאָר ניט לאַנג האָט פאַר זיינע אוי-גען פאַסירט עפעס א געשיכטע... האָט ער זיך שטאַרק געשראַקען צו פאַרבלייבען אייניקער אליין אין א גראַסערי מיט רומס אויף נאַנצע נעכט, און ער האָט זיך אונטערגעגעבען.

פאַרקויפּען די גראַסערי האָט זיך אונטערנומען דער „שטיקעל לאַיער“. מען האָט שוין געמאַכט אזוי, אז דער אלטער זאָל זיך וואָס וועניגער מישען אין דעם עסק. מען האָט מורא געהאַט, אז ער קען נאָך חרטה האָבען. די דריי הונדערט דאלאַר, וואָס מען האָט געקראַגען פאַר דער גראַסערי, האָט דער אלטער דערלאַנגט די מיטעלסטע טאָכטער, זי זאָל דאָס אוועקלייגען פאַר די קינדער. און דאָ איז געוואָרען זיין הויב.

4

איצט, נאָך א צייט פון עטליכע און צוואַנציג יאָהר, האָט דער אלטער זאַלקינד געטראַגען אויף זיך אלע טאָג א „רעגעלען סוט“.

מיט א קאפעליוש, מיט א ווייסען קאלנער און האלזטוד. די עט' ליכע און צוואנציג יאהר אין גראסערי האט ער דאס ניט געדארפט און האט זיך מיט די זאכען ניט אפגעגעבען. ווינטער האט ער גע' טראגען א געשטריקטען רעקעל מיט א היטעל; זומער — עפעס א העמדיק, צו גאר אן אונטער-העמדעל, מיט א יארמולקע; א ווייסער קאלנער מיט א האלזטוד איז איהם קיינמאל ניט נויטיג געווען. דעם ראק פלעגט ער אנטאן נאר פרייטאג-צו-נאכט און שבת צו געהן אין שוהל. איצט האט די מיטעלסטע טאכטער שוין אכטונג געגעבען, אז דער אלטער זאל געהן אָנגעטאָן, ווי עס פאסט פאר איהר טאטען. האט זיך דער אלטער ניט געפיהלט גאר באקוועם אין די לייטישע מלבושים — עפעס ניט אזוי פריי, ווי אין געשטריקטען רעקעל מיט דער היטעלע; און דער אנטאן אלע טאג דעם קאלנער מיט'ן האלזטוד און דער האלמען עס אויף זיך א גאנצען טאג, איז געווען פאר איהם גאר אן איבעריגע זאך. ער האט אבער פארשטא' נען, אז ער קען דא ניט ארומגעהן, ווי אמאל אין זיין גראסערי, אין מאנראו און מאנטגאמערי — ס'פאסט ניט פאר זיין טאכטער און פאר זיין איידים מיט די קינדער. די טאכטער האט אפילו אכטונג געגעבען, אז דער אלטער זאל שטענדיג האָבען א "שיין" אויף די שיד.

און דער אלטער זאלקינד פיהלט זיך „אין דער פרעמד" אין זיין נייעם מקום — בראַנקס. זיין היים איז אין מאַנראַו און מאַנט' גאָמערי, וואו ער איז אָפגעשטאַנען מיט זיין גראָסערי עטליכע און צוואנציג יאהר. ער האט טאקע ליעב די אייניקלאך, און אויך זיי האָבען איהם ליעב געקראגען. ער געהט מיט זיי אביסעל אין גאס, אין פארק — אבער די גאס און דער פארק איז איהם פרעמד. פיהלט ער זיך דא, אן אויסגעפוצטער, ווי ער וואלט דא געקומען צוגאסט אויף א וויילע, אין א פרעמדע שטאָרט, און ער טראכט פון „דער היים", פון דארטען — און עס ציהט איהם אהין. און די גראָסערי איז נאָך אין זיינע ביינער. האלב נאָך פינף אין דער פריה כאפט ער זיך אויף — ער דארף ניט קיין „וועקער" — ער כאפט זיך אויף צום מינוט — און די ערשטע זאך האט ער אויפ'ן

געדאנק: באלד וועט צופאָהרען דער וואָגען מיט די „ראַלם“. ער וויל אונטערבאָפּען מיט אַן אויער, וועלכער וואָגען ס'וועט פריהער צופאָהרען צום סטאָר: דער מילך-וואָגען, צי דער בעקער-וואָגען. די „קען“ מילך שטעהט אין דרויסען ביים טיר... ער פיהלט די קאל-טע „קען“ מילך אין די הענט... די ערשטע, כמעט אלע מאָג, קומט אריין אין גראַסערי מיסעס פישער... ער געדענקט ניט, צי זי האָט איהם אָפּגעצאָהלט די פּערציג סענט, צי ניט... געהאט די חובות אויפ'ן קאָפּ... אויפגעהערט אין גאַנצען באַרגען די לעצטע צייט, נאר א פאַר קאָסטאַמער האָט ער געמוזט צובאַרגען אמאָל... ניט געקענט אָפּוואָגען... וועגען מיסעס פישער'ס פּערציג סענט געדענקט ער ניט אקוראט; ס'איז געווען אין רעכטען טומעל פון איהר קראַנקהייט... אבער עס ארט איהם ניט די פּערציג סענט... ס'דער-מאַנט זיך...

נאָר גוט, וואָס ער איז פאַרנומען א היבשען טייל פון מעת לעת מיט'ן שוהל, מיט'ן קדיש זאָגען. דריי מאָל אין טאָג געהט ער אין שוהל דאוונען און קדיש זאָגען. פאַרבלייבט ער שוין אמאָל דאָרטען די שטיקעל צייט פון מנחה ביז מעריב. ער האָט זיך דאָרטען באקאנט מיט נאָך אלטע אידען, אזעלכע פּוסט-און-פּאַסט-ניקעס ווי ער, און מ'שמועסט, מ'רעדט פון פּאָליטיק, פון דעם, וואָס עס טוט זיך אָפּ אין רוסלאַנד, אין פּוילען. אין שוהל, אין די שמועסען, פאַרגעסט דער אלטער, אז ער איז אין דער פּרעמד. שלעכט איז נאר אין די צווישען-צייט, פון דאוונען ביז דאוונען. און ס'בענקט זיך, ס'ציהט די האַרץ אהין, ס'ווילט זיך וויסען, וואָס דאָרטען איז מיט די גראַסערי, וואָס עס טוט זיך אויף מאַנג ראו און מאַנטגאָמער.

אין א נאָכמיטאָג האָט ער זיך ארויפגעזעצט אויפ'ן עלעוויי-טעד טריין און אראָפּגעפאָהרען דאון טאָן.

אויפ'ן שטיקעל וועג פון סטיישאָן צו „זיין“ גראַסערי, האָט זיך דער אלטער זאָלקינד נאָך ניט געפיהלט אין דערהיים — געצויגען האָט עס איהם צו מאַנגראָ און מאַנטגאָמער, וואו ער איז אָפּגעווען גוטע עטליכע און צוואַנציג יאָהר. די נאסען אויף

זיין וועג זיינען פראסטע, געוועהנליכע גאסען, און ער האט די נאנצע צייט זיך גאָר ניט דערמאָנט אָן זיי. און געהענדיג האָט ער געטראַכט, אז ווי ער וועט זיך נאָר באַווייזען אויף מאַנראָ און מאַנטגאַמערי, וועט זיך אַרומקלייבען אַרום איהם א רעדעל, און אלע וועלען זיך דערפרעהען, אלע וועלען וועלען וויסען, וואָס מיט איהם איז עפעס און ווי ער קומט איצט אהער. אין גראַסערי, אז ער וועט אַרייַנקומען, וועלען די לייטע איהם אויפנעהמען מיט גרויס כבוד — עטליכע און צוואַנציג יאָהר איז ער אַפגעשטאַנען אין גראַסערי.

5

מאַנראָ און מאַנטגאַמערי איז זיך געשטאַנען, ווי ער האָט איבערגעלאָזען, נאר „קיינער“ האָט איהם עפעס ניט דערזעהן און ס'האָט זיך אַרום איהם ניט אַרומגעשטעלט קיין רעדעל. אויפ'ן פענסטער פון זיין גראַסערי האָט ער דערזעהן אַ לאַנגען צעמעל מיט אויסגערעכענטע פרייזען, און אין פענסטער איז געווען אויפ' געבויט א גאַנצער געשטעל מיט בלעכענע און פאַפירענע קעסטל לאַך פון פאַרשיידענע שפּיזען. זיי באַגראַבען די גראַסערי! אין דער זעלביגער צייט האָט ער אויך געמיינט, אז זיי טוען דא א סך ביונעס, פיעל מעהר, ווי ער האָט געטאָן — האָט ער דערפיהלט א שטיקעל קנאה, ניט פאַרגונען.

ער איז אַריין אינוועניג. ער האָט די גראַסערי ניט דערקענט. דער „קאַנטער“ איז געווען איבערגעשטעלט אויף „יענע זייט“; די מילך־קעז איז געשטאַנען אין דעם „אַנדער קאָרנער“ — ניט מעהר דאָרט, וואו זי איז אַפגעשטאַנען עטליכע און צוואַנציג יאָהר. אויפ'ן „קאַנטער“ איז געלעגען א גרויסער קיילעכדיגער געלער קעז, אונטער א גלעזערנעם טאָפּ — ער האָט קיינמאַל ניט געהאַלטען אַזעלכע קעז און ניט געהאַט אַזאַ גלאַז — א פּרעמדע גראַסערי...

די נייע באַלעבאַטיים זיינען געווען א ערשט פאַרהייראַטע פאַר. זיי האָבען צוגעליהען אַביסעל געלט ביי באַקאַנטע, „צוגעפיקסט“

די גראַסערי, אויסגערייניגט איהר אביסעל, צוגעקויפט פארשיי-
דענע ארטיקלען, און געהאַפט צו מאכען א לעבען פון ביזנעס,
אַנגעהויבען פיהרען זייער וועלט צוזאמען. די ביזנעס איז אבער
געווען אן „אראָפגעארבייטע“ און האָט געטויגט נאר פאר אועלכע,
וואָס האָבען שוין זייער וועלט הינטער זיך, און ניט פאר מענשען,
וואָס הויבען ערשט אָן פיהרען א וועלט. דערצו זיינען די נייע
כאַלעבאַטים ניט געווען קיין ביזנעסלייט, ניט געוואוסט ווי צוצו-
ציהען „טרייד“ — האָבען זיי געוואָלט „רייך ווערען“ פון די עט-
ליכע קאָסטאַמער, וואָס זיינען צו זיין אריינגעקומען — איז די
ביזנעס געגאנגען שלעכט. זיי האָבען ניט געקענט צאָהלען זייערע
„ביללס“ אין צייט, ניט געקענט אפילו אָנהויבען צאָהלען די חובות
צו די אייגענע מענשען. גאַנצע טעג כמעט איז די פאָר פאַלק
אַפגעשטאַנען מיט פארלייגטע הענט, אָפט אונטערגעוויפצט און
געזעהן, אז זיי באַגראָבען דאָ זייער אייגענע פאָר טאָלער צוזאמען
מיט די פרעמדע.

די נייע כאַלעבאַטים האָבען ניט געקענט דעם אלטען זאָל-
קינד, ווייל די גראַסערי איז פארקויפט געווארען דורך דעם זון
דעם לאַיער. אז דער אלטער איז אריינגעקומען אין סטאַר, האָבען
זיי געמיינט, אז דאָס איז א קאָסטאַמער, און מ'האָט זיך געוואָלט
נעמען „טענדען ביזנעס“.

— כ'בין ניט קיין קאָסטאַמער — האָט זאָלקינד האַלב גע-
שמיבעלט — זאָלען מיר דאָס אלע דריי פארמאָגען א צעהנט-
חלק, וויפיעל איד האָב דאָ פארקויפט. דאָס איז געווען מיין גראַ-
סערי עטליכע און צוואַנציג יאָהר, ביז מיין אלטע אַלגעשטאַלעם
איז געשטאַרבען ניט לאַנג.

דער גאַסט האָט ביי די נייע כאַלעבאַטים אויפגערודערט די
צרות, און אזוי ווי דער באַליבעסיל איז נאָך געווען א שטיקעל
עזות פנים, האָט ער צוגעשטאַכען דעם אלטען:
— פאר וואָס האָט איהר זיך ווייטער ניט געהאַלטען מיט דער
גרויסער מציאה? אפשר ווילט איהר איבערנעהמען צוריק די טיע-
רע ביזנעס? !

דעם אלטען האָט אביסעל הנאה געטאָן, וואָס זיי ווערען דאָ
 ניט נתעשר; עס האָט איהם אָבער אויך פארדראָסען פאר וואָס
 מ'באליידיגט זיין גראָסערי, האָט ער געענטפערט:

— כ'בין דאָ אָפגעשטאַנען עטליכע און צוואנציג יאָהר און
 כ'האָב נאָר ניט געהאט צו די גראָסערי. ביי מיר איז געשטאַנען
 דער „קאנטער“ דאָ אויף דער זייט, אז מיין אלטע אַלגעשאלעם
 וואָלט געלעבט — —

דער באליבעסיל האָט איהם איבערגעשלאָגען:

— אפשר ווילט איהר צוריק אייער מציאה, וועל איך אנווערען
 א שעהנע פאָר טאָלער.

דער אלטער האָט געוואָלט ענטפערען, נאר דערווייל איז ארייני-
 געקומען אן עלטערע פרוי עפעס קויפען — א לאנגיעהריגע קאָס-
 טאָמערקע ביים אלטען זאלקינד. די פרוי האָט באקוקט דעם אויס-
 געפוצמען זאלקינד און א טראכט געטאָן: „באגראָבען די ווייב“,
 און ער האָט ביי איהר אויסגעזעהן, ווי א חתן, נאָר וואָס „געשטעלט
 חופה“. די אלטע האָט זיך צורעדט, נאָכגעפרעגט זיך וואָס מ'מאכט,
 דערמאָנט די פארשטאַרבענע. באלד איז אריינגעקומען א מיידעלע
 מיט א „קוואַטער“ פאַראויס. די באַליבאָטים האָבען זיך גענומען
 פארקויפען סחורה, און אזוי איז איבערגעריסען געווארען דער געד-
 שפרעד פונ'ם אלטען מיט'ן יונגען.

דער אלטער איז ארויס פון סטאָר, ארומגעקוקט זיך אויף אלע
 זייטען, גוט באטראכט מאַגראָו און מאַנטנאָמערי, און אויפ'ן האר-
 צען איז איהם געווען וואָכעדיג, קאלט, פרעמד. מענשען זיינען
 געגאנגען היין און צוריק. איהם האָט מען ניט געזעהן. ער האָט
 זיך געלאָזט געהן צום סטיישאָן. צוקומענדיג צום קאַרנער, האָט
 ער זיך דערמאָנט אָן מיסעס פישער מיט די פערציג סענט —
 אפשר וואָלט ער געדאַרפט ארויפגעהן צו איהר אויסגעפינען... זי
 וואוינט אויפ'ן טאפּ-פלאַר... זאָל זיין...

— ס'געדארפט זעהן, ווי די גראָסערי זעהט אויס — האָט דער
 אלטער געזאָגט צו זיין טאָכטער, אריינקומענדיג אין הויז — כ'האָב

גאר ניט דערקענט די גראַסערי, אלץ איז מיט'ן קאָפּ אראָפּ. דער
 „קאנטער“ שמעהט איצט אויף יענער זייט.
 — וואָס האָסטו דאַרמען געמאַן? — האָט זיך די טאָכטער
 געוואונדערט.

פאר דער טאָכטער איז ניט געווען אינטערעסאנט צו הערען
 דעם טאַמענ'ס רייד, און זי האָט זיך טאַקע ניט צוגעהערט. די
 מיטעלסטע טאָכטער, וואָס האָט זיך אזוי געפרעהט, וואָס איהר
 האָט זיך ענדליך איינגעגעבען אריינצוקריגען דעם טאַמען ביי זיך,
 איז שפעטער אָפגעקילט געווארען אין איהר שמחה. געוויס, זי
 האָט צום טאַמען גאָר נישט, זאָל ער לעבען און געזונט זיין. די
 געשיכטע איז אָבער געווארען וואַכעדיג און זי פרעהט זיך ניט מיט
 איהר גליק. דער איידעם איז די גאנצע צייט געווען קאַלט צום
 עסק מיט'ן טאַמען, און די עלטערע אייניקלאך זיינען זיך פארטאָן
 אין זייערע אייגענע אנגעלעגנהייטען, האָבען זיי מיט'ן אלטען ווע-
 ניג וואָס צו טאָן. קומט שוין אויס, אז בלויז די קליינע קינדער
 גיבען זיך אָפ מיט'ן זיידען און ער מיט זיי. אויך די איבעריגע
 טעכטער און זיהן זיינען ניט מעהר אזוי „עקסיטעד“ וועגען טאָ-
 מען. מ'ווארפט זיך, חס ושלום, ניט ארום מיט איהם, און אלע
 העלפען איהם אויסהאלטען. די מיטעלסטע טאָכטער פיהרט דעם
 חשבון: וויפיעל ס'קומט איהר פאר „באָרד“, פאר זאכען, וואָס זי
 קויפט פאר'ן אלטען. די קינדער רעכענען איבער, קוקען זיך גוט
 צו, אויב דער חשבון שטימט ריכטיג, און קיינער פון זיי רייסט זיך
 ניט צו געבען מעהר, וויפיעל ס'קומט אויס אויף זיין אָדער איהר
 חלק. דער זוהן, דער שטיקעל לאַיער, זוכט יעדען מאָל צו געבען
 וועניגער פון אלעמען, און ער האָט אלץ טענות וועגען עפעס „אינ-
 טערעסט“ פון די דריי הונדערט דאלאר, וואָס מ'האָט אָפגענומען
 פאר'ן טאַמענ'ס גראַסערי.

דער אלטער האָט ווייטער גערעדט וועגען זיין געוועזענער גראַ-
 סערי, און די טאָכטער האָט זיך אפילו ניט צוגעהערט.
 — די קען מילך שמעהט אף דרויסען! ווען איז ביי מיר די קען
 מילך געשטאַנען אויף דער זייט טיר? אין ווינדע אויפגעבויט א

תליה... מיט'ן קאפ אראפ האבען זיי איבערגעקערט די גראסערי... זיי ווארפען זיך מיט איהר... ס'געפעהלט זיי ניט די גראסערי... ער איז אוועק אין שוהל צו מנחה. נאך מנחה האט ער דארט געשמועסט מיט די נייע באקאנטע זיינע, און האט זיך אָן דער גראסערי פארגעסען.

6

דער אלטער זאלקינד האט זיך צוגעוואוינט צו די קאלטע, פרעמדע בראַנקסער גאסען, און מיט דער צייט האט איהם אלץ וועניגער געצויגען „אהיים“ — צו מאַנראָו און מאַנטגאָמערי. ער האט זיך אויך אריינגעלעבט אין די גוטע בגדים, אין קאפּעליוש, אין ווייסען קאַלנער מיט'ן האַלזטורד און די „געשיינטע“ שיד. און דער פוסט-און-פאסטעווען גאנצע טעג איז איהם שוין ניט געפאלען אזוי שווער, ווי אין אָנהויב. אָפּגעשטעלט זיך אין איהם און שטאַרק געארבייט אין איהם און ניט געלאָזען רוהען האָבען בלוין עטליכע ווערטער: „וואָס איז דאָרטען געווארען?“ וואָס האָבען די נייע דאָרטען געמאָן מיט דער גראַסערי? זיי האָבען שוין אודאי גער מוזט מאַכען פון אלץ א באַרג אַש... איבערגעקעהרט מיט'ן קאָפּ אראָפּ... ער מוז וו-סען, ער קען ניט אויסהאלטען. איז ער אין א געוויסען טאָג ווידער אראָפּגעפּאָהרען. אבער שוין ניט מיט אזא פארבענקטע האַרץ, ווי דאמאָלסט, דעם ערשטען מאָל... און ער האט זיך אויך ניט אויסגעמאַלען, אז אויף מאַנראָו און מאַנטגאָמערי „וועט זיך טאָן“, אז ער וועט זיך דארטען באווייזען, ס'וועט זיך ארוםקלייבען ארום איהם א רעדעל. פּאָהרענדיג אהין, האט ער שוין געוואָלט האָבען אָפּגע'פטר'ט דעם עסק.

אז ער איז געקומען אויף מאַנראָו און מאַנטגאָמערי, האט ער ניט דערזעהן די גראַסערי. ער האט אויפגעריסען די אויגען. אָט איז עס! אבער ניט די גראַסערי. דער פענסטער איז פאַרקאלכט פון אינוועניג, און אויף דער דרויסענדיגער זייט איז אנגעקלעפט א לאַנגער פּאַפּיר מיט א באַקאנטמאַכונג, אז נאָכדעם ווי די „אל-

טעריישאָנס" וועלען פארטיג ווערען, וועט דאָ ערעפענט ווערען א
 „מילכיגער רעסטאָראַנט מיט א דיירי לאַנטש רום“.

דער אלטער האָט דערפיהלט זיין האַרץ. ניטאָ מעהר זיין
 גראַסערי! ... ווי אזוי איז דאָס געווארען? ווי אזוי? ...

ער איז געשטאַנען ביים באַקאַלכטען פענסטער און זיך אַרומ-
 געקוקט, אפשר וועט ער דערזעהן אימיצען, וואָס זאָל איהם קענען
 ריכטיג דערזעהלען, ווי אזוי עס איז געווארען אין גאַנצען אויס
 גראַסערי... אבער מאַנראָו און מאַנטגאַמערי האָט זיך איהרע איי-
 גענע דאַגות. מענשען געהן היז און צוריק, און קיינעם, ווייזט
 אויס, קימערט גאָר ניט, וואָס זיין גראַסערי, וואו ער איז אפגע-
 שטאַנען עטליכע און צוואַנציג יאָהר, איז מעהר ניט קיין גראַסערי.
 די טיר פון די געוועזענע גראַסערי איז געשטאַנען אביסעלע
 אָפען, און דער אלטער זאַלקינד האָט געקענט זעהן, אז אינוועניג
 זיינען פאַראַן מענשען. ער האָט אָנגעשטרענגט אריינגעקוקט. ער
 האָט דערזעהן ווי אימיצער אַרבייט מיט א זעג. ער האָט אביסעלע
 מעהר געעפענט די טיר און אריינגעקוקט. ער איז אריין אינוועניג.
 צוויי סטאָליארעס האָבען דאָרט געמאַכט די „אַלטעריישאָנס“.
 די סטאָר איז געווען ליידיג. אויפ'ן פלאַך — הובעל־שפענדלאַך,
 ברעטער, קלעצלאַך.

— וואָס דארפט איהר, פעטער? — האָט איהם איינער פון די
 סטאָליארעס געפרעגט.

— כ'האַב געוואָלט א קוק טאָן, ווי ס'זעהט אויס — האָט דער
 אלטער געזאָגט מיט א פול האַרץ — עטליכע און צוואַנציג יאָהר
 בין איך דאָ אָפגעשטאַנען מיט מיין גראַסערי...

— כ'האַב אייך דאָ גאָר ניט געזעהן — האָט דער סטאָליאר זיך
 געוואַנדערט — א יונג פאָר פאָלק, דאַכט מיר, איז דאָ גאָר גע-
 שטאַנען.

— דאָס האָבען זיי ביי מיר אָפגעקויפט — האָט דער אלטער
 געזאָגט. און די האַרץ איז ביי איהם געווען ווייך און צוואַנצרימט
 — פון מיר האָבען זיי דאָס אָפגעקויפט.

— אייער געלט האָט איהר געקראָגען?

— כ'האָב געקראָגען, כ'זאָג ניט, אז מיר קומט... כ'האָב גע-
זעהן יענעם מאָל, אז זיי מאכען א תל... מיין ווייב איז געשטאַר-
בען —

— „האַרד לאָס!" — האָט אויסגערופען דער צווייטער סטאַ-
ליאר, וועלכער האָט געארבייט מיט'ן זעג און די נאנצע צייט זיך
ניט אריינגעמישט אין געשפרעך.

דער אַלטער איז ארויס פון זיין געוועזענער גראָסערי. איהם האָט
זיך איצט שטאַרק געוואָלט רעדען מיט אן אייגענעם מענשען, מיט
אימיצען, וואָס קען איהם, וואָס ווייס, אז ער איז דאָ אָפגעשטאַנען
עטליכע און צוואנציג יאָהר מיט זיין גראָסערי... ער האָט זיך
ארומגעקוקט און איז אריין צום שוסטער, אויף דער אנדער זייט
צאָס, אנטקעגען זיין גראָסערי.

— האַללאָ, מיסטער זאַלקינד! — האָט דער שוסטער מיט
איהם זיך דערפרעהט, דערלאנגענדיג איהם א פארפעכטע האנט —
וואָס מאַכט איהר עפעס? וואָס טהוט איהר דאָ מיט אַמאָל אין
אונזער געגענד?

פון די „בעק" איז ארויסגעלאָפּען די שוסטערקע, און זי האָט
זיך אויך שטאַרק דערפרעהט מיט'ן אַלטען זאַלקינד. זיי האָבען
זיך נאָכגעפרעגט, וואָס מ'מאַכט, געזיפצט אויף דער פאַרשטאַר-
בענער.

דעם אַלטען איז געווען גוט צו הערען פריינדליכע רייד. ער
האָט כאַלד אָנגעהויבען מיט זיין גראָסערי.

— איהר'ט געזעהן, וואָס מ'טוט דאָרטען? ס'וועט שוין מעהר
ניט זיין קיין גראָסערי... ווי אזוי האָבען זיי דאָס געמאַכט א תל?
כ'בין אָפגעשטאַנען עטליכע און צוואנציג יאָהר...

— הלואי וואָלט אייער ווייב געלעבט — האָט די שוסטערקע
געזיפצט — מיר רעדען דאָ גענוג איבער וועגען אייך. די נייע
האַבען זיך אוועקגעשטעלט און ניט געוואוסט ווי צו האַנדלען מיט
מענשען, און געבריהט די קאַסטאַמער, ווי מ'וואָלט געווען צו זיי
פאַרקויפט און דערצו נאָר געריסען די הויט, האָט מען ניט געוואָלט
אריינשמעקען צו זיי.

— די הארץ האָט מיר געזאָגט — האָט דער אלטער זיך גע-
קלאָגט — כ'האָב געזעהן... באלד האָבען זיי אלץ איבערקעהרט
מיט'ן קאָפּ אראָפּ... דער „קאנטער“ איז ביי מיר געשטאַנען עטליך
כע און צוואנציג יאָהר...

ס'איז שוין געווען באלד מנחה-צייט, האָט זיך דער אלטער
געאיילט נאָך די בראַנס. דער שוסטער און די שוסטערקע האָ-
בען שטאַרק אָנגעבעטעני ער זאָל אמאָל קומען.

פארלאָזענדיג די גאַס, האָט דער אלטער געפיהלט, אז ער געהט
איצט אוועק פון א פרעמדער מאַנראַ און מאַנטאָמער. עפעס האָט
ער געפיהלט א קעלט אויף א פלייצע, און איהם האָט די „האַרץ
געזאָגט“, אז ער וועט שוין אהער מעהר ניט קומען.

איהם האָט זיך געוואָלט וואָס ניכער קומען אהיים, אַנזאָגען
דער טאַכטער די בשורה, אז זיין גראַסערי איז שוין מעהר ניטאָ...
א מילכיגער רעסטאָראַנט... נאר ס'איז שוין געווען שפעטלאד און
ס'איז געווען א ריזיקע צו פארזאמען מנחה מיט קדיש, איז ער
פארפאָהרען אין שוהל.

נאָך מנחה, אז די באקאנטע אידען האָבען גענומען רעדען ווע-
גען וועלט-זאכען, איז דאָס רעם אלטען ניט געקראַכען אין די אוי-
ערען. איהם האָט זיך געוואָלט רעדען און דערצעהלען זיי פון זיין
היינטיגער איבערלעבונג... עטליכע און צוואנציג יאָהר איז ער אפ-
געשטאַנען אין זיין גראַסערי — איז היינט ניטאָ מערר די גראַ-
סערי... א מילכיגער רעסטאָראַנט... ער פאָהרט דארטען היינט צו,
ער טוט א קוק — ס'איז ניטאָ די גראַסערי — מ'מאכט א מילכיגען
רעסטאָראַנט... אז ער איז געווען דארטען יענעם מאָל, האָט ער
באלד געזעהן, אז זיי מאכען א תל... דער „קאנטער“ איז אפגע-
שטאַנען עטליכע און צוואנציג יאָהר...

אַבער די אידען האָבען ניט געקענט באַנעמען די וויכטיגקייט
פון דער זאך און פאר וואָס ער „באַדערט“ זיך גאָר וועגען דעם.
זיי פרעגען איהם:

— וואָס איז דאָס אייער דאָנה? אייער געלט טאַג איהר גע?

קראַגען?

— וואָס פעהלט אייך אָהן די גראַסערי?

— איהר זייט דאָך שוין דאָרטען ניטאָ, טו וואָס אַרט אייך, אז

מ'מאכט א רעסטאָראַן?

דער אלטער זאָלקינד טוט זיך דאָס זייניגע: ער וויל ארייני-
האַקען אין זיי, וואָס מיט איהם איז היינט פאָרגעקומען... עטליכע
און צוואנציג יאהר איז ער דאָרטען אָפגעשטאַנען מיט זיין גראַ-
סערי... די מעשה מיט'ן „קאנטער“... מיט'ן קאָפּ אראָפּ... ער האָט
באַלד דעם ערשטען מאָל געזעהן, אז זיי מאכען א תל... פאר די אי-
דען איז דאָס אָבער ניט אינטערעסאַנט, זיי ווילען ניט הערען.

גאנץ אַפּט פלעגט דער אלטער שוין פארבלייבען אין שוהל פון
מנחה ביי מעריב. היינט האָט איהם אָבער געצויגען אחיים, אַני-
זאַנען זיין טאָכטער — איז ער אוועק אחיים.

— מ'פיקט דאָרטען איין א מילכיגען רעסטאָראַנט — האָט ער

געזאָגט, ווי ער האָט יאָר געעפענט די טיר.

— וואו? — האָט די טאָכטער איהם אָנגעקוקט.

— פון מיין גראַסערי.

און ער האָט ווידער אָנגעהויבען מיט די „עטליכע און צוואנ-
ציג יאהר“, „קאנטער“, „מיט'ן קאָפּ אראָפּ“...

די טאָכטער איז געווען פארטאָן מיט'ן קאָכען סאַפער, און
אויך פאר איהר איז די געשיכטע ניט אינטערעסאַנט געווען, איז
זי זיך אָנגעגאנגען מיט איהר ארבייט; ניט געפרעגט און ניט
געענטפערט.

דער אלטער איז אוועק צו מעריב.

ביים סאַפער, אז אלע זיינען געזעסען ארום טיש, האָט דער
אלטער גענומען דערצעהלען זיי, וואָס היינט איז געווען: מילכי-
גער רעסטאָראַנט... עטליכע און צוואנציג יאהר... „קאנטער“...
מיט'ן קאָפּ אראָפּ... נאָר קיינער האָט זיך צו איהם ניט צוגעהערט.

די ערנדעריגמע

גאָר ניט לאַנג, מיט אַ קנאַפּע פּאָר וואַכען צוריק, איז מיסיס פּריעדמאַן נאָך געווען גלייך מיט די אלע אנדערע פּרויען פּונ'ם הויז — אַ ווייב, אַ באַליבאַסטע און אַ מאַמע, וואָס האָט אַ הויז געפיהרט און אויף איהרע קינדער אַכטונג געגעבען. איז געקומען די אינפלוענצא-מגפה און דעם מאָן צוגענומען. און זי, מיט די קינדערלאַך, מיט'ן הויז, האָבען זיך אָפּגעשטעלט אליין, ווי אויפ'ן מיטען ים.

אין איהר געוויין, אין איהר יאָמער גאָר איהר מאן, דעם פּאָ-טער און שפּייזער פון איהר און די קינדער, איז אויך פון איהר געדאַנק ניט ארויס, און זי איז ניט מעהר גלייך מיט די אלע אנדערע, מיט וועלכע זי וואָהנט דאָ צוזאַמען, מיט די אלע, וואָס קענען איהר. זי איז שרעקליך געשטראַפּט געוואָרען, געפאלען, געזונקען. און די ערנדערונג איהרע איז געגאַנגען נאָך ווייטער.

אין עטליכע טעג ארום, ווי דער מאָן איז פון הויז ארויסגע-טראָגען געוואָרען, איז זי, די אלמנה, מיט נאָהענטע „משפּחה“ אין הויז ביי איהר געזעסען, און מ'האַט גערעדט מכח מיטלען, ווי אזוי זי זאָל זיך מיט די יתומים קענען ערנעהרען. די „משפּחה“ איז אויך באַשטאַנען פון אַרימע לייט, אזוי ווי זי אליין, וואָס האָבען איהר וועניג געקענט העלפּען. אָבער מ'האַט דאָך געמוזט רעדען וועגען דעם. פריהער האָט מען זיך מיט דער אלמנה וועניג גע-קענט צונויפּרעדען. זי האָט אלץ געשריען, און זי דאַרף ניט לעבען ווייטער און וויל ניט לעבען. ביז זי איז אביסעל איינגעשטילט גע-וואָרען, גענומען צוהערען זיך, וואָס מען רעדט צו איהר און זי האָט אָנגעהויבען באַנעמען, און מיט וויינען און קלאַגען וועט זי גאָר-נישט מאַכען. די „משפּחה“ האָט אָנגעווענדעט די באַוואוסטע רייד אין אזאַ אומגליק, און זי „מוז זיך שטאַרקען און זיין אַ מענש“...

צוליעב די יתומים מוז זי דאָס טאָן. וואָרים פון איצט אָן וועט זי דאָך דאַרפֿען זיין די יתומים'ס טאַטע און מאַמע צוזאַמען. זי טאָר ניט מאַכען אַ תּל פֿון זיך צוליעב די יתומים.

מ'האָט גערעדט וועגען דעם, און די אלמנה זאָל געהן אַרביי-טען; האָט זיך געפרעגט, וואו זי וועט איבערלאָזען די קינדער. איז געפאלען אַ פּאָר ווערטער וועגען „אוועקגעבען“ ערגעץ די קלע-נערע — די אלמנה איז אַרויס מיט אַ נייעם געוויין, און מ'האָט איהר קוים איינגעשטילט. וועגען אַ סטענד האָט מען גערעדט; אָבער עפעס אַ „סטאַרקע“ איז אלעמען בעסער געפעלען געווען, ווייל זי וואָלט געקענט זיין צוזאַמען מיט די קינדער. מ'האָט גערעדט וועגען געלט, וויפיעל יעדערער פֿון דער משפּחה וועט קענען אויסבאַרגען. אין מיטען די רייד האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּ אין טיר און עס איז אַריינגעקומען, אַהן אַ ראָק און אַהן אַ היטעל, אַ יונגערמאַן, אַ שכן פֿונ'ם הויז.

אַריינגעקומען איז דער שכן מיט אַ שווערען האַרצען. ער האָט געהאַט צו זאָגען עפעס, וואָס ער האָט פֿון מויל ניט געקענט אַרויס-ברענגען. נאר ער האָט געמוזט אַרויפקומען זאָגען. ער איז נאָך ביים אַנקלאַפּען אין טיר ניט זיכער געווען, און ער וועט קענען אַרויסזאָגען. דערפֿאַר איז איהם פיעל גרינגער געווארען אויפ'ן האַרצען, דערוועהנדיג מענשען אין הויז. ער האָט זיך פּאַרגע-שטעלט, און דאָס זיינען נאָהענטע דער אלמנה'ס. מ'האָט איהם געבעטען זיצען, און ער האָט זיך געזעצט. די פּאַרזאַמעלע און הויז האָבען פּאַרשטאַנען, נאָך דעם אַריינגעקומענעם נאַנג — אַהן אַ ראָק און אַהן אַ היטעל — און ער איז איינער פֿון הויז, און ער איז מסתמא גלאַט אַזוי אַריינגעקומען, געוואָהר ווערען, וואָס דאָ הערט זיך.

נאָכ'ן אָפּזיצען אַ פּאָר מינוט, האָט דער שכן זיך אויפגע-שטעלט און געזאָגט צו איינער פֿון די פֿרויען אין הויז, און ער וויל מיט איהר רעדען עטליכע ווערטער — זי זאָל מיט איהם אַרויס-געהן. ער איז אַרויס און זי איז איהם נאָכגעגאַנגען. אויף יענער זייט טיר האָט דער שכן אוועקגעלעגט, וואָס ער

האָט געהאט צו זאָגען. ס'איז געווען אזא מעשה: זיין ווייב ריכט זיך היינט־מאָרגען אין קינפעט — אפשר נאָך טאָקע היינט. צוליעב דער אינפֿלוענצא איז א גרויסער דוחק אויף נורסעס, מ'קען פֿאַר קיין פּאַל ניט קריגען קיין נורס, אדער אזוי א פרוי, וואָס קען געהן ארום א קינפעטאָרין — ער האָט זיך געהיט ארויסצו־זאָגען דעם וואָרט „ווארטספרוי“, וואָס איז ביי איהם אויפ'ן צונג געלעגען. ער האָט אומעטום נאָכגעפרעגט און קען ניט קריגען. האָט זיין ווייב זיך דורכגערעדט מיט איהם, אפשר וואָלט זי, מיסיס פריעדמאן, דאָס אנגענומען. זיי וועלען גאַנץ פּיין באַצאהלען — פּינף און צוואנציג טאלער א וואָך, און זי וועט זיין צוויי וואָכען. ס'איז דאָ גופא אין הויז, איין פֿלאַך ארונטער. נאָר די ווייב זיינע קען דאָס ניט זאָגען מיסעס פריעדמאן, קיינע פון די הויזיגע האָט זיך דאָס ניט אונטערגענומען. האָט ער געמוזט אַליין ארויפֿ־קומען, און ער האָט זיך דערפרעהט, אז ער האָט געטראָפּען מענ־שען אין הויז. בעט ער איהר, די קרובה, זי זאָל דאָס זאָגען מיסיס פריעדמאן. ער מוז דאָס גלייך וויסען. טאָמער ניט, וועלען זיי זעהן, וואָס זיי האָבען צו טאָן.

אין הויז האָט מען שוין נייגעריג געווארט צו הערען, וואָס דער שכן האָט געהאט צו זאָגען — די אַלמנה מעהר פון אַלעמען. זי האָט זיך פֿאַרגעשטעלט, אז מ'האָט דאָרט, אויף יענער זייט טיר, וועגען איהר גערעדט.

די אַלמנה איז שטאַרק בלאָס געוואָרען, אויסהערענדיג דעם באַריכט... באַגראָבען דעם קאַפּ אויפ'ן ברוסט. נאָר וויינען האָט זי איצט גראָד ניט געקענט.

ס'איז געווען שטיל א וויילינקע. אַלע זיינען געבליבען זיצען מיט אַרפֿגעלאָזענע קעפּ. מ'האָט געפּיהלט א שווערען וועהטאָג אין האַרצען... ס'האָט זיי ניט דערלאָזען אויפהויבען די אויגען, טאָמער טרעפט מען זיך מיט די אויגען פון דער אַלמנה... די שטיל־קייט און שווערקיט פון דער וויילינקע האָט מען מיט'ן האַנט געקענט אָננעמען... יעדערער באַזונדער האָט געוואָרט, אז אימיר צער אַנדערס זאָל אָנהויבען רעדען וועגען דער זאָד...

די ערשמע האט אָנגעהויבען רעדען די מוהמע פון דעם פאר-
שטאַרבנעם, אן עלטערע פרוי אין א פאטשיילע איבער'ן קאפ
און מיט א שטרענגע פנים. דער מוהמען ווייזט זיך אלץ אויס, אן
די אלמנה וויל זיך עפעס „ארויסמאכען“, וויל זיך גרינגער מאכען
דעם יאָר, וואָס איז איצט אויף איהר געפאלען צו ערנעהרען און
האַרעווען די קינדער. דער שוויגען אלעמענס איז איהר ניט גע-
פעלען געווען. זי האָט מורא געהאַט, אז מ'וועט „בלייבען ביים
שוויגען“. האָט זי געזאָגט, אז די אלמנה מוז דאָס אננעהמען.
זי טאָר דאָס פון האַנט ניט ארויסלאָזען.

דערנאָך האָבען שוין די איבעריגע פריי גערעדט. ס'איז גע-
ווען אלעמענס מיינונג, אז זי זאָל דעם „דושאב“ אָננעהמען. מ'האַט
איהר געטרייסט, אז ס'איז „גאָר נישט“ — מיט וואָס איז דאָס
ערגער פון ארכיימען אין שאַפ? די שטרענגע מוהמע דעם פאר-
שטאַרבנעם'ס האָט אויסגערכענט, וואָס מ'קען אויפטאָן מיט
פופציג טאָלער. די יתומים דארפען „קאָמלאַך“ און שיד; כאַלד
איז שוין די רענט און דער לענדלאָרד וויל פון קיין זאָר ניט וויסען
— פאר איהם מוז זיין. ס'וועט צוניץ קומען פאר די יתומים. און
זי האָט שטאַרק, שטאַרק געקוועטשט „די יתומים“, מיט שטרענג-
קייט און מיט טרויער... געזוכט צו מאַכען זיך וואָס שטרענגער און
וואָס טרויעריגער, — אָנווארפען וואָס מעהר מורא אויף דער
אלמנה... און זי האָט נאָך צו די „יתומים“ עטליכע מאָל דערמאָנט
דעם לענדלאָרד.

אלע האָבען זיך אריינגעמישט און געזאָגט, אז זי טאָר ניט
דורכלאָזען די געלעגענהייט צו פארדינען פופציג טאָלער. נאר
אינע פון די פארזאמעלטע האָט ניט גערעדט, און די גאנצע צייט
די אויגען ניט אויפגעהויבען. דאָס איז געווען דער אלמנה'ס גאר
א נאָהענטע חבר'טע, נאָך פון די מיידעלשע יאָהרען. זי איז גע-
זעסען מיט'ן אראָפגעלאָזענעם קאָפ קרומלאַך אָנגעשפארט אויף א
האַנט און מיט דער אנדערער האַנט אונטערגעהאַלטען דעם עלענ-
בוניגען. איהר האַרץ איז ביי איהר מיט יסורים'דיגע בלוט פאר-
נאָסען געווען. דזשעני'ן קומט אויס ווערען א ווארטספרוי... און

נאך דא אין הויז דערצו... זי קען דאך דושענין!... און זי מוז דא זיצען און זיין דערביי...

די אלמנה גופא האט זיך ניט אריינגעמישט. זי האט גאר ניט געקאנט זאגען. זי האט געשוויגען און די אויגען זיינען ביי איהר פארגלעזערט געווען. זי וואלט בעסער די ערד געגראבען... מיט'ן נאז די ערד געאקערט, שטיינער געשלעפט... א לעבעדיגע אין א גרוב אריינגעקראכען... הלואי עפענט זיך דא איצט א גרוב פאר איהרע אויגען... הלואי שמעהט זי מארגען ניט אויף... נאר זאגען עפעס האט זי ניט געקענט... ווי האט זי דען געקענט זיין געגען דעם פלאז, או די אלע, וואס זיצען דא, זיינען זיך דאך צו לייעב איהר מיט איהרע קינדער אהער צוואמענגעקומען, און זיי זארגען זיך פאר איהר, ווילען איהר העלפען... ווי קען זי ארויס ברענגען, אז זי זאגט זיך אפ פון פופציג טאלער פארדינסט!...

מען האט זיך היינט צו גאר נישט דערעדט וועגען דער אלמנה'ס צוקונפט; מ'האט אפגעלעגט אויף אן אנדערש מאל. דער שכן האט מיט זיין אריינקומען דעם געשפרעך איבערגעריסען, און דערנאך האט מען שוין גערעדט וועגען די פופציג טאלער פארדינסט. „משפחה“ האט דערפיהלט עפעס א שטיקעל פאר גרינגערונג פון די פופציג טאלער, וואס דער אלמנה שמעהט פאר צו פארדינען אין די קומענדיגע פאר וואכען, און מ'האט געמיינט, אז ניט דוקא היינט מוז מען עפעס אויפטאן פאר דער אלמנה מיט די קינדער. מ'איז זיך צוגאנגען אהיים. דעם פארשטארבענע נעמ'ס מוהמע האט געלאזט וויסען דאָרט אין הויז, אז מיסים פריערמאן נעהמט אָן.

איבערגעבליבען מיט דער אלמנה איז די גאר נאָהענטע חבר'טע איהרע. און אז זיי זיינען אליין געבליבען, איז זי נאך אלץ גער בליבען זיצען מיט'ן קאפ אויפ'ן האנט, אונטערהאלטענדיג דעם עלענבויען מיט דער אנדער האנט. ביידע חבר'טעס האָבען גער וויינט באזונדער. די אלמנה ביים טיש, און די חבר'טע אין איהר ווינקעל. די חבר'טע האט פאר דער אלמנה קיין טרויסט-ווערער מער ניט געקענט געפינען, און זי האט איהר אויך גאר ניט געזוכט

איינצונעהמען מיט פאלשע רייד. זי האָט צוזאמען מיט דער אלמנה געוויינט אויף איהר גרויסען אומגליק, אויף די שרעקליכע ערנדרונג...

איבער'ן הויז האָט מען זיך גיך דערוואוסט, אז מיסים פריערד מאן „געהט ווערען“ מיסים ראָזענ'ס ווארטספרוי — מ'האָט פריי ארויסגעזאָגט דעם וואָרט „ווארטספרוי“, אום דערמיט צו באווייזען דעם גרויסען רחמנות, דעם מיטפיהלען מיט דער אומגליקליכער מיסים פריעדמאן אין איהר געפאלענקייט. די שכנה'ס האָבען וועגען דעם מיט וועהטאָג גערעדט און אנדערע פון זיי האָבען די אויגען געווישט. צו דער ערב־קינפעטאָרין, מרס. ראָזע, האָבען די שכנה'ס א סך גערעדט וועגען דער געשיכטע. כמעט אלע האָבען זיי געזאָגט, אז זיי וואָלטען דאָס ניט געקענט טאָן... זייער האַרץ וואָלט זיי בשום אופן ניט דערלאָזען טאָן אזא זאך... נעמען מיסים פריעדמאן פאר א ווארטספרוי... זיי וואָלטען אין בעט ניט געקענט איינליגען, דער קינפעט וואָלט זיי ניט אינגעגאנגען, אז מיסים פריעדמאן וואָלט זייער ווארטספרוי געווען... זיי וואָלטען זיך מיט איהר ניט געקענט שאפען פון דאנען אהין, אדער זאָגען איהר עפעס...

מיסים ראָזען האָט אין אָנפאנג גערעדט גאָר „פארקעהרט“, אדרבא, זי ווייס — האָט זי געזאָגט (אביסעלע ליגען), אז ביי מי סים פריעדמאן אין הויז טוט זיך חושך. איידער ער איז געשמאָרר בען איז ער א צייט ארומגעגאנגען אָהן ארבייט, די קינדער געהן אָפגעריסען. ס'איז אודאי קיין ברויט דאָרטען ניטאָ. האָט זי גער מיינט יענער'ס טובה, זאָל זי ביי איהר פארדינען עטליכע טאָלער, צוויי וואָכען צו פינף־און־צוואנציג טאָלער א וואָך — פופציג טאָל לער. אזוי האָט מיסים ראָזען גע'מענה'ט. נאר אז די שכנה'ס האָבען אלץ געהאלטען זיך ביי זייעריגע, אז זי האָט דאָס ניט גער טארט טאָן... ניט געטאָרט, ניט געטאָרט — האָט שוין מיסים ראָזען זיך מודה געווען און אויסגעזאָגט דעם אמת. זי האָט זיך ניט געקענט העלפען, זי האָט קיינעם ניט געקענט קריגען, און זי קען

דאך ניט לינגען „אליין“ אין בעט און ניט האבען ווער עס זאל איהר עפעס דערלאנגען. זי האט זיך אויך מודה געווען, אז זי האט שוין זורטה אויף איהר אויפטו, און זי וועט שוין פון איהר קינפעט קיין הנאה ניט האבען. וואס זאל זי אבער טאן? געהן איצט איהר אָפּ זאָגען? מיט דעם וועט זי דאך מאכען נאך טויזענט מאָל ערגער... מ'האט מיט איהר איינגעשטימט, אז איצט איז שוין פארפאָ לען, ס'וועט זיין א סך ערגער, אז מ'זאל איהר איצט „משעפען“ — אלע ווייסען דאך שוין דערפון סיי ווי סיי.

און ס'איז שוין אזוי אויסגעקומען, אז אַנשטאַט דעם, וואָס ביי איצט האָבען די שכנה'ס געזוכט צו האַלטען זיך נאָהענט צו דער פרישער אלמנה, נעבאָד, רעדען מיט איהר, ארויפקומען צו איהר אין הויז, טרייסטען איהר — האַט מען איצט געזוכט ניט צו באַ געגענען זיך מיט איהר, אויסמירדען איהר... די שכנה'ס האָבען זיך פאַרגעשטעלט, וואָס עס טוט זיך איצט ביי מיסיס פריעדמאן אויפ'ן האַרצען, און זיי האָבען זיך געזאָגט, אז די אלמנה וויל זיך מיט זיי ניט טרעפען...

און די מיטפיהלענדע שכנה'ס האָבען ריכטיג פארשטאנען, אז די אלמנה וויל זיך איצט מיט קיינעם ניט באגעגענען, וויל ניט זעהן די אלע, מיט וועמען זי איז דאָ ניט לאנג געווען א גלייכע, און וויל ניט, אז זיי זאלען איהר זעהן... איז זי וואס וועניגער פון הויז ארויס... נאך דאָס נויטיגסטע געשיקט א קינד. מיסעס ראָזען האַט זיך נאך אזוי גיך ניט אוועקגעלעגט. און די ערנידעריגסטע האַט אין איהר באַהאַלטעניש אויף דערוויל אויסבאהאַלטען זיך פון דעם מאַמענט, וואָס מוז באלד קומען...

פּראָהיבישאַן

דער עהרליכער שניידער, משה הערשמאן, איז קיינמאל ניט געווען שוה בשוה מיט זיין זוהן, לייבעל. קומענדיג אין אמעריקא, האָט דער טאטע געפונען דעם זוהן אן איינגעפונדעוועטען סאלאן-קיפער אויף סאָפּאַלק סטריט, אין דעם רעכטען קאָר פון עקספרע-סען און עקספּערסלייט. לייבעל אליין איז אויך געווען אמאל איי-נער פון די חברה עקספּערסלייט. דאָס איז געווען גאר לאנג צוריק. בשעת זיין טאטע-מאמע זיינען געקומען צופאַהרען, האָט שוין „ליי-בעל'ס סאלאן“ געהאט א שם אין יענעם מקום.

דעם טאטען האָט שטארק וועה געטאָן וואָס לייבעל האַלט זיין סאלאן אָפּען שבת, און ער האָט געמיינט, אז ער וועט קענען איר-בערריידען זיין זוהן און איהם באווייזען, אז ער וועט גאָר פארי-דינען מעהר אָפּהיטענדיג שבת. גאָט וועט איהם צושיקען אין די זעקס טעג מעהר לייזונג. אבער לייבעל האָט זיך ניט געלאָזט פיעל רעדען און ניט געקענט איינזעהן, ווי אזוי ער וועט פארדינען מעהר, אז זיין סאלאן וועט זיין שבת צוגעמאכט.

אין גיכען האָט זיך דער טאטע ארומגעזעהן, וואָס אין אמעריקא טוט זיך און ער האָט פאַרשטאַנען, אז אזוי איז עס און אזוי בלייבט עס, און איהם וועט גאָרנישט העלפען. איז ער אנשווייגען געווארען. ער האָט זיך אביסעל געטרייסט מיט דעם, וואָס די קלענערע קינדער לייבעל'ס וועלען זיין עהרליכע אידען. פרייטאג צו נאכט און שבת האָט ער זיי מיטגענומען אין שוהל און געהאלטען לעבען זיך, און זיי האבען גענעסען ביי זיין טיש, געוואשען זיך צום עסען און געמאכט קידוש און געבענשט. דאָס האָט לייבלען ניט געארט; א דאגה זיינע; פון זיינטוועגען מעגען זיי דאָ ווערען רבנים.

אביסעל שפעטער האָט דער אלטער פארלאָרען זיין נחת פון נעמען די אייניקלאך אין שוהל פרייטאג צונאָכט און שבת. די ערשטע צייט איז די שוהל מיט די צערעמאָניעס געווען אינטערע- סאַנט פאר די קינדער. דערנאָך איז זיי דאָס מיאוס געווארען, און זיי פלעגען זיך באהאלטען, בשעת דער זיידע פלעגט קומען זיי נעמען; אדער פלעגען זיך אוועקרייסען און אנטלויפען פון מיר טען וועג, אדער אין מיטען דאוונען. א פאָר מאָל האָט דער זיידע גע'מסר'ט צום טאָטען:

— לייבעל, מאַקס מיט בעני'ן זיינען אנטלאָפּען פון שוהל. זיי ווילען ניט געהן.

אבער לייבעל האָט זיך ניט שטאַרק געגעסען ס'האַרץ פון אזא בשורה און פלעגט גיך אפ'פטר'ן דעם טאָטען:

— וואָס זאָל איך זיי טאָן? צובינדען זיי?

— קענסטאָך אַנשרייען אויף זיי, וועלען זיי מורא האָבען.

און דער אלטער פלעגט וועלען צורעדען זיך, אריינ'טענה'נען מיט'ן זוהן וועגען מאכען די קינדער פאר עהרליכע אידען. לייבעל האָט אָבער קיין גערולד ניט געהאט פאר אזעלכע געשפרעכען; פלעגט ער דערפאר זיך צואיילען און בעמען דעם טאָטען, ער זאל אויפהערען „האַקען א טשייניק“ און זיך אָנגעהן מיט זיין ארבייט ביים „באַר“ אדער ווייטער בלייבען זיצען מיט זיין חברה עקס- פּרעסלייט ביי די קאַרטען.

און אויך דעם קלאַפּ פון די אייניקלאך האָט דער אלטער ארי-

בערגעטראָגען. וואָס זאָל ער טאָן? פארפּאַלען.

אבער א טאָטע איז אַ טאָטע, און לייבעל האָט אָפּגעגעבען דעם טאָטען „כבוד אב“. יעדען מאָל, וואָס דער אלטער פלעגט אריינקומען אין סאַלון — טאַקע גאָר אָפּט — האָט ער געטרונקען די בעסטע ביסעל בראַנפּען אין פּלאַץ. לייבעל'ס העלפּער ביים באַר האָט שוין געוואוסט, אז פאר'ן אלטען שטעלט מען אוועק די פּלאַש, וואָס געפינט זיך פאררוקט ערגעץ אָן א זייט, ניט איינע פון די, וואָס מ'דערלאַנגט די שטענדיגע חברה עקספּרעסלייט. א פּלעשעל גוטען שנאַפּס האָט דער אלטער אויך געהאט אין דער

היים אויף שבת. אין די הייסע זומער-נעכט פלעגט ער געהן עט-ליבע בלאק אין איין אונטער-העמדעל צום זעהן, טרינקען א גלאז ביער. אבער צופרידען איז דער טאטע ניט געווען. ערשטענס, דער שבת; דערצו לעבט לייבעל ווי א גוי: ער הערט קינמאל קיין אידישען ווארט ניט, שמעקט ניט אריין אין א שוהל, א חוץ ראש השנה און יום כפור. די קינדער וואקסען אויס און ווייסען ניט וואס אידישקייט איז. ער האָט שוין אבער אויפגעהערט רעדען וועגען די זאכען. וואָס וועט איהם העלפען דער רעדען? לייבעל ענטפערט ניט, און וויל אפילו ניט הערען.

אזוי זיינען פאראיבער עטליכע יאָהר. און ס'האָט פאסירט א געשיכטע, וואָס האָט געמאכט א מורא'דיגען רים צווישען טאטען און זעהן.

ס'איז געקומען די גורח „פּראָהיבישאַן“. לייבעל האָט זיך געמוזט זוכען א נייע פרנסה און ער האָט זיך דערוואוסט פון א גרויסער מציאה, א גוי'שקע בומשער סטאָר פון אן אלטען דייטש, ערגעץ אויף דער וועסט סייד, מיט א גאראַנטיע אויף איבער צוויי הונדערט דאלאר א וואָך פּראָפּיט. נאָך אזוי ווי לייבעל אליין האָט ניט געהאט קיין ידיעה אין בומשעריי, האָט ער עס געקויפט מיט א שותף, וועלכער איז געווען אביסעל באקאנט מיט דער ביזנעס. דער אלטער האָט זיך דערפון דערוואוסט, אז עס איז שוין געווען נאָך אלעמען. לייבעל האָט פיינט געהאט צו עצה'ן זיך מיט'ן טאטען און וועגען אזא מין עסק האָט ער אין גאנצען ניט געפונען פאר נויטיג צו רעדען מיט'ן טאטען.

דער אלטער איז אויפגעצייטערט און אויפגעקאכט געווארען, דערהערענדיג די גוטע בשורה. ער האָט געוואָלט לויפען צו לייב-לען, נאָך איהם האָט „די האַרץ געזאָגט“, אז זיין לויפען וועט זיין אומזיסט — ער קאָן דאָך לייבלען! צו וואָס זאָל ער זיך נאָך מיאוס מאַכען און געהן מיט איהם רעדען!...

דעם אלטענס טענות זיינען געווען בלוטיגע, פון טיפען הארץ צען ארויס:

— קענסט מחלל שבת זיין, ניט נעמען קיין טלית און תפילין

אין האנט, קענסט אפילו קיין קדיש נאך מיר ניט זאגען! אמעריקא איז פול מיט אזעלכע. א איד בלייבט מען אלץ. אבער נעמען און אריינשמעלען זיך אין טרפות און האלמען דאס מיט די אייגענע הענט און פארקויפען — אויף דאס דארף מען שוין זיין טויזענט מאל ערגער ווי גע'שמד'ט!... ווי קען א אידיש קינד דאס טאן? אזעלכע קינדער וואס האדעווען זיך אויס אין הויז, קומען ארויס ערגער פון גוים! א גוי ווייס דאך אויך, אז זיין אמונה!...

אבער דאך, די צייט, דער „פארפאלען“ האָבען געלינדערט דעם טאטענ'ס וועהטאג. ער האָט זיך צוגעוואוינט, ווי ער האָט זיך צוגע-וואוינט צו זיין זעהנ'ס מחלל שבת זיין און ניט נעמען א אידיש ווארט אין מויל; ווי ער האָט זיך דערנאָך צוגעוואוינט, אז די איי-ניקלאך זיינען פון איהם אנטלאָפען, ניט געוואָלט מעהר געהן אין שוהל און זיינען פאר זיינע אויגען געוואקסען אזעלכע פרומע אי-דען, ווי זייער טאטע — און ער האָט גאָר נישט געקאָנט טאן, געטראָגען דעם וועהטאָג, ביז די צייט האָט עס געלינדערט — אזוי איצט מיט זיין זעהנ'ס טרפה פרנסה. דערצו נאָך האָט ער דאָס איצט ניט געזעהן מיט זיינע אייגענע אויגען: יענער יז אין „אלדע־שוואַרץ־יאָהר“ צווישען גוים!

א סוף, ער האָט ניט מעהר קיין זעהן ליבעל! ער וויל פון איהם ניט הערען און ניט וויסען, און פון דעם דור גוים, וואָס דאָרט וועט אויסוואקסען אין טרפה'ן בוטשער סטאָר, וויל ער אויך ניט הערען און ניט וויסען — געשטאַרבען זיינען זיי פאר איהם! זיי זיינען ניט זיינע!

די אלטע מאמע האָט זיך אויך גענוג געגריזשעט פון איהר זעהנ'ס שעהנעם אויפטו מיט'ן ווערען א גוי'שקער בוטשער, און זי האָט זיך געהיט, אז די שכנים און באקאנטע זאָלען זיך, חס ושלום דערפון ניט דערוויסען. און ס'האָט איהר געדוכט, אז מ'ווייס שוין, גאר מ'מאכט זיך ניט וויסענדיג, מ'וויל ניט פארגיסען איהר בלוט. איינמאָל האָט פאַסירט, בשעת זי איז געגאנגען דורך סאָ-פאָלק סטריט, אויפ'ן בלאַק וואו דער זעהן האָט געהאלטען דעם סאַלזן, האָט איהר די „שוסטערקע“ אָפגעשטעלט און אומשולדיג

נייגעריג געפריגט איהר וועגען איהר זוהן — מ'האט איהם דארט גוט געקענט, א תושב געווען אויפ'ן בלאַק.

די אלטע מאמע האָט זיך דערשראָקען. די „שוסטערקע“ ווייס געוויס וועגען לייבלען, נאר זי פרעגט אום צו רייצען זיך מיט איהר... האָט זי געשטאַמעלט, צושראָקען, באהאלטענדיג די אויגען: — מײן זוהן... וואָס געהאַלטען דעם סאַלון... ער'ט אוועקגע־ מופט פון דאַנען... אין א קאַנטרי האַלט ער א סטאַר...

און זי איז אוועק, און מורא געהאַט א קוק טאָן הינטער זיך — וואָס איהר האָט זיך אזוי געוואָלט — זי איז זיכער געווען, אז יענע לאַכט איהר נאָך, און מסתמא שטעהט שוין לעבען איהר נאָך איי־ נע, און זיי דערצעהלען זיך איינע די אנדערע... די אלטע האָט אויסגעמירט יענעם בלאַק.

אין האַרצען האָט זי זיך פון איהר זוהן מיט זיין פאַמיליע ניט אָפגעזאַגט, ווי דער טאַטע. לייבעל איז אוועק אויף א שלעכט־ טען וועג, ס'איז א גרויסער וועהטאַג און בזיון. אבער מאכען איהם פאַר אויס קינד איהר'ס קען זי ניט, זי ווייס ניט, ווי אזוי מ'טוט עס.

עס האָט זיך אָנגעהויבען דער קאָד צווישען קרובים און לאַנדס־ לייט וועגען הילף פאַר הונגעריגע און פּאָגראַמירטע שטערטלאַך אין דער אלטער היים. דער אלטער הערשמאַן, לייבעל'ס טאַטע, האָט דאָרט טעכטער, איידעמס מיט קינדער, און מען האָט זיי גע־ מוזט העלפען. די משפּחה אין אמעריקא באשטעהט פון ארעמע לייט. דער רייכסטער צווישען זיי איז לייבעל, דער געוועזענער סאַלון־קיפער און איצטיגער גוי'שקער כּוּמְשער. מען איז צו איהם אוועק און ער האָט געגעבען פינף דאלאַר אוועקצושיקען. אבער ניט דאָס האָט מען געמיינט. פינפערלאַך און נאָך מעהר האָבען אלע געגעבען. פון לייבלען האָט מען ערווארט א גרויסע מומבע — א גאַנצע הונדערטער — ער האָט און קען געבען, נאר לייבעל האָט א נאַטור, אז ס'העלפט ניט קיין רייד — אָט דאָס ניט ער און מעהר ניט — מעג מען רעדען אפילו ביז איבער א יאָהר — ער

הערט זיך גאָר ניט צו. די אלטע מאַמע איז בשתיקה דעם אלטען אוועקגעפאַרען צו לייבלען, געוויינט און געבעטען פאר די מעכטער און אייניקלאך, זיינע אייגענע שוועסטער און פלימעניקעס, וואָס געהן דאָרטען אויס פון הונגער און קעלט. איהר בעטען און וויינען האָבען לייבעל'ען געריט און ער האָט געגעבען נאָך דריי דאלאר — מעהר קען ער ניט, מעהר האָט ער ניט.

פינף מיט דריי איז אַכט — דאָס איז אַבער נאָך אלץ ניט די מַטבע, וואָס לייבעל קען און מוז געבען פאר די אויסגעהונגערטע און נאַקעטע משפּחה, זיינע אייגענע שוועסטער און פלימעניקעס און שוואַגערס; און עס האָט זיך גערודערט און געקאַכט צווישען די „אייגענע“: מ'טאָר איהם ניט אָפּלאָזען, מ'טאָר איהם ניט שווייגען; א הונדערטער מוז מען ביי איהם קריגען, ניט וועניגער פון א הונדערטער!... אלע בלוטיגען זיך, שניידען זיך ביוז' ביז, און ער וויל אָפּקומען מיט אַכט דאלאר!

מ'איז צוגעשטאַנען צום אלטען, ער זאָל אַליין אריבערפּאַהרען צו לייבלען און ארויסקריגען פון איהם, וויפּיל ס'וועט נאָר מעגליך זיין. דער אלטער איז געוואָרען אין כּעס און ניט געוואָלט הערען: ער האָט ניט צו וועמען צו פּאַהרען! ער האָט ניט מעהר קיין זוהן לייבעל! ער וויל ניט שטעהן אין זיינע ד' אמות! ער טאָר קיין זאך ניט אָנדיהרען פון זיין האַנט. מ'האָט גערעדט און גע'טענה'ט צו איהם: ווער קוקט דען איצט פון וואַנען די געלט קומט? מ'נעמט פון אלעמען; אפילו פון גוים נעמט מען צו ראַ-טעווען אידישע לעבענס פון פּאַגראַמען. מ'האָט עטליכע מאָל איי-בערגע'הור'ט פאר'ן אלטען דעם באקאנטען ווערטעל: „דער גוי איז טריף, זיין געלט איז כּשר“. און ס'איז גאָר א מצוה פון איהם ארויסצורייסען. אפילו פאר פרעמדע וואָלט ער אויך געדארפּט געהן קריגען געלט, כּפרט פאר זיינע אייגענע קינדער און אייניקי-לאך, וואָס שטאַרבען דאָרטען פון הונגער. ער מעג געהן אָנפרעגען ביים גרעסטען רב, וועט ער אויך פּסק'ענען, אז ער מוז געהן. לייבעל וועט געבען; ער וועט האָבען דרך ארץ פאר'ן טאַטען.

— יע, ער האָט פאר דרך ארץ! — האָט דער אלטער גע-

זיפצט, שוין ווייכער ווי אין אַנפאנג — גרויסען דרך ארץ האָט ער פאר מיר! א גע'שמד'טער טרפה'נער ביין דארף נאך האַכען דרך ארץ פאר א טאמען.

צום סוף האָט דער אלטער זיך אונטערגעגעבען; ניט געווען שטארק גענוג בייצושטעהן די שרעקליכע בילדער, וואָס די „אייגע" נע" האַכען פאר איהם געמאָלען פון זיינע טעכטער און אייניקלאך דאָרטען; ווי זיי וואלגערען זיך אויפ'ן גאס הונגעריגע, באַרוועסע און נאָקטע, און אז ב'קען זיי נאך ראַטעווען מיט אביסעל געלט — ער האָט זיך אונטערגעגעבען.

עס איז געבליבען צו פאָהרען אהין שבת ביי נאָכט. ביידע וועלען זיי פאָרען, דער אלטער מיט די אלטע. שבת ביי נאָכט, צולייכע דעם, וואָס דער אלטער ארבייט דאָך ניט שבת, וועלען זיי קענען פאָהרען באלד פון אכענד, און פאר איין וועגס וועט ער שוין זיין אַנגעטאָן אין די שבת'דיגע בגדים — דאָרטען איז דאָך צוויי שעה גוים...

די גאנצע וועג אין קאר האָט זיך דער אלטער געפיהלט א דערשלאָגענער, אן אונטערגעגעבענער, און דערצו נאָך ווי איינער, וואָס האַלט ביים איינעמען עפעס אַ חלשות'דיגע מעדיצין. ער האָט זיך געפיהלט דערשלאָגען און אונטערגעגעבען דורך דעם, וואָס ער מוז פאָהרען צו א י ה ם און צו איהם רעדען. דער פיער אין זיין האַרצען, וואָס האָט זיך אַנגעצונדען דורך זיין זוהנ'ס אויפ'טו, איז דורך דער צייט א רעכט ביסעל איינגעלאָשען געווארען און האָט שוין ניט געברענט אזוי ווי אין אַנפאנג, און ער האָט ניט מעהר גאנצע טעג, אָהן אַפלאָז, געטראַכט דערפון. וועה געטאָן האָט איהם איצט ניט די גרויסע עברה פון זיין זוהן, נאָר דאָס, וואָס ער מוז צו איהם פאָהרען, און מוז זיך מיט איהם חבר'ן.

די גאנצע וועג, איז דער אלטער געזעסען מיט'ן פנים ארייני געראַכען אין באַרד. די וועג מעג זיך ציהען און ניט ענדיגען. און ער האָט דורך דער גאנצער נסיעה א וואָרט ניט אויסגעערעדט אַן זיין ווייב. וויילע'וויין האָט ער גאר פאָרגעסען, אז זי גע'

— קום! קום! — האָט דער אלטער א כאפ געטאָן זיין ווייב,
ווי וועלענדיג אָנהאַלטען זיך אָן איהר — קום פון דאַנען! צום
קאַר!

זיין קול איז געווען איבערגעריסען פון שרעק.
די אלטע האָט זיך דערשראָקען, און זי האָט פארשטאנען אז
ס'וועט ניט העלפען איצט רעדען צו איהם, און זי איז געגאנגען
צוריק מיט איהם צום קאַר. ער האָט זיך געשלעפט ווי מיט אונז-
טערגעהאַקטע פיס.

חזיר'שע קעפ מיט נעזער האָט דער אלטער ניט געזעהן די
גאַנצע צייט, וואָס ער איז אין אמעריקא. אין דער היים האָט ער
דאָס אָפט געזעהן אין א מארקטאָג. אבער אפגעגעבען מיט דעם
האַבען זיך גוים... א איר האָט פון דעם געווייכט. ס'האָט געקערט
די גאַל... איצט האָט ער געזעהן זיין זעהן נעמענדיג דאָס אין די
הענט אריין...

זיי זיינען געפאַרען צוריק אהיים.
דער אלטער איז געזעסען מיט פאַרמאַכטע אויגען, און ער
האָט געזעהן חזיר'שע קעפ, חזיר'שע נעזער... עס איז א מארקטאָג...
גוים... גוים... זיי פרעסען שטיקער חזיר... זיין זעהן ליבעל איז
אויך מיט זיי... ער האלט אין די הענט א חזיר'שע קאַפ... ער זעהט
ליבעל'ס קינדער מיט חזיר'שע קעפ... א פאסטוך טרייבט א סטאַ-
דע חזרים...

די אלטע האָט אלע וויילע א קוק געטאָן אויף איהם פון א
זייט. הלואי זאָל גוט זיין מיט איהם... איהר דוכט זיך, אזוי האָט
ער אויסגעזעהן ווען ער איז אמאָל אריינגעפאלען אין א הייך
קרענק... נאר זי האָט געשוויגען. א פולע קאר מיט מענשען.

אריינקומענדיג אין הויז, האָט דער אלטער זיך צואוויינט ווי
א אירענע, אדער ווי א יונגע מיידעל אין א גרויס האַרץ־אומגליק.
די ווייב האָט זיך געזעצט לעבען איהם, און ניט געהאט, וואָס
איהם צו זאָגען. ער האָט געוויינט און געווישט דעם פנים מיט
די שבת'דיגע רויטע פאטשיילקע.

אין א וויילע ארום האָט ער געזאָגט, אזוי ווי זידלענדיג זיך אליין:

— וואָס פאר א טאַטע בין איך! וואָס פאר א מענש בין איך?
 אז כ'וואָלט געווען, ווי א טאַטע דאַרף זיין, וואָלט איך דאַרטען
 געכאַפט א האק, צו א שטיק אייווען, און איהם דערלאנגט איבער'ן
 קאַפּ, און ס'וואָלט געווען א סוף! וואָס פאר אַ טאַטע בין איך?...
 די אלטע האָט זיך דערפיהלט אביסעל בארוהיגט פון זיינע
 רייד, וואָרים איהר האָט זיך די גאַנצע וועג פאַהרענדיג אהיים און
 דערנאָך אין הויז אויסגעוויזען, אז דער אלטער וועט אריינפאלען
 אין עפעס א קריינק און וועט אַפליגען צורבעט א לאנגע צייט. נאר
 זיינע ווערטער „מיט א האק איבער'ן קאַפּ“ האָבען איהר דערשראָ-
 קען — ניט פאר'ן אלטען, נאר פאר איהר זוהן.

— וואָס וואָלסטו שוין געהאט דערפון? — האָט זי געזאגט
 — ס'וואָלט נאָר ערגער געווען.

— וואָס קען זיין ערגער?! — האָט דער אלטער געזאגט מיט
 ארויסגעשטאַרטשטע פארוויינטע אויגען — וואָלט מען מיר גע-
 זעצט אויפ'ן עלעקטריק טשער, וואָלט מיר געווען בעסער, ווי
 היינט און כ'וואָלט געווען מעהר עהרליכער איד, און דער דזשאָדזש
 וואָלט אויך געזאגט, אז איך בין גערעכט.

— אפשר וועט ער נאָך אוועקווארפען די סטאָד — האָט די
 אלטע געזאגט, אליין פיהלענדיג, אז זי גיט איהם א שוואכען
 טרייסט... זי אליין האָט ניט געגלויבט אין דעם.
 — דאָס איז שוין ביי מיר אלץ די זעלביגע... אפשר האלסטו
 גאָר מיט איהם?... — האָט ער איהר אָנגעקוקט מיט שאַרפען
 פארדרוס.

— רייד ניט, ווי א קינד — האָט זי זיך הארציג פארענטפערט
 — ווער קען דאָס האלטען מיט איהם?

דער אלטער האָט פלוצלונג זיך אויפגעשטעלט און גענומען
 געהן פון טיש. זי האָט זיך דערשראָקען און געוואָלט שמעלען זיך
 אין וועג... אַפּהאלטען איהם... ער האָט איהר אוועקגעשטופט פון
 זיך, אריינגעכאַפט זיך אין בעד־רום, און באלד ארויסגעקומען פון
 דאָרט מיט א געפלאַכטענעם „גאַלאָן“ אין האנט, ארויסגעצויגען
 די קאַרק און געגאַסען אין „סינק“ אריין.

— כ'דארף ניט... כ'וועל לעבען אַהן בראַנפּען... ביי מיר אין הויז טאָר זיך דאָס ניט געפינען — האָט ער גערעדט בשעת די בראַנפּען איז געלאָפּען פון קליינעם העלזעל אין „סינק“ אַרײַן. און ער האָט אויסגעגאַסען דעם גאַנצען „גאַלאָן“, וואָס לייבעל האָט איהם געגעבען בשעת ס'איז געוואָרען פראָהיבישאַן, און דער אלטער האָט דאָס געהיט ווי די אויג אין קאַפּ, גענומען טראָפּענ-ווייז, ווי רפואות — באַלד וועט שוין ניט זיין און מ'וועט ניט קריגען פאַר קיין געלט.

כ'ווייל קיין זאך ניט האַלטען ביי מיר אין הויז, וואָס ס'איז געסומען פון זיינע הענט — האָט ער געזאָגט דער אלטער, דער-לאַנגענדיג איהר דעם ליידיגען „גאַלאָן“ — וואַרף דאָס שוין אַרויס פון מיין הויז.

די אלטע איז געשטאַנען כמעט א גליקליכע, וואָס ס'האָט זיך אויסגעלאָזען צום „גאַלאָן“ שנאַפּס... גאָט צו דאַנקען!...

דער אלטער האָט דערזעהן נאָך עפעס פון זיין זוהן. א קליין פאַרטרעמעל, וואָס לייבעל האָט מיט א סך יאָהרען צוריק געשיקט אהיים, ווען ער איז נאָך געווען א גרינער בחור'ל אין אמעריקא. אין א קאַפּלושעל שטעהט ער דאָרט, מיט איין האַנט אַראָפּגעלאָזען שטייף אויפ'ן זייט און מיט דער אנדערער האַנט אנגעשפּאַרט אַן א שמוהל. דער אלטער האָט איצט א רים געטאָן דאָס בילדעל פון וואַנט צוזאַמען מיט'ן טשוועקעל. די מאמע האָט געוואָלט א געשריי טאָן: „אי!“ זי האָט אַבער פאַרקוועטשט אין זיך.

— אין די מיסט! אין די מיסט! — האָט דער אלטער גערעדט — ניט ביי מיר אין הויז — אין די מיסט! און ער האָט עס אַרײַנגעשטאַפּט אינ'ם עמער מיסט אונטער'ן סינק.

דערנאָך האָט ער זיך אוועקגעזעצט אביסעל באַרוהיגט. די אלטע איז שוין איצט אין גאַנצען זיכער געווען, אז מיט דעם אלטען וועט שוין ניט פּאַסירען קיין בייזעס, ער וועט גאָר נישט אַפּטאָן. זי קען איהם שוין פון לאַנג, זי ווייס, אז ער מוז צו עפעס אויסלאָזען זיין כעס — דערנאָך איז שוין גאָר נישט. ווייטער איז געווען ווי אין די פריהערדיגע פעלע. דער אלטער

האַט א שטיקעל צייט געטראכט פון זיין ליבליען צווישען חזרים...
חזיר'שע נעזער... חזיר'שע „סנוקעס"... און איהם האָט וועה גע-
טאָן; איהם האָט שטאַרק געקרענקט... און דערנאָך איז דער וועה-
טאָג געווארען שוואכער, שוואכער... „פארפאלען“...

דער פארקריפעלמער הערשער

פון באגינען ביז שפעט ביינאכט זיצט ער אין א ווינקעל אין סמיישאנערי סטאָר, מיט די פאראלזירטע פיס אויסגעצויגען אויף א בענקעל. ער זיצט און היט. און דורך די אלע לאנגע שטונדן דען הערט ער ניט אויף זאגען זיך, אז ער אז דאָ באלעבאָס, ס'איז זיין ביונעם, אלץ איז דאָ זיינס.

אז די שרעקליכע קראנקהייט האָט איהם געטראפּען, ס'איז ביי איהם פאראלזירט געווארען ביידע פיס און א האנט, האָט ער צו דעם קערפערליכען אומגליק זיינעם נאָך געפיהלט דעם שרעקליכען גייסטיגען וועהטאָג, זיך פאַרשטעלענדיג, אז די הערשאפט ווערט פון איהם אוועקגענומען. ער איז געווען א שטרענגער הערשער אין זיין הויז איבער זיין פאמיליע. מ'האָט זיך קיין ריהר ניט געטאָן אָהן זיין וויסען און ווילען. ער איז דער באלעבאָס, דער פארדינער, דער אריינבריינגער, דער אויסהאלטער פונ'ם הויז. ער האָט געמאַכט און געקראגען חשבון פון יעדען סענט, פון יעדען איינעם'ס באוועגונג. די ווייב, די גרעסערע קינדער, ווי די קלענערע, די גאנצע הויזגעזינד האָט געפיהלט און זיך אונטערווארפען אונטער זיין שטרענגער מאכט, און דאָס אָנגענומען פאר גוט.

און מיט אמאָל איז געקומען דער גרויסער אומגליק, און ער האָט זיך דערפיהלט אויס הערשער. ער וועט ניט זיין מעהר דער פארדינער, דער אריינבריינגער, דער אויפהאלטער פונ'ם הויז, אלעמענס שפייזער. און שוין באלד אין אנהויב, ווען אין הויז איז מען נאָך ניט צו זיך געקומען פון דעם פלוצלינגען אומגליק, האָט זיך איהם שוין אויסגעוויזען, אז ער זעהט ניט אויף זיי מעהר דעם דרך ארץ, דעם רעספעקט און מורא, וואָס מ'האָט אלע מאָל

פאר איהם געהאט. און ער האָט נאָכגעזוכט אויף אלעמענ'ס גע-
זיכטער, צו זעהן, ווי מ'קוקט אויף איהם; געפאָרשט אין דעם טאָן
פון זייער רעדען צו איהם, צי זיי רעדען מיט חוצפה; געזוכט צו
דערשפירען אויף זיי, צי זיי פיהלען זיך עפעס ניט פרייער איצט.
און אלץ, וואָס ער האָט אין זיי געזוכט, האָט זיך איהם אויסגע-
וויזען, האָט ער אין זיי געפונען. ער האָט געזעהן אויף זיי עפעס
א דערלויבונג. זיי רעדען פרייער, געהען גרינגער; מ'שטעהט ניט
פאר איהם ווי אלע טאָל פריהער... און ער האָט זיך נאָך מעהר
איינגערעדט: זיי זיינען צופרידען מיט זיין אומגליק... זיי האָבען
נקמה... און די יסורים פון זיין גייסטיגער געפאלענקייט איז גע-
ווען אזוי שרעקליך, ווי דער וויסען און פיהלען, אז ער איז געוואר-
דען א קאליקע. נאר דער געבאָרענער, איינגעפונדעוועטער אין
איהם שטארקער ווילען צו זיין א שטרענגער באַליבאָס, צו הער-
שען, האַלטען אלעמען אונטערטעניג, האָט איהם ניט דערלאָזען
פאלען ביי זיך, און געשטארקט איהם מיט האַפנונג, אז ער וועט
בלייבען, וואָס געווען.

און אז ס'זיינען זיך צוזאמענגעקומען קרובים און נאָהענטע
באקאנטע און מ'האָט גערעדט, וואָס זאָל זיין — ארבייטען און
פארדינען קען ער דאָך מעהר ניט, און מ'וועט דאָך מוזען לעבען,
האָט ער, דער פארקריפעלטער, פארנומען דעם אויבען-אָן, און
ארזיסגעוויזען, אז ער האָט צו זאָגען מעהר פון אלעמען. עטליכע
הונדערט דאלאר האָט ער פארמאָגט אייגענע אָפגעשאַפֿרטע, נאָך
אביסעל געלט האָבען די אייגענע אויסגעבאָרגט און מ'האָט גע-
קויפט א סטיישאָנערי סטאָר. און דאָ האָט דער פארקריפעלטער
הערשער ערשט דערפיהלט זיין מאַכלאַזיגקייט. איידער מ'קויפט
א ביזנעס מוז מען פיעל ארומגעהן און ארומפאָהרען, דורכקוקען
און דורכשטודירען א סך ביזנעס — און דיוע ארבייט האָבען געטאָן
אנדערע, ניט ער, דער שטרענגער באַליבאָס. ער איז געוועסען
מיט אויסגעצויגענע, טויטע פיס, ניט געקענט ריהרען זיך פון
אָרט. דערפאר אבער האָט ער שטרענג געמאָנט און געקראָגען
פינקטליכע באַריכטען פון אלץ, וואָס מ'האָט געזעהן און געטאָן.

און געקויפט האָט מען די סטיישאַנערי סטאָר, וואָס ער האָט אויס־געקליבען, זיצענדיג ביי זיך אין הויז, מיט אויסגעצויגענע פיס.

די צוויי עלטערע מיידלאך האָט מען ארויסגענומען פון האַץ סוף. די עלטערע איז אוועק ארבייטען, און די מאמע מיט די אינגערע מיידעל ארבייטען אין סטאָר. ער אַליין קען גאר ניט טאן. קיינער קען אבער גאר נישט טאן אָהן זיין וויסען און ווירלען. קיין איין מינוט איז די סטאָר ניט אָהן איהם. באַגינען איי־דער מ'עפענט די טיר פון סטאָר, מוז מען איהם אוועקזעצן אין זיין ווינקעל און אויסציהען זיינע פיס אויפ'ן בענקעל; און מען נעמט איהם אריין צוריק אין דירה, הינטער'ן סטאָר, ערשט, ווען די טיר פון סטאָר איז שוין צוגעשלאָסען, אז ער איז זיכער, אז ס'וועט שוין מעהר קיין ביזנעס היינט ניט געמאָן ווערען. ער מוז הערען, וואָס יעדער אריינקומענדער פארלאַנגט. די געלייזטע געלט דערלאַנגט מען איהם עטליכע מאָל דורכ'ן טאָג — ווען עס קלייבט זיך אָן א רעכט ביסעל קליינגעלט. פאפיר־געלט מוז מען איהם דערלאַנגען באלד, ווי ס'קומט אריין, און מ'טאָר ניט קויפען קיין סחורה אָהן איהם, און קויפען מוז מען וואָס און וויפיעל ער הייסט. קיינער טאָר ניט רעדען צו א סילסמאן, נאר ער אַליין. אזוי זיצט ער אין ווינקעל מיט די אויסגעצויגענע, טויטע פיס אויפ'ן בענקעל, און טראכט זיך און זאָגט זיך, אז ער איז דער באַליבטסטער; קיינער האָט דא גאָר נישט וואָס צו זאָגען; מ'טאָר דא ניט טאן אָהן איהם וואָס דער האָר איז ווערט. און ער היט זיין זויב און די אינגערע מיידעל און זוכט צו כאפען זיי ביי עפעס א פארברעכען געגען איהם.

און זיין הויזגעזינד פיהלט איצט די הערשאפט זיינע נאך מעהר, ווי ווען ער איז געווען א געזונטער, שטארקער. פריהער איז ער דאָך ניט געווען אין הויז דעם גאנצען טאָג. איצט פעהלט ער א מינוט ניט אויס. און ער מוז וויסען, מ'מוז איהם זאָגען, וואָס מ'האָט גערעדט, אויב ער האָט אזוי גוט ניט דערהערט. ער מוז וויסען, פון וואס מ'האָט א לאך געטאָן. און אז מ'נעהט ארויס

פון הויז, מוז מען איהם פריהער זאָגען וואוהין מ'געהט. ער ציהט אלץ פעסטער און פעסטער די לייצעס, און האָט מורא, אז ס'איז נאָך ניט פעסט גענוג. ער זוכט שטענדיג אויסצומארקירען אזוי, אז די מאמע און די טאָכטער זאָלען ניט זיין צוואמען הינטען, אין דירה, אוועק פון זיינע אויגען און אויערען. ס'דוכט זיך איהם, אז ווי נאר זיי זיינען אוועק פון איהם, רעדען זיי פון איהם... טאָר רען זיי ניט זיין אָהן איהם... אין סטאָר זעהט ער זייער יעדען באַר וועגונג, הערט זייער יעדען וואָרט. וואָס „דאָרטען“ טוט זיך, קען ער גענוי ניט וויסען... און ער טראכט אלץ פון עפעס נייעסען, ווי נאָך פעסטער צו ציהען די לייצעס.

אין אנפאנג, בשעת דער קלאפ האָט פּלוצלונג געטראפּען, האַר בען די מענשען געפיהלט, אז ס'איז צו אלץ א סוף געקומען. מ'וויל ניט לעבען מעהר, מ'דארף מעהר ניט לעבען, מ'וועט ניט לעבען. דער קאַפּ פונ'ם הויז איז געבליבען ליגען פאר אלעמענס אויגען, און קען זיך מעהר פון אָרט ניט ריהרען — האַבען אלע אין הויז געפיהלט אוועקצולעגען זיך, ווי ער, און מעהר ניט אויפשטעהן. נאר מ'האָט זיך ניט אוועקגעלעגט און מ'איז געבליבען לעבען, איינגעלעבט זיך מיט'ן אומגליק און ווייטער געלעבט. מ'האָט זיך ביסלאַכווייס צוגעוואוינט צום באַליבאָס אין זיין נייער גע- שטאַלט, אין מ'האָט אויפגעהערט וויינען אין דער שטיב — אויף איהם און אויף זיך.

דער פנים איז ביים פארקריפעלטען געווארען איינגעפאלען. דער נאָז — אויסגעצויגען. מיט א צייט שפעטער האָט ער אנגע- הויבען ווערען דיק אין קערפּער און פנים, פון זיצען טאָג און נאַכט אויף אן אָרט, אָהן באוועגונג, און דער נאָז האָט שוין ניט אזוי ארויסגעשטאַרטשט פון פנים.

דער פארקריפעלטער איז אין זיין פריהערדיגען לעבען געווען א שטרענגער, אבער ניט קיין בייזער, ניט קיין „שלעכטער“. ער האָט נאָר „שלעכט“ ניט געדארפט זיין. ער האָט קיינמאָל אויף

קיינעם אין הויז ניט געדארפט שרייען, ניט געדארפט אפילו הויך רעדען. זיין באגעהר איז אלע מאָל אויסגעפיהרט געווארען דורך זיינעם איין וואָרט, אדער קוק. די מענשען אין הויז האָבען זיך אויסגעלערנט צו פארשטעהן, וואָס ער פארלאנגט, דורך זיינעם א וואונק. נאר איצט דוכט זיך איהם, אז מ'האָט עפעס ניט דעם אמאָליגען דרך ארץ פאר זיין וואָרט אָדער קוק. און פון דער מינדסט טער קלייניגקייט ווערט ער אויפגערעגט, אויפגעקאכט; פארגעסט זיך און וויל זיך הויבען פון אָרט. ס'דוכט זיך איהם, אז מ'האָט אזוי גיך ניט דערלאנגט א קונה, וואָס ער האָט פארלאנגט — ער האָט געמוזט ווארטען אן איבעריגע מינוט — ווערט ער דערפון אן אויפגעקאכטער, קען זיך שוין ניט דערווארטען ביו דער קונה געהט ארויס פון סטאָר, און הויבט אָן: מ'פארטרייבט איהם די קאסט טאָמערס, מ'לעגט איהם אין דער ערד אריין די סטאָר. קלאָנגט אויף זיך, וואָס ער קען זיך ניט ריהרען... אז ער וואָלט זיך געקענט שטעלען אויף די פיס, וואָלט ער זיי געוויזען ווי צו פיהרען א ביזנעס. צי עס טרעפט אמאָל, די מאמע, אדער די אינגערע מיידעל געהט ערגעץ ארויס און פארזאמט זיך מעהר ווי ער דענקט, אז מ'האָט געדארפט, הויבט ער אָן: „מ'ווערט פארפאלען!“ „מ'שלעפט זיך ארום גאנצע טעג!“ און א קורצען אטעם האָט ער געקראָגען, קען ניט דערענדיגען זיין שרייען, ווערט פארכלינעט מיט'ן געשריי אין האַלז.

מ'איז ניט געוואוינט איהם צו ענטפערען, צו רעדען אנטקעגן — שווייגט מען. מ'בייסט די צונג און די ליפען און מ'שווייגט... און ס'קרענקט... דאָס איז שוין ניט מעהר רחמנות — דאָס איז די יסורים פון דעם, וואָס מ'מוז ליידען און שווייגען — מ'ווערט אנטגעצונדענע מיט פארשטיקטען כעס.

די קלענערע קינדער ליידען פון טאמען באזונדער. אבער זיי באַנעמען זיך ווי קליינע. זעהענדיג אלע וויילע דעם טאמען א צוקאכטען, האָבען זיי מורא פאר איהם, קומען צו איהם ניט צו, אז ער רופט זיי — זיי ווייסען, אז ער צו זיי קען ניט צוקומען. מוז מען א קינד צושלעפען צו איהם, און ער זשאַלעוועט ניט דערלאנגען

א פאטש. אין יענע צייטען האָט ער א קינד קיינמאל ניט אנגע-
ריהרט.

דער פארקריפעלטער איז אזוי טיעף אריינגעטאָן אין זיין הער-
שעווען, אין היטען זיין הערשאפט, אין יעדע ברעקעלע סחורה
פון סטאָר, אז איהם בלייבט ניט איבער קיין פיעל צייט און גע-
דאנקען צו טראכטען פון זיך אליין — וואָס מיט איהם האָט פלוץ-
לינג פאסירט. ער האָט אויפ'ן קאָפּ די אלע סאָרטען סיגארעטס,
ציגארען, בלייפערס, ביכלאך, קענדי און די איבעריגע פיעלע,
פיעלע זאכען אין סטאָר; ווייס דעם פריז פון יעדע זאך אין
סטאָר און פאר וויפיעל מ'דארף פארקויפען, און ווען מ'דארף
צאָהלען. ער לעבט אין דעם. אבער פארגעסען וועגען זיך האָט ער
ניט. אָפּט, טאקע אין מיטען השבון'ען און רעכענען וועגען די
סחורות אדער באטראכטענדיג די פּאָליצעס, אדער אכטונג געבענדי-
דיג, ווי אזוי מען באהאנדעלט א קונה, דרעהט זיך זיין קאָפּ אוועק,
ווי אָהן זיין וויסען, פון די געשעפטען; זיין פנים ווערט פאר-
קרימט מיט צער און גייסטיגע יסורים, און זיין קאָפּ לאָזט זיך
אראָפּ. און ער פייניגט זיך און פרעגט זיך: וואָס טויג מיר דאָס
אלץ? ... צו וואָס דארף איר דאָס? ... ער עסט און גריזשעט זיך
אין זיין געזונקענהייט, זיין ערנידעריגונג... און ס'איז אמאל ארויף
אויף זיין געדאנק און ער האָט זיך געזאָגט און געפייניגט, אז ער
איז שוין נאר קיין מענש ניט... א שטיק פלייש איז ער... און די
פאָר ווערטער — „שטיק פלייש“ — האָט זיך שוין פון זיין גע-
דאנק ניט אפגעטשעפעט. „שטיק פלייש“, „שטיק פלייש“ —
ברענט ער און שמעכט זיך. און וויפיעל ער איז ניט געווען ארייני-
געטאָן אין ביזנעס, אין היטען זיין הערשאפט, נאָכקוקען און נאָכ-
שמעקען די זייניגע, האָט די „שטיק פלייש“ איהם ניט אָפּגעלאָ-
זען, ניט ארויס פון זיין מוח. די דאזיגע פאָר ערנידעריגענדע
ווערטער האָט ער בלויז געהאט אין זיין געדאנק. אבער ניט ארויס-
געבראכט פון זיין מויל, אז אנדערע זאָלען עס הערען, דערפון
וויסען... אבער ס'האָט זיך פון איהם דאָר ארויסגעריסען. אז אימי-

צער פון די זייניגע האָט זיך נעגען איהם מיט עפעס פארזינדיגט, אדער איהם האָט זיך עס אפגעראכט, און ער האָט אויף זיי גע' שריען און געקלאָגט אויף זיך, וואָס ער קען זיך ניט ריהרען פון אָרמ, האָט ער שוין אויך ארויסגעשריען, אז ער איז געווארען א שטיק פלייש. און אזוי איז די „שטיק פלייש“ אריבערגעטראגען געווארען אין די געדאנקען פון די הויזמענשען. און אויך זיי הא' בען גענומען קוקען אויף איהם ווי אויף א שטיק פלייש. מ'האָט דאָס פון מויל קינימאָל ניט ארויסגעבראכט; נאר ביי יעדען איז דאָס אויפ'ן געדאנקען געווען. און ביי יעדען מאָל, וואָס ער פלעגט זיך צו זיי טשעפען, אומזיסט אויף זיי שרייען און זידלען, און ענטפערען האָט מען ניט געקענט, האָט מען אין הארצען נקמת, גענומען מיט „שטיק פלייש“.

די ווייב, די מאַמע איז שוין מיט איהר וועלט פארטיג. אַט אזוי וועט זי שוין אָפּלעבען איהרע טעג. זי האָט ניט וואָס צו האַפען אויף בעסערס, אויף עפעס גרינגערעס. זי איז א פארבי' טענע געווארען זייט דער אומגליק האָט געטראפען — אזוי ווי איהר פארקריפעלמער מאן; עלמער געווארען מיט א סך יאָהרען. פריהער האָט מען געוואוינט אין א גערוימער דירה. איצט ליגט מען אין א פּאָר חדרים'לאַך הינטער'ן סטאָר. און דוקא אין ווער ניגער חדרים איז דאָ מעהר ארבייט. האָט זי די שווערע שטוב ארבייט מיט די ביזנעס, מיט דעם הילפלאָזען, פארביטערטען, און בעס'דיגען אינוואליד שטענדיג אויף די אויגען און אויף די הענט; מיט דעם פינסטערען לעבען פאר זיך, וואָס זי האָט אונטערגענו' מען צו פיהרען — דאָס אלעס האָט געמאכט פון איהר א תל' ס'איז איהר שווער צו דערקענען.

די קינדער אבער טראכטען פון א בעסערען לעבען אמאָל. די עלטערע מיידעל איז שוין דעם ניינצענטען יאָהר. זי געהט און פאָהרט אלע טאָג ארויס אויף דער וועלט. זי זעהט, אז מענשען לעבען. און א שטיקעלע ליכט האָט פאר איהר אריינגעשיינט פון דרויסען. זי האָט זיך באקענט מיט א יונגען מאן. זיי טרעפען זיך

און געהן צוזאמען. זיצט זי אָפּט אן אומעדיגע ביי איהר ארבייט. מיט א פארקלעמט הארץ — און דאָס איז ניט פאר'ן אומגליקליך-בען טאַמען איהרען, אדער צוליב דעם ביטערען לעבען אין דער היים; דאָס איז צוליב זיך און דעם יונגען מאן, וועלכען זי האָט לייעב. די מאַמע ווייס שוין פון דעם. זי האָט דעם יונגען מאן אמאָל געזעהן, און ער איז איהר געפעלען געווארען. מ'ווייס אויך, ווער ער איז. פאר'ן טאַמען אָבער היט מען זיך. מ'ווייס ניט ווי אזוי אַנצוהויבען דערצעהלען איהם און ווי ער וועט די נייעס אויפֿ-געהמען. ציטערט מען, אז ער זאָל עפעס ניט דערוועהן, דערהער-דען... מ'ווארט, מ'שטיקט זיך און מ'ווייס ניט, וואָס צו טאָן און וואָס עס וועט זיין.

דער יונגער מאן וויל קומען צו דער מיידעל אין הויז. ער האָט דאָס איהר שוין געזאָגט א פאַר מאָל. נאָר זי קען דאָס ניט טאָן. זי האָט מורא פאר'ן טאַמען. און דערצו וויל זי אויך ניט, אז דער יונגער מאן זאָל קענען איהר קאליקע טאַמען... זי שעהמט זיך, און זי האָט מורא, אז זי וועט צוליעב איהר טאַמען פארלירען אין די אויגען פון איהר געליעבטען... עסט זי זיך ס'הארץ און וויינט באהאלטענערהייט. און זי האָט אויך גרויסע צרות מיט'ן טרעפען זיך מיט'ן יונגען מאן. דער טאַמע ווייס די מינוט, ווען זי דארף אריינקומען פון איהר ארבייט, און ער קוקט אויף איהר מיט אויס-געשטאַרטשטע אויגען, אז זי פארשפעטיגט זיך עטליכע מינוט. און אין אבענד, אז זי דארף זיך מיט איהם טרעפען, זוכט מען אויס אלערליי תירוצים, איידער דער טאַמע לאָזט איהר ארויס פון הויז. אלע מוזען זיין אין הויז, אויף זיינע אויגען, ער מוז זויסען פון יעדענ'ס ריהר און קעהר. און ניט אלע מאָל נעמט ער אַן א תירוץ, און די פארליעבטע מיידעל מוז בלייבען אין הויז... איהר הארץ איז דאָרט, וואו זיי האָבען אפגערעדט זיך צו טרעפען, וואו ער ווארט אויף איהר... טוליעט זי זיך צו דער מאד-מען, און איהר הארץ וויינט און ציהט אהין... און אין איהר הארץ צינדט זיך אַן א צאָרן אויף איהר אומגליקליכען טאַמען, און זי האָט אויף איהר געדאַנק די פאַר ווערטער, וואָס דער טאַמע האָט

אריינגעבראכט אין הויז: „שטיק פלייש“. זי ווערט דורך דעם
אביסעל געשטילט — נקמה....
די מאמע איז דורכגענומען מיט רחמנות אויף איהר טאכטער,
און איהרע אויגען קוקען מיט פארשטיקטען צארן־פייער אויפ'ן
ווינקעל, וואו ער געפינט זיך.

א ש ת א ה ל

1

איז דער הויז פון די ראסקינס האָט דער לעבען געוויאנעט. ס'איז דאָרט ניט ארוינגעקומען פון לאנגע יאָהרען שוין קיין שום אָפּפּרישונג; פון לאנגע יאָהרען שוין האָט זיך דארט ניט געהערט דער געווין און דער געלעכטעריל פון א קינד. מ'האָט דארט ניט געוואוסט דעם טעם פון דעם נחת און ליידען, וואָס א נייגעבאָרען נפש ברענגט מיט זיך אין הויז אריין.

די ראסקינס זיינען געווען דריי פרויען: א מאמע, אן אלמנה, מיט צוויי טעכטער, מיידלאך עלטערע. עטליכע און צוואנציג יאָהר איז די מיסעס ראסקין געווען אן אלמנה. בשעת דער מאן איז גע- שטאָרבען זיינען די קינדער, א אינגעל און צוויי מיידלאך, געווען קליין. האָט די מאמע געארבייט ביז די קינדער זיינען אונטערגע- וואקסען. דאן איז זי געבליבען אין דער היים און די קינדער זיינען אוועק ארבייטען.

דער זוהן איז ווייט פון זיין מאמע און שוועסטער. צוליעב געזונט האָט ער געמוזט אוועק גאָר קאליפאָרניא, וואו ער איז פארבליבען.

די דריי ראסקינס, די מאמע מיט די טעכטער, זיינען שטילע מענשען. איז ביי זיי שטיל אוועק די יאָהרען. א שטילע הויז איז געווען זייערע, ניט ווי עס איז געוועהנליך דער פאל אין א הויז, וואו עס געפינען זיך מיידלאך. ס'זיינען ניט געקומען קיין יונגע לייט, מ'האָט דאָרט ניט געזונגען און ניט געטאנצט; ס'האָט זיך עפעס קיינער ניט צוגעקלעפט צו די ראסקינס הויז. אז די מיידלאך זיינען געווען גאָר יונג, פלעגען דאָרט אמאָל ארויפקומען יונגע לייטלאך פארברענגען א וויילע; ס'איז ניט געווען קיין ליע-

בעס און קיין שדוכים. די מיידלאך זיינען געווען ניט קיין מיאום/ע און ניט מיט קיין איבעדיגע חסרונות, אזעלכע, אויף וועלכע מען זאגט געוועהנליך: „וואוילע מיידלאך“, און דאך האבען זיי קיינעם ניט צוגעצויגען, ניט געהאט קיין חתנים און קיין געליעבטע. אפילו קיין נאך נאָהענטע חבר'טעס האָבען די מיידלאך ניט געהאט. זעל'טען פלעגט קומען צו די ראסקינס אין הויז אַ חבר'טע און אויך זעלטען פלעגען זיי געהן ערגעץ צורנאָסט.

אז די מיידלאך זיינען געווען יונג, פריש, האָט דער לעבען דאָרט אין הויז געוואקסען און געריסען זיך אויף ארויף. די יונגע מייד'לעך זיינען אלץ צייטיגער געווארען. דער לעבען האָט אין זיי גע'קאכט, געבליהט און געהאלטען לעבעדיג די ארימע, שטילע היים. נאר דערנאך, אז די מיידלאך האָבען איבערגעבליהט און אנגעהויב'ען פארבליהען, קיין נייער לעבען איז אין הויז ניט צוגעקומען, האָט דאָרט א פארגליווערונג זיך אוועקגעשטעלט; דערנאך א פארוועלקונג. די עלטערע מיידעל איז א פאָר יאָהר אריבער דריי'סיג; די אינגערע דרייסיג. די פארוועלקונג צושפרייט זיך אלץ מעהר אויף זיי. און די ראסקינס זיינען געווען אזעלכע מענשען, אז זיי האָבען אפילו הויך ניט גערעדט פון זייער לעבען און ווע'גען דעם, וואָס ס'איז נאָך פאראן אנגעגרייט פאר זיי. נאר יעדע פאר זיך האָט ביי זיך געוואוסט און מורא געהאט, אז עס געהט צום ערגערען, און זיי האָבען קיין טרייסט איינע פאר די אנדערע ניט געהאט.

אין ברעקעלע נחת און פרייד איז געווען אין דער היים פון די ראסקינס.

דער זוהן אין קאליפאָרניא איז געווען פארהייראט. די ראסקינס האָבען זיין פרוי ניט געקענט, קיינמאָל איהר ניט געזעהן. דער זוהן האָט צוויי קינדערלאך, וועלכע די ראסקינס האָבען אויך ניט געקענט און קיינמאָל ניט געזעהן. פלעגט דער זוהן אָפט שרייבען בריף מיט גרוסען פון די קינדער; אריינגעשיקט פאָטאָגראַפיעס פון די קינדער, פון זיך און פון זיין פרוי. האָבען די דריי פרויען אלע טאָג גערעדט וועגען דעם זוהן און נאָך מעהר וועגען די

קינדערלאך. זיי האָבען ניט אויפגעהערט קוקען אויף די פּאָטאָ-
גראַפיעס פון די קינדער. און די מאמע און די טעכטער האָבען גע-
פיהלט, אז ערגעץ ווייט אוועק האָבען זיי זייערע נאָהענטע און איי-
גענע; זייער לעבען ענדיגט זיך ניט דאָ אין די אומעטיגע פּאָר
צימערען. און דער ווינקעל אינ'ם הויז, וואו ס'האָבען זיך געפונען
די פּאָטאָגראַפיעס פון די קינדערלאך, איז באלויכטען געוואָרען ווי
פון א נר תמיד. יעדע איינע פון די ראסקינס פלעגט אָפט צוקור-
מען צו יענעם ווינקעל און פיהלען אויף זיך דעם הויך פון יונגען,
פרישען לעבען, וואָס האָט געווייהט פון ווייט אוועק, פון קאלי-
פאָרניא.

2

אין די פארוועלפטע לעבענס און היים פון די ראסקינס האָט
אריינגעשיינט א שטראהל, וואָס האָט צוגעזאָגט נייעם לעבען און
האָט דאָרט אויפגעלעבט אויף א וויילע די מענשען, אלע ווינקעלאך
פון הויז.

א יונגער מאן פון עטליכע און צוואנציג יאָהר, מיט'ן נאָמען
סעם, האָט זיך באקענט מיט די ראסקינס און האָט גענומען אריינ-
קומען אָפט צו זיי אין הויז. עס האָט אויסגעוויזען, אז ער זוכט די
נאָהענטע פריינדשאפט פון דער אינגערער מיידעל. ריכטיגער
וואָלט געווען ווען ער וואָלט געמיינט די עלטערע: נאר די מא-
מע און די עלטערע טאכטער זיינען צופרידען געווען אזוי. דער
יונגער מאן, סעם, איז געווען פון דעם סאָרט מענשען, וואָס ווערען
גיך באקאנט, ווערען גיך „אייגענע“. ער האָט זיך פאראינטערע-
סירט מיט'ן לעבען פון הויז: יעדע קלייניגקייט איז געווען זיין
עסק: ער האָט פון אלץ געמוזט וויסען. ער האָט אליין ארויפ-
געשטעלט און גענומען זיך טיי, און אז ס'האָט אמאָל עפעס אויס-
געפעהלט פון עסענווארג, איז ער אראָפגעלאפען אין גראַסערי און
געקויפט פאר זיין אייגען געלט. ער איז געקומען כמעט אלע אבענד.
ער איז געווען א גרויסער בעל דברן, ניט אויפגעהערט רעדען, און
ניט געקענט איינזיצען אויף אן אָרט, איבערגעזעסען אויף אלע

שמוהלען, אין אלע ווינקעלאך פון הויז; אלצדינג אין הויז איבער-
געטאפט און נאכגעפרעגט, וואס ס'האט געקאסט און ווען מ'האט
געקויפט.

א נייער מענש איז צוגעקומען אין דער הויז פון די ראסקינס
און אריינגעבראכט דאָרט א הויך פון נייעס, פרישען לעבען, מיט
א פרעהליכען צוואַנג אויף שפעטער.

סעם האָט נאָרניט גערעדט און נאָרניט צוגעזאָגט וועגען שפע-
טער. אבער מ'האָט דאָך עפעס געזעהן: מ'האָט געוואַלט האָפען און
מ'האָט געהאָפט. ער האָט זיך געקלעפט צו דער אינגערער מי-
דעל; אוועקגעגאנגען מיט איהר אין די אבענדען פון הויז, געקומען
צוריק אהיים שפעטלאך און ווייטער פארבראכט מיט איהר אין
קיד, בשעת די מאַמע און די עלטערע שוועסטער זיינען אוועק
שלאָפען.

וואַכען זיינען אזוי פאראיבער. קיין וויכטיגעס איז ניט פאָר-
געקומען. נאר מ'האָט עפעס געזעהן, ס'האָט זיך געגלויבט און גע-
האַפט. אז ס'האָט זיך אמאָל געמאכט, אז סעם איז אזוי גיך ניט
געקומען האָט ער אויסגעפעהלט; ס'איז געווען אומעטיג אָהן איהם.
און זעהענדיג איהם צוואמען מיט דער אינגערער מיידעל, זיצענדי-
דיג נאָהענט אין הויז, צוואמען אוועקגעהענדיג פון הויז, האָבען
מוטער און שוועסטער געפיהלט, אז אן ענדערונג הויבט אָן פאָר-
קומען אין זייער הויז: ס'האָט זיך געפיהלט דער אנקומען פון עפעס
נאָר וויכטיגעס, לעבעדיגעס. די פאָטאָגראפיעס פון די קינדערלאך
ווייט אין קאליפאָרניא זיינען אי ליבליכער, אי עפעס אביסעלע
וואַכעדיגער געווארען.

און סעם געהט אָן מיט זיין הימישקייט: ער רעדט און רעדט,
מישט זיך אין אלע הויזזאכען, ווי אן אמת הימישער. געהט
אוועק מיט דער אינגערער מיידעל און זיצט דערנאָך מיט איהר
אין קיד ביז שפעט. נאר קיין וויכטיגע רייד, וועגען דער צוקונפט,
רעדט ער ניט. די ראסקינס ווילען ניט און קענען ניט פרעגען, וואס
ער האָט אין זינען אויף ווייטער. זיי זיינען צופרידען ווי עס איז, און

מ'זעהט דאָר, אז סעם איז אן אייגענער געווארען. אבער דאָר.
 צווישען זיך, רעדען די מאמע און די עלטערע טאָכטער.
 — ער געהט מיט איהר שוין אזוי לאנג — זאָגט די מאמע —
 ער געהט מיט איהר, מיינט ער דאך מסתמא צו נעמען איהר.
 — די בעסטע זאך איז ניט אריינמישען זיך — זאָגט די על-
 טערע טאָכטער. און זי האָט מורא, אז די מאמע קען נאָך עפעס קא-
 ליע מאַכען — זאָלסט זיך אקארשט קיין זאך ניט ארויסרעדען —
 זאָגט זי אן דער מאמען.
 — ווער וועט איהר זאָגען א וואָרט? מיט דיר מעג איך דאָך
 רעדען. מ'קען דאך זעהן, אז ער גלייכט איהר. אפשר האָבען זיי
 שוין ביידע עפעס אָפגעמאכט — ווילט זיך די מאמע אינרעדען,
 גלויבען.
 — מיר דארפען זיך ניט מישען — פסק'ענט די עלטערע טאָכ-
 טער.

— ווער מישט זיך? איך זאָג גלאַט אזוי.
 — די בעסטע זאך איז צו שווייגען. זאָג זיי קיין זאך ניט.
 — ווער וועט זיי זאָגען?
 די מאמע רעדט אויך אמאָל מיט די אינגערע טאָכטער גופא:
 — וואָס זאָגט ער דיר?
 — דו הערסטאָד.
 — אָבער, אז איהר געהט ביידע?
 — נאָר נישט. די זעלביגע, וואָס אין הויז.
 — אָבער ער זאָגט דיר ניט, אז ער גלייכט דיר?
 — מיר רעדען ניט דערפון?
 — וועגען וואָס רעדט איהר די גאַנצע צייט?
 — נאָר נישט, גלאַט אזוי.
 — אָבער וואָס עס וועט זיין שפעטער רעדט ער מיט דיר נאר
 ניט?

— ניין.

ווילט זיך דער מאמען גלויבען, אז די טאָכטער וויל איהר ניט
 אויסזאָגען אלץ; זי באַהאַלט עפעס פון איהר; און די מאמע האָט

גרויס נחת דערפון. און מיט דער צייט האָבען די מאמע און די עלטערע טאָכטער אריינגעטראכט זיך און אריינגעלעבט זיך אין דעם געדאנק, אז די אינגערע באהאלט עפעס פון זיי. זיי האבען דאָס נאָך מעהר ארויסגעזעהן פון סעם'ען, פון זיין צוגעלאָזענקייט און היימישקייט.

נאר סעם און די אינגערע טאָכטער האָבען גאר נישט געהאט באַהאַלטען; ס'איז צווישען זיי גאָר נישט פאַרגעקומען. מיט איהר באזונדער האָט סעם גערעדט די זעלביגע, ניט־וויכטיגע רייד, וואָס ער האָט גערעדט אין הויז צו אלעמען. ער איז געווען א גרויסער ריידער, האָט ער גערעדט פון אלץ און פון גאָר נישט, אבער קיינ מאָל ניט פון דעם, וואָס אלע ראסקינס האָבען געוואָלט פון איהם הערען. זי, די אינגערע, האָט געווארט און געגארט צו הערען פון איהם יענע געוויסע עטליכע ווערטער. און זי איז געווען אזא מיינ דעל, וואָס קען ניט און וועט ניט מיט קונצען און ביטערע גענג ארויפֿהערען איהם אויפ'ן וועג, וואו זי וויל איהם האָבען; און זי וועט אפילו ניט זוכען ארויסצוקריגען פון איהם, וואָס ער מיינט. האָט זי זיך געהיט מיט איהרע רייד, ער זאָל ניט קענען דענקען גאר, אז זי מיינט ארויסצוקריגען עפעס פון איהם, אז זי זוכט איהם אריינצוקריגען.

אזוי האָט זיך דאָס געצויגען. די פארוויאנעטע ראסקינס און די אפגעלעכטע היים זייערע איז באשיינט געווארען מיט א שטראהל פון נייעם לעבען.

3

דערנאָך האָט סעם אויפֿגעהערט קומען. ער האָט זיך באקענט מיט א נייע הויז, וואו ער האָט אָנגעהויבען אריינקומען כמעט אלע טאָג, און איז באלד געוואָרען דאָרט היימיש. צוגעקלעפט, ניט אויפֿ־געהערט ריידען און איז איבערגעזעסען אויף אלע שטולען. אזא נאָטור האָט ער שוין געהאט, און אזוי ווי ער פלעגט מיט אמאָל צוגעקלעפט ווערען, אזוי פלעגט ער מיט אמאָל פארפאלען ווערען, אויפהערען ווייזען זיך און פארטיג.

די ראסקינס זיינען ניט געגאנגען פרעגען אויף איהם און האט
בען איהם ניט געזוכט. אז ער האט אויפגעהערט קומען, האט מען
זיך געפרעגט, וואס מיט איהם קען זיין: אפשר איז ער קראנק,
אפשר האט מיט איהם עפעס פאסירט, און ווי אזוי מען קען דאס
אויסגעפינען. אבער געז'ן זוכען איהם האבען די ראסקינס ניט גע-
קענט. זיי האבען זיך געהיט, מ'זאל ניט מיינען, אז זיי יאגען זיך
נאך איהם, ווילען איהם ניט אפלאזען. עטוואס שפעטער האט די
עלטערע טאכטער איהם געטראפען אויפ'ן גאס. ער האט איהר בא-
גריסט פון ווייטען און זיך אפילו ניט אפגעשמעלט. האבען זיי שוין
פארשטאנען, אז ער איז אוועק און וועט מעהר ניט קומען.

אין די הערצער פון די ראסקינס איז עפעס אפגעשטארבען.
מען האט וועגען סעם'ען ניט גערעדט, ניט דערמאנט איהם, ווען
די אינגערע איז געווען דערביי. די מוטער און די עלטערע טאכ-
טער פלעגען זיך גוט צוקוקען צו די אינגערע, נאר טאן עס אזוי, אז
זי, די אינגערע, זאל דאס ניט מערקען. זיי האבען געזוכט אויף
איהר צו זעהן, אויב זי איז פארוויינט, אויב זי איז שטארק צו-
קרענקט, זאגען איהר עפעס, טרייסטען איהר, האבען זיי זיך ניט
אונטערנומען. און ביינאכט, פאר'ן איינשלאפען און בשעת זיי
כאפען זיך אויף פון שלאף אמאל, ווייסען זיי, די מאמע און עלטע-
רע, אז סעם זיצט איצט ניט מיט איהר אין קיך; סעם איז מעהר ניטא.
די מאמע און די עלטערע טאכטער רעדען זיך אמאל קורץ דורך
צווישען זיך וועגען סעם'ען.

— וואס האט געקענט זיין מיט איהם — זאגט די מאמע מיט
וועהטאג — פאר וואס האט ער אויפגעהערט מיט אמאל ארויפקו-
מען אהער?

— פון וואנען זאל איד ווייסען?

— ס'האט אויסגעזעהן, אז ער האט איהר געגליבען — רעדט
ווייטער די מאמע — אז ניט, וואלט ער דאך ניט געקומען און מיט
איהר ניט געגאנגען אזא צייט. וואס זאגסטו?

— אז ער האט אויפגעהערט קומען, קען מען איהם גאר נישט
טאן. וואס זאל מען איהם טאן?

- אפשר איז ביי זיי וואָס פאָרגעקומען, וואָס ער קומט ניט.
 אז זי זאָגט קיין זאך ניט.
- לָאָז איהר צורוה, טשעפע איהר ניט.
 — אומזיסט האָט דאָך דאָס פונדעסטוועגען ניט געקענט זיין
 — מאָנט די מאַמע — ער איז דאָך געווען ווי אן אייגענער דאָ אַזא
 צייט.
- וואָס מאַכט דאָס אויס... דערמאָן איהר ניט. זאָל זיך אויס-
 דוכטען, אז ס'איז קיין זאך ניט געווען.
- פאר דער מאמען איז דאָס אבער א קנאפער טרייסט, ס'איז
 דאָך יא געווען!... פאר וואָס, פאר וואָס האָט זיך דאָס אזוי אויס-
 געלאָזען?... עסט איהר און קרענקט איהר די הארץ. אפשר איז
 איהר טאָכטער אליין שולדיג.
- און די מאמע האָט זיך ניט געקענט איינהאלטען; זי האָט
 געמוזט רעדען צו דער אינגערער טאָכטער.
- ביי אייך איז עפעס פאָרגעקומען?
 — ס'איז קיין זאך ניט פאָרגעקומען.
- פאר וואָס אזוי מיט אמאָל? פאר וואָס איז דאָס געווען?
 האָסט איהם אפשר עפעס געזאָגט?
- איך האָב איהם קיין זאך ניט געזאָגט.
- טו ווי אזוי איז דאָס מיט אמאָל געווארען? ער האָט דיר
 געזאָגט, אז ער וועט מעהר ניט קומען?
 — ער האָט מיר גאָר נישט געזאָגט.
- אפשר האָסטו איהם פאָרט עפעס געזאָגט, וואָס ער איז
 געווארען אין כעס. ער האָט דיר די גאנצע צייט גארניט געזאָגט,
 אז ער וויל דיר?
- מאַמע, לָאָז מיר צורוה! — זאָגט זי ארויס און לָאָזט אראָפּ
 דעם קאָפּ, און זי זעהט סעם'ס געזיכט. זי וויל ניט, אז די מאמע
 זאָל איצט קוקען אויף איהר, אריינקוקען איהר אין די אויגען.
 די מאַמע טוט א גוטען קוק אויף איהר טאָכטער, און זי לָאָזט
 איהר צורוה. אבער זי קלערט ביי זיך, אז זי טאר דאָס אזוי ניט
 לָאָזען; זי מוז עפעס טאָן אין דעם; אפשר קען מען נאָר צורעכט

מאכען. זי וועט זיך מיט איהם זעהן, רעדען מיט איהם... ס'קען
נאך צוריק ווערען... נאר זי ווייס, אז זי טאָר דאָס ניט טאָן. ס'וועט
זיך אָפּטאָן מעשים, אז די טעכטער וועלען זיך דערפון דערוויסען.
האָט זי גאָר מורא ווייטער צו טראכטען דערפון.

„אַנקעל בענדזשאמין“

1

עטליכע און צוואנציג יאָהר האָט „אַנקעל בענדזשאמין“ גע-
וואוינט ביי זיין עלטערער שוועסטער — געוואוינט דאָרט ביז די
דאָזיגע היים איז פאר איהם אונטערגעגאַנגען.
די שוועסטער איז געווען אן אַרימע; דער מאן אן אר-
בייטער און א שוואכער פארדינער, און קינדער עטליכע — איז
„אַנקעל בענדזשאמין“ געווען מעהר ווי א האלבער „לעבען“ פאר
דער פאמיליע, דאָס הייסט, ער האָט געגעבען אין הויז אריין געלט
און זאכען אלס פרעזענטס פאר די קינדער, זאָס האָט באַטראַפֿען
א גוטע העלפֿט, און אפשר נאָך מעהר, ווי דער באלעבאָס פון הויז
האָט אריינגעבראכט מיט זיינע פארדינסטען, שוין ניט רעכענענ-
דיג די קליידער און העטס און שיד און „נעקטייס“ און אנדערע
זאכען, וואָס דער שוואָגער האָט שטענדיג געטראָגען בענדזשאמין'ס
— „אַנקעל בענדזשאמין“ איז געווען א „ספּאָרט“ און ליעב גע-
האט און זיינע פארדינסטען האָבען איהם ערלויבט אלע ווילע
נייע זאכען. און דערפאר איז טאקע „אַנקעל בענדזשאמין“ געווען
א גאנצער באלעבאָס אין הויז. די גרעסטע רום, די פראַנטירום,
איז געווען זיינע. ער האָט זיך געהאט זיינע אייגענע מעבלע: א
שעהנעם, גרויסען טיש, באַדעקט מיט א דיקען גלאָז, אויף וועל-
כען ס'איז געשטאַנען א שעהנער לאַמפּ; א ביכער-שראַנק, א
„דייווענפּאָרט“, וואָס איז בייטאָג א סאָפּע און ביינאַכט א בעט;
א שאַקעל-שטול און אנדערע שטולען; א קארפּעט אויפ'ן פלאַר
און בילדער אויף די ווענט. די פראַנטירום איז שטאַרק אָפּגעהיט
געווארען, ווייל „אַנקעל בענדזשאמין“ האָט ניט געוואָלט ליידען,
אז מ'האָט אָנגעדריהרט עפעס פון זיינע זאכען, און אלץ האָט גע-
מוזט זיין אין אַרדנונג. די קינדער האָבען שוין געוואוסט, אז די

פראנטרום איז עפעס אן אָפגעלייגטער ווינקעל אינ'ם הויז און זיי האָבען דאָרט ניט וואָס צו טאָן. דעם גאנצען טאָג איז „אָנקעל בענדזשאמין“ ניט געווען אין הויז און עסען סאָפער פלעגט ער באַזונדער, ווייל ער פלעגט קומען שפעטלאַך אהיים. און פאר איהם פלעגט די שוועסטער גרייטען דעם טיש שעהנער און ריינער ווי פאר דער גאנצער פאמיליע און געמאכט פאר איהם יעדען מאָל אן עקסטרא געריכט. און געטאָן האָט זי עס ניט דערפאר, ווייל זי האָט געהאט פאר איהם איבריגען דרך ארץ, אדער מורא געהאט פאר איהם, אדער ווייל ער האָט עס פארלאנגט — נין, ניט צוליעב דעם, נאר עפעס האָט עס איהר געצויגען און געהייסען אזוי טאָן: ער איז געגאנגען שעהנער און ריינער אנגעטאָן, ווי יעדער איינער אין הויז; ער האָט ניט געארבייט אין שאַפ, און ער האָט אריינגעגעבען אין הויז אזוי פיעל געלט. די קינדער האָבען געוואוסט פון די געריכטען און זיי האָבען אלע מאָל געווארט אויף „אָנקעל בענדזשאמין“ מיט זיין סאָפער. ער פלעגט זיי יעדען מאָל געבען צו פארזוכען פונ'ם געשמאַקען ביסען.

2

עס איז געווען עפעס א מאַדנע זאך מיט „אָנקעל בענדזשאמין“ וואָס איז שווער צו ערקלערען. געווען איז ער וואָס מ'רופט א „שטוב־מענש“: ער האָט ליעב געהאַט צו פארברענגען אין הויז, ליעב געהאט די קינדער, געמישט זיך און געוואוסט פון אלץ, וואָס אין הויז טוט זיך; מ'האַט געמוזט זיך עצה'ען מיט איהם וועגען יעדע קלייניגקייט: וואָס צו קויפען פאר זיך און פאר די קינדער, פאר'ן הויז, וועגען „מופען“. ער האָט אפילו הנאה געהאט פון מישען זיך אין „די טעפלאַך“; פיינט געהאט דעסטאַראַנטס. מיטאַנדיצייט, אז ער האָט געמוזט עפעס עסען אין א רעסטאָראַנט, איז דאָס געווען פאר איהם א שטיקעל אָפּקומעניש. דער שוועסטער'ס קינדער האָבען זיך אויסגעהאָדעוועט אויף זיינע הענט, און זיי האָבען געטראָגען מעהר קליידער און שיד, וואָס איז געקויפט געוואָרען פאר זיין געלט, ווי פאר זייער פאַטער'ס. מיט שמחה

און ליעבע האָט ער אויסגעגעבען זיין געלט פאר די קינדער, און ניט געקארנט פאר די שוועסטער, אבי אין הויז זאָל זיין שעהנער און אנגענעהמער — און דאָד איז ער פארבליבען אָהן אן אייגענע היים, אָהן אייגענע קינדער.

אויפ'ן חתונה־מאַרק איז „אַנקעל בענדזשאמין“ געווען פון די סאַמע בעסטע סחורה. א שעהנער יונג אין די פריהע צוואנציגער, מיט א פרישען פנים פון רויטליכען קאַליר, וואָס האָט זיך נאָך שעהנער ארויסגעוועהן דורך די שטענדיגע בלאַהקייט פון די באַ־קען און מאַרדע, וואָס איז געשאַפען געווארען דורכ'ן ראזירען; א גוטער פארדינער אַלס אינשורענס אנענט; א קלוגער; אַלע מאָל ריין און שעהן אָנגעטאָן, מיט א דימענטענע שפילקע און די־מענטענעם רינג, און אַלע מאָל מיט'ן וויץ און גלייכווערטעל און שטענדיג וויליג צו „דינען“ און טאָן א טובה. און דערצו האָט מען נאָך געוואוסט פון זיין גוטסקייט צו די שוועסטער און די קינ־דער. קיין פרויען־האַסער איז „אַנקעל בענדזשאמין“ אויך ניט גע־ווען. אדרבא, ער האָט דוקא ניט פיינט געהאט צו פארברענגען מיט מיידלאך, געהן מיט זיי, נעמען זיי אין טעאטער, „טריטען“ זיי, אפילו אויסבאַרגען זיי א פאָר דאלאַר, ווען נויטיג. אבער ניט מעהר ווי דאָס. א קלוגע מיידעל וואָלט, דאכט זיך, געקענט אראַפֿ־ליענען פון זיינע באנעמונגען: „אַלץ וועל איך פאר דיר טאָן, שוועסטערקע, אבער ניט חתונה האָבען מיט דיר“.

א רעכט ביסעל פון די באקאנטע מיידלאך האָבען ניט געקענט אזוי גרינג אויפגעבען די האַפנונג אויף „אַנקעל בענדזשאמין“ און זיי האָבען געווארט. ער פלעגט קומען צו זיי און זיי צו איהם אין פראַנט־רום. די צוויי האַלבע טירען פונ'ם פראַנט־רום פלעגן גען זיך צוואמענרוקען, און זיי פלעגען פארברענגען: פריהער ביים טיש, דערנאָך זיך זעצען אויפ'ן „דייווענפאַרט“, עסען קענדי פון איין באקסעל און זיך וויצלען. עס פלעגט אויך קומען צו א גלעט און א קוש, אָבער ווייטער איז בענדזשאמין'ס פריינדשאפט צו די מיידלאך ניט געגאנגען. עס איז ניט געקומען די מיידעל, וואָס זאָל צונעמען בענדזשאמין'ס האַרץ, און ער זאָל דערפיהלען.

אז ער מוז איהר קריגען, זי מוז ווערען זיינע. און קיינמאל האט ניט געטראפען, אז א געוויסע מיידעל זאל זיין די איינציגע ביי איהם. עטליכע זיינען זיי אלע מאל געווען. אנדערע פון די מיידל לאך האבען ניט געוואוסט, אז ער האט „נאך“; און די, וואס האט בען דערפון געוואוסט, האבען געמיינט, זיינען זיכער געווען, אז ער וועט מיט דער צייט מיט „יענע“ ניט האבען צו טאן און אפגעבען זיך אין גאנצען מיט איהר. נאך קיין איינע פון זיי האט זיך אויף איהם ניט דערווארט, און זיי האבען גענומען, וועמען זיי האבען געקענט קריגען.

אָנקעל בענדזשאמין האט נאך זיי ניט געבענקט; נאך קיין איינציגע פון זיי ניט געטרויערט.

עטליכע פון די מיידלאך, וואס האבען זיך געיאָגט נאך „אָנִי קעל בענדזשאמין“ זיינען געווען שונאים זיין שוועסטער. ס'איז ביי זיי אויסגעקומען, אז זי איז די שולדיגע. ווען ניט זי, די שוועסטער, וואס בענדזשאמין האט זיך ביי איהר אזא גוטע הויט, און ווען ניט די קינדער, וועלכע ער האט אזוי ליעב, וואָלט ער חתונה געהאט — און טאקע מיט איהר — האט יעדע געדענקט. און זיי האבען דאך אויך געוואוסט פון דעם, וואס „אָנקעל בענדזשאמין“ ניט אין הויז אריין — וויל איהם די שוועסטער ניט ארויס לאָזען, און ער פאלגט איהר. די מיידלאך, וואס האבען אין זיך געהאט דעם חסרון פון חניפה, האבען געזוכט זיך צוצושארען און זיך איינקויפען ביי דער שוועסטער מיט אלערליי זיסע ריידעלאך און חנ'דלאך און האבען געזוכט ארויסצואווייזן זיך פאר איהר אלס די בעסטע פריינט, און דערנאך זיינען זיי איהר געוואָרען ביטערע שונאים — ניט אנדערש, זי לאָזט איהם ניט חתונה האבן בען; זי וויל איהם ניט ארויסלאָזען פון די הענט. די דאויגע מיינונג איז אבער געווען א פאלשע. ווי נויטיג די שוועסטער האט איהם געדארפט האבען אין איהר הויז, האט זי איהם פונדעסטוועג גען אונטערגעטריבען, ער זאל חתונה האבען. זי וואָלט שוין ווי עס'איז געמאכט א לעבען אָהן איהם, אבי ער זאל חתונה האבען. זי האט שטארק פארלויבט פאר איהם די מיידעל, יענע; אויס-

געטראכט זיך מעלות, וואָס זיי האָבען גאָר ניט געהאט. און צוויי-שען די פארלויבטע מיידלאך זיינען אויך געווען א פאָר פון יענע, וואָס האָבען נעמיינט, אז די שוועסטער איז די שולדיגע — זי וויל איהם ניט ארויסלאָזען פון די הענט, און זיי האָבען זיך דער-פאר ארומגעטראגען מיט א שנאה צו איהר.

3

מיט'ן גאנג פון די יאָהרען האָט דער נאָמען „אָנקעל בענ-דזשאמין“ געוואקסען און זיך פארשפרייט. די אלע מיידלאך, וואָס האָבען זיך אויף איהם ניט געקענט דערווארטען, האָבען חתונה געהאט, האָבען זייער מאן און זייערע קינדער.

מיט עטליכע פון זיי קען זיך נאָך בענדזשאמין. מ'איז זיך גוטע פריינט. דאָס זיינען די קליגערע, די פארשטענדיגערע פון בענדזשאמין'ס „אמאָליגע“, און אויך די, וואָס האָבען ניט שלעכט „געטראָפּען“ און זיי האָבען קיין חרטה ניט אויפ'ן שידוך, און דער מאן איז ניט „דושעללאַס“. צו זיי קומט אמאָל בענדזשאמין. מ'פארברענגט און מען רעדט פון אמאָל. געוויס, דעם פראַנטירום און „דייווענפאָרט“ דערמאָנט מען ניט — אָן דעם האָט מען „פאר-געסען“. מ'רעדט גלאַט פון „אמאָליגע צייטען“, און מ'רעדט פון היינט. זיי זיינען איהם די בעסטע פריינט און זיי רעדען איהם צו חתונה צו האָבען, מאכען זיך אן אייגענע היים, וועט ער וויסען פון א לעבען. אנדערע פון זיי געהן נאָך ווייטער און רעדען איהם א שידוך. מ'האָט געפרובירט „צוזאמענפיהרען“ בענדזשאמין'ען מיט באַקאַנטע מיידלאך, און מ'האָט עס געמאכט אזוי, אז בלויז די מיידעל האָט געוואוסט צו וואָס זי קומט, און בענדזשאמין ניט — אבער אויסגעלאָזען האָט זיך דערפון גאַרנישט.

אויך די קינדערלאך פון די „אמאָליגע“, ביי וועלכע „אָנקעל בענדזשאמין“ קומט אריין, האָט ער לייעב און האלט זיי אויף די הענט, שפיעלט זיך מיט זיי און קושט זיי, ברענגט זיי קענדי און קליינע „בוירטה דעי פרעזענטס“. און אז די קינדערלאך האָבען

אָננעהויבען רעדען, האָבען זיי, אזוי ווי זיין שוועסטער'ס קינדער, פריהער גערופען איהם „אַנקי בענזשאם" און דערנאָך „אַנקעל בענדזשאמין".

מיט א פאָר פון די „אמאָליגע" האָט זיך בענדזשאמין געטראָ-
פּען נאָר צו איין מאָל, און מעהר זיי ניט געזעהן. איינע פון זיי
האָט ער געטראָפּען אין לאַבבי פון א טעאטער. זי האָט ניט
געענטפּערט אויף זיין באַגריסונג און זיך פון איהם אוועקגעקערט,
ניט געוואָלט רעדען צו איהם — איז ער צו איהר ניט צוגעגאנגען.
פון דער צווייטער האָט איהם דערצעהלט אַ באַקאנטער, אז זי האָט
געקראָגען אַ שלעכטען מאַן, און זי איז נאָך דערצו זעהר אַריס,
און אז ער האָט זיך מיט איהר דערנאָך באַגעגענט אין גאַס, האָט
זי זיך אָפּגעשטעלט מיט איהם רעדען, און איהם איינגעלאַדען צו
זיך אין הויז. נאר איהם איז ניט געפּעלען געווארען, וואָס זי האָט
צו שטאַרק באַטאָנט, אז ער זאָל דוקא קומען, ווען דער מאַן איז
ניטאָ אין הויז; און נאָך אנדערע רייד און חנ'דלאַך איהרע איז
איהם ניט געפּעלען געווארען; און דערצו האָט ער נאָך ניט פאַר-
געסען איהרע אמאָליגע כיטרע גענג און וועגען, און ס'איז דאָ-
מאָלסט געווען ביי איהם אַ שמחה, אז זי האָט אויפּגעהערט קומען
— איז ער צו איהר ניט געגאנגען און איהר מעהר ניט געזעהן.
„אַנקעל בענדזשאמין" האָט זיך קיינמאָל ניט געזוכט אזעלכע „באַ-
קאַנטשאַפּטען".

4

די יאָהרען זיינען געגאנגען און געלאָפּען; אלע זיינען עלטער
געוואָרען, און „אַנקעל בענדזשאמין" אויך. ער איז געווען אין די
ווייטליכע דרייסיגער. ער האָט זיך ניט געפיהלט אומרוהיג און
ניט געטראַכט און ניט געבענקט נאָך אַן אייגענע היום מיט איר-
גענע קינדער. מיידלאַך האָט ער נאָך אלץ געהאט גענוג. ער האָט
נאָך איצט אויך געקענט קריגען די אינגסטע און די שעהנסטע.
ער האָט גאנץ פיין פאַרבראַכט מיט זיי, מיט וויצען און גלייכ-
ווערטלאַך, טעאטער און קענדי, אַ גלעט, אַ קוש; די צוויי האַלבע

טירען פון פראַנטרום זיינען זיך צוזאמענגעקומען, ווי אין די פרי-ערדיגע יאָהרען. דער נייער „דייווענפאַרט“ איז ניט געווען עלענד און פארלאָזען. אבער מיט דעם האָט זיך דאָס געענדיגט. אַ קלוגע מיידעל וואָלט נאָך אלץ געקענט אראָפלייענען פון „אָנקעל בענדזשאמין'ס“ באַנעמונגען: „אַלץ וועל איך פאַר דיר טאָן, שוועסטערקע, אבער ניט חתונה האָבען מיט דיר“. די מיידל אַך האָבען געווארט, ווי לאַנג זיי האָבען געקענט, און אז זיי איז מיאָס געווארען ווארטענדיג און ס'האָט זיך זיי געמאַכט עפעס „ביים וועג“, אָדער זיי האָט זיך עס געדאַכט, האבען זיי חתונה געהאַט. די יענע געוויסע איינע איז אלץ ניט געקומען.

די שוועסטער בענדזשאמין'ס האָט איהם נאָך אלץ ניט אפֿי געלאָזען מיט חתונה האָבען. און איצט נאָך שטאַרקער ווי פריהער. אין יענע צייטען, בעת בענדזשאמין איז געווען אין די צוואַנציגער, זיינען איהרע טענות וועגען זיין חתונה האָבען געווען ניט קיין טיעף־האַרציגע. אין דער אמת'ען, זי האָט דען עפעס געשראָקען זיך וועגען איהם? וואָס איז ער, אַ מיידעל? זי האָט דען מוראַ געהאַט, אז ער וועט פאַרזעסען ווערען? זי האָט דאָך געוואוסט, אז ער קען זיך אַזויסקלייבען וועמען ער וויל אליין, די שעהנסטע און די בעסטע, און געהן מיט איהר צו דער חופּה כאַטש היינט. זי האָט גלאַט גערעדט, ווייל ס'האָט זיך גערעדט — א ברודער — ווילט זיך זעהן נחת. אָבער איצט, אז ער איז שוין ווייט אין די דרייסיגער, הייסט שוין דאָס אַן אַלטער בחור, און ער קען אזוי פאַרבלייבען — דערפאַר האָט זיך די שוועסטער געשראָקען, און זי האָט גע'טענה'עט צו איהם מיט האַרץ און געבעט, ער זאָל נעמען אַ מיידעל און חתונה האָבען. זי איז אויך געוואָרען צייטענווייז אין „כעס“ און געשריען, אז זי וויל איהם ניט האָבען אין הויז, זאָל ער געהן! זאָל ער זיך איינפיקסען אַן אייגענע הויז! זאָל ער געהן, וואוהין ער וויל, נאָר ביי זיך אין הויז וויל זי איהם מעהר ניט האָבען — פאַר קיין געלט ניט! און אין אזא צייט האָט זי איהם ניט גערופען „בענדזשאמין“, נאר „ביאַמקע“, און איהר קול פלעגט זיך איבעררייסען ווי פון אַ געוויין מיט אַ כעס צוזאַמען.

דאָס איז אבער געווען א „געמלאַכעמער“ כעס, און דער „ביאַמקע“ האָט ניט געמיינט אראָפּצואוואַרפען איהם, זידלען איהם — דאָס איז געווען א כעס, וואָס מען פּיהלט פון ליעבשאפט און געטרייִ-שאַפט, זעהענדיג, אז די געליעבטע פּערזאָן געהט אויף א שלעכט-טען וועג און לאָזט זיך ניט לערנען, און דער „ביאַמקע“ האָט נאָך מַעַהר געוווּזען ווי ליעב און טייער ער איז איהר. זי האָט איהם „געטריבען פון הויז“ — און וואָלט זיך איהר נאר אפּגערוכט, אז בענדזשאַמין נעמט זיך ריהרען פון אַרט, וואָלט זי אפּשר גע-הלש'ט פון שרעק.

בענדזשאַמין האָט געלאַכט פון איהר ערנסטקייט און בעמען זיך, און געזאָגט איהר דאָס זעלביגע, וואָס אלע מאָל פּריהער: זי דארף זיך ניט שרעקען און ניט זאָרנען, און זיך ניט בעמען ביי איהם. אז ער וועט נאָר דערזעהן די מיידעל, וועלכע ער וועט „זועלען“, וועט ער מיט איהר חתונה האָבען, און זי די שוועסטער, וועט איהם אפילו קיין איין מאָל ניט דארפען בעמען. און עס איז שוין אויך געווען איצט א שטיקעל אונטערשיעד פון דעם בענדזשאַ-מין אין די צוואַנציגער און דעם בענדזשאַמין אין די דרייסיגער. דאמאָלסט האָט ער זיך גאָרניט צוגעקוקט אום צו דערזעהן די „ריכטיגע“. אז איהם האָט זיך נאר געוואָלט געהן מיט איהר, וויצלען זיך און פארברענגען אויפ'ן „דייווענפאָרט“, איז שוין דאס גענוג געווען פאר איהם. איצט האָט ער זיך צוגעקוקט שאַרפּער צו די באקאנטע מיידלאך, מיט אן אויג פון א זוכער, א מביז. נאר די יענע געוויסע איינע איז ניט געקומען און ער האָט איהר ניט דערזעהן. וואָס אייגענטליך ער האָט געזוכט צו „דערזעהן“, וואָלט ער ניט געקענט ערקלערען — ער האָט עס אליין ניט געוואוסט, און וואָלט ער זיך שוין אָנגעשטרענגט צו ערקלערען, וואָס פאר א מין בלח ער זוכט, וואָלט ער געקענט בלוז זאָגען, אז ער זוכט א מיידעל, וועלכע ער זאָל „זועלען“. די אלע מיידלאך, וואָס זיינען געקומען און געאָנגען, האָבען ניט אָנגעריהרט זיין האַרץ. ער איז ניט געווען צוקאַכט ביים באקענען זיך מיט זיי, און איהם האָט ניט געארט, ווען זיי זיינען אוועק.

5

די צייט האָט געבראכט נייע אינטערעסען אין בענדזשאמין'ס לעבען. דאָס איז געווען בעת דער שוועסטער'ס עלטערע קינדער האָבען געהאלטען ביים ענדיגען סקול, און מ'האָט זיך געישוב'ט, וואָס ס'זאָל ווייטער זיין מיט זיי. די מיידעל האָט זיך געריסען געהן אין האַר־סקול און דער באַי האָט געטראכט פון קאללעדזש; און די מאַמע — נאָך מעהר פונ'ם באַי. „אַנקעל בענדזשאמין“ איז אין דעם עסק געווען פאראינטערעסירט, ווי זיי וואָלטען געווען זיינע אייגענע קינדער. עס איז געווען אַ גאנץ שווערע פראגע. דער פאָטער איז אַ שוואכער פארדינער — ווי אזוי וועט מען קען נען אויסהאלטען די קלענערע קינדער אין סקול און די גרעסערע אין האַר־סקול און קאללעדזש? אמת, בענדזשאמין וועט טאַקע אויסהעלפּען, אבער עס וועט אלץ ניט זיין גענוג. דער טאַטע האָט געוויס געוואָלט, אז די קינדער זאָלען געהן אין האַר־סקול און קאללעדזש; פון דער מאמען איז דאָך ניטאָ וואָס צו רעדען — אבער ווי אזוי? האָט שוין דער טאַטע ביי זיך גע'פּוועלט, אז די מיידעל זאָל געהן אין שאַפ אַרײַן און דער באַי זאָל דערווייל געהן „אַבי־סעל“ אין האַר־סקול, דערנאָך וועט מען זעהן. די מאמע האָט מיט וועהטאָג שוין געהאלטען ביים נאַכגעבען דעם טאַטען, נאר „אנ־קעל בענדזשאמין'ען“ האָט עפעס זיין האַרץ ניט דערלאָזען, אז דאָס זאָל אזוי זיין, און מען האָט זיך ווייטער געישוב'ט, ביז מען האָט זיך ענדליך צו עפעס דערקלערט: דער באַי וועט געהן אין האַר־סקול און קומענדיג פון סקול און אין אַבענד וועט ער ביי עפעס אַרבייטען און פארדינען אַ פאַר דאַלאַר אַ וואָך אויף זיין עסען, און וועגען אַ „סוט“ וועט אויך רעכט ווערען — האָט בענדזשאמין מיט צוגעגעבען. און די מיידעל וועט אין שאַפ ניט געהן. זי וועט זיך אויסלערנען אין אַ ביזנס־סקול טייפּרייטינג, וועט זי קענען אַרבייטען אין אַן אָפּיס. וועגען קאללעדזש פאר'ן באַי האָט אַנקעל בענדזשאמין אויך געהאט אַ פּלאַן: ער האָט געהעכערט זיין וועכענטליכע צאהלונג אין הויז, און דיזע הוספה מיט אַ קליינע

סומע, וואָס מען וועט אראָפּנעמען פון דעם באַי'ס פארדינסטען. וועט אוועקגעלעגט ווערען אָן א זייט פאר'ן קאללעדזש. אבער די חשבונות און מיה איז געווען ארויסגעווארפען. ניט די מידעל איז געוואָרען א טייפרייטערקע און זי האָט ניט גע' ארבייט אין אן אָפּיס, און ניט דער באַי איז געגאנגען אין האיר סקול און קאללעדזש. די מידעל האָט קיין געדולד ניט געהאט אויסצושטודירען דעם טייפרייטער און ניט האָבען דערווייל די אלע זאכען, וואָס עס האָבען געהאט די צוויי חבר'טעס איהרע, וועלכע זיינען אוועק פון סקול אין שאַפ. יענע האָבען שוין געהאט אייגענע געלט און געקויפט זיך דרעסעס און העטס און געגאנגען אין טעא' טער — האָט זי געוואָרפען דעם טייפרייטער מיט די איינגעצאהלטע עטליכע דאלאר אין סקול, אויסגעזוכט זיך א שאפ און גענומען פארדינען. די רייד האָט ניט געהאַלפען און עס איז געווען פאר-פאלען.

דער באַי האָט אָנגעהויבען געהן אין האַי־סקול און קומענדיג פון סקול האָט ער געארבייט אויף גרענד סטריט אין א סטאָר פון „פיקטשור פריימס“, „טראַנקס“ און נאָך אזעלכע ארטיקלען. די פיער דאלאר א וואָך, וואָס ער האָט דערפאר געקראָגען, האָט ניט דערלעבט צו קומען אהיים — ער האָט עס דורכ'ן וואָך אָפּגענומען האלבע דאלארווייז און פארספענט מיט חברים אויף סיגארעטס און נאָשערייען. קומען אהיים פלעגט ער שפעט נאָך האלבע נאכט און ניט קענען אויפשטעהן אין דער פריה צו געהן אין האַי־סקול. אלע טאָג זיינען פאָרגעקומען „סצענעס“ מיט'ן באַי אין וועלכע „אָנקעל בענדזשאמין“ האָט זיך געערגערט ניט וועניגער פון טאָ טע־מאָמע. דערנאָך איז דער באַי גאָרניט געקומען אהיים. ער איז מיט אמאָל פארפאלען געווארען. אויף גרענד סטריט האָט זיך באוויזען עפעס א האַמעטנע פארשוין אין א משונה'דיגע העט און הויזען פון פעלכלאד, מיט א בייטשעל אין האַנט, און ער האָט געזוכט באַיס צו פאָהרען מיט איהם אין „די וועסט“, וואו ער וועט מאכען מיט זיי א מואווינג פיקטשור פון די „וואילד וועסט“. יעדער באַי האָט איהם געמוזט איינצאהלען צו פופצעהן דאלאר

— וועניגער האָט ער אויך גענומען. די ביונעס פלעגט געשלאָסען זוערען אויף א קאָרנער אויף ברום סטריט, ארונטער צום וואסער. דער „וועסטערנער“ האָט צוזאמענגענומען א רעכט ביסעל באַיס, צוגענומען פון זיי, וויפיעל געלט זיי האָבען געקענט קריגען, און מיט זיי אוועקגעפאָהרען. עטליכע צעהנדליג מייל פון ניו יאָרק האָט ער זיך פון זיי אפגע'גנב'עט, און די באַיס זיינען געבליבען ווייט פון דער היים אָהן א סענט געלט. איינער פון די באַיס איז געווען בענדזשאמין'ס פלימעניק פון האַי-סקול. אין הויז האָט זיך געטאָן הושד, די מאַמע האָט געקלאָגט און גע'חלש'ט. אין עטליכע טעג ארום איז ער געקומען צוריק אהיים א הונגעריגער איז פארבלאָטיגטער. און דערמיט האָט זיך געענדיגט זיין האַי-סקול און קאללעדזש. דער טאַטע האָט איהם מיטגענומען מיט זיך אין שאַפ.

די עטליכע דאלאַר, וואָס איז אָנגעקליבען געווארען פאר'ן באַי'ס קאללעדזש האָט אַנקעל בענדזשאמין ניט געלאָזט ריהרען — זאָל עס ליגען פאר די אינגערע קינדער — און ער האָט ווייטער געצאָהלט די הוספה, וואָס איז אָפגעלייגט געווארען באזונדער. און צוזאמען מיט טאַטע'מאַמע האָט ער געהאַפּט צו האָבען מעהר נחת פון די איבעריגע קינדער. ס'איז אָבער מסתמא ניט באשערט געווען. ניט געווען איז יענעם הויז קיין האַי-סקול און קאללעדזש-קינדער. אלע זיינען זיי אוועק אין די שעפער.

6

„אַנקעל בענדזשאמין“ האָט זיך א רעכט ביסעל געענדערט. נאָך פערציג איז ער געוואָרען פעט, מיט אז אָנפאַנג פון א ביי-כעל, און די מאָרדע איז געוואָרען ביי איהם קיילעכדיג, מיט עט'ליכע רויפּעלאַד, בעת ער האָט געהאלטען אראָפּגעלאָזען דעם קאַפּ. די האָר ביי די שלייפּען רעכט גרוי; אבער דער פנים נאָך אלץ מיט'ן רויטליכען געזונטען קאָליר, איינגעפאַסט אזוי ווי אין א בלויען ראם פון די זייטען באקען און מאָרדע. ער געהט נאָך אלץ שעהן געקליידט, מיט'ן דימענטענעם רינג און דימענטענע

שפילקע. אבער דאך, די קליידער ליגען שוין ניט ווי אויסגענאָגט
 סען אויף איהם, ווי דאן, ווען ער איז געווען אינגער און זיין קער-
 פער איז געווען גלייך און גלאט. פון מויל שיינען ארויס א פאָר
 גאלדענע ציין און אויפ'ן קאָפּ איז שוין דא א סימן פון א טעלעריל,
 וואָס דארף זיך ענטוויקלען אין א פליך. ער פאסט זיך שוין
 עפעס מעהר ניט צו זיצען אויפ'ן „דייווענפארט“ מיט א יונגע
 מיידעל, וויצלען זיך און עסען קענדי. ער אליין וואָלט זיך גע-
 וויסן איצט אויך ניט אָפגעזאָגט דערפון. זיי, די מיידלעך, זיינען
 אבער ניט געקומען אהער, ווי אין יענע צייטען. וואָלט ער שטארק
 געזוכט, וואָלט ער מסתמא געקראָגען — אפשר ניט אזעלכע שעחנע
 און יונגע, ווי אמאָל; אבער „צווייטע קלאס“ וואָלט איהם ניט
 אויסגעפעהלט. איז ער אָבער ניט געוואוינט געווען צו די ביידע
 זאכען: ניט ער האָט געקענט זוכען און ניט ער האָט געוואָלט
 „צווייטע קלאס“. די פראַנטירום און דער „דייווענפארט“ זיינען
 פאר'יתום'ט געווארען. וואָלט נאָך איצט געקומען די יענע געוויסע
 איינע, וואָלט „אַנקעל בענדזשאמין“ באלד גענומען און התונה
 געהאט. ער האָט שוין איצט גוט געטראכט דערפון. זי איז אבער
 ניט געקומען. און ער האָט איהר דוקא געזוכט — די, וועלכע ער
 זאָל „וועלען“. ער האָט זיך שוין אפילו געלאָזט עטליכע מאָל צו-
 זאמענפיהרען מיט כלות דורך דער שוועסטער און באקאנטע. ער
 האָט אָבער „יענע“ ניט געטראָפען. די שוועסטער טענה'עט נאָך
 אלץ מיט איהם. אבער אָהן הויכע טענער: אין הארצען ביי איהר
 האָט זי א רחמנות אויף איהם: זי זעהט, אז ער פארבלייבט שוין
 נעבאך אזוי אויפ'ן גאנצען לעבען, און העלפען קען זי איהם ניט.
 שולדיג אין דעם איז ער טאקע אליין — וועט איהם אָבער דען דער-
 פון גרינגער זיין? פארדריסט איהר אָפּט, פאר וואָס זי טשעפעט
 זיך צו איהם. ווער קען איהם העלפען? א מענש האָט זיך אריינגע-
 גענומען אין קאָפּ, אז פאר איהם איז נאָר ניטאָ קיין מיידעל אויף
 דער גאנצער וועלט!

ניט אויף לאנג איז די פראנטירום און „דיווענפארט“ געבלי-
בען עלענד און פארלאזען. דאָרט איז צוריק לעבעדיג און פרעה-
ליך געוואָרען. און „אָנקעל בענדזשאמין“ האָט געהאט א באפרי-
דיגונג פאר זיין איינזאמקייט דאָרט. דער שוועסטער'ס עלטערע
מיידלאך זיינען געוואָרען „גרויסע“ און ס'האָבען גענומען ארויפ-
קומען צו זיי יונגע לייט, פיינע באַיס; ס'וועט אפשר „עפעס“
ארויסקומען פון זייער ארויפקומען אין הויז. ס'פאסט גיט צו
האלטען א יונגען מאן אין קיך און די יונגע ווילען גאָר זיין אפ-
געזונדערט פון אלעמענס אויגען — האָט „אָנקעל בענדזשאמין“
זיי גערן אָפגעטראָטען די שעהנע פראַנטירום מיט'ן „דיווענ-
פארט“ אין די געוויסע אבענדען — מיט דיזעלביגע שמחה און נחת,
ווי דאס וואָלט געטאן א טאטע אדער א מאמע.

א נייער אינטערעס אין „אָנקעל בענדזשאמין'ס“ לעבען. צו-
זאמען מיט טאטע-מאמע האָט ער נאָכגעקוקט די יונגע לייט, וואָס
דאס זיינען פאר מענשען, ווי אזוי זיי באנעמען זיך; געזאָגט
טובנות, געזוכט צו דערגעהן, וואָס זיי „מיינען“ מיט'ן ארויפקו-
מען אין הויז; געלערענט די מיידלאך, ווי אזוי „אָנצוגעהן“, ווי
זיך צו „האלטען“. און „אָנקעל בענדזשאמין“ האָט שטארק ניט
געוואָלט ליידען און זיך גענומען צום הארצען, ווען איהם האָט
זיך אָפגעדוכט, אז אימצער פון די יונגע לייט, פון וועלכען ער
האָט געהאלטען, מיינט בלויז דעם „פלעזשור“ פון זיצען מיט זיין
„ניעס“ אויפ'ן דיווענפארט, וויצלען זיך, עסען קענדי און די איר
בעריגע זאכען, וואָס געהן געוועהנליך צוזאמען. און מעהר גאר
נישט... נין, עס טויג ניט.

אויכהאָדעווען מיידלאך און זיי חתונה מאכען איז ניט קיין
גרינגע זאך. עס האָט זיך גענוג געטאָן. די עלטערע האָט געהאט
זעהר א פיינעם יונגען מאן און ס'האָט שוין געהאלטען ביי תנאים
און חתונה — איז זי מיט אמאָל געקומען מיט א ניעם, א סך אן
ערגערען מיט א „ראפען“ פנים ווי ביי א „גענגסטער“, און קיינער

האַט ניט געוואוסט, ווער ער איז און וואָס ער טוט — און דוקא מיט דעם מוז זי חתונה האָבען. יענער, דער פיינער באַי, האָט נעבאָד געוויינט און ניט געוואָלט אָפטרעטען פון הויז. ס'איז געווען אן אמת'ער צער זיך צוצוקוקען זיך צו איהם, און די מאַמע האָט מיט איהם מיטגעוויינט. ס'האַט ניט געהאַלפּען דער בעטען זיך, ביזערען און סטראשען — דער מיט'ן „ראַפּען“ גענגסטערשען פנים האָט אזוי ווי אַ כישוף אָנגעטאָן דער מיידעל און מ'האַט איהר פון איהם ניט געקענט אוועקרייסען. קנאַפען נחת האָבען פון איהר טאַטע-מאַמע און „אַנקעל בענדזשאַמין“.

די אנדערע מיידעל האָט גלאַט קיין מוזל ניט צו חתנים. מ'ווייס ניט, וואָס מיט איהר איז. זי איז גראָד אַ שטיל, פּיין קינד און פּאַלנט. זי איז שעהנער פון דער עלטערער, אָבער עס געהט איהר ניט. אז אַ באַי באַקענט זיך מיט איהר, פארליבט ער זיך באלד אין איהר, ווערט אַ צוגעקלעפּטער און וויל ניט אוועקגעהן, קומט צופליהען באלד נאָך סאַפּער און אז דער זייגער איז שוין באלד צוועלף, וויל ער נאָך ניט געהן אהיים. אין אַ קורצע צייט ארום אָבער ווערט ער פארפאלען און ווייזט זיך מעהר ניט. פאר וואָס? וואָס האָט זי איהם געטאָן? גאָר נישט, דאכט זיך. מ'קען זיך ניט ערקלערען וואָס דאָ איז פאר אַ מין אומגליק. אלע באַים אזוי: פריהער קען מען זיי פון הויז ניט ארויסקריגען, דערנאָך אנט-לויפּען זיי. דער טאַטע מיט דער מאַמען מיט „אַנקעל בענדזשאַ-מין“ פאַרשען פון איהר, לווילען דערגעהן, וואָס זי האָט איהם גע-זאָגט, וואָס זי האָט איהם „געטאָן“, ווי זי האָט זיך געגען איהם באנומען — ווייס זי ניט, וואָס צו דערצעהלען. זי האָט איהם גאָר נישט געטאָן! זי ליידיט נעבאָד, גרויסע יסורים, און קיינער קען איהר ניט העלפּען.

דאָר, מיט דער צייט, האָבען די מיידלעך חתונה געהאַט. די עלטערע דוקא ניט מיט'ן גענגסטער און ניט מיט'ן ארענטליכען חתן, פון וועלכען דער גענגסטער האָט איהר אוועקגענומען. דער גענגסטער איז אליין אנטלאָפּען ערגעץ און דער פיינער באַי האָט שוין פריהער חתונה געהאַט. זי האָט געקראָגען אן אנדערען. און

די שלמזלניצע איז אויך ניט פארזעסן געווארען; דער באשער-
טער איז ענדליך געקומען. „אָנקעל בענדזשאמין“ איז געווען פונקט
אזא מחותן אויף די חתונה, ווי טאמע-מאמע, און געהאט דעם
זעלביגען נחת און גרוזשעניש, ווי זיי. ער איז געווען, פארטאן.
פארשמייעט פאר די חתונות מיט קויפען, נייען, מיט'ן האָל, און
געהאָלפען אויסרעכענען וואס'ערע פרעזענטען ס'וועלען אריינקו-
מען, און דערנאָך געווען ענטוישט מיט'ן חשבון.
אין הויז זיינען איבערגעבליבען די צוויי אינגסטע קינדער —
א באַי און א מיידעל, זעכצעהן און זיבעצעהן יאָהר.

8

די שוועסטער איז שוין געווען אלט און שוואך אין געזונט.
אויסגעהאַרעוועט, אויסגעמאָטערט פונ'ם טראַגען און האָבען און
האַדעווען און „אויסגעבען“ עטליכע קינדער, שווערע האַרעוואניע
און אַרימקייט. די לעצטע צייט האָט זי גענומען ליגען ביסלאַכ-
ווייז צורבעט מיט „קידניס“, מיט געשוואָלענע פיס. דערנאָך איז
זי אוועק אין האַספיטאל און איז שוין צוריק אהיים קיין לעבעדיגע
ניט געקומען. מען האָט איהר געבראכט צופיהרען אין א „באָס“
און געלייגט מיט די פיס צום טיר.

דער שוועסטער'ס טויט איז געווען גאָר א שטאַרקער קלאַפּ
פאר „אָנקעל בענדזשאמין“. דאָס איז געווען דער ערשטער טויט
פון זיינעם א גאָהענטען אין א סך יאָהרען. און די פארשטאַרבענע
איז דאָך געווען מעהר ווי א שוועסטער צו „אָנקעל בענדזשאמין“.
זי איז געווען שוועסטער, ווייב און קינדער, און זיין לעבען איז
דאָך געווען צוזאמענגעוואקסען מיט איהרען עטליכע און צוואנ-
ציג יאָהר נאַכאנאנד. און מעהר ווי די שוועסטער מיט איהר פאָ-
מיליע האָט ער אין זיין לעבען ניט געהאט.

„אָנקעל בענדזשאמין“ איז שוין איצט געווען גרוי ניט בלוין
ביי די שליפען, נאר איבער'ן גאנצען קאָפּ, ארום דעם גאָר ניש-
קשה'דיגען פליד. און דער פנים איז ביי איהם געווארען מעהר

געבללאך איידער רויטלאך. דערפאר די בויך ארויסגעשמופט צום פראנט און די מאָרדע א דאָפעלמע.

נאָך דער שוועסטער'ס טויט איז די מידעל געבליבען אין הויז אלס באַליבאָסטע. און ס'איז געווען „מאָדנע“: „אַנקעל בענדזשאַמין“, דער שטוב־מענש, וואָס האָט זיך דעם גאנצען לעבן געמישט אין די מינדסטע זאך פון דער באַליבאָטישקייט, איז איצט, ווען די אמת'ע באַליבאָסטע איז שוין ניט געווען און ער האָט געקענט האָבען נאָך א ברייטערע פעלד, ווי פריהער, פאר זיין „פאָך“ — איז ער גאָר קאַלט געוואָרען צום גאנצען עסק, און זעהר וועניג, כמעט גאַרנישט אריינגערעדט אין די הויז־זאכען — פאר־לאָרען דעם גאנצען אינטערעס און „יצר הרע“ פאר דעם. עפעס איז דער פונדאַמענט פון זיין גאנצען לעבען צוטרייסעלט געווארען און איהם האָט זיך מעהר ניט געוואָלט וויסען, וואָס אין הויז טוט זיך — ווי עס טרעפט א מענש קריגט עפעס א שווערען קלאפ און פארלירט דורך דעם זיין ווילען און טוט.

דער שוואַגער, דער שוועסטער'ס מאן, איז לאנג ניט געוועסען אן אלמן. ס'האָט ניט גענומען קיין פולען האלב יאָהר. ער האָט זיך מיט קיינעם ניט מישב געווען און אריינגעבראכט אין הויז א נייע ווייב. באקאנטע האָבען זיך געוואונדערט וועגען איהם: נאָר זיין וויינען און קלאָגען נאָך דער פארשטאַרבענער ווייב האָט מען געקענט מיינען, אז ער וועט שוין קיינמאָל ניט חתונה האָבען. „ווי מען קען דאָס קיינמאָל ניט וויסען אויף א מענשען“ — האָט מען געזאָגט.

„אַנקעל בענדזשאַמין“ האָט געזעהען אז ער מוז זיך זוכען א נייע היים.

די נייע ווייב האָט גראָד געוואָלט האבען „אַנקעל בענדזשאַמין“ אין הויז. ער איז געווען פאר א הויז א שטיקעל „שמאלץ־גרוב“ מיט זיין צאָלען. און ס'האָט זיך גרינג געלייגט אויפ'ן שכל, אז דער אלמן האָט זיין כלה אָנגעגעבען אין נרן זיין „געוועזענעם שוואַגער“, און זי האָט איהם שטאַרק געבעטען צו פאר־בלייבען. וועגען די „באהאנדלונג“ דארף ער זיך ניט זאָרגען. ס'וועט

איהם קיין זאך ניט פעהלען, אזוי ווי פריהער, מיט די בעסטע אויפֿ-
פאסונג און מיט אלעדינג. „אַנקעל בענדזשאמין“ האָט אָבער ניט
געקענט פארבלייבען מעהר אין דעם דאָזיגען הויז.

ביידע קינדער האָבען ביטער געוויינט, קומענדיג פון אבענד
אין הויז און געפינענדיג די פראַנט־רום אן אויסגעראמטע, אַ ליי-
דיגע, און „אַנקעל בענדזשאמין“ איז ניטאָ און וועט ניט קומען.
זיי האָבען ווי עפעס דערפיהלט שטאַרקער דעם אומגליק, וואָס זיי
האָט געטראָפּען מיט דער מאמע... זיי האָבען אַ לאַנגע צייט ניט
געקענט אויפהערען וויינען און האָבען קיין סאפּער ניט געגעסען.
די מיידעל האָט זיך אוועקגעלייגט אַ וויינענדיגע אין בעט אין די
קליידער און דער באַי האָט געוויינט פאר זיך אין פּוסטען פראַנט־
רום. דער טאַטע און די שיפּמאמע האָבען ניט געהאט וואָס צו
זאָגען די קינדער, אַ הויך בעמען זיי געהן עסען סאַפּער.

זעהר גוט וואָלט פאר „אַנקעל בענדזשאמין“ געווען, אַז ער
וואָלט געקענט אריינקלייבען זיך צו איינע פון זיין שוועסטער'ס
פארהייראטע טעכטער. אבער ביי קיין איינע פון זיי איז איהם
ניט געווען צום הארצען. די „מאמען“ זייערע געפעלען איהם ניט,
און איהם געפעלט ניט, ווי דאָרט געהט אין אלגעמיין אָן. חבר'ט
ער זיך וועניג מיט זיי און האלט זיך פון ווייטען; קומט ווער
ניט־ווען „זעהן די קינדער“. האָט ער זיך אויסגעזוכט אַ פראַנט־
רום אין דער פרעמד. פיעל זאכען מיטצונעמען האָט ער ניט גע-
האַט. דער „דיינוענפאַרט“ איז שוין לאַנג אויף דער וועלט ניט
געווען. דער קארפעט איז געווען כמעט צומאָלען אונטער די פיס
און ס'האָט זיך ניט געלוינט צו רייסען עס פון פלאַך. דער לאַמפּ
איז שוין לאַנג געווען צובראַכען און ארויסגעוואָרפען, וואָרים דורך
דער שוועסטער'ס לאַנגער קראַנקהייט אין געווארען אַ תל פון די
הויזזאכען און אויך פון „אַנקעל בענדזשאמין'ס“ פראַנט־רום. ער
האָט זיך דאָס ניט גענומען צום הארצען. דער חשק צו האָבען אן
אייגענע שעהנע רום מיט שעהנע זאכען, איז שוין געווען ביי איהם
אזוי ווי אַפּגעטויט.

דערנאָך האָט שוין „אַנקעל בענדזשאמין“ געוואנדערט פון

פראנטירום צו פראנטירום. זיין יענע נייע דירה האָט זיך געהאט איהר חסרון און אנדערע עטליכע חסרונות מיט אמאָל. און „אַנ־קעל בענדזשאמין“ איז דאָך אזוי פיעל יאָהרען געוואוינט געווען צו זיין אייגענער היים. פעהלט איהם איצט די אמת'ע היים, וואו ער זאָל זיך קענען „טומלען“, מישען זיך און זאָגען דעות אין דער באַד ליבאטישקייט, העלפען רעבענען די הימישע פינאנצען און געבען עצות. אין די פרעמדע היים קען דאָס ניט געהן. עס ציהט איהם ניט און ער וואָלט עס גאָר ניט געקענט טאָן. ער שעהמט זיך — און וועט וועט זיך דאָס צו איהם צוהערען? ליידיט ער, און זיין „היים“ האָט פאר איהם קיין שום אינטערעס ניט. דער שוועס־טער'ס קינדער זיינען איהם געוויס נאָהענט, און ער וואָלט שטארק געוואָלט צוטוליען זיך דארט, זיינען די דאָרטיגע פיהרונגען ניט קיין גוטע, און מ'האָט זיך צו איהם ניט געוואָלט צוהערען און ניט געפאלגט איהם — האָט איהם אויפגעהערט ארען.

בייטאָג איז ער פארנומען מיט זיין באשעפטיגונג; און דער אבענד, ווען אין די אמאָליגע יאָהרען פלעגט זיך ביי איהם אַנ־פאנגען דער רעכטער לעבען, איז איהם אומעטיג און לאנגווייליג, ער האָט דאָרט ניט וואָס צו טאָן. שפאצירט ער אויף די גאסען, פארגעהט צו מאווינג פיקטשורס. דאָס איז פאר איהם אַ שווערע אַפּקומעניש — פון אייביג אָן אַ שטוב־מענש.

מיט די אמאָליגע באַקאנטע קומט ער זיך וועניג צוזאמען. זיי זיינען ניטאָ. צומופט, צוגאנגען, צופאָהרען, צושטאַרבען. אַ פאָר זעהט ער נאָך אמאָל. זיי זיינען שוין לאנג באַבעס. און אז ער טרעפט דאָרט די אייניקלאַך, לערנען די באַבעס זיי איהם רופען „אַנקעל בענדזשאמין“. ער קניפט זייערע בעקלאַך, נעמט זיי אויפ'ן שוויס, גיט זיי פענים און ניקעלס.

אין זיין אלטע היים קומט ער גאָר־גאָר זעלמען; נאר ווען ער פארבענקט זיך צו זעהן די קינדער, אדער ער האָט זיי עפעס נויטיגעס צו זאָגען אָדער פרעגען. מיט'ן געוועזענעם שוואַגער זיינעם האָט ער ניט וואָס צו רעדען. יעדער איז עפעס גאָר ניט דערזעלביגער. אז ער רעדט, האַלט ער אין איין קוקען אויף דער

ווייב, אזוי ווי ער וואָלט זיך געהיט מיט זיינע רייד, טאַמער וועט עס איהר ניט געפעלען. פאר דער ערשטער ווייב האָט ער זיך דוקא ניט געשראַקען. איצט זעהט ער אויס דערשלאָגען און ס'ווייזט אויס, אז ער האָט מורא „עפענען א מויל“. נאר „אַנקעל בענדזשאַ" מין" אינטערעסירט זיך ניט וועגען איהם — עפעס אזוי ווי ער וואָלט איהם גאָר קיינמאַל ניט געקענט.

9

דער שוועסטער'ס מייזניקע איז געראָטען אין דער מאמען. די, וואָס האָבען געקענט דער מאמען אין איהרע יונגע יאָהרען, זאָגען, אז זי, די מייזניקע, זעהט אויס אקוראט ווי זי אין איהר יוגענד, „אַנקעל בענדזשאמין“ זעהט דאָס קלאָרער פון אלעמען; און ער האָט די מייזניקע שטאַרק ליעב, ער איז צו איהר „צוגעקלעפט“. ער אינטערעסירט זיך שטאַרק מיט איהר. ער האָפט, אז דורך איהר וועט אויך קומען א סוף צו זיין ארומואַנדערען. ער וועט ביי איהר זיך אריינקלייבען און שוין פאַרבלייבען. ער וועט זעהן, אז זי זאָל טאָן א גוטען שרוד און ער וועט איהר געבען א שעהנע פאַר מאַלער צו דער חתונה.

א יונגע אלמנה

1

די קליינע, פיער יאָהריגע סאָפעלע לאַזט זיך ניט פארשלעפען
רען. זי איז חושד, אז אזוי גיך ווי זי וועט נאר איינשלאָפען, וועט
די מאַמע אוועקגעהן — פארמאכט זי ניט די אויגען און שטרענגט
זיך אָן, ניט איינצושלאָפען.

יעדען אבענד, ווען די מאַמע קומט אהיים פון דער ארבייט,
און כאַפט סאָפעלען אויף די הענט, קושט איהר און פרעהט זיך מיט
איהר, איז סאָפעלע'ס שמחה ניט פארפול. זי איז אין צווייפעל;
זי ווארט צו זעהן, וואָס די מאַמע וועט באַלד טאָן: אויב די מאַמע
געמט אראָפּ פון זיך די גאַס-קליידער מיט די שיד, טוט א וואָרף
דעם קאַרסעט, און טוט אָן די שטוב-קלייד מיט די פּאַנטאָפעל, ווערט
ערשט סאָפעלע ריכטיג דערפרעהט: זי איז שוין זיכער, אז די
מאַמע בלייבט מיט איהר אויף די גאַנצע נאַכט, זי וועט שוין ער-
געץ ניט געהן היינט. סאָפעלע קריגט דעם פולען מיטה, לאַכט
און שטיפט. איהר שמחה הויבט זיך אָן, ווען די מאַמע געמט
זיך צו די קליידער. זי שטעהט און קוועלט, כאַפט אונטערטאַג
צען און וואָרט, די מאַמע זאָל וואָס ניכער פארטיג ווערען. דער-
נאָך פאלט זי ארויף אויף דער מאַמען און הערט ניט אויף איהר
קושען. בלייבט אָבער די מאַמע אָנגעטאַן אין די קליידער, אין
וועלכע זי איז געקומען, אין סאָפעלע אומעטיג; זי שרעקט זיך,
אז די מאַמע וועט שפעטער אביסעל אוועקגעהן; עסט סאָפעלע
איהר סאָפער אָהן דעם פולען אפעטיט. און אז די מאַמע הויבט
נאָך אָן באַלד נאָך סאָפער רעדען וועגען שלאָפען געהן, איז
שוין סאָפעלע אין גאַנצען זיכער, אז די מאַמע וויל אוועקגעהן.
זי הויבט אָן וויינען, די מאַמע זאָל ניט געהן, זי זאָל זיצען מיט

איהר אָדער לייגען זיך מיט איהר אין בעט. און דער מאַמע'ס אלע רייד און צוזאָנגען, אז זי וועט ניט אוועקגעהן, גלויבט סאָפעלע ניט. עס נעמט א סך, א סך לענגער דער איינשלעפערען איהר אין אזא אבענד, ווי ווען די מאַמע האָט אויף זיך די שטוב־קלייד מיט די פאנטאָפּל. סאָפעלע שלאָפט ענדליך איין אין חשד און מורא. און אז זי כאַפט זיך אויף און געפינט ניט די מאַמען לעבען זיך, הויבט זי אָן וויינען און רופען: „מאַמע.“ ס'העלפט ניט די פארד זיכערונגען פון דער „מיסעס“, אז די מאַמע קומט באלד אריין, די מאַמע איז געגאנגען קויפען קענדי. סאָפעלע וויל פון גאר נישט הערען און וויסען; זי וויינט און וויל די מאַמען. אזוי וויינט זי אָפּ, הערט אויף און הויבט ווידער אָן, פארגעסט זיך אויף א ווילע און הויבט ווידער אָן און שלאָפט שוין צוריק ניט איין ביז די מאַמע קומט.

דער מאַמע'ס אוועקגעהן אין דער פריה צו דער ארבייט, האָט זיך שוין סאָפעלע אויסגעלערענט צו פארשטעהן, אז דאָס מוז אזוי זיין, א פארפאלענע זאך, און קיין וויינען און קלאַגען וועט איהר ניט העלפען. שווייגט זי. אין דער פריה כאַפט זי זיך אויף באלד ווי די מאַמע נעמט זיך נאָר ריהרען פון בעט — מעג די מאַמע ווי היטען זיך, איהר ניט אויפצואוועקען — קוקט נאָך דער מאַמע'ן ווי זי טוט זיך אָן, און היט איהר, אויב זי לאָזט איבער אויפ'ן טישעל פאר איהר אַלץ, וואָס איהר קומט — די גוטע זאך כען, מיט וועלכע די מאַמע קויפט איהר אָפּ פאר'ן לאָזען איהר אוועקגעהן. די מאַמע לאָזט איבער אויפ'ן טישעל קענדי, אז עפעל, א שטיקעל „טשווינג גאָס“, קרעקערס און — קעש — א ניקעל אדער פינף פענים. סאָפעלע קוקט איבער די דאווע זאכען, און מעהר פון אַלץ באַקוקט זי די געלט. פונ'ם געלט מאַכט זי איי-גענטליך קיין שום געברויך ניט, און די מאַמע געפינט עס גאנץ, ווען זי קומט אהיים, נאר וואָס דען? עס טרעפט אַמאָל, אז די מאַמע האָט גראד פארגעסען אַנצוגרייטען א ניקעל אָדער די פולע פינף פענים — האָט סאָפעלע א פריטשעפקע ניט צו וועלען לאָזען דער מאַמע'ן אוועקגעהן. העלפען העלפט עס איהר טאַקע ניט —

די מאמע געהט אוועק; אבער דערווייל געפינט זי א שטיקעל כאד-פרידיגונג אין איהר גערעכטען פראטעסט. א „דיים“ טויג ניט, ס'מוז זיין דוקא א ניקעל אדער פינף פענים, כאטש סאפעלע ווייס שוין, אז א „דיים“ איז מעהרער.

2

דעם גאנצען טאג זיצט די מאמע איבער איהר ארכייט און טראכט וועגען זיך און וועגען איהר קינד. איהרע צרות, דער שווער דער, עלענדער לעבען איהרער, נעמט זיך און איז צוואמענגעוואקסען מיט איהר איינציגע שטיקעלע טרייסט, איהר קינד, איהר סאד פעלען. וואָלט זי געווען אליין, סאפעלען ניט געהאט, וואָלט זי „געלעבט“. דער פארשטאַרבענער ווערט פארגעסען; דער טרויער נאָך איהם ווערט אויסגעוועפט, און ער וואָלט שוין מעהר קיין אָפּ האַלט ניט געווען פאר איהר צו „לעבען“. וואָס וואָלט זי איצט געהאט צו זאָרגען? קיין פולע זיבען און צוואנציג יאָהר איז זי נאָך ניט אלט, מיט דיזעלביגע שעהנקייט ווי אמאָל. וואוהין וואָלט זי ניט געגאנגען און וואָס וואָלט זי ניט געזעהן? עס וואָלט געווען ווי אמאָל, איידער זי האָט חתונה געהאט. דאמאָלסט, קומענדיג פון איהר ארכייט, האָט זי מיט פרייר געפיהלט ביי זיך, אז די לעבעדיגע, רוישענדע, פרעהליכע וועלט לאָזט זי איבער הינטער זיך נאר אויף א קליינע וויילע. אָפּגעגעסען, איז די דרויסענדיגע וועלט ווידער געווען איהרע. זי איז געגאנגען, אויף וועלכער זייט זי האָט זיך נאר אויסגעקליבען, און ס'האָט איהר קינמאָל ניט אויסגעפעהלט וואוהין און מיט וועמען צו געהן. און זי איז געגאנגען און געזעהן און געהערט. דער טאָג ביי דער ארכייט האָט זיך געצויגען און דערגרייכט אלץ געהנטער צו דער פרייער, פרעהליכער וועלט; און דער פרעהליכער אבענר האָט פארשלונגען דעם שווערען טאָג און די גאנצע וואָך האָט זיך געלאָזט אלץ נידריגער צום זונטאָג, דעם טאָג פון לעבען, פון געהן, פאָהרען, זעהן, הערען. און דער טייערער זונטאָג האָט אריינגעצויגען און פארשלונגען די שווערע וואָך.

איצט איז אנדערש. ניטאָ היינט די אבענדען און ניטא דער זונטאג. דער טאָג ארבייט ציהט זיך און שלעפט זיך שווער, און ווערט ניט פארגרינגט פון די גוטע האַפנונגען אויפ'ן אבענד, ווען די דרויסענדיגע וועלט וועט ווערען איהרע, און זי וועט געהן, לעבען, זעהן און הערען. עס ציהט זיך דער שווערער טאָג צו דעם שווער רערען אבענד און אומעטיגען צימער. אבער דער שווערער טאָג, וואָס ציהט זיך צו דעם שווערערען אבענד, ווערט אלע ווילע באי הויכט מיט א ליבליכע ווארימקייט, טראכטענדיג פון איהר קינד, פון איהר סאָפעלען, טאקע די סאָפעלע, צוליעב וועמען זי פאר ברענגט אוועלכע טעג און אבענדען. אבער קיינמאָל פאלט איהר ניט איין צו מאכען סאָפעלען פאר די שולדיגע. און דער מאמע'ס טראכטען וועגען זיך און די ליבליכע ווארימקייט איז נאָך דורכ געמישט מיט בענקעניש, זאָרג און שרעק, וואָס דאָרט טוט זיך מיט סאָפעלען — איבערגעלאָזען איהר אויף פרעמדע הענט — אפשר איז זי פלוצלינג ניט געזונט געווארען; אפשר האָט איהר די מיסעס איבערגעלאָזט אליין אין הויז מיט די מעטשעס... אפשר האָט זיך סאָפעלע ארויסגע'גנב'עט אויפ'ן גאס, ס'פאָהרען ארום וועגען און אַטאַמאַבילס...

אין גאנצען איז איצט עפעס אריבער א יאָהר זייט זי איז אן אלמנה, און מוז צוריק ארבייטען בייטאג און די אבענדען פאר ברענגען מיט איהר קינד אין געדונגענעם פרעמדען צימער. נאר עס דוכט זיך איהר, זי פיהל'ט, אז דאָס איז שוין א לאנגע, לאנגע צייט; און יעדער טאָג, יעדער אבענד איז לענגער, ערנער, שווערער. דער לעבען אין איהר איז צוגעשמידט אויף א שווערער קייט, און דער לעבען רייסט זיך, רייסט זיך.

אריינקומענדיג, פון אבענד, אין הויז, נאָך דער ארבייט, דער פיהל'ט זי, ווי זי האָט איבערגעלאָזען די לעבעדיגע, קאכעדיגע וועלט הינטער זיך ביז מאַרגען אין דער פריה — אזוי גוט ווי אויף אלע מאָל. זי ווייס, אז דער „דרויסען" וועט לעבען, עס וועט רוישען און קאכען; מ'וועט געהן, וואהין מ'וועט וועלען, מ'וועט זעהן, מ'וועט הערען, מ'וועט געפעלען ווערען...

3

סאָפּעלע ווארט אויף דער מאַמען. אויפ'ן זיינער פארשטעהט זיך נאָך ניט סאָפּעלע, נאר עפעס שמעקט זי אָן די מינוטען, ווען די מאמע דארף אריינקומען, און זי טרעט שוין ניט אפ פון טיר. זי דערקענט דעם גערויש פון דער מאמע'ס גאנג אויף יענער זייט טיר. מאמע און טאָכטער כאַפּען זיך ארום. ביידע פארגעסען זיי אָן דעם לאנגען טאָג. דאָס איז די ערשטע באַנעגעניש, ווען די מאמע איז נאָך אָנגעטאָן מיט'ן הוט און דושעקעט. דערנאָך, נאָכ'ן אויס-טאָן זיך. הויבט זיך עס אָן פון דאס ניי. די מאמע האלט סאָפּעלע לען אויף די הענט; סאָפּעלע'ס בעקעלע איז פעסט צוגעדריקט צו דער מאַמע'ס, מיט דער מאַמעס האנט אויף איהר דרויסענדיגע בעקעלע. אבער סאָפּעלע'ס שמהה איז ניט פאָלקאָם. זי ווייס ניט, וואָס דא וועט באלד זיין: וועט די מאמע אויסטאָן די ווייסט, אוועקווארפען דעם קאָרסעט, אויסטאָן די שיד און אַנטאָן די הויז קלייד מיט די פאנטאָפּעל? ... וועט זי בלייבען ווי זי איז, און נע-מען באלד רעדען פון שלאָפּען געהן? ...

דאָס רוב אַבענדען בלייבט די מאמע אין הויז, סיידען זי מוז גאָר נויטיג צוגעהן ערנעץ. זי האָט גענוג וואָס צו טאָן אין הויז: זי מוז סאָפּעלען באַדען און קעמען. זי האָט צו פרעסען די וועש, יעדען אַבענד עטליכע שטיקלאך, פון זונטאָנדיגען וואשען; זי האָט צו נייען אויפ'ן מאַשין פאר זיך און פאר'ן קינד; און זי האָט צו טאָן די ארבייט, וואָס זי דארף גאָר ניט טאָן, פאר וואָס זי באַ-צאָהלט דער „מיסעס“. ס'איז באַדונגען, אז יענע דארף האַלטען דעם צימער ריין, באַציען די בעט, אפּוואשען די פּלאַך און דעם פענסטער. האָט אַבער יענע גענוג אייגענע ארבייט צו טאָן; און זי ווייס נאָך דערצו, אז אויב זי וועט ניט טאָן, וועט „אן אנדרער“ טאָן. לאָזט זי איבער די ארבייט פאר די „אנדערע“. די מאמע וויל בעסער זיין גוט מיט דער „מיסעס“ — זי לאָזט איבער איהר קינד אויף א גאַנצען טאָג ביי יעדער אויף די הענט — לאָזט זי בעסער איהרע „איבערגעהן“, מאַנט וואָס וועניגער, טוט אליין די

ארבייט, באצאהלט נאך פאר געז באזונדער, וואָס דאָס איז נאר ניט אפגערעדט געווארען; נייַהט נאָך אָפּט פאר דער „מיסעס“ אויפ'ן מאַשין, און פרעהט זיך, אז יענע ווערט ניט ברוגז אלע וויילע.

אין די אַרימע, אומעטיגע אָבענדען רייסט זיך אריין צו דער יונגער אלמנה אין צימער דער גערויש פון דער דרויסענדיגער וועלט. אמאָל איז זי פארטאָן אין איהר ארבייט, און איהר קינד, און זי דערהערט ניט, אדער זי הערט נאר דעם הריהא, וואָס טר מעלט בלוז אין די אויערען און מאכט קיין שום ווירקונג ניט. אבער דאָס רוב פיהלט זי, ווי דער דרויסען שרייט און דערצעהלט און רופט; דאָרט געהט מען, מען זעהט, מען הערט, מען לעבט, מען געפעלט... און לעבען איהר איז סאָפעלע, איהר זיסער יאָך, די ברעך קעלע ליכט און ווארימקייט... סאָפעלע איז די שווערע קייט, וואָס האלט דעם לעבען אין איהר צוגעשמידט... און זי פרעהט זיך און די ליעבליכע ווארימקייט צושפרייט זיך אויף איהר הארץ... און דער לעבען רייסט זיך פון דער שווערער קייט...

4

היינט האָט די מאמע ניט אָנגעטאָן די הויז-קלייד מיט די פאנ-טאָפעל. סאָפעלע ליגט אין בעט און די מאמע זיצט לעבען איהר. די מאמע רעדט איהר איין, זי זאָל איינשלאָפּען, ווייל ס'איז שוין זעהר שפעט; אבער סאָפעלע וויל ניט הערען. זי פארשטעהט, אז די מאמע וויל ערגעץ אוועקגעהן. קוקט די קליינע מיט רוגז און האלב-אויסגעשטעלטע ליפעלאך אויף דער מאמע'ס ווייסט, און זי פיהלט, אז דער קארסעט, אויף וואס די ווייסט איז אנגעצויגען, רייצט זיך עפעס מיט איהר... זי קוקט אויף דער מאמע'ס צוגע-קליבענע האָר, און זי פרעגט אלע וויילע דער מאמען, וואוהין זי וויל געהן. די מאמע פארזיכערט איהר, אז זי וועט היינט ניט געהן, און פאר אן ערות ווייזט זי אָן אויפ'ן פרעס-אייזען, באַלד נעמט זי זיך צום פרעסען די וועש. סאָפעלע גלויבט אבער דעם ערות אויך ניט — זי געדענקט, אז ער האָט איהר אמאָל אָפּגענארט. און

זי ווייס, אז זי טאָר ניט איינשלאָפֿען — די מאמע וועט אוועקגעהן. די דעקלאַד לאָזען זיך אראָפֿ אויף סאָפעלע'ס אויגעלאַך און זי רייסט זיי צוריק ארויף — די מאמע זיצט נאָך. און אזוי היטענדיג דער מאמען, פארמאכען זיך סאָפעלע'ס אויגעלאַך, איהר רעכטיגע הענטעל שטרעקט זיך צום וואנט — דאָס איז שוין דער ריכטיגער סימן, אז זי שלאָפט איין. זי איז איינגעשלאָפֿען. די מאמע איז נאָך פארבליבען זיצען א פאַר מינוט, צו זיין זיכער, אז סאָפעלע איז טאקע אויף אן אמת איינגעשלאָפֿען. דער נאָך האָט זי זיך אָהן גערויש אויפגעשטעלט, גענומען די הוט מיט'ן דזשעקעט, אראָפֿגעדריעהט די געזען און אריין צו דער „מיסעס“. דאָרט האָט זי אָנגעטאָן די הוט מיט'ן דזשעקעט, געבעטען דער „מיסעס“ א קוק טאָן אביסעל צו סאָפעלע'ן, און זי איז ארויס פון הויז.

5

אין א וויילע ארום איז די יונגע אלמנה געזעסען אין „פראַנט רום“ ביי די „באריהמטע און באוואוסטע“ שדכנ'טע, מאדאם קאַרן. זי קומט דאָ די לעצטע צייט אריין אלע וואָך, א פאַר מאָל דורכ'ן וואָך, אז זי קען זיך נאר ארויסרייסען. זי לייגט ניט קיין גרויסע האָפֿנונגען, אז איהר אויסלייוונג וועט קומען דורך דאָנען. אבער דאָך ציהט עס איהר אהער. און היינט האָט עס איהר געצויגען נאָך מעהר ווי ווען עס איז פריהער. נעכטען איז זי דאָ געווען, און די אויגען איהרע האָבען זיך באַגעגענט מיט אן אנדער פאַר אויגען; ביידע פאַר אויגען האָבען זיך אראָפֿגעלאָזען, נאר איהרע אויגען זיינען עפעס געבליבען פארטשעפעט און האָבען איהר פארהאלטען. זי האָט דאָ אבער לאַנג ניט געקענט פארבלייבען. זי האָט שוין געהאט אפגערעדט אלץ, וואָס זי האָט געדארפט, זי איז געשטאַנען אוועקצוגעהן — איהרע אויגען זיינען אבער געווען פארטשעפעט, און זי האָט ניט געקאָנט געהן. איז זי פארבליבען אויף אז איבריגע פאַר מינוט, אויסגעטראכט זיך צו זאָגען עפעס מאדאם קאַרן, ניט האָבענדיג ביי זיך דעם קלאַרען חשבון, צי זי

טוט עס אום נאך אביסעל אנצוקוקען יענעם, אדער ווייזען זיך אליין, צי אפשר ביידע זאכען... ווער איז ער געווען יענער? זי ווייס ניט. זי האט איהם פריהער קיינמאל ניט געזעהן. א שעה נער יונגער מענטש, שעהן אנגעטאן און ס'האט זיך איהר אויסגע- וויזען, אז די „אנשטענדיגקייט“ ליגט אויף איהם. אייגענטליך גאר ניט אויסערגעווענהליכעס האט זי געזעהן אויף איהם. אזעלכע ווי ער, און נאך „בעסערע“, זעהט זי אלע טאג אויפ'ן גאס, אין קאר. אויף דיזע קוקט זי אויך, נעמט זיי א מאס און אויף דער מינוט מאכט זיך א חשבון ביי איהר אין קאפ. אבער אט זיינען זיי שוין ניטאָ — און ווי ניט געווען. אנדערש איז דאָ. יעדער איינער, וואָס קומט דאָ אריין, קומט וועגען דער זעלביגער געווי- סער זאך, און יעדער איינער ווייס, צו וואָס דער אנדערער קומט אהער, און מען קען זיך דאָ ווידער זעהן. און די מענער און פרויען דאָ זיינען „חושד“ איינע די אנדערע — אפשר וועט דאס זיין ער; אפשר וועט דאָס זיין זי. דאָס רוב זיינען די אריינקו- מענדע אהער נאָר געפאלענע סחורה. די פרויען — די עלטערע — אויסגעווייקטע אין צרות, אין עלענד, מיט א רעטונגס-זוכעניש אויפ'ן פנים און אין די אויגען. די אינגערע פרויען, מיידלאך—פאר- טריקענטע, איינגעפאלענע, דיקבאקאלכטע, אנגעטאן אין די גריל- צענדיגסטע קאלירען. און זיי, די אינגערע, האָבען דעם אויסזעהן פון פארלעגענע טאנדעמנע סחורה, וואָס מ'האט פון דאס ניי אנט- געקראַכמאַלט אפצונארען, ווער ס'וועט זיך נאר לאָזען. און דאס רוב עלטערע מענער דא זיינען מיט בערד און בערדלאך, און די עלטערע געגאָלטע זעהן אויס ווי „משומדים“, און מ'זעהט אויף זיי, אז זיי האָבען איבערגעלאָזען אין דער היים קינדער, וואָס האָבען ניט, ווער ס'זאָל אויף זיי אכטונג געבען. און זיי אליין, די חתנים, דארבען אימיצען צו דערלאנגען זיי „א לעפעל ווארימע וואסער“. און מ'זעהט דאָ מענער, וואָס מאַכען דעם איינדרוק פון היישערי- קען, אירישע „ראובאיניקעס“, וואָס מוזען האָבען אויף גיך די „פאר טאָלער“. און מ'זעהט דאָ „לעמעכס“, לאַקרעצדיגע יונגע לייט, וואָס ווילען קומען פון דער ארבייט „צו זיך אליין“, און א מיידעל דארף

זיי „נעמען“. און זי, די יונגע אלמנה פון קנאפע זיבען און צוואנציג יאהר, וואָס דער לעבען איז ביי איהר אנגעשמידט אויף א שווער קייט און איז אנגעפילט מיט א ליבליכע ווארימקייט, און טראכט פון געפעלען און לייעבען — זי האָט זיך געהאלטען העכער פון די אלע אריינקומענדע, וואָס זי האָט דאָ ביו איצט געזעהן, און זי האָט ניט געזעהן ווי אזוי איהר רעטונג קען קומען פון דאָ נען. אין דער צייט פון איהר אריינקומען אהער האָט זיך איהר בליק אויף קיינעם ניט פארטשעפעט כאָטש אויף דער קלענסטער מינוט און זי האָט קיין מאָס פון קיינעם דאָ ניט אראָפּגענומען — ביו דעם לעצטען מאָל, ווען זי האָט געהאלטען ביים ארויסגעהן. ס'איז ארייני געקומען יענער, דער שעהנער, יונגער מענש, דער שעהן אנגעטאָ גענער, מיט די „אנשטענדיגקייט“ אויף איהם. און ער איז ביי איהר פארבליבען, ניט ווי די פיעלע, פיעלע אנדערע, וועלכע זי זעהט אויפ'ן גאס און אין קאר און וועלכע פארשווינדען באלד אויף איי-ביג. זי האָט געטראכט פון איהם קומענדיג אהיים, און היינט דורכ'ן טאָג.

ביי מאדאם קארן אין הויז רעדט מען ניט קיין ראַמאַנטישע רייד און ניט פארשטעלט, מיט איידעלע אנצוהערעניסען. דאָרט רעדט מען ביזנעס און צום פונקט: „וויפיעל געלט האָט זי?“ „ער געפעלט מיר אביסעל“. „אפשר קען זי אוועקגעבען ערגעץ א קינד?“ „אז ער וואָלט ניט געהוסט אזוי שטאַרק“. „די רויטע פרויקע האָט אפגעלאָזען דעם שידוך?“ „וועניגער פון פינף הונדערט טאָלער וועל איך א סענט ניט נעמען“. „קיין בלאָפּס וועט ביי מיר ניט געהן“. „זאָל זי קריגען ערגעץ נאָך א פאָר הונדערט טאָלער“. „זי האָט דאָר געזאָגט, אז איהר אַנקעל האָט א קלאַטהינג סטאַר!“ די יונגע אלמנה קען שוין אביסעל אויף אויסווייניג די דאָזיגע רייד, און זי ווייס וואָס מען דארף דאָ טאָן, האָט זי געפרעגט דער מאַ-דאָם קאָרן, וואָס דאָס איז פאר א יונגער מאן, וואָס איז דא נעכט מען אריינגעקומען, ווען זי האָט געהאלטען ביים ארויסגעהן. מאדאם קארן האָט א קורצען טראכט געטאן און זיך דערמאָנט. — ער איז צו מיר רעקאָמענדירט געווארען דורך א באַקאַנט-

שאפט — האָט זי געזאָגט — א פיינער יונגער מאן, א ביוזעס מאן. איצט דערמאָן איד זיך: ער האָט טאָקע אויף אייך געפרעגט ווער איהר זייט. זיין פרוי איז ניט לאַנג געשטאַרבען.

— וואָס האָט ער געפרעגט? — איז די יונגע אלמנה נייגעריג צו וויסען.

— ער האָט געפרעגט, ווער איהר זייט. ער האָט נאָך געזאָגט, אז איהר זייט א שעהנע מיידעל.

— מיידעל? — האָט איבערגעפרעגט די יונגע אלמנה מיט אזא שמיכעל, וואָס צייגט אי פרייד, אי וועהטאָג — וואָס האָט איהר איהם געזאָגט?

— ס'איז ניט אויסגעקומען פיעל צו רעדען וועגען דעם. ער האָט זיך שוין דאָ געטראַפּען ביי מיר מיט איינע. ער דארף געלעב אין זיין ביוזעס. ס'ידען, אפשר, אז ס'וואָלט זיך געמאכט נאר א שעהנע, וואָס ער וואָלט שטאַרק געגליכען, וואָלט ער גענומען אַהן געלעב אויך.

עס איז א נאנץ שווערע פראגע... די יונגע אלמנה האָט אויף דעם מאַמענט ניט וואָס צו זאָגען, נאָר ס'פינטעלעט אין איהר א שטיקעל האַפנונג פון דעם, וואָס ער האָט געזאָגט. אז זי איז א שעהנע... אנגענומען איהר פאר א מיידעל...

מאדאם קאַרן האָט ניט קיין פיעל צייט און זי וויל ניט פאר-לירען קיין איבעריגע רייד, זאָגט זי קורץ:

— מ'קען ניט וויסען, אמאָל קען זיך אפשר מאכען, קומט אריין היינטיגע וואָך.

דער יונגער אלמנה ווילט זיך אבער נאָך ווייטער רעדען וועגען דעם ענין, און זי פרעגט:

— איהר'ט געזאָגט, אז כ'בין ניט קיין מיידעל?

— כ'האָב געזאָגט, אז איהר זיינט אן אלמנה.

און וועגען קינד?

— מיט אוועלכע זאכען כאפ איך זיך ניט ארויס גלייך — ערקלערט איהר מאדאם קאַרן — פריהער מוז מען זעהן וואָס

ס'טוט זיך, וואו מ'איז אין דער וועלט. מ'דערצעהלט ניט באלד וועגען א קינד.

די יונגע אלמנה איז הערצליך פאראינטערעסירט; זי פארר שטעהט אבער ניט אוקראט, וואָס מאדאם קארן מיינט, און זי ווארט אויף ווייטערע רייד.

מאדאם קארן איז אומגעדולדיג, ס'ווארט אויף איהר ביונעס, און זי האלט די איצטיגע רייד דאָ פאר גלאט פוסטע רייד. זי האָט אָבער ערפאהרונג און זי ווייס ווי אנצוגעהן מיט יעדען סאַרט „קאסטאַמער“. מיט עלטערע, פארהארטעוועטע מענשען באגעהט זי זיך האַרטער, ווי מיט אזא ווייבעלע, אזא יונגינקע, געשלאָגענע, וואָס איהר איז נעבאך ביטער אויפ'ן הארצען און די אנגעלעגענדיגייט דאָ געהט איהר פשוט אום לעבען; רעדט זי צו איהר געדולדיגער, מיט אביסעלע א מוטערליכען טאָן:

— אמאָל טרעפט — ערקלערט זי דער יונגער אלמנה — א מאן פארליעבט זיך אין א פרוי, קוקט ער אויף קיין זאך ניט, צי זי האָט א קינד, צי ניט, אמאָל טרעפט נאָך, אדרבא, אז ער נעמט איהר מיט צוויי אויד, אז ער פארליבעט זיך שטארק אין איהר. און מיט אנדערע טרעפט, ווי ער דערוויסט זיך, אז זי האָט א קינד, הערט ער איהר באלד אויף לייעבען. אמאָל טרעפט, אז ער איז פארליעבט, איז שוין פארפאלען, נעמט ער איהר מיט'ן קינד. מ'מוז אכטונג געבען ווי צו געהן ארום דעם, מ'זאָל ניט איבער פיהרען אידער וואס ווען.

א שטילער ציטער געהט דורך אין הארץ פון דער יונגער אלמנה... סאָפעלע... זי שווייגט.

— ס'איז מסתמא גאָר ניט כדאי צו רעדען אין גאנצען — זאָגט ווייטער מאדאם קארן — ער דארף דאָך געלט אין זיין ביונעס, אָבער ס'קען זיך אמאָל אויסלאָזען, ער זאָל נעמען אַהן געלט אויד. דאָ האלט זיך גאָר אין מאכען עפעס פאר איהם.

די יונגע אלמנה איז אבער געשטארקט פון דעם, וואָס יענער האָט געזאָגט, אז זי איז א שעהנע און איהר אנגענומען פאר א מידעל; קען זי ניט אָפלאָזען אזוי גרינג:

- איהר האָט געזאָגט, אז ער וואָלט גענומען אַהן נעלט אויך.
קענט איהר דאָך טרייען.
- איהר'ט אריינקומען דורכ'ן וואַך, מיר'ן זעהן.
— מיט'ן קינד, וואָס וועט זיין? — פרעגט די יונגע אלמנה
אין א שוואַכען טאָן.
- דערווייל האָט איהר קיין קינד ניט. אז ער וועט זיך אין
איך גוט פארליעבען, וועט איהר דערנאָך זאָגען.
- דערנאָך וועט ער אפשר ניט וועלען, איז בעסער איהם שוין
אויסזאָגען.
- דערמיט קען מען איבערפיהרען באלד אין אָנהויב. אנדערע
קענען זיך גאָרניט פארליבען, אז זיי ווייסען פון א קינד.
- איהר האָט דאָך אליין געזאָגט, אז מיט צוויי קינדער נעמט
מען אויך, אז מ'ליעבט זיך איין.
- דארף מען דאָך פריהער ווייסען, וואָס פאר א מענש דאָס
איז.
- מו ווי קען מען ווייסען?
— איכ'ל זעהן, ס'איז דאָך ערשט נאָך קיין וואַך ניט ווי ער
קומט דאָ אריין.
- ווען וועט איהר ווייסען?
מאדאם קאָרן האָט פארשטאנען, אז די ווייבעלע קען דא אזוי
אָפזיצען און פרעגען און רעדען „פוסטע רייד“ עטליכע שעה נאָכ-
אנאָנד, האָט זי זיך אויפגעשטעלט, געגעבען איהר צו פארשטעהן,
אז פאר היינט וועט זיין גענוג.
- זאָגט איהר, אז מ'דארף דערווייל ניט זאָגען וועגען קינד?
— אפילו ניט דערמאָנען.
- און ס'קען ניט ווערען ערגער? — וויל די יונגע אלמנה
כאָטש נאָך עפעס זאָגען.
- פריהער דארף מען זיך צוזאמענקומען, מ'דארף זיך גוט
זעהן און רעדען — זאָגט מאדאם קאָרן, שוין געהענדיג צום טיר —
קומט אריין דורכ'ן וואַך.
- די יונגע אלמנה איז אוועק אהיים. אויפ'ן וועג האָט זי גע-

טראכט, אז ס'קען נאך ארויסקומען א גרויסער אומגליק פון פאר-
לייקענען א קינד... ס'קען דערפון פאסירען עפעס מיט סאפעלען...
פארלייקענען א קינד...

אריינקומענדיג אין הויז, האָט זי, ווי איהר שטייגער איז אלע
מאָל, א פרעג געטאָן דער „מיסעס“, אויב סאָפעלע האָט געוויינט.
און דערהערענדיג, אז ס'קינד איז די גאנצע צייט שטיל געווען, איז
זי מיט א דערשראָקענע הארץ האַסטיג אריין אין צימער און זיך
איבערגעבויגען איבער סאָפעלען, הערען ווי זי שלאָפט... און דער-
פיהלענדיג סאָפעלע'ס אַטעם, האָט זי אליין גרינגער אָפגעאטמעט...
מיט איהר אויסטאָן די קליידער און זיך לייגענדיג אין בעט,
האָט די מאַמע סאָפעלען אויפגעוועקט. סאָפעלע האָט פארשטאנען,
אז די מאַמע איז איצט געקומען פון ערגעץ. זי האָט איהר אבער
מוחל געווען — אבי זי איז שוין דאָ און לייגט זיך לעבען איהר.
מיט איהרע ווייכע, ווארימע הענטעלאך האָט זי געגלעט דער מאַ-
מע'ס האַלז און ברוסט. און געפרעגט איהר, וואו זי איז געווען,
וואָס זי האָט געטאָן, וואָס זי האָט פאר איהר געבראכט. און די
מאַמע האָט איצט דערפיהלט, אז זי וועט איהר קינד קיינמאָל,
קיינמאָל פאר קיינעם ניט פארלייקענען, אפילו ניט פאר דעם גרעס-
טען מיליאָנער... אבער, אז די ערשטע באגעגעניס איז פאראיבער,
און סאָפעלע האָט געשטרעקט א הענטעל צום וואנט און איינגע-
שלאָפען, איז אויף דער מאמעס געדאנק ארויפגעשוואומען וואָס
יענער האָט געזאָגט: זי איז א שעהנע. ער האָט איהר אנגענומען
פאר א מיידעל... אפשר איז ער פון די, וואָס קענען ניט איינליע-
בען זיך, אז זיי ווייסען פון א קינד... סאָפעלע... איצט מוז זי זיך
וואַלגערען דעם גאנצען טאָג אין דער פרעמד... די אנשטענדיגקייט
ליגט אויף יענעם... אפשר פארלאָזען זיך אויף מאדאם קאַרן... זי
וועט זיך אין גאנצען פארלאָזען אויף מאדאם קאַרן...

דער מחותן

אין א באגעגעניש מיט אימיצען פון די אלטע באקאנטע, האָט ער זיך דערוואוסט, אז זי מאכט חתונה די טאָכטער היינטיגע וואָרד, דאָנערשטאָג. דער באקאנטער האָט אפילו אָנגעגעבען דעם פּלאַץ פון דער חתונה-צערעמאָניע — אין א שול מיט די אלע זאכען, אין האַרלעם. דער באקאנטער האָט געהאט מיט זיך די געדרוקטע איינלאָדונג — לעקסינגטאָן עוועניו, ביי הונדערט און זיבעצעהנטע סטריט.

די באגעגעניש מיט דעם אלטען באקאנטען איז געווען א צור פעליגע און א גאנץ קורצע — עטליכע מינוט אין גאנצען, און אז ער איז אליין געבליבען און ער האָט איבערגעטראכט, וואָס יענער האָט איהם דערצעהלט, האָט זיך איהם א טראכט געמאָן: „א צנועה געוואָרען אויף דער עלטער — אין א שול“... ער האָט צו איהר גאָר נישט געהאט, און ער האָט ניט געמיינט א שטאָר צו טאָן איהר מיט'ן וואָרט „צנועה“, גאָר אזוי ווי אָהן זיין וויסען איז דורך זיין געדאנק דורכגעלאָפּען: „א צנועה געוואָרען אויף דער עלטער“.

א סך יאָהרען האָט ער איהר ניט געזעהן, און איהם האָט ניט אינטערעסירט צו וויסען פון איהר. ער האָט אָבער געוואוסט, אז זי איז רייך געוואָרען. ס'האָבען זיך צו איהם דערטראַגען גרוסען, אז איהר מאן האָט זיך „ארויפגעארבייט“, געוואָרען א רייכער מאַנר פּעקטשורער פון קלאָוס. האָט דאָס איהם ניט געפרעהט און ניט פארדראסען. די פּאסירונג אין די יונגע יאָהרען איז דורך דער לאַנגער צייט אויסגעמעקט געוואָרען פון זיין לעבען. און האָט ער ווערניט'דיג געטראכט פון אמאָליגע צייטען און אויך אַן יענער

פאסירונג זיך דערמאנט, איז דאָס געווען אַהן בענקעניש נאָך דער פאסירונג אין דער לאנגער פארגאנגענהייט.

איצט, דערוויסענדיג זיך, אז די טאָכטער האָט חתונה די וואָך, האָט יענע פאסירונג גענומען ארויסוויקלען זיך פון דעם באַרג דורך די יאָהרען אנגעקליבענעם „לעבען“, און ער האָט געטראַכט פון יענער צייט. און ער פלעגט בלייבען שטעהן א פארטראַכטער, א פארגעסענער אָן זיך, מיט ביידע הענט אראָפּגעלאָזען אויפ'ן „קאנטער“ אין זיין סטיישאַנערי סטאָר, און אוועקגעקוקט ווייט און טעף. די פאָר טעג נאָכדעם ווי ער האָט די נייעס דערהערט, איז ער פאראומעטיגט, פארבענקט, פאר'חלום'ט געווארען.

ביי איהם איז דאס דאמאָלסט געווען א זאך אויף א ווילע, צוויי און צוואנציג יאָהר איז ער אַלט געווען. זי איז געווען אין דיזעלביגע יאָהרען. זי איז געווען פארהייראט און א מוטער פון א צוויי יעהריגען אינגעלע. ער האָט מיט דעם מאן אין איין פלאַץ געארבייט און איז אמאָל אין הויז אריינגעקומען. זי איז זעהר א שעהנע געווען און ער האָט א שטאַרקען חשק צו איהר באקומען. האָט ער זיך גענומען צו איהר מיט די אלע נויטיגע געוועהר — קאָמפלימענטען, פאלשע, פייערדיגע רייד פון ליעבע, ביז ער האָט איהר באזיענט. זי האָט איהם אוועקגעגעבען איהר לייב און נשמה. ביי איהם איז דאָס געווען ניט מעהר ווי א שפילכעל ביז עס וועט פאראיבערגעהן. נאר פאר איהר איז דאס א געפעהרליך-ערנסטע זאך געווארען. זי האָט א מאן און א קינד. דורך איהר געוואל'דיגער ליעבע פאר'ן נייעם האָט זי דעם מאן פיינט געקראָגען, ניט געקענט פארטראָגען איהם נאָהענט צו זיך, און ס'איז אין הויז סקאנדאַלען פאָרגעקומען צווישען איהר און איהר מאן. זי האָט צום געליעבטען גענומען רעדען וועגען מאכען א סוף. זי איז גרייט אויף אַלץ — זי וועט דעם מאן איבערלאָזען און מיט איהם אוועקגעהן. זי איז געווען א „פראַסטע“ וויבעל, אַהן פרעמטנזיעס, נאָר דורך די גרויסע נייע ליעבע איהרע האָט זי שוין אויך פאר-

נומען און ס'זיינען אין איהר פארבליבען זיינע אלע רייד, וואָס זי האָט קיין מאָל פריער ניט געהערט, וועגען אמת'ע ליעבע און אז פאר די אמת'ע ליעבע מעג מען און מען מוז טאן אלץ.

פון מאכען א סוף האָט ער ניט געוואָלט הערען. ביי איהר האָט מאכען א סוף געהייסען פארלאָזען דעם מאן און אוועקגעהן מיט איהם. אין זיין געדאנק האָט אָבער מאכען א סוף געמיינט עפעס אנדערש; מאכען א סוף פון זייער ליעבע. און ער האָט קיין שום סוף ניט געוואָלט מאכען: ער האָט ניט געוואָלט אוועקנעמען איהר פון איהר מאן, און ניט געוואָלט איבעררייסען זייערע פארהעלט-ניסע. האָט ער געזוכט איהר צו „פאררעדען די ציין“ — ס'זאָל בלייבען ווי עס איז.

דער סוף איז אבער געקומען. אין א בייטאג, ווען ער האָט מיט איהר ביי איהר אין הויז פארבראכט, האָט זי איהם געזאָגט, אז זי שוואַנגערט און דאָס וועט זיין זיין קינד. זי האָט איהם אלע באווייזע אנגעגעבען, און זי האָט איהם שוין פריהער אויך דער-צעהלט וועגען דעם ווייט זי האלט איהר מאן פון זיך. עס וועט זיין זיין קינד.

און עס איז געווען פונקט פארקעהרט, ווי זי האָט גערעכענט. געמיינט האָט זי, אז מיט דער דאָזיגער בשורה וועט זי איהם נעהן-טער צו זיך צוציהען. ער וועט זיך דערוויסען, אז ער וועט ווערען א פאָטער פון א קינד, און ער וועט איהר צו זיך נעמען. זי וועט ווערען זיין ווייב. איצט מוז דאָך שוין נעמען א סוף... זי וועט ניט פארבלייבען לענגער אין הויז... מיט דעם וויסען, אז זיינס א קינד ווערט אין איהר געשאַפען, האָט זי זיך שוין אין גאנצען זיינע דערפיהלט, און דעם מאן איהרען שוין ערגער ווי א פרעמדען בא-טראכט... עפעס א טרפה זאך... א שטיק צוגעוואקסענע ווילד-פלייש, וואָס זיצט אויף איהר לעבען און זי מוז דערפון פטור ווערען.

דער געליעבטער האָט די זאך אנדערש פארנומען. ער האָט זיך באלד געזאָגט, אז זי זאָגט איהם א ליגען. דאָס האָט זי זיך אויסגעטראכט כדי איהם אריינצוציהען אין איהר נעץ, ער זאָל

מווען מיט איהר חתונה האָבען... אַנטאָן אויף איהם א יאָד... און אויב דאָס זאָל אפילו אמת זיין — איז נאָר ערנער. צו וואָס טויג דאָס איהם? ... און ער האָט אַנגעהויבען באַנעמען זיך אזוי, און עס זאָל וואָס גיכער נעמען א סוף; גענומען אפטרײסלען זיך, אפשאַקי לען זיך פון איהר. אַנגעהויבען קומען זעלטענער... גערעדט צו איהר די געוויסע רייד; באַנוצט די אלע נויטיגע געוועהר, וואָס פאַרערען זיך אין אזא מין קאמף, ביז ער האָט געוואונען — זי האָט שוין אליין איינגעזעהן, אז עס איז געקומען דער סוף פון זייער ליבע. און זי האָט זיך איצט דערפיהלט אויפגעשוידערט, ווי איינער, וואָס איז נאָהענט צום גע'הרג'עט ווערען און זוכט אין טױט־שרעק, מיט בלוט אין די אויגען און מיט אַנגעצונדענע חושים, ווי זיך צו ראַטעווען. ער, וועמען זי האָט אזוי ליב, געהט פון איהר אוועק... דעם מאָן קען זי ניט פארטראַגען און קען מיט איהם אין איין הויז ניט זיין, און זי האָט א קינד, און נאָך א קינד ווערט אין איהר געשאפען... זי וועט פון איהר הויז אנטלויפען... נאר וואוהיין וועט זי לויפען מיט א קינד אויף די הענט און מיט נאָך א קינד אין איהר קערפער? ... זי וועט זיך דעם טױט מאַכען. נאר אויך דאָס איז אזוי שווער אַפצוטאָן, ווי צו געפינען אן אָרט צו אַנטלויפען מיט א קינד אויף די הענט און מיט נאָך א קינד אין קערפער.

קײן געוויין און געבעט ביים געליעבטען האָט ניט געהאַלפּען. ער האָט זיך געהאַלטען ביי זיינע געוויסע טענות, אז עס טױג ניט פאר ביידען, איבערהויפט פאר איהר טױג דאָס ניט... ער וועט אפילו פאר זיך אליין קײן לעבען ניט קענען מאַכען. ער דענקט גאר איצט אַנהויבען שטודירען... ער וועט גאר אפשר אין גאַנצען אוועקפאַהרען פון דאַנען... עס טױג ניט, עס טױג ניט... איז זי פאַרבליבען אויף איהר אָרט און געמאָן דאָס בעסטע, וואָס זי האָט געקענט. אז ס'איז פאַראַיבער דער שטורעם און זי האָט זיך אַביסעל איינגעשטילט, האָט זי שלום געמאַכט מיט איהר מאָן און ווייטער געלעבט. און ער, דער מאָן, אזוי ווי ער האָט פון גאָר נישט געוואוסט, האָט איהם גאָר נישט געשצדט.

צו דער דיכטיגער צייט האָט זי א מיידעלע געבוירען.
 אין קינפעט האָט זי טיעף און געהיימניספול געזיפצט, אבער
 דער נחת אין זיך געבליבען נחת.
 ער איז מעהר צו איהר אין הויז ניט געקומען, און ערגעץ אבי
 דערש האָבען זיי זיך אויך ניט געטראָפּען. זיי האָבען זיך מעהר
 ניט געזעהן. ער האָט גאָר גיך פארגעסען. זי האָט לאנג נאָך
 שטייל פאר זיך געזיפצט

ער האָט ניט שטודירט און ניט אוועקגעפאָהרען. שפעטער
 מיט א פאָר יאָהר האָט ער חתונה געהאט און זיך פארקליבען אין
 א סטיישאָנערי סטאָר אין פלעטבוש, און ער איז שוין פארבליבען
 א פלעטבושער תושב. זיין לעבען איז געווארען — סטיישאָנערי
 ביזנעס. ער האָט אין פלעטבוש געקויפט און פארקויפט סטיישאָר
 גערי סטאָרס; געקויפט „אראָפּגעארבייטע“ סטאָרס, זיי „ארויפֿֿ
 געארבייט“ און פארקויפט מיט פארדינסט. אמאָל האָבען זיך די
 „אראָפּגעארבייטע“ סטאָרס ניט געלאָזט „ארויפֿֿארבייטען“ און ער
 האָט דערלעגט געלט. אבער ער האָט געוואוסט נאָר פון איין וועלט
 — סטיישאָנערי סטאָרס אין פלעטבוש. זיין פאמיליע איז געוואקסן
 סען, די קינדער זיינען גרויס געווארען. צום סוף האָט ער זיך
 אָפּגעשטעלט אין א גרויסע סטיישאָנערי סטאָר אין פלעטבוש און
 מאכט דאָרט א פיינעם לעבען. דורך דער גאנצער צייט האָט ער
 „יענע“ פאמיליע ניט געזעהן, ווי ער האָט ניט געזעהן די אלע
 אלטע באקאנטע פון דער איסט סייד פון די אמאָליגע יאָהרען,
 איידער ער האָט זיך פארקליבען אין פלעטבוש. נאר א פאָר מאָל
 האָט ער געהאט גרוסען דורך צופעליג געטראָפּענע באקאנטע, און
 יענע זיינען רייד געווארען. ער איז געווארען א גרויסער קלאָוס
 מאנופעקטשורער. האָט דאָס איהם ניט געפרעהט און ניט וועח
 געטאָן.

איצט האָט מען איהם געזאָגט, אז די טאָכטער האָט חתונה
 די וואָר, דאָנערשטאָג... און דער פאר צוויי און צוואנציג יאָהרען

איז אין איהם אויפגעשטאנען תחית המתים, און א בענקעניש נאך די לאנגפארנאנגענע צייט האָט זיך איבער זיין הארצען פארר שפרייט. א מאָדנע זאך: זיין הארץ, וואָס האָט פריהער ניט גע- וואוסט נאָר פון בענקעניש אדער פון אריינלאָזען זיך אין חלום'ען פון פארנאנגענע צייטען, איז איצט פארנומען געווארען פון א נאָגעניש, א ציעניש, און האָט איהם ניט אָפגעלאזען. עס איז ניט לעבעדיג געווארען אין איהם און אויפגעשטאנען די לאנגפארנע- סענע ליעבע אדער די שטארקע ליידענשאפט, וואָס ער האָט אמאָל צו יענער געהאט. ניין, ניט דאָס איז עס געווען. עס איז געווען א בענקעניש נאָך יענער לאנגפארפלויענער צייט פון דער יוגענט... נאָך זיינע צוויי און צוואנציג יאָהר, נאָך די איבערלעבענישען אין יענער צייט. און אזוי ווי אין יענער צייט איז די פאסירונג מיט איהר געווען נאר א וויכטיגע זאך, אפשר נאָך די וויכטיגסטע אין יענער פארנאנגענער צייט, האָט זיין בענקעניש נאָך דער צייט אויך איהר אריינגענומען...

די טאָכטער האָט חתונה די וואָך, דאָנערשטאג... און ער האָט אויך געטראכט פון די געוויסע רייד איהרע, וואָס זי האָט איהם דאמאָלסט געזאָגט וועגען אָט דער טאָכטער, וועלכע איז נאָך זיין אוועקגעהן פון איהר געבוירען געווארען... אָ, דאָס איז נאָרישקייט... דאָס קען ניט זיין... נאָרישקייט... ער האָט זיך דערמאָנט, אז דאן האָט איהם אייגענטליך ניט געארט, צי ס'איז טאָקע אמת, צי ניט... ס'איז איהם אלץ איינס געווען... און ער האָט געטראכט פון דעם ווי זי האָט דאמאָלסט פאר איהם געוויינט און געשוואָרען זיך ביי איהר לעבען און ביי איהר קינד'ס לעבען, אז עס איז אזוי ווי זי זאָגט איהם, זי זאָגט איהם דעם אמת... אבער דאָס איז נאָ- רישקייט... ער האָט איהר גוט געקענט: זי איז געווען אן עהרליכע און אמת'ע, זי האָט איהם קיינמאָל קיין ליגען ניט געזאָגט... אבער דאָס איז נאָרישקייט... און ער האָט ניט געוואָלט נאר טראַכטען דערפון, געוואָלט פארטרייבען דעם געדאנק, ווי מען פארטרייבט א בייזע פליעג... נאר די פליעג איז אלץ צוריקגעקומען, ניט נע- לאַזט זיך פארטרייבען.

דאָנערשטאָג פארנאכט איז ער פון סטאָר ארויס און אוועק נאָך ניו יאָרק. ער איז געווען פארפלאמט און זיך עפעס שטארק גע- איילט, ווי צו גאָר א וויכטיגער געשעהעניש, און פאר-יוס'טוב'ט איז ער געווען.

ער איז אנגעקומען אויף דער איסט-סייד און אוועק נאָך יענער גאָס, וואו זי האָט געוואוינט אין יענער געוויסער צייט. א פאָר צעהנדליג יאָהר איז ער אין דער דאָזיגער גאָס ניט געווען. א פאָר מינוט האָט איהם געדויערט ביז ער האָט די הויז אויסגעקליבען... אָט שמעהט זי אויף איהר אָרט... אָט זיינען די פענסטער...

איז ער געשטאָנען אויף דער אנדער זייט גאָס און ארויפגע- קוקט... ער האָט אין יענער צייט איצט זיך געפונען. נאר איהם האָט ניט געלאָזט לאַנג שמעהן דאָ — עפעס נאָך וויכטיגערעס ערוואַר- טעט איהם היינט.

דערנאָך האָט ער אויסגעזוכט דעם רעסטאָראַן, וואו ער פלעגט אין יענער צייט פיעל פארברענגען. ער איז אריין, געזעצט זיך ביי א טישעל און געהייסען ברענגען א גלאָז טיי. ער האָט באקוקט די מענשען ביי די טישען, די אריינקומענדע. פרעמד... קאלט און פרעמד... אויך דאָ האָט איהם ניט געלאָזט לאַנג איינזיצען. ער האָט איבערגעלאָזט די גלאָז טיי ניט-אַנגעריהרט און ארויס פון רעסטאָראַן.

פארקלערט אין בענקעניש איז ער א קליינע וויילע געגאנגען איבער די אַלט-באַקאַנטע פרעמדע גאָסען. דערנאָך איז ער ארויף אויף אן עלעווייטער-דיסטרישטאָן און געפאָהרען נאָך האַרלעם.

א קליינער עולם האָט זיך אנגעזאמעלט ביים שול, ווי ביי אלע חתונות. ער איז געשטאָנען צווישען עולם, מיט'ן הוט אראָפּגע- רוקט אויף די אויגען. עס זיינען אנגעקומען אַטאַמאַבילס און טעקסיס. ער האָט געהיט. דער חתן מיט די כלה זיינען פון אן אַטאַמאַביל ארויס. אבער איהר געזיכט האָט ער ניט געקענט זעהן, ווייל עס איז געווען פארהאנגען מיט א וואאַל. עס זיינען ארויס פון די אַטאַמאַבילס און טעקסיס מענשען אומבאקאנטע. און ער

האָט צווישען זיי דערזעהן א י ה ר מיט'ן מאן. זי איז זעהר
דיק. ער האָט איהר אָבער דערקענט. עס האָבען שטארק גע-
בלישצט פון איהר די דימענטען.

דערנאָך איז ער ארויס פון עולם און אריבער אויף דער אנדער
זייט גאָס — — מיט א פארריסענעם קאָפּ אריינגעקוקט אין שול
דורך די ליכטיגע פענסטער... אפשר האָט זי דעם וואַזאַל אראָפּ-
גענומען... פאר וואָס איז איהר געזיכט פארהאנגען געווען? ... ווי
זעהט זי אויס? ... כאַטש איין קוק טאָן אויף איהר געזיכט! ...
אפשר וועט זי ארויסקומען פון שול אָהן א וואַזאַל... ער מוז איהר
זעהן... כאַטש איין קוק... ער וועט ווארטען, ער וועט ניט אוועק
געהן...

אין אייביגען שרעק

דער אומגליק איז געקומען כמעט פלוצלינג. מיט אמאל האָט ער אָנגעהויבען באַנעמען זיך „מאַרנע“, גערעדט „פון וועג“. ס'האָט ניט לאַנג געדויערט און מ'האָט איהם אוועקגענומען פון הייז. פאר דער וועלט האָט עס געהייסען — אזוי ווי מ'האָט איהם אליין איינגערעדט — אז ער איז אוועק אין אַ האַספיטאל, אין אַ סאַניטאַריום, אויף אַ קורצע צייט. נאר זי, די ווייב, און די נאָהענטע האַבען געוואוסט, אז מ'האָט איהם צוגענומען אין אַ משוגעם־הויז, פון וואַנען מ'קומט זעהר זעלטען, אזוי גוט ווי קיינמאַל ניט, צוריק.

די זאך איז אויף לאַנג קיין סוד ניט פאַרבליבען. פאַר די נאָהענטע מענשען איהרע האָט די ווייב געקלאַנגט און גערעדט: וואָלט ער בעסער געשטאַרבן, וואָלט ער בעסער אַ קאַרליקע געווארען אויפ'ן גאַנצען לעבען; בעסער ביידע פיס פאַרלאָרען, בלינד געווארען, דער'הרג'עט געווארען אויפ'ן גאַס פון אַ קאַר, פון אַ וואַגען!... בעסער וואָלטען אָט די אלע אומגליקען מיט איהר אליין געטראַפּען! זי וואָלט זיך בעסער געוואונשען, אז ביידע קינדער איהרע — נאר וועגען די קינדער האָט זי ניט דערענדיגט — איידער „דאָס“!... זי האָט אזוי ווי מוראַ געהאַט ארויסצוברענגען פון איהר מויל דעם וואָרט „משוגע“ און פאַרביטען דעם שרעקליכען וואָרט אויף „דאָס“... דער בזיון, די שאַנד, וואָס זי האָט פון איהר אומגליק געפיהלט, איז אפּשר גרעם סער געווען פון דעם רחמנות אויף איהם, איהר מאן, וואָס זיין לעבען איז ערגער ווי געשטאַרבן... גרעסער פון דעם בראַך, וואָס האָט געטראַפּען איהר מיט די קינדער, וואָס זיי האַבען דעם פאַרסער און שפּייער פאַרלאָרען... בעסער וואָלטען אויף איהר אלע

אומגליקען געקומען איידער „דאָס“ — פאר אלעמען וואָלט בעסער געווען. זי האָט זיך פון די באקאנטע מענשען, די שכנים, באהאלט-טען; די קינדער וואָס מעהר אין הויז געהאלטען, וואָרים איהר האָט זיך אויסגעוויזען, אז מ'לאַכט פון איהר אָפּ, מ'ווייזט אויף איהר מיט די פינגער מיט אַפלאַכעניש און שפּאַט... מ'לאַכט פון די קינדער אויפ'ן גאַס...

איהר לעבען מוז זיך איצט אויף א גאַנץ אנדער וועג פארנע-מען, אז דער שפייזער און פארזאָרגער איז מעהר ניטאָ — דאָס האָט זי געוואוסט, פון דעם האָט זי ניט געקענט אויפהערען מ'ראַכטען. אבער נאָך א געדאַנק האָט איהר אפשר נאָך מעהר געמאַטערט — דער געדאַנק, אז זי מוז וואָס גיכער פון דאַנען אנט-לויפען; אנטלויפען פון דעם אָרט, וואו מ'קען איהר, וואו יעדער איינער ווייס פון „אַלץ“. וואָרים געדאַכט האָט זיך איהר איצט, אז די באקאנטע מענשען, די שכנים, רעדען ניט פון דעם אומ-גליק, וואָס האָט געטראפּען איהר מיט די קינדער, וואָס זייער לעבען איז איבערגעהאַקט געווארען; נאר מ'רעדט און מ'ווייזט אויף איהר מיט אַפלאַכעניש און שפּאַט, ווי עס איז די נאַטור פון מענשען זיך לוסטיג צו מאַכען, אַפצושפּאַטען פון א משוגענעם... האָט זיך איהר איצט אויסגעוויזען, אז ווי נאר אימיצער פון די שכנים דערזעהט איהר, ווילט זיך יענעם לאַכען... אזוי דערשלאָגען איז זי אין איהר בזיון געווען, אז עס איז אויף איהר געדאַנק ניט ארויפגעקומען א רעכען צו טאָן, אז די באקאנטע און שכנים זאָלען וועגען איהר רעדען אַהן תּוֹזק'עריי, און זיי האָבען רחמנות, באדויערען איהר... און זי האָט געזוכט און אויסגעפיהרט צו טרע-פען זיך וואָס וועניגער מיט זיי, און די קינדער אַפגעהאלטען פון מישען זיך מיט די איבעריגע. עפעס איז אין איהר צוזאַמענגע-וואקסען געווארען אַפלאַכעריי און שפּאַט מיט „דאָס“, אז עס האָט זיך ניט געקענט פונאַנדערטיילען. און ווי זי האָט דערזעהן א געזוכט פון א שכנ, איז איהר אומגליק, וואָס זי האָט אפשר אין דער מינוט געהאט פארנעסען, אויף איהר געדאַנק ארויף, און זי האָט מיט חרפה איהרע אויגען באַגראַבען.

זי מוז אנטלויפען פון דאנען.

אין דעם פארוואַרפענעם עק שטאָדט, וואו די נאָהענטע מענ־שען איהרע האָבען פאר איהר א שטיקעל ביזנעס, א גראַסערי, געקויפט, האָט זי זיך פאר אן אלמנה אָנגעגעבען. די קינדער אָנגעזאָגט, אז זיי האָבען ניט קיין טאַטען, טאָמער וועט מען ביי זיי פרעגען וועגען א טאַטען, זאָלען זיי זאָגען, אז זיי האָבען ניט קיין טאַטען אָדער זיי זאָלען גאָר ניט ענטפערען. זי האָט זיך דאָ פרייער דערפיהלט. א חוץ דעם, וואָס קיינער ווייס דאָ ניט, וואָס איהר האָט געטראָפּען, דער בזיון איז אין איהר הארצען באַגראָד בען, און זי איז א גלייכער מענש מיט אלעמען, איז דא אויך גע־ווען דער געוויסער געפיהל ביי א מענשען אין אן אומגליק, א צער, וואָס איהם ווייזט זיך אויס, אז איהם איז עפעס גרינגער, ווען ער טרעפט זיך מיט אזעלכע וואָס ווייסען נאָך פון גאָר נישט... עס ווייזט זיך איהם אויס, אז עס איז איצט יענע צייט, ווען ער האָט זיך מיט דיזע מענשען אמאָל, פאר'ן אומגליק, געזעהן...

זי האָט מורא געהאט, אז זי וועט זיך די ביזנעס קיינמאָל ניט אויסלערנען. ס'האָט זיך איהר אויסגעוויזען, אז זי וועט ניט קער נען געדענקען די ארטיקלען און די פרייזען, וואָס איהר קאָסט און וואָס זי דארף נעמען — האָט זי זיך שטארק געזאָרגט, געציטערט, אז זי וועט ניט טויגען, ניט קענען א לעבען מאכען פאר זיך מיט די קינדער. אבער ס'איז ניי און אינטערעסאנט געווען. איהר גע־דאנק איז דערווייל פארנומען. זי פארגעסט א וויילע, „ווער“ זי איז. מענשען קומען אריין און ארויס. זי שמעלט איבער, לעגט איבער זאכען, ס'זאָל אויסזעהן שעהנער אין סטאָר. ס'קומט אן סחורה. זי דארף איבערקוקען, איבערצעהלען, צושטעלען. שעה'ן גאנצע טרעפט, אז זי פארגעסט אן איהר אומגליק. א קלאפ איז בער'ן מוח דערפיהלט זי, ווען די צוויי קינדער באווייזען זיך פון סקול. זי דערזעהט איהר גאנצען לעבען...

דער אומגליק פארלאָזט איהר אויך ניט אויף קיין מינוט, ווען זי געפינט זיך אין איהר דירה, הינטער'ן סטאָר. דאָ איז זי צוריק

אין איהר אלטער וועלט. דער אומגליק איז דאָ פֿריש און לעבעדיג, און די שאַנד, דער בזיון — „דאָס“ — מאַטערט און עסט איהר. צוויי אָפגעטיילטע וועלטען — די סטאַר און די דירה הינטען. די סטאַר איז אַ נייע וועלט: דאָ האָט גאָר נישט פאסירט; דא איז זי דיזעלבע, וואָס געווען, ווען זי איז דאָ אריין; קיין זאך האָט זיך דאָ ניט געענדערט. אבער ביי די קינדער, אין איהר דירה, איז די וועלט די אלטע, וואו דער גרויסער בראַך האָט איהר געטראפּען. די צימערען זיינען טאקע אנדערע, אבער די וועלט איז דיזעלביגע. און יעדען שפעט אין דער נאכט, ווען די נייע וועלט איהרע איז צוגע- שלאָסען, איז זי צוריק אין רעכטען אָנהויב, אין רעכטען מיטען־פון איהר אומגליק... זי וויינט און די שרעקליכע שאַנד עסט איהר... עס איז דאָך אזוי: די ערשטע שאַרפע יסורים פון דעם, וואָס זי האָט פארלאָרען איהר פארוואַרגער, דעם פאָטער פון איהרע קינדער — דיזע יסורים האָבען דאָך געמוזט פארלינדערט ווערען מיט'ן גאנג פון דער צייט. דאָס האָט פאסירט איין מאָל און נאָך אמאָל פאסירען קען דאָס ניט. זי ווייס, אז זי דארף זיין די פארוואַר- גערקע, זי מוז האָרעווען — דאָס טוט זי און דאָס וועט זי טאן. אָבער איהר שאַנד, איהר בזיון — דאָס איז ניי אלע טאג, דאָס ווערט ניט אלט, דאָס הויבט זיך אָן אלע טאָג פון אָנהויב. אין די נייע וועלט איהרע ווייס מען דערפון ניט; אבער זי אליין ווייס... זי האָט דאָ ניט צו וועמען צו רעדען, נאר זיך אליין זאָגט זי נאָך אלץ דיזעלביגע, וואָס זי האָט געזאָגט גאָר אין אָנפאנג: בעסער וואָלט ער געשטאַרבען, בעסער וואָלט ער אן אייביגע קאַליקע גע- וואָרען אויף ביידע פיס, בלינד געווארען, דער'הרג'עט געווארען... פאר איהם אליין וואָלט דאָס בעסער געווען, פאר אלעמען וואָלט בעסער געווען. בעסער וואָלטען מיט איהר די אלע אומגליקען געטראפּען... א סוף, וואָלטען די קינדער געווען יתומים... גענוג יתומים פאראן אויף דער וועלט. אבער „דאָס“... היינט זיינען די קינדער ערגער ווי יתומים... פאר אלעמען וואָלט בעסער געווען.

אין איהר נייע וועלט פארהגעסט זי. נאר ווען די קינדער קומען

פון סקול, מיט די ביכער אין די הענט אדער אויף די פלויצעס, טוט איהר אומגליק א כאפ זיך אריין אין איהר הארץ און מוח... אמאל קומט צו איהר געוואָהר ווערען אימיצער פון די נאָהענר טע איהרע, וואָס האָבען איהר געהאַלפֿען די ביזנעס קויפֿען — דער שרעקט זי זיך און לויפט אנטקעגען — ס'זאָל זיך ביי דעם אַנקור מענדען ניט אַרויסכאַפֿען א וואָרט וועגען א י ה מ. זי קען גאר דעם גאַסט ניט אַנטרויען צו פאַרבלייבען אין סטאָר. זי פאַרבעט איהם אין דירה אריין און זעהט שוין צו האַלטען איהם דאָרט.

עס געהט ניט שלעכט. זי לערענט זיך אלץ מעהר אויס די וויכטיגקייטען און קלייניגקייטען פון די ביזנעס. זי ווערט מעהר באקאנט און דערנעהענטערט צו די קויפֿערקעס. זי פיהלט שוין היימיש צווישען זיי. אבער דאָס טאַקע, דער ווערען געהענטער, היימישער, טויג ניט פאַר איהר.

אין אַנפאַנג, און זי איז דא פֿרעמד געווען, איז די גאַנצע וועלט א פֿרעמדע פאַר איהר געווען. די קויפֿערקעס זעהען, און זי איז אליין. קיין מאן איז ניטאָ — אן אלמנה. מ'קויפט, וואָס מ'דאַרף און מ'געהט אַרויס. גאר דערנאָך, און מ'האַט זיך מעהר בעקענט, האָט מען שוין גענומען רעדען היימישער, פון געהענטערע זאַכען, ווי קויפֿען. ווייבער, ווילען וויסען ווי לאַנג זי איז שוין אן אלמנה, פון וואָס איהר מאן איז געשטאַרבען. און יעדען מאָל ווערט זי טויט־בלאַס דערשראָקען. ס'נעמט זיך וואַרפען ביי איהר אין האַרצען... זי קען גאָר ניט ענטפֿערען. אָון וויפיעל זי, די „אַלמנה“, זאָל ניט וועלען אויסמירען אַזעלכע דיידערייען, אָפֿ'פֿטר'ען מיט א פֿאַר ווערטער און רעדען וועגען אַנדערע זאַכען, אדער גאר ניט רעדען, ניט זיך איהר דאָס ניט איין. מ'וויל וויסען אַלצדינג פאַראַן אויך קויפֿערקעס מיט „מיאוס'ע“ מילער, און זיי האָבען זייערע וויצען און חכמות וועגען אלמנות. זיי וואַלטען מסתמא זייערע מילער ניט געברויכט, ווען די „אַלמנה“ וואַלט אן אלמנה געוואַרען פאַר זייערע אויגען. גאר אזוי ווי זי איז דאָ א פאַרטיגע אלמנה געקומען, זאָגען זיי פריי זייערע וויצען און חכמות —

זאָגען איבער שטענדיג דיזעלביגע. אנדערע קויפערקעס וואונ-
דערען זיך גלאט, פאר וואָס די אלמנה דארף אזוי שווער האָרעווען,
פאר וואָס האָט זי ניט חתונה — טאקע אַ דאגה אזא ווייבעל צו
מאָן אַ שרודן! דער שעהנסטער באַי וואָלט זיך געפרעהט, אז זי
וואָלט איהם גענומען.

מ'רעדט, מ'הערט ניט אויף רעדען.

און איהר באהאלטענער יסורים'דיגער ביזן ווערט אומרוהיג
אין איהר. זי האָט דאָך געמיינט און געהאַפּט, אז זי וועט דא, אין
איהר נייער וועלט, פרעמד פארבלייבען. מ'וועט פון איהר גאָר
נישט וויסען, מ'וועט זיך ניט מישען, מ'וועט ניט דערמאָנען איהר
וועגען דעם, צוליעב וואָס זי איז אהער אנטלאָפּען, זיך באהאלטען...
קינער וועט איהר דאָך ניט קענען... און אין איהר שרעק האָט זיך
גענומען שאפען אַ פארדאכט: אפשר ווייס מען, מ'איז דערגאנגען
עפעס וועגען איהר, מ'ווייס אלץ... מ'האָט זיך דערוואוסט... זיי
זיינען ווי ניט איז דערגאנגען „ווער“ זי איז... און דעריבער וויצ-
לען זיך יענע מיט די מיילער... און די וואָס גיבען איהר עצות ווע-
גען חתונה האַבען, לאכען דאָס אָפּ פון איהר...

און זי קוקט מיט שרעק אויף די קויפערקעס. זיי ווייסען שוין
אודאי פון אלץ... און וויפיעל איהר גיט זיך נאר איין, היט זי די
קינדער, קינער זאָל פון זיי גאר נישט אויספאַרשען... אז די קינדער
דארפען אַנקומען פון סקול, קוקט זי ארויס אויפ'ן גאס, צו פאר-
היטען זיי זאלען זיך ניט אפשטעלען רעדען מיט אימיצען. דער-
נאָך זוכט זי זיי צו האַלטען הינטען, אין דירה, אדער לעבען זיך
אין סטאָר. נאר מ'קען קינדער ניט אויסהיטען. זיי געהען פאַרט
ארויס אויפ'ן גאס; אמאָל רעדט אימיצער צו זיי; זיי געהען אמאָל
אריין צו אַ שכן אין הויז, ניט פאַלגענדיג איהר אַנזאָג, אז זיי זאָ-
לען „ערגעץ“ ניט געהן. ווען די קינדער דרעהען זיך ארויס, ווע-
רען פארפאלען פון איהר אויג אויף אַ וויילע, ווארפט עס איהר פון
שרעק און מורא. און ווי נאר זיי באווייזען זיך, וויל זי וויסען,
וואָס מ'האָט זיי געפרעגט, און וואָס זיי האַבען געזאָגט.

זי ווייס ניט, ווי זיך צו ראטעווען.

מאָדנע פֿלענער פאלען איהר איין. זי וועט זיך מיט די קויר-
פערקעס צוקריגען, וועלען זיי אויפהערען רעדען. נאר זי כאפט זיך,
אז אויב זי וועט זיך מיט זיי צוקריגען, וועלען זיי דאָך ניט קומען
קויפען... זי וועט זיי בעטען, זיי זאָלען ניט רעדען מיט איהר וועגען
„דעם“, וועגען חתונה האָבען... אבער זי כאפט זיך, אז בעסער
מאכען מיט דעם וועט זי דאָך ניט: ווי באלד זיי ווייסען שוין, איז
דאָך פארפאלען... טאָמער ווייסען זיי ניט, קען זי מיט איהרע רייד
ארויפפיהרען זיי אויף עפעס א וועג... ס'קען זיין, אז זיי ווייסען
טאקע ניט. זי האָט דאָך זיי ניט געהערט דערמאָנען עפעס וועגען
„דאָס“...

זי „היט“ זיי, און זי ווערט אלץ זיכערער, אז זיי ווייסען פון
אלץ... זיי לאַכען אָפּ...

איין פלאז איז איהר געבליבען: אנטלויפען פון דאנען... אנט-
לויפען... אנטלויפען, איידער זיי דערוויסען זיך... זיי ווייסען געוויס
פון אלץ... טאָמער ניט, איז דאָך בעסער אוועקצוגעהן פון דאנען,
איידער זיי וועלען זיך דערוויסען... זי מוז זיך פארקלייבען ווייט,
ווייט פון דאנען...

מאקס געהט אויף קבר אבות

1

מיט יאָהרען צוריק, אז ראַזע איז פיעל אינגער געווען, וואָלט זי מאקס'ען ניט גענומען פאר איהר חתן. זי האָלט ניט מאקס'ען פאר איהר גלייכען; ניט אמא, ווי מאקס, האָט זיך ראַזע פאַרגע'שטעלט, וועט זיין איהרער.

ראַזע איז א מיידעל א באַלעזענע, האָט א סך ביכער. א בוך אדער א ביכעל נעמט זי שטענדיג מיט זיך, ווען זי געהט אדער פאַהרט. זי לייענט און פארשטעהט, און זי ווייס וואָס אויף דער וועלט טוט זיך. האָט ראַזע געדענקט און געהאַפּט, אז „איהרער“ וועט זיין אזא, ווי זי; איינער, מיט וועמען זי וועט קענען „אויס'רעדען א וואָרט“, צוזאמען לעזען, „אויסבייטען א מינונג, א געדאנק“. נאָר ער איז ניט געקומען, און ס'זיינען פאראיבער א היבש ביסעל יאָהרען. ראַזע האָט זיך געפיהלט שוואַך און אויס'געארבייט, עלענדי, אליין, מיט איהר רעכט ביסעל ביכער. ס'איז אומעטיג, ניט גוט — האָט זי ענדליך איינגעשטימט אויף מאקס'ען — א בחור מיט צוויי קעפּ העכער פון איהר, א שווערער, א ווייס'בלאָנדער, מיט דעם אויסזעהן פון א סקאַנדינאַווישען מאטראַז. די ארבעל זיינען ביי איהם אלע מאָל צו קורץ אויף די לאנגע, שווערע הענט זיינע. מאקס ווייס ניט, וואָס דאָס איז אזוינס א ביכעל, און וואָס אויף דער וועלט טוט זיך, אַרט איהם אויך ניט; רעדט אומ'געהובעלט און די הילצערנע ווערטער זיינע פאסען זיך קיינמאָל ניט אריין, וואו מ'דארף. נאר א גוטער יונג איז מאקס, אן עהר'ליכער, און עפעס זעהט זיך אויף זיין גרויסען מילכיגען פנים, וואס זאגט: „איך פאַלג, איכ'ל פאַלגען“.

איז אזא בחור ווי מאקס קיין חבר ניט פאר ראַזע'ן אויפ'ן גאנצען לעבען. נאר דער לעבען, די נויט האָט איהר צוזאמענגע'ט

בראכט מיט מאקס'ען, און זי איז מרוצה געווארען. א שטיקעל באַ-
פרידיגונג האָט זי געפיהלט אין דעם, וואָס מאקס, א בחור עטליכע
יאָהר אינגער פון איהר, האָט איהר שטארק ליעב, האָט גרויס רעס-
פעקט פאר איהר, וואָס זי איז א געבילדעטע. מאקס'עם גוטסקייט,
זיין ווייכקייט, זיין „פאַלגען“, וואָס דאָס איז פאר איהר א טובה
— מיט דעם איז ראָזע ניט צופרידען געווען. געוואָלט וואָלט זי בער
סער, ער זאָל ניט זיין אזוי נאַכגעביג, ניט פאַלגען אליי, וואָס מ'זאָגט
איהם; בעסער באשטעהן אויסצופיהרען, ווי איהם ווילט זיך, ער
זאָל זיין מעהר „מענש“, מעהר „מאָן“. און זי האָט זיין גוטסקייט
זיין „פאַלגען“, ניט צופיעל אויסגענוצט.

דערנאָך, אז ראָזע איז שוין צו מאקס'ען צוגעוועהנט געווארען
און איז זיכער געווען, אז ער בלייבט שוין איהרער אויף אלע מאָל,
האָט זי אויף איהר חתן גענומען קוקען, ווי א מאמע אויף איהר
קינד, וואָס איז ניט אזוי „דערפאַהרען“. ער איז דאָך איהרער,
נח, איז ער ניט אזא, ווי איהר וואָלט זיך וועלען ער זאָל זיין —
איז אויך פארפאלען. לעזען מיט איהם צוזאמען, רעדען פון וועלט
זאכען, וועט זי טאקע ניט קענען. זיי וועלען דאָך אָבער האַבען
זייערע היימישע, שטוביגע אינטערעסען צוזאמען. און קריגען זיך
מיט מאקס'ען וועט געוויס קיינמאָל ניט זיין פאר וואָס.

צופרידען איז שוין ראָזע ווי ניט איז געווען מיט מאקס'ען,
מיט איהר צוקינפטיגען לעבען; אבער געגרויסט זיך מיט איהר
חתן האָט זי ניט; ניט געלאָפען מיט איהם צו פריינד און באַ-
קאנטע — ווייזען איהם — ווי דאָס טוען געוועהנליך מיידלאַך,
ווען זיי קריגען א חתן. און אז מ'איז זיך דאָך אמאָל צוזאמענגע-
קומען און מ'האָט גערעדט וועגען אירעלע זאכען, וועגען א בור,
וועגען וועלט־פאסירונגען, און מ'האָט אויך געווארט צו הערען,
וואָס ראָזע'ס חתן האָט צו זאָגען, האָט איהם ראזע פארענטפערט
מיט א געמאכטען שמיכעל: „ער ווייס ניט פון די זאכען“.
מאקס אליין פלעגט זיך לאנגווייליגען, גענעצען ביי אירעלע גע-
שפרעכען, און דרדראַך געהאט. ראזע'ן האָט שוין דאָס מעהר ניט
וועה געטאָן: ס'איז איהרער, ס'איז גוט פאר איהר.

היינט מאקס'עס באנעמען זיך אין טעאטער. ראָזע האָט ווע" ניג נחת פון איהם, ווען זיי זיצען צוזאמען אין טעאטער. צו די באקס קענדי נעמט ער זיך דוקא בעת אויף דער ביהנע קומט פאָר עפעס אינטערעסאנטעס — רייסט די פאפיר, אין וואָס די באקס איז איינגעבונדען, דערנאָך טראסקעט ער מיט די גלאזירטע פאפיר. ראָזע ווערט אביסעלע נערוועז און ס'ציט איהר א קוק צו טאָן היינט-טער'ן פלייצע — זי איז זיכער, אז די מענשען הינטער זיי קוקען ביזן אויף איהר חתן, וואָס ער מאכט דא אן א נערויש... היינט מאקס'עס לאכען פון א ווייץ, פון א קאמישע סצענקע אויף דער ביהנע — א לאכען אויפ'ן קול, מיט אלע חושים, לאכט ארויס דעם גאנצען געלעכטער, לאָזט גאָר נישט איבער אין זיך אויף דרך ארץ, ווי דאָס טוען אין טעאטער די קליגערע... קוקען די דערבייאגע אויף מאקס'עס געלעכטער, און לאכען שוין פאר איין גאנג אי פון ווייץ, אי פון מאקס'ען... און ראזע ווייס עס... און אז אלע האָבען שוין אויפגעהערט לאכען, לאכט מאקס נאָך אלץ. און ער זאָגט נאָך די וויצען מיט די חכמות, און מ'רופט צו איהם: „ארדער!“ „ארדער!“ או ס'געפעהלט איהם שטארק דער שפילען, הויבט ער אָן פאטשען אין מיטען סצענע און ווידער: „ארדער!“ „ארדער!“ שעהמט זיך ראָזע פאר די ארומיגע מענשען. נאָר זי זאָגט זיך, אז באלד וועלען די ארומיגע איהר מעהר ניט זעהן. זי לערענט איהר חתן ווי צו האלטען זיך אין טעאטער, און ער פאָלגט. אבער ניט אלע מאָל געדענקט ער, שיסט ארויס מיט'ן גאנצען געלעכטער און זאָגט נאָך די וויצען מיט די חכמות, איידער זי באווייזט א קוק צו טאָן אויף איהם. אז ער נעהמט זיך צום באקס קענדי און זי כאפט זיך אין צייט, לעגט זי ארויף א האנט אויפ'ן פעקעל — דערמאָנט זיך מאקס, וואָס זי האָט איהם אָנגעזאָגט. דערנאָך האָט זי איהם שוין אין גאנצען ניט אנגעטרויט מיט'ן באקס קענדי, געהאלטען עס ביי זיך, און נאר צווישען די אקטען האָט מען געטראגען פון באקסעל צום מויל.

ראָזע האָט אבער אויך געהאט איהרע מאָמענטען פון אמת'ען פרייד, ווען זי פלעגט זיך נאָר אין גאנצען פארנעסען, אז מאקס

איז ניט איהר גלייכען. דאָס איז געווען בשעת דער חתן פלעגט איהר נעמען צו זיך מיט זיינע גרויסע, געזונטע ארעמס, און צודריי קען איהר אויסגעאיידעלטען, שוואכען קערפערליך צו זיין הייסען, פול־בלוטיגען גוף, און איהר קושען און צערטלען און איהר זאגען, אז ער האָט איהר שטארק ליעב, ער געהט אויס נאָך איהר, ער וועט געהן אין „פיער און אין וואסער“ פאר איהר. און זי האָט געוואוסט, אז מאקס איז עהרליך און גוט, ער וועט זיין איהר פארוואַרנער און באשיצער, ער וועט זיין גוט צו איהר...

2

אבער נאָך אומויסט האָט ראָזע אונטערגעגעבען זיך און מרוצח געווארען צו נעמען אזא בחור ווי מאקס, וואָס איז ניט איהר גלייך כען: מאקס האָט חתונה געהאט מיט אן אנדערע. די מענשען אין הויז, וואו מאקס האָט א קורצע צייט געוואוינט, האָבען ניט געוואוסט, אז מאקס האָט חסרונות, ווי ראָזע האָט דאָס אין איהם געזעהן: אז ער ווייס ניט וואָס עס טוט זיך אין א בוך, איהם אַרט ניט וואָס אויף דער וועלט קומט פאַר, מ'קען מיט איהם ניט „אויסרעדען א וואָרט“, „אויסבייטען א מיינונג, א געדאַנק“. געוואוסט האָבען זיי ניט פון די דאָזיגע חסרונות, ווייל זיי זיינען אויך געווען אזעלכע ווי מאקס, נאר אַהן מאקס'עס גוטסקייט, ווייב־קייט, זיין „פאַלגען“. געזעהען האָבען זיי אין מאקס'ען א בחור מיט אלע מעלות: א געזונטער, א פארדינער. ער וועט קענען מאַכען א לעבען און געבען א ווייב עסען ברויט און זיין גוט צו איהר. ער קען קיינעם א וואָרט ניט רעדען אנטקעגען. האָט מען אין הויז געזעהן אין מאקס'ען א גוטען שרודך פאר דער טאַכטער, בעקי. געוואוסט האָט מען, אז מאקס האָט א בלעה, זיי האָבען איהר אמאָל געזעהן, נאר מ'האָט זיך פארגעשמעלט, אז בעקי, א שעהנע, א יונגע, וועט איהם בעסער געפעלען זיין, ווי יענע. זיי זיינען אין זייער טאַכטער, בעקי, געווען ניט גענאָרט. זי איז טאקע געווען א יונגע און א שעהנע, און מאקס איז בעקי'ן גע־פעלען געווען. די נאנצע הויז האָט זיך גענומען צו מאקסען אוועק

צוציהען איהם פון זיין כלה. מ'איז געווען העכסט פריינדליך צו איהם, געגעבען א סך און גוט עסען. און מ'האָט איהם געזאָגט און געוויזען איהם, אז ער געפינט זיך ניט אין דער פרעמד, ער איז דאָ אז אייגענער. און די שעהנע, יונג בעקי אליין האָט זיך ארום איהם גערעהט מיט אלערליי חנ'דלעך און תנועות. אין זיין באַזונדער־רען צימער האָט מען מאַקס'ען גאָר ניט געלאָזט זיצען: ער קען פאַרברענגען, וואו ער וויל — די גאַנצע הויז איז פאַר איהם אָפּען — אן אייגענער איז ער דא. איז מאַקס ביסלאַכווייז פאַרכאַפּט געווארען פון דער „הויז“, פון יעדען איינעמ'ס גוטסקייט צו איהם, פון דער שעהנער בעקי'ס חנ'דלאך און תנועות און דרעהען זיך ארום איהם. בעקי האָט געזונגען און געשלעפּט איהם טאַנצען אין פראַנט־רום און דערווייל אַרומגענומען איהם פעסט מיט איהרע אַרעמס; און זי האָט געמאַכט פאַר איהם טיי און איהם „צוגעזעהן“ ביים עסען. און שפעטער אביסעל האָט איהם בעקי איבערראשט מיט א „נעקטיי“, וואָס זי האָט אליין פאַר איהם אויסגעשטריקט.

ביי ראזע'ן איז צימער איז אומעטיג. פינסטער ברענט דאָר־מען די געז און ענג איז דאָרט אין די פיער ווענטלאך. האָט מאַקס'ען אנגעהויבען ציהען צו זיך אהיים, בשעת ער האָט פאַרבראַכט אין ראָזע'ס צימער. ס'האָט איהם געצויגען צום הויז — און צו בעקי'ן. עפעס ווי אן אפגעמאַכטע זאך אין דאס געווען: אז מאַקס האָט זיך ניט געפונען לעבען זיין כלה, ראָזע, איז די מיידעל פון הויז, בעקי, אויף זיין געדאַנק ניט געווען; נאָר דוקא בשעת ער האָט מיט זיין כלה פאַרבראַכט, האָט ער זיך דערמאָנט און גע־טראכט פון בעקי'ן. פון זיין זינען איז זי ניט ארויס. און ער האָט געזוכט זיך א תירוץ אהיים צו געהן. דערנאָך האָט ער שוין אַנגעהויבען קומען צו ראזע א סך שפעטער אין אַבענד, ווי גע־ווענהליך, און אויך דורכלאָזען אן אַבענד און אין גאַנצען צו איהר ניט קומען.

מאַקס האָט קיינמאָל ראזען קיין ליגען ניט געזאָגט; אבער איצט האָט ער גענומען זאָגען איהר ליגענס: ער מוז געהן אהיים, ווייל ער האָט א קאָפּ־וועהטאַג; נעכטען איז ער ניט נעקומען צו

איהר, ווייל ער האָט שפעט געארבייט און געפיהלט ניט גוט. און די אפגע'ננב'עטע צייט דאָזע'ס האָט מאקס פארבראכט מיט בער קי'ן. ביז שפעט אין דער נאכט פלעגט איהם בעקי פארהאלטען אינ'ם דערבייאגען קליינעם פארק: און דערנאָך, ארויפקומענדיג אין הויז, ווען די מענשען שלאָפען שוין, פלעגט בעקי איהם פאר האלטען, ער זאָל נאָך ניט געהן שלאָפען: זי וועט מאכען פאר איהם טיי. און דערווייל, אידער די וואסער וועט אויפקאכען, לויפט בעקי אריין אין צווייטען צימער איבערמאָן זיך — ס'איז איהר היים — און קומט צוריק אריין, אזוי ווי זי וואָלט גאר ניט געוואוסט, אז די ווייסטעל, צי די „קימאָנאָ" איז אויף איהר אנגע-טאָן אויף איהן ארבעל און דער צווייטער אָרעם און פליצע — נאָקעט. זי שארט זיך ארום מאקס'ען און זוכט, וואָס זי האָט קיינמאָל ניט אוועקגעלייגט און וואָס זי דארף איצט ניט, און זי ווייסט אליין ניט וואָס זי זוכט. און נאָכ'ן „גור נאָיט", אז מאקס איז שוין אין זיין צימער, „דערמאָנט" זיך בעקי, אז זי האָט פריהער פארגעסען צו פרעגען איהם עפעס; און זי פארהאלט זיך דארט א וויילע, צופלאַכטען און צושפילעט. אָט אזוי איז מאקס אריינגעשלעפט געווארען — ליעב געקראָגען די מיידעל פון הויז, בעקי'ן. און אין זיין עהרליכקייט האָט ער איהר דאָס געזאָגט. און די גאנצע הויז האָט באלד געוואוסט דערפון, ס'איז געווארען אן אָפענע זאָך פאר אלעמען. בעקי האָט זיך אויף מאקס'ען „געהאנגען" פאר אלעמענס אויגען, געגאנגען צו איהם אין צימער און פארמאכט די טיר הינטער זיך.

מורא האָבען פאר מאקס'ען דארף מען ניט — דאָס האָבען אלע אין הויז פארשטאנען — ער בלייבט שוין זייערער — האבען בעקי און מאקס געהאט א פרייע האנט, מ'האָט זיי ניט נאָכגע-קוקט, ביז ס'איז געקומען, אז מ'האָט וואָס גיכער געמוזט מאכען די חתונה.

3

מאקס האָט זיך פארשפארט אין זיין צימער און שטארק גע-

וויינט, בשעת ער האָט זיך דערוואוסט וואו ס'האלט מיט איהם. און ער האָט געטראכט פון זיין כלה ראזע... ראָזע איז איצט פאר-לאָרען פאר איהם אויף אייביג — דאָס האָט ער געוואוסט, און אין הארצען ביי איהם האָט גענאָגט, געוועהטאָגט. און ער האָט געבענקט, געוויינט נאָך ראָזע'ן...

און געוויינט האָט אויך מאַקס, ווען ער איז צו ראָזע'ן אין צימער געקומען, מודה זיין זיך, דערצעהלען איהר אלץ. ווי ער איז נאָך ראָזע'ס שוועל אריבער, האָט ער גענומען וויינען. ראָזע האָט זיך דערשאַקען; מיט אנגעשטרענגטער אומגעדולד געווארט, ער זאָל שוין קענען נעמען רעדען. אלערליי מאַדנע אורזאכען האָט זיך ראָזע געפונען פאר מאַקס'עס וויינען, נאָר די ריכטיגע איז אויף איהר געדאנק ניט ארויף. כמעט זיכער איז זי געווען, אז עפעס האָט פאסירט מיט מאַקס'עס געזונט — די לעצטע צייט האָט ער זיך אָפט באַקלאָגט, אז ער פיהלט ניט גוט, קאָפוועה-וועהטאָג.

אז מאַקס האָט אויפגעהערט וויינען, האָט ער נאָך אלץ ניט געקענט דערצעהלען איהר.
— פיהלסט ניט גוט? וואָס איז מיט דיר? — האָט איהם ראָזע געפרעגט.

— זאָלסט זיך ניט דערשרעקען — האָט מאַקס געזאָגט. ניט וויסענדיג ווי אנדערש אנצוהויבען דערצעהלען.
און ער האָט ראָזע'ן דערצעהלט, אז עס האלט מיט איהם „שלעכט“ — ער מוז חתונה האָבען מיט דער מיידעל פון הויז, בעקי. און ער האָט צוגעגעבען, אז אויב זי, ראָזע, וויל, וועט ער זיך „מאָכען דעם טויט“.

אז ראָזע האָט דערהערט, וואָס עס האָט פאסירט, האָט אַ שטעכעדיגער בליץ איהר דורכגענימען, פון איהר מוח דורכ'ן הארצען. זי איז דערשראָקען-בלאָס געווארען. זי איז געבלי-בען זיצען אויף איהר אָרט און ס'האָבען ביי איהר געציטערט די הענט און די קניע. און געוואוסט האָט זי, אז ס'איז געענדיג דינט און פארפאלען. א געוויין איז אין איהר געשאפען געווא-

רען, און זי האָט ניט געוויינט. עפעס א צוזאמענגעמישטער געפיהל אין איהר האָט געמאכט איהר צו שטארקען זיך און ניט וויינען: זי האָט געוואָלט זאָגען זיך, אז ס'איז ניט קיין גרויסער אומגליק... און אויך ניט פארגרעסערען דעם אומגליק איהרען מיט איהר וויינען אויף דאָס געשעהענע — ארום און ארום א מין זוכען אפצונארען זיך אליין. האָט זי ניט געוויינט, און אויך קיין האָס ניט גע- פיהלט צו מאקסען — טאקע צוליעב דעמוזעלבען טעם, פאר וואָס זי האָט איהר געוויין פארשטיקט. וויבאלד, אז ס'איז פארפאלען, וועט זי ניט אויפגעסען זיך מיט כעס און האָס. נאר דער שמע- כעדיגער בליץ פון מוח דורכ'ן הארצען איז פארבליבען אין איהר — אביסעלע שוואכער, ווי אין ערשטען מאָמענט.

— דארפסט זיך ניט מאכען דעם טויט און דארפסט ניט וויינען — האָט זי איהם געזאָגט. און ס'האָט זיך פון איהר ארויס- געכאפט א פאָרוואורף: — אז דו וואָלסט ניט געוואָלט, וואָלט דאָס ניט געקומען.

זי האָט פארלאנגט, ער זאָל איהר דערצעהלען אלץ, וואָס ס'איז פאָרגעקומען.

מאקס האָט זיך געשעהמט צו רעדען און אויף איהרע פרא- יענען געענטפערט מיט האלבע רייד. נאר ראָזע האָט פון איהם ארויסגעקראָנען, אז יענע דאָרמען איז א יונגע און א שעה- נע. דער שמעכעדיגער בליץ האָט ווידער שארף דורכגע- גומען איהר פון מוח דורכ'ן הארצען. אבער געוויינט האָט זי אלץ ניט

4

אז מאקס איז אוועק און ראָזע איז אליין געבליבען, איז עפעס איהר קלאָר געווארען, אז זי בלייבט שוין אזוי איבער; עס וועט שוין מיט איהר אנדערש ניט ווערען. ס'איז נאָר אן אָפנאָרעיי, א רייצעניש געווען מיט איהר, וואָס מאקס איז איהר חתן געווען. ס'איז פאר איהר ניטאָ קיין גוטס אויף דער וועלט, און זי וועט פון קיין גוטס גלייכער ניט טראכטען. מ'האָט זיך מיט איהר גע-

רייצט, אנגעוויזען איהר אויף עפעס אווילע, און אויף מעהר
האָט זי ניט צו האָפען.
און ס'האָט זיך געמאכט, ראָזע איז געבליבען א מיידעל —
געוואָרען גאָר אן עלטערע מיידעל.

5

נאָך דער חתונה האָט בעקי אָנגערופען איהר מאן מאַקס מיט
די אלע באַקאנטע נעמען: „ליימענער גולם“, „גלאַמפּ“, „בהמה“,
„שטיק פֿלייש מיט צוויי אויגען“, „פערדישע קאַפּ“, און ווי
מאַקס איז געשטאַנען און געגאַנגען און געטאָן, האָט פאר בעקי'ן
ניט געטויגט. אין דער אמת'ען פּאַסען זיך טאַקע די אלע אויס-
גערעכענטע נעמען פאר מאַקס'ן, און ווי ער געהט און שטעהט
און טוט, טויג טאַקע ניט. און איצט נאָך דער חתונה, האָט זי
שוין פאר איהם קיין מורא ניט און זאָגט איהם, וואָס זי וויל אליין.
מאַקס שווייגט און פּאַלגט, וואָס די ווייב הייסט; געהט שמענ-
דיג ארום אָהן א פעני אין קעשענע, פון די גרויסע פארדינסטען
זיינע. ער איז נאָך מעהר צוגאַסען געווארען אין קערפער און פנים
און די ארבעל זיינען ביי איהם נאָך קירצער ווי בחור'ווייז.
אמאָל געהט מאַקס אוועק זעהן ראזע'ן. אין א זונטאג אדער
אין אן אבענד נעהמט ער מיט זיך א קינד, וואָס קען נאָך ניט
„אָפּדערצעהלען“, זאָגט דער ווייב, אז ער נעהמט ס'קינד „פאר א
וואָק“ און גנב'עט זיך אוועק צו ראזע'ן. דאָס איז אן אמת'ער
יום טוב פאר איהם. ראָזע האָט שוין פון לאנג גאר ניט צו
מאַקס'ען; ניט פארבליבען אין איהר קיין ברעקעל האָס אדער
שנאה צו איהר אמאָליגען חתן און אויך ניט צו זיין ווייב. זי האָט
אַבער רחמנות אויף איהם, וויסענדיג וואָס פאר א מענש ער איז
און ווי די ווייב זיינע באהאנדעלט איהם.

— האַללאַ, ראָזע.

— האַללאַ, מאַקס.

זיי זעצען זיך אוועק, דערווייטערט איינע פון די אנדערע.
ראָזע נעהמט צו זיך מאַקס'עס קינד. זי טוט עס א גלעמע.

אמאל א קוש, אזוי ווי זי וואָלט עס געטאָן מיט אירגענד וועלכען קינד — אָהן איבעריגע ליעבשאפט. אזוי פיהלט זי און אזוי באַ-
נעמט זי זיך.

זיי רעדען ניט פון די אמאָליגע צייטען. זיי האבען איי-
גענטליך אין גאנצען ניט וועגען וואָס צו רעדען. וואָס/ערע גע-
שפרעכען קען דען ראָזע פארפיהרען מיט מאקס/ען? זי ווייס
אלצדינג, וואָס ביי איהם טוט זיך. קיין נייעס איז ניטאָ. דאָך
טוט זי א פרעג:

— וואָס הערט זיך ביי דיר?

— איהר ווייסטאָך.

זייט זיי זיינען זיך געווארען פרעמדע, זאָגט מאקס צו ראזען
„איהר“ — אנדערש קען ער עפעס ניט.

מאקס זיצט א וויילע און געהט אוועק. ער זיפצט.

ראָזע שטעלט זיך פאַר, אז מאקס/עס ווייב ווייס ניט פון
זיינע וויזיטען צו איהר — איז איהר דאָס ניט אנגענעם. ס'פאָסט
איהר ניט צו גנב'ענען פון מאקס/עס ווייב. אבער זאָגען מאקסען,
אז ער זאָל צו איהר ניט קומען, קען זי אויך ניט. זי מיינט, אז
זי קען דאָס מאקס/ען ניט טאָן. אביסעל איז דאס טאקע צוליעב
מאקס'ן, אבער אביסעלע אויך צוליעב זיך אליין. אמענש קומט
זיך זעהן מיט איהר — מאקס איז דער איינציגער, וואָס קומט
צו איהר אין צימער אריין.

ביזן סוף

זי איז ביי איהם די צווייטע געווען, און עס איז ביי זיי גע-
ווען א געוואלדיגע ליעבע — דערהויפט ביי איהר צו איהם. זי
האָט איהם „צוגענומען“ פון א ווייב מיט קינדער. ער איז געווען
יונג, די קינדער זיינען נאָך קליין געווען. מיט דער צווייטער האָט
ער געהאט נייע קינדער. און אזוי זיינען זיך געוואקסען צוויי באַ-
זונדערע טיילען קינדער זיינע, וואָס זיינען זיך איינע די אנדערע
פרעמד געווען. דעם ערשטען טייל קינדער האָט ער אויסגעהאלט-
טען, פלעגט זיי ווען־ניט־ווען זעהן. אבער דער לעבען זיינער איז
געווען אין זיין צווייטע היים, מיט דעם צווייטען טייל קינדער.
און די צוויי פרויען זיינען זיך דס־שונאים געווען. די ערשטע
האָט די צווייטע און איהרע קינדער מיט מיאוס'ע נעמען אנגע-
רופען. און ביי דער צווייטער האָט זיך שוין אויסגעארבייט א
שנאה צו יענער דורך דעם, וואָס זי האָט ביי זיך געוואוסט, וואָס
יענע ווינשט איהר, און זי קען יענער גאָר נישט ווינשען און קען,
אין דער אמת'ן, צו איהר גאָר נישט האַבען. אָט דער וויסען ביי
זיך, אז זי קען צו יענער גאָר נישט האַבען, האָט אין איהר לע-
בעדיג געהאלטען די שנאה נאָך מעהר ווי צוליעב דעם, וואָס יענע
ווינשט איהר...

די ליעבע פון דער צווייטער איז דורך די יאָהרען ניט אפגע-
קיהלט געווארען. עס איז פון אַנפאַנג אָן געווען א ניט־געווענהייט
ליבע זאָך צווישען זיי — אַ פאַל פון א שטאַרקער ליעבע, ווען א
פרוי איז אזוי באהערשט פון דעם פלאַקער, וואָס ברענט אין איהר,
אז זי מוז אוועקנעמען דעם מאַן און פאַטער פון א פרוי און קינד
דער. און דורך די יאָהרען איז די ליעבע איהרע ניט קעלטער גע-
וואָרען. און דורך די אלע יאָהרען פון ליעבע און זיכערקייט מיט

איהם, אז ער איז איהרער, איז אין איהר הארצען געווען א ציי-
 טעריג ווינקעלע וועגען זיין לעבען פריהער, איידער ער איז איהר
 רער געוואָרען. און ווי זיכער זי איז ביי זיך ניט געווען און וויי-
 פיעל זי האָט זיך ניט געזאָגט, אז וואָס מיט איהם איז פריהער
 געווען, רעכענט זיך גאר ניט; זיין לעבען האָט זיך אָנגעהויבען
 ערשט מיט איהר — האָט זיך די געוויסע ווינקעלע אין איהר האר-
 צען ניט געקענט בארוהיגען: ער האָט געהאט א ווייב און ער האָט
 „דאָרטען“ קינדער... „פרעמדע“ קינדער — אזוי האָבען יענע קינד-
 דער ביי איהר אין הארצען געהייסען. מיט איהר אָנרופען יענע
 קינדער זיינע „פרעמדע“, האָט זי געמיינט צו בארוהיגען זיך. זי
 איז אָבער ניט בארוהיגט געוואָרען דורך די אלע יאָהרען. ס'איז
 געבליבען פריש אין איהר די שווערע אומרוהיגקייט, וואָס איז גע-
 שאַפען געוואָרען אין איהר דורך יענע וועלט זיינע. און וויפיעל
 זי האָט זיך ניט פארזיכערט, אז יענע וועלט איז גאר ניטאָ, האָט
 זי אין איהר געדאנק אָפט אין זיין יענע וועלט געלעבט — דאָרט,
 וואו ער איז געווען איידער ער איז איהרער געוואָרען. און אלע
 מאָל, ווען זי פלעגט איהם זעהן, ווי ער גיט זיך מיט די קינדער
 אָפּ, ווי משוגע-ליעב ער האָט זיי, און ווי איהר הארץ האָט דערפון
 ניט אָנגעקוואַלען, האָט זי באלד יענע וועלט זיינע געבראכט פאר
 זיך... אפשר איז ער אויך דארטען אזוי געווען... אויך מיט יענע
 קינדער איז ער אזוי משוגע געווען... האָט דאָס גע'ס'ט איהר גליק
 פון דעם מאַמענט... אבער, ניי, דאָרטען איז ער געוויס אזוי ניט
 געווען, — האָט זי זיך געזאָגט. דאָס קען פאר קיין פאל ניט זיין...
 יענע קענען דאָך ניט זיין אזעלכע קינדער ווי איהרע... נאָך דיווער
 טרייסטען זיך האָט ניט געשטילט די ציטערניש אין דעם גע-
 וויסען באהאלטענעם ווינקעלע אין איהר הארץ.

די צוויי וועלטען זיינען געווען אָפגעטיילט דורך א דיקע
 וואַנט. עס איז ניט געווען דער מינדסטער צוזאמענהאנג צווישען
 זיי. זיי האָבען זיך קיינמאָל ניט באגעגענט, זיך קיינמאָל ניט
 געזעהן. און ווי ווייט עס איז אין איהר כח געלעגען, האָט זי גע-
 זעהען צו האַלטען די צוויי וועלטען אָפגעטיילט און ווייט. און

דאָס האָט זיך איהר אויך איינגעגעבען. איהרע קינדער האָבען וועניג, כמעט גאָר ניט, געוואוסט פון יענער וועלט. און קיינמאָל האָט זיך דורך די יאָהרען ניט געטראָפּען, אז די קינדער איהרע זאָלען אין הויז איבעררעדען פון יענע... ווען זיי זיינען גאר קליין געווען, האָבען זיי דאָך פון גאָרנישט געוואוסט. אז זיי זיינען גרעסער געווארען און זיי זיינען באקאנט געווארען מיט די געדשיכטע פון זייער פאָטער, האָט זי, די מאמע, געארבייט מיט „פאָדליטיק“, אין די קינדערשע קעפּ מיט קונצען אריינגעקלאַפּט, אז זיי טאָרען קיינמאָל פון זייער מויל ניט ארויסברענגען א וואָרט וועגען דעם, וואָס זיי ווייסען פון זייער פאָטער'ס אמאָליגען לעבן... זי האָט געמיינט, אז מיט זייער שווייגען וועט זיך אויס-וואַרצלען פון זיי, וואָס זיי ווייסען... און די קינדער זיינען אויס-געחט געווארען פון קענען זיך מיט יענע, פון זעהן זיך אמאָל מיט זיי. די צוויי באזונדערע טיילען קינדער האָבען זיך אזוי וועניג געזעהן, אז זיי וואָלטען זיך גאָר ניט דערקענט, ווען זיי טרעפּען זיך ערגעץ צוזאמען. די מאמע האָט געוואוסט דערפון, און דאָך איז דאָס נאָך פאר איהר ניט גענוג געווען... אז יענע וועלט וואָלט אין גאנצען אָפּגעמקט געווארען...

אין דער אינפלוענציא-מנפה איז ער קראנק געווארען און גע-שטאָרבען.

דורך דער צייט, וואָס ער איז קראנק געלעגען, און דערהויפּט אין די לעצטע לאנגע שטונדען פון זיין מאַטערען זיך, איז זי אייזען-שטאַרק געווען. זי איז ניט מיעד געווארען פון געהן און שטעהן און טאָן ארום איהם. זי האָט ניט געדארפּט עסען און ניט געדארפּט שלאָפּען. איהר מיטגעבאָרענע שטאַרקייט און עקשנות דורכצופיהרען, וואָס זי האָט זיך אונטערגענומען, ניט אפּצולאָזען. האָט איהר איצט געדיענט אין איהר איינגעשפּאַרטקייט „ארויס-צושלעפּען“ איהם, איהם געזונט מאכען — האָט איהר אויף די פיס געהאלטען, געשאפּען אין איהר א קראפּט אויסצוקומען מעת-לעת'ן גאנצע אַהן די נויטיגע זאכען, וואָס א מענש מוז האָבען

אום צו לעבען. נאָר ערשט, ווען ער האָט — אויף איהרע הענט — די אויגען צוגעמאכט, און זי האָט דערזעהן, אז זי קען מעהר נאָר נישט אויפמאַן, האָט זיך די קראַפֿט אָפגעטאָן פון איהר. עפעס אזוי ווי די שטארקע אָנהאַלטונג האָט זיך פון איהרע הענט אַרויס־געגליטשט, און זי איז געטאַלען, גענומען זינקען, אוועק־חלש'ן, און אַהאַט נאָכאנאנד געמוזט שטעהן אַרום איהר און איהר מינע־לעבן. און ווי זי פלעגט נאָר צוריק צו איהר באוואוסטזיין קומען, און אויף איהר מוח האָט אַ קלאַפֿ געטאָן וואָס מיט איהר האָט פאַסירט, איז צו די יסורים איהרע צוגעטשעפעט געווען נאָך אַ שרעקעדיגער געדאַנקעלע, און זי האָט מיט די אויגען געזוכט צוויי־שען די אייגענע און באקאַנטע, וואָס זיינען זיך צוזאַמענגעקומען — געשראַקען זיך צו דערזעהן דאָ געוויסע מענשען — יענע, וועל־כע זיינען ביי איהר אין הויז קיינמאָל ניט געווען און, ווי זי האָט פאַרשטאַנען, זיי וועלען דאָ איצט געוויס קומען... אין דעם מאָר מענט, וואָס ער האָט די אויגען צוגעמאכט און פון איהר האָט זיך אַ יאָמער, אַ קלאַג אַרויסגעריסען — איז דער דאָזיגער שרעקע־דיגער געדאַנקעלע שוין אין דעם יאָמער און קלאַג געווען, און איז מיט איהר פאַרבליבען די גאַנצע צייט פון חלש'ן ביז חלש'ן...

געשטאַרבען איז ער אין דער פריה, און ערשט נאָך האַלבען טאָג האָבען זיך יענע דערוואוסט און זיינען אין הויז געקומען. געשמעלט זיך לעבען מת און געוויינט אין די הענט אריין. עפעס אַן אנדער מין וויינען איז זייערער געווען. גאר ניט ווי דער שרעק־ליכער יאָמער פון די קינדער זיינע, וועלכע האָבען מיט איהם אין איינעם זייער לעבען געלעבט. די איצט־אריינגעקומענע האבען געוויינט איינגעהאַלטען, אין זיך... צי דערפאַר, ווייל דער נאָר הענטסטער זייערער איז אַלע מאָל געווען דערווייטערט פון זיי, און זייער וועהטאָג האָט דאַרום ניט געקענט זיין אזוי שטאַרק און טיעף, ווי ביי די קינדער, וואָס זיינען מיט איהם אַלע זייערע יאָהר־דען און טעג צוזאַמען געווען... צי דערפאַר, אפּשר, ווייל זיי האָבען געפּיחלט „דרד אַרץ“ פאַר דער פּרעמדער הויז, אין וועלכער זיי

האָבען זיך געפונען, און זיי האָבען דאָרום איינגעהאלטען זיך פון אַרויסיאָמערען זייער יאָמער און פאַרשטיקט אין זיך מעהר, ווי פיעל זיי האָבען אַרויסגעגעבען... כלוּז א טאַכטער צווישען די קינדער האָט מסתמא אָן אַלץ פאַרגעסען און זי האָט געוויינט הויך און שטאַרק, און מ'האַט געמוזט צו איהר צוקומען און אָפּ האַלטען איהר אביסעל...

די קינדער האָבען געוואוסט, ווער יענע זיינען, ווי זיי האָבען זיך נאָר באוויזען. ביז זייער אַריינקומען זיינען אין הויז געקומען מענשען, וועלכע זיי האָבען געקענט — גרויסע, ערוואַקסענע מענשען; און די אַריינגעקומענע מענשען זיינען צו דער מאמען צו געקומען, און מיט די איבעריגע אין הויז גערעדט. זיי האָבען אויף קיינעם זיך ניט אומגעקוקט, גלייך צו דעם געשטאַרבענעם טאַטען צוגעקומען און גענומען וויינען... און וואָס עס איז דורך די אלע יאָהרען אין די קינדער איינגעפלאַנצט געווען וועגען יענע, איז איצט אין זיי נאָר שטאַרקער געווארען; און ווי נאָר יענע זיינען אין הויז אַריין, האָבען זיי זיך אַרום דער מאמען אַרומגע-שטעלט און לעבען איהר פאַרבליבען... צו דערווייטערען זיך וואָס מעהר פון יענע... צו ווייזען זייער אומגליקליכע מאמע, אז זיי היי טען אָפּ און טוען איהר ווילען... נאָר דאָך פלעגען זיך זייערע קינדערשע אויגען אָפּט אומדרעהען און צוקוקען צו יענע דארטען לעבען זייער פאָטער... נייגעריגקייט צו זעהן יענע, וועגען וועלכע זיי האָבען אלע מאָל געוואוסט, און ניט געדאַרפט זיי קענען... זיי זיינען דאָ מיט אַמאָל אונטער זייערע הענט געקומען...

און זי, די אלמנה און מאַמע, האָט אין דער מינוט פון זייער אין הויז אַריינקומען, נייע קרעפטען באקומען. ס'האַבען זיך פלוצלינג גענומען צו איהר אומקערען די שטאַרקע כוחות פון דער צייט, וואָס ער איז א קראַנקער און א גוסס'ער געלעגען, ביז ער האָט די אויגען צוגעמאַכט... און ווי זי איז דורך די אלע יאָהרען אויף דער וואַך געשטאַנען צו פאַרהיטען, אז די צוויי טיילען קינדער, איהרע און די „פרעמדע“, זאָלען זיך ניט צוזאַמענקומען, זאָלען זיין אָפּגעשיידט און ווייט, אזוי אויך איצט אין די לעצטע

מינוטען פון דער לאנגער געשיכטע — און נאך מעהר איצט, וויי סענדיג ביי זיך פון דער נאָהענטער שותפות פון די ביידע אָפּנע טיילטע טיילען, און ניט וועלענדיג דאָס צוגעבען, וועלענדיג פאר לייקענען פאר זיך, אז יענע, די ווייטע און דערווייטערטע, זיינען איצט ניט מעהר ווייט און דערווייטערט...

זייער וויינען האָט זי ניט געקענט פארטראָגען און ניט געקענט זיי פארגינען...

און זי האָט מעהר ניט גע'חלש'ט. מיט איהר אויפגעוואכטער שטארקייט און עקשנות האָט זי געהיט, אז די „פרעמדע“ קינדער זאָלען ניט אויסמישען זיך מיט איהרע... געהיט זיך אליין, אז ס'זאָל זיך איהר ניט אויסווייזען, אז איצט זיינען שוין מעהר די אפגעטיילטע טיילען ניט אפגעטיילט... אז זיי זיינען איצט נאָ הענט און גלייך...

די שנאה

די שנאה פון דעם דאָקטאָר'ס משפּחה צו זיין ווייב, דער דאָקטאָרשע, ציהט זיך פון נאָך נאָך די ערשטע צייטען, ווען זי איז פאר זייער זוהן א כלה געווארען. די משפּחה האָט איהר ניט פארגונען, וואָס זי, אן ארימע מיידעל, קריגט א דאָקטאר גאר אָהן צרות, „אָהן א ברעקעל בויכוועהטאָג“, ווי די מאמע זיינע האָט געטראכט און אויך ארויסגעזאָגט צווישען די אייגענע. די כלה האָט זיך אויף דער משפּחה פארשטאנען, האָט זי שוין מיט זיי קיין איבריגס גוטע פריינד ניט געקענט זיין. איז מען זיך די שטיקעל צייט פון התנכּלה'שאפט געווען פון דער ווייטענס. און דערנאָך, נאָך דער התונה, איז מען זיך אין גאנצען פארפרעמדט געווארען. די דאָקטאָרשע האָט דעם מאן איהרען גענומען פעסט אין די הענט אריין און געפיהרט די גאנצע גרענדע.

נאָך דער התונה איז די שנאה צו דער שנור פארשטארקט געווארען צוליבע איהר קארגקייט. זי קען זיך ניט שוידען מיט א סענט; זי ווייס פון דאָקטאָר'ס יערען פארדיענסטעל, און זי אליין טראָגט די געלט אין באַנק און האָט גרויס הנאה פון שטור-דירען דעם באַנק-בוך אלע וויילע.

איז שוין אזוי אויסגעקומען, אז דער נחת, וואָס טאַטע-מאַמע און די גאנצע משפּחה האָבען געזאָלט האָבען פון זייער זוהן דעם דאָקטאָר, איז געווען ניט מעהר ווי א האלבער נחת, און נאָך ווע-ניגער. עס איז אמת, טאַטע-מאַמע האָבען געוואָלט מאכען זייער קינד פאר א לייט, אנגעשטרענגט זיך מיט אלע כוחות צו מאכען דעם זוהן פאר א דאָקטאָר, ניט געהאט אין זינען זיך אליין, אז זיי וועלען עפעס האָבען דערפון. אָבער דאָך האָבען טאַטע-מאַמע און די גאנצע משפּחה געטראכט דערפון און געהאָפּט און אויך

אמאל גערעדט צווישען זיך, אז זייער זוהן וועט אויסשטודירען, ווערען א „גרויסער“ דאקטאר, נעמען א סך נדן, פארדינען א סך געלט — וועט אויך זיי זיין בעסער: דער זוהן איז א גוטער, און אז ער וועט נאָר האָבען, וועט שוין קיינעם ניט פעהלען. און אויס-געלאָזען האָט זיך, אז איידער ער האָט נאָך „געענדיגט“ איז גע-קומען א „פרעמדער שווארץ יאָהר“ און איהם אוועקגענומען. דער דאקטאר פארדינט גאנץ פיין, ער איז שטענדיג פארנומען. ער האָט אַבער ביי דער ווייב קיין שום דעה ניט. זי לָאָזט איהם כמעט גאָר ניט מישען זיך אין געלט-זאכען, און מ'זאָגט נאָך, אז זי צעהלט איהם פשוט צו יעדען סענט. נאר אין באַנק, אין באַנק!

פון דער דאקטארשע'ס קארגקייט דערצעהלט מען זיך ביי'ס דאקטאר'ס עלטערען אין הויז אלערליי אויסגעטראכטע און אמת'ע מעשות. מ'טרייסט זיך דאָרטען, ווי מ'זאָגט, מיט הלשות. מ'זאָגט זיך, אז זיי וואָלטען גאָר ניט וועלען האָבען איהר געלט, וואָרים וואָס טויג געלט, אז מ'האָט דערפון קיין הנאה ניט? מ'מאכט דאָרט פון איהר חוזק, מ'לאַכט אָפּ, ווי זי טיילט זיך אליין צו דעם ביסען, ווי זי זשאלעוועט אויסגעבען א פעני פאר די קינדער אויף קענדי; זי אליין געהט ארום א פאר'חלש'טע, דערצעהלט מען זיך, שפאָרט אָפּ פון דינער און ווארימט דאָס אָן אויף סאפער. אַבער דער אָפּ-לאַכען איז ניט קיין געזונטער, ס'פיהלט זיך א וועהטאָג, מ'פיהלט ביי זיך, אז „זי“ האָט צוגענומען און לייגט אין באַנק, וואָס א גרויסער טייל דערפון, און אפשר גאָר אין גאַנצען, באלאנגט אהער, און „זי“ דאָרטען לאַכט זיך פון אלעמען אויס.

מ'האלט די שנור אָפּט אין מויל. די גאנצע אָנפיהרערקע איז די אלטע, דעם דאקטאר'ס מאַמע. די איבעריגע אין הויז איז שוין נמאס די געשיכטע. אלץ דיזעלביגע און דיזעלביגע. נאר די אל-טע דערלאָזט ניט איינשלעפערען די שנאה צו דער שנור, הערט ניט אויף רעדען וועגען איהר, און אלע מוזען האלטען מיט איהר. איז מען ווייט. מ'זעהט זיך זעלטען. מ'וואוינט אין פארשיי-דענע געגענדען פון שטאָרט. דער דאקטאר איז פארנומען און קומט צו טאטע'ס מאַמע נאר דאן, ווען אימיצער אין הויז איז ניט

געזונט. מען פרעגט זיך ביי איהם נאך וועגען די קינדערלאך. דער ווייב דערמאנט מען ניט, ניט צום גוטען, ניט צום שלעכטען. זיי בארעדען ניט דער דאקטארשע פאר'ן דאקטאר, ווארפען איהם נאך נישט אויף און מאהנען קיין זאך ניט פון איהם. זיי ווייסען דאך, אז ער איז אין גאך נישט שולדיג. זי האט איהם אריינגע-נומען אין די הענט און האלט איהם פעסט. נאך מען גיט איהם גלאט צו פארשטעהן, אז דא ארט קיינעם ניט וועגען איהר, קיינעם אינטערעסירט ניט וואס מיט איהר טוט זיך דארטען — מ'איז מיט איהר פרעמדע. ס'וויילט זיך דוקא יע וויסען, וואס מיט איהר טוט זיך דארטען, אבער שטארקער איז דער ווילען צו וויזען איהם, אז מ'ווייל נאך איהר נאמען ניט דערמאנען.

דער דאקטאר אליין איז שוין צוגעוואוינט דערצו, און ער זוכט נאך ניט צו מאכען קיין שלום. ער קען זיין מאמען און ער קען זיין ווייב.

צום דאקטאר אהיים קומט די משפחה נאך-נאך זעלטען. אויף א ברית, א מזל-טוב, ווען מ'קען שוין ניט זיין אזוי שלעכט — קיין גולנים איז מען דאך פון דעסטוועגען ניט. אבער די אלטע זאגט פריהער אלעמען און מ'זאל זיך צו קיין זאך דארטען ניט צוריהר רען, ניט פארזוכען וואס דער האר איז ווערט ביי „איהר“ אין הויז — יענע“ פארגינט ניט דעם ביסען און מ'קען דאס נאך אויסקרענג קען. אזוי זאגט דעם דאקטאר'ס מאמע. אבער אין דער אמת'ען מיינט זי מיט דעם ניט אַנצוטאן „יענער“ דעם כבוד און ביי איהר עפעס עסען. נאר אז מ'איז שוין דארט אין הויז, פארגעסט מען דעם שטרענגען אַנזאג, און מ'נעמט יע עפעס אין מויל אריין. ווי קען דען זיין אנדערש, אז מ'זיצט ביים טיש, ס'זיינען דא פרעמד דע מענשען אין די עסענס און נאשערייען געפינען זיך פאר די אויגען? דערפאר אבער היט מען אפ דער אלטער'ס אַנזאג ניט צו זיין צי-פריינדליך צו „איהר“, וואס וועניגער רעדען מיט איהר. מ'רעדט נאך וואס געהערט צום טאג: מזל טוב, עטליכע ווערטער וועגען דעם נייגעבאָרענעם, עפעס אן עצה איז געצעהלטע ווער-טער — פון ווייטען.

געפינענדיג זיך ביים דאָקטאָר אין הויז, האָט די מאַמע אין איהר האַרצען באהאלטענעם נחת: דער זוהן איז א דאָקטאָר, און שעהנע הויז, שעהניקע קינדערלאך. צאווארימט זיך אין איהר דער נחת, און ס'איז אזוי גוט צו זיצען ביים זוהן, דעם דאָקטאָר, אין זיין שעהנע אויסגעפּוצטע הויז... ס'איז איהר ווארים, ווייך אויפ'ן האַרצען. אָבער אין רעכטען מיטען נחת איהרען קען זי ניט פאַרנעסען, אז זי האָט א שנור, און זי קען ניט טאָן דער שנור איהרער די טובה און דאָ לאנג זיצען ביי איהר. הויבט זי אָן רעדען פון געהן אהיים, און מ'מוז געהן. מ'ווייל נאָך אביסעל פאַר בלייבען דאָ, ס'איז דאָ גאנץ אנגענעם. איבערהויפט די אינגערע קינדער, וואָס ביי זיי איז די שנאה צו דער שנור ניט אינגע-וואַרצעלט, ווי ביי די עלטערע. זיי זיינען נאָך גאנץ יונג געווען, ווען „זי“ האָט דעם דאָקטאָר אוועקגענומען. זיי ווילט זיך דוקא פריינטלען מיט זייער ברודער, דעם דאָקטאָר, קומען צו איהם און פאַרברענגען. זיי האָבען א ברודער א דאָקטאָר, ווילען זיי האָבען די גאַנצע הנאה פון דעם יחוס און זיין מיט איהם נאָהענט. אבער די מאַמע איז דער „באָס“. די מאַמע הייסט ניט און מ'מוז פאָל-גען, מ'מוז זיין פרעמד. אז ס'מאַכט זיך אבער און מ'איז שוין דאָרטען, ווילט זיך פאַרבלייבען וואָס לענגער — לאָזט די מאַמע ניט און קאמאנדעוועט: — אהיים!

די שנור פרעגט זיך גראד פריינדליך נאָך וועגען אַלצדינג, ווייזט ארויס פאַראיבעל פאַרוואָס מ'קומט ניט צו איהר, באדויערט פאַר וואָס מ'איז אזוי פרעמד. נאר ביי דער אַלטער ווערט דערפון נאָך ערגער אויפ'ן האַרצען: איהר ווייזט זיך אויס, אז די שנור דייצט זיך מיט איהר: „יענע“ קען באשטעהן צו ווייזען פריינד-שאפט, ווייל זי איז די יחס'טע; זי האָט אלץ אויסגעפיהרט, זי טוט וואָס זי וויל, איהר איז גוט, זי איז די גביר'טע — וואָס-זשע קען איהר פאַרשאטען, אז זי ווייזט ארויס „גוטסקייט“, אז דאָס קאָסט איהר גאָרנישט?...

די אַלטע פאַרענטפערט זיך ניט פאַר איהר פרעמדיקייט. בשעת די שנור בעט איהר קומען, איז זי „אַנגעבלאָזען“, האַלט זיך פעסט

אן דער שנאה, און זי פיהלט זיך געהויבען פון דער שנור'ס בעד טען איהר און נאך מעהר פון דעם, וואס זי וועט צו איהר ניט געהן און קיין „אנדערע“ אויך ניט לאזען געהן.

אויפ'ן וועג אהיים איז ביי דער אלטער שטארק קאלעמוטנע אויפ'ן הארצען. טאקע אמת, זי האט „יענער“ געוויווען, אז זי האט ביי איהר קיין שום ווערט ניט, אבער ס'איז פארט ניט גוט, ניט גוט... רעדט מען צו איהר אויס א ווארט, שטויסט זי אוועק מיט כעס, רונזה...

די גאנצע געשיכטע מיט'ן ברוגז איז איהר שוין אייגענטליך מיאום געווארען. איהר וואלט זיך וועלען ס'זאל שוין זיין „א סוף“. נאך זי וויל פארלייקענען, אז זי וויל דאס, און האלט זיך פעסט אן דער שנאה.

שפעטער, אין הויז, איז שוין ביי איהר אראפ די שווערענים פון הארצען, און זי רעדט איבער וועגען דער זאך:
— ווי גוט זי איז דאס געווען, כאטש נעם און קום אלע טאג ביי איהר עסען און טרינקען.

דער אלטער ווילט זיך גלויבען און זי גלויבט טאקע, אז „יענע“ וויל מ'זאל צו איהר קומען, זי בעט זיך, און זי וועט בלייבען ביים בעטען, פונדעסטוועגען מוז זי זאגען עפעס שטעכעדיגעס וועגען דער שנור:

— זי ווייס דאך סיי ווי סיי, אז מען וועט צו איהר ניט קומען און זי וועט פארשפארען געבען א גלאז טיי. בעמען קאסט דאך איהר קיין זאך ניט.

און זי רעדט וויעדער וועגען „יענער'ס“ קארגקייט, וועגען איהר רע דינערס מיט איהרע סאפערס, און אז זי וויל נאך ניט האבען יענער'ס געלט.

די איבעריגע אין הויז העלפען איהר ניט אונטער. מ'שווייגט. מ'פיהלט זיך אומעטיג.

פארשוועכטע הייליגקייט

אין הויז האָט מען געוואוסט פון איהר פעקעלע בריעה, און אז זי איז דערביי ניט געווען, האָבען די מיידלאך פון איהר אָפגע־לאַכט און זיך לוסטיג געמאכט איבער איהר מיט'ן פעקעלע. דריי מיידלאך, פרעמדע איינע צו די אנדערע, האָבען זיי דאָ אין הויז געוואוינט. צוויי זיינען געווען גאָר יונגע מיידלאך; די מיט'ן פעקעלע בריעה איז געווען אן עלטערע מיידעל. די צוויי יונגע זיינען גיך געווארען חבר'טעס. מ'איז צוזאמען געגאנגען, געשטיפט, געלאַכט. די עלטערע איז געווען פיעל עלטער פון זיי. דער ברען פון דער יוגענד איז שוין לאנג ביי איהר ניט געווען, און ס'האָט זיך געזעהן אויף איהר די שטילקייט, די „געזעצטקייט“, וואָס גנב'עט זיך ארויף אויף א מיידעל, ווען זי ווערט פארעל־טערט און זי זעהט שוין אויס ווי א „פרוי“; ווען אָהן איהר וויסען גאָר, ווי אזוי דאָס איז פאָרגעקומען, איז שוין פון איהר אָפגעטאָן דער דראַנג געפעלען צו ווערען דורך פארשייטקייט, דורך ברען, דורך „וואַרפען זיך אין די אויגען“.

די הויז, וואו זיי האָבען אלע דריי געוואוינט, האָט זיך כמעט אין גאַנצען אויפגעהאלטען פון „באָרדערס“. דער באַליבאָס פון הויז האָט וועניג פארדיענט, ווייל ער איז געווען א שלעכטער אר־בייטער און דערצו גאָר א שטיקעל פוילער. האָט מען אין די פיער צימערען געהאלטען דריי „באָרדערקעס“. און זיי, די „באָרדער־קעס“, דערהויפט די צוויי יונגע מיידלאך, זיינען געווען די גאַנצע באַליבאָסטעס. צו זיי פלעגען קומען חבר'טעס מיט חברים, אזעל־כע יונגע און פרעהליכע ווי זיי, און מ'פלעגט די הויז איבערקעה־רען. די עלטערע האָט זיך צווישען זיי ניט אריינגעפאַסט, און זי האָט גאָר ניט געזוכט צו מישען זיך מיט זיי; געהאלטען זיך פון

ווייטען. אָפּט פּלעגט אַרויסקומען אַן איבעררייד, ווען זיי פּלעגען צופיעל טומעל מאכען ביינאכט, ווען זי האָט זיך געלעגט שלאָפּען. פּלעגען זיי איהר צוואַנגען, אז עס וועט שוין זיין שטיל און באלד פּלעגען זיי ווידער אָנהויבען דיזעלביגע. פּלעגט זי א פאר'כעס'טע זיך מאַטערען איינצושלאָפּען. אין די אבענדען, ווען זיי פּלעגען זיין צוואמען אין הויז, האָבען זיי זיך געהאלטע באזונדער. אז זיי זיינען געווען אין פּראָנט־רום, האָט זי זיך אויפגעהאלטען אין שלאָף־צימער, צי אין קיך; געפרעסט איהרע וועש, צי געשמריקט א „סוועטער“, און איהר איז ניט אָנגעגאנגען, וואָס זיי טוען דארט טען. אבער זיי, די יונגע, האָבען איהר אָפּט אין זייערע מיילער געהאלטען און גע'חכמה'ט זיך איבער איהר אלטקייט און איבער איהר פעקעלע בריעה.

דער פעקעלע בריעה איז געווען גאָר און אלץ, וואָס איהר האָט זיך אָפּגעשטעלט פון איהר לעבען ביז איצט. זי האָט דעם פעקעלע מיטגעבראכט אהער פון דער אלטער היים מיט א סך יאָהרען צוריק. דאָס זיינען געווען בריעה פון איהר אמאָליגען געליבטען אין די גאנץ יונגע יאָהרען. פריהער האָבען זיי זיך גע'ליעבט אין זייער שטעדטעל. דערנאָך איז ער אוועקגעפאָהרען ארבייטען אין א גרויסער שטאָרט. האָבען זיי זיך א לאַנגע צייט בריעה געשריבען. אבער זיי האָבען זיך שוין מעהר ניט געזעהן. בלויז א ידיעה האָט זי געהאט וועגען איהם, אז ער איז געשטאָרבען, צי דערהרג'עט געווארען. דאָס איז געווען אין די רעוואַלוציאָנערע יאָהרען און ער איז געווען איינער פון יענע יונגע־לייט. די ערשטע צייטען האָט זי א סך טרערען פארגאסען איבער זיינע בריעה, און שפעטער האָט זי דעם פעקעלע מיטגעבראכט מיט זיך אין אמעריקא. זי איז דאָ געקומען יונג, מיט האָפּנונג אויף לעבען, און זי האָט שוין דאָ איבער די בריעה ניט געוויינט. לאַנגע צייטען פּלעגען אוועק, ווען זי האָט אפילו דעם פעקעלע ניט אָפּגעבונדען, אפילו ניט געוויפצט איבער איהם, זעהענדיג איהם צווישען אנדערע זאכען. דער פעקעלע בריעה האָט געהאט זיין ראַלע אָפּגעשפיעלט און איז זיך גלאַט אזוי געלעגען צווישען אַנ-

דערע נויטיגע און אומנוטיגע זאכען איהרע. ס'איז שוין אפילו א צייט געווען, ווען זי האָט די אלטע בריעה געוואָלט ארויסוואַרן פֿען אדער פֿאַרברענען. דאָס איז געווען דאמאָלסט, ווען זי האָט געהאט איינעם, וועלכער איז שוין געווען אזוי גוט ווי איהר חתן און זי האָט איהם גאנץ ליעב געהאט. דער פֿעקעלע בריעה איז דאמאָלסט געווען פֿאַר איהר גאר נישט. ער איז אבער געבליבען וואַלגערען זיך און איז שוין אזוי פֿאַרבליבען.

אין די שפעטערע יאָהרען איהרע, ווען די פֿאַרעלטערונג, דער לעבען אליין, די עלענדקייט האָט איהר גענומען שטארק דריקען, דער „וואָס וועט זיין?“ האָט איהר געמאטערט און געשראַקען, זי האָט ניט געהאט צו וועמען צוצוטוליען זיך, פֿלעגט זי זיך אָפט נעמען צום פֿעקעלע אלטע בריעה און ליענען און ליענען די פֿאַר געלטע בלעטלאך און נאָך אמאָל און נאָך אמאָל איבערקוקען די גאָר הייסע שטעלען אין די בריעה, וואו ער האָט איהר מיט די הייסעסטע, צערטליכסטע ווערטער געזאָגט, אז זי איז די בעסטע אין דער וועלט, די שעהנסטע, די קלינסטע, ס'איז ניטאָ נאָך איינע אין דער וועלט אזא ווי זי, און ער וואָלט זיין לעבען פֿאַר איהר אוועקגעגעבען... און די אלע איבעריגע הארציגע שטעלען אין די בריעה. זי פֿלעגט זופֿען און זופֿען פֿון די בריעה ביז זי פֿלעגט זאָט ווערען. ס'זיינען ביי איהר געווען צייטען, ווען זי פֿלעגט די בריעה ליענען אלע נאכט, מיטנעמען עטליכע מיט זיך צו דער ארבייט און זיי ליענען מיטאַג-צייט, עסענדיג איהר „לאַנטש“. דאָס איז געווען אין די געוויסע צייטען, ווען זי האָט גע- פֿיהלט א שטארקען פֿאַרלאַנג עפעס צו זיין גוט צו אימיצען און אימיצער זאָל זיין גוט צו איהר... און אויך צייטען, ווען זי פֿלעגט די בריעה ניט אַנדרהרען — דאן ווען זי פֿלעגט שוין זיין אויף א ווילע איבערגעגעסען מיט די בריעה, און אויך אין די געוויסע ציי- טען, ווען זי איז געווען פֿאַרביטערט אויף אלץ און אלעמען, זיך אליין ניט געקענט פֿאַרטראַגען.

אין הויז, אין דער ענגשאפט, קען מען זיך מיט קיין זאך ניט באהאלטען — האָט מען געוואוסט פֿון איהר פֿעקעלע, און די צוויי

יונגע מיידלאך מיט זייערע חבר'טעס און חברים פלעגען פון איהר אָפּלאכען און נאָכקרימען איהר, ווי זי באוועגט די ליפען און פאר-קוועטשט מיט די אויגען בשעת'ן לייענען.

שפעטער האָבען זיי זיך שוין ניט באנוגענט מיט'ן אָפּלאכען און נאָכקרימען, ווי זי לייענט די בריעה. די געוויסע רייצונגס-קראפט, וואָס ליגט אין פרעמדע בריעה, דערצו נאָך אין אזעלכע בריעה, האָט זיי שטארק נייגעריג געמאכט צו וויסען, וואָס דאָס זיינען אויגנס פאר בריעה. פּאַרנעשטעלט האָבען זיי זיך, אז דאָס זיינען בריעה פון עפעס אַ מאָן, און אז די בריעה זיינען ביי איהר זעהר טייער. און זיי האָט זיך שטארק געוואָלט אריינקוקען אין די בריעה, טאקע אום צו זעהן וואָס דאָרט שטעהט געשריבען און אויך צו קענען בעסער אָפּלאכען און נאָכקרימען איהר, ווי זי לייענט. און איז אז אבער, ווען זי איז אין הויז ניט געווען, חברה איז געווען פרעהליך, האָט מען זיך געזאָגט, אז עס וואָלט גוט געווען איצט צו נעמען לייענען די בריעה. האָט מען פון דער הויך פון „קלאַזעט“ אראָפּגעשלעפט אן אלמען הוט-קעסטעל, אין וואָס זי האָט געהאלטען פארשיעדענע קליינגקייטען און מ'האָט ארויס-גענומען דעם פעקעלע בריעה און איהם צובונדען. יעדער פון דער חברה האָט געכאפט אַ בריעה און געלעזען פאר זיך. דערנאָך האָט מען גענומען אויסשרייען:

— הערט, וואָס עס שטעהט אין דעם בריעה!

— הערט, וואָס דאָ שטעהט!

— מ'קען פלאצען פון געלעכטער!

— ער שרייבט, אז זי איז די שעהנסטע אין דער וועלט!

— דאָ שרייבט ער, אז ער וועט ניט לעבען אָהן איהר!

— ער שרייבט איהר, אז נאנצע נעכט ליגט ער און טראכט

פון איהר!

און אלע האָבען געוואָלט, אז מען זאָל אויסהערען, וואָס אין זיין אדער איהר בריעה שטעהט געשריבען. מ'האָט איינער דעם

אנדערען אריבערגעשריען. קיינער האָט ניט דערענדיגט ליינענען אַ
בריעף און מ'האָט זיך גענומען צו אנדערע. און מ'האָט גענומען
ארויסלייענען אין דער הויך, איינער דעם אנדערען איבערגעריסען,
איבערגעשלאָגען.

— הערט, וואָס ער שרייבט דאָ!

„אז די צייט וועט קומען דערצו וועלען מיר זיך פאראייניגען
אויף אייביג ביידע צוזאמען און קיין זאך אין דער וועלט וועט אונז
מעהר ניט קענען פונאנדעררייסען אויף ווייטער — — —“

— הערט זיך צו!

„בינאכט זעה איד דיר אין הלום און בייטאג אפילו הלום איד.
אויך פון דיר, ווען איד שלאָף גאָר ניט. בשעת איצט אז איד שרייב
דיר דעם היינטיגען בריעף — — —“

— איצט הערט מין בריעף!

„אז איד קריעג ניט דיין בריעף פון דיר אין דער צייט וואָס
איד ערהאָף, קען איד ניט עסען און ניט שלאָפען. איד קלעהר
איבער, אז דו ביזט קראַנק, איז שוין מין לעבען קיין לעבען ניט
— — —“

— איצט הערט זיך צו וואָס ער שרייבט דאָ!

„איד האָף דיר אריבערצוברענגען אין דווינסק אביסעל שפעַ
טער, אז די ביסעל ארבייט וועט זיך פארבעסערען מיט דער צייט.
דערווייל איצטער מווען מיר ביידע ליידען. אָבער די האַפנונג
וואָס איד בין זיכער, אז דו ליבסט מיר דיזעלביגע וואָס איד דיר,
גיט מיר שטאַרקונג וואָס איד מוז זיין אָפגעריסען פון דיר און מיר
קענען זיך ניט זעהן אזוי לאַנג דערוויילע — — —“

מ'איז געווען אזוי פארטאָן, אזוי פארקאָכט, אז מ'האָט אפילו
ניט געהערט ווי אימיצער איז אין הויז אריינגעקומען. די באַלד-
באַסטע איז האַסטיג אריין אין פראַנט־רום און אַ וואונק געטאָן
מיט די אויגען און מיט די ליפען, אז זי איז דאָ. יענע האָט אין
דרויסען געזעהן, אז ס'איז ליכטיג אין פראַנט־רום, האָט זי פאר-
שטאַנען, אז „זיי“ געפינען זיך דאָרט. איז זי פארבליבען אויף אַ
וויילע אין סיד, גענומען אַ טרונק וואַסער, זיך אוועקגעזעצט אויף

א פאָר מינוט. אין פּראָנט־רום איז געווארען א שטילע טהעטיג־
 קייט, מ'האָט אויף גיך צוזאמענגעווארפען די בריעה אין הוט־
 קעסטעל, ניט באוויזען צו פארבינדען אין א פעקעל, אפילו ניט
 אריינצוטאָן עטליכע בריעה אין קאָנווערטען, ווי מען האָט זיי
 געפונען — ארויפגעווארפען די הוט־קעסטעל אין דער הויך אין
 „קלאזעט“. און אז זי איז אין עטליכע מינוט ארום אין איהר
 צימער אריינגעקומען און דאָרט ליכטיג געמאכט, האָט זי געפונען
 עטליכע בריעה אויפ'ן די, לעבען „קלאזעט“; דער „קלאזעט“ איז
 אָפּען געווען און די הוט־קעסטעל איז געלעגען מיט'ן אָפּענעם מויל
 צום טיר — עטליכע בריעה האָבען ארויסגעשטעקט און ארויסגע־
 האַנגען.

זי האָט פּאַרשטאַנען, וואָס דאָ איז פּאַרנעקומען.
 די חברה אין פּראָנט־רום איז מיט אמאָל פּאַרשטומט געוואר־
 רען. אנדערע זיינען דערשראָקען געווען; אנדערע האָבען זיך קוים
 איינגעהאלטען פון לאַכען. אבער ס'איז געווען שטיל. א וואָרט
 האָט קיינער ניט ארויסגערעדט.

און זי דאָרט, אין איהר צימער, איז געבליבען שטעהן, ווי
 מיט אָפּגענומענע הענט און אונטערגעהאקטע פיס. און אין א
 מיאוס'ען בזיון האָט זי זיך געפיהלט, טיעף באַליידיגט און גע־
 קרענקט ביז אין גרונט האַרצען... און אין דעם איז נאָך געווען
 אריינגעמישט א ניט־פּאַרגינען זיי, וואָס זיי האָבען זיך דאָ דער־
 וואוסט... זי וואָלט געלאָפּען קריגען זיך מיט זיי, זידלען, נאר זי
 האָט זיך געשעהמט ארויסצוקומען פאר זיי, און זי האָט זיך טרייס־
 טען געוואָלט מיט דעם וואָס זיי זיינען די נידערגיסטע און געמיינ־
 סטע... און רעדען וואָלט זי גארניט געקענט, ווייל זי איז פּאַרוואָר־
 גען געווען מיט יסורים און טרערען. זי איז געזעסען אויפ'ן בע־
 טעל, מיט'ן פנים פּאַרשטעקט אין א האנט; אין די צווייטע
 האנט — די אויפגעהויבענע בריעה. נאר זי האָט די בריעה גאר
 אין איהר האנט ניט געפיהלט. פּאַרגעסען, אז זי האָט א האנט,
 האַלט עפעס אין האנט, ווי זי האָט אַן אלע איהרע גליעדער פּאַר־
 געסען.

אין א וויילע ארום האָט זיך דערטראָגען צו איהר זייער רעדען אין פּראָטירום, זייער ארומגעהן און ארומשאַרבען, און זי האָט פארשטאנען, אז זיי האַלטען אין קלייבען זיך פון הויז ארויס. אין איהר דערפון גרינגער געווארען, און זי האָט שוין געווארט אויף דער מינוט, ווען זיי וועלען מעהר אין הויז ניט זיין — געווארט צו הערען ווי זיי געהען צום טיר. זי איז אין איהר צימער ווי געפּענטמענט געזעסען, וויסענדיג, אז זיי געפינען זיך נאָך אין הויז. די באַליבאַסטע פון הויז האָט זיך עפּעס אויך שולדיג גע-פיהלט אין דער געשעהעניש. און אז די חברה איז פון הויז ארויס, איז זי צו יענער אין צימער אריין און זיך גענומען פארענטפערען, אז זי האָט זיך גענוג געקריעגט מיט זיי, זיי זאָלען קיין זאך ניט ריהרען. אבער וואָס האָט זי געקענט טאָן, אז זיי האָבען איהר ניט געוואָלט הערען?

די טיעף-באלידיגטע האָט ניט געענטפערט. איצט, אז זי האָט פאַר זיך דערזעהן א מענשען, וואָס ווייס פון דער געשיכטע, איז נאָך פארשטארקט געווארען איהר כוון, ווי עס שעהמט זיך א מענש, וואָס האָט געכאַפט א מיאוס'ע מפּלה...

די באַליבאַסטע האָט דערפיהלט, אז זי איז דאָ איצט איבער-ריג, איז זי פון צימער ארויסגעגאנגען.

זי האָט זיך גענומען ברענגען אין אַרדנונג די בריעף. זי האָט שווער געאַטעמט, ווי נאָך א וויינען, ווי נאָך א שווערע איבערקור מעניש. און עס האָט זיך איהר אויסגעוויזען, האַלטענדיג די בריעף און פארבינדענדיג זיי אין א פעקעלע, אז די בריעף זיינען וואכער-דיג געוואָרען; ס'האָט פון זיי ארויסגעשוועבט וואָס איז דאָרט צווישען זיי געלעגען באַהאַלטען און וואָס האָט נאָר צו איהר אליין געהערט.

בראָנקסער טענעמענט

איבער די „דאָבעל טענעמענט“ האָט זיך פארשפרייט די נייעס — און אלע האָבען גערן געגלויבט — אז דער דושעניטאר גנב'עט פון די לעטער-באָקסעס.

עס איז שוין די טבע פון די איינוואוינער, אראַפּקומענדיג פון די טרעפּ, א קוק צו טאָן אויף די ציילען לעטער-באָקסעס, וואָס זיי נען איינגעפאסט אין וואַנט. יעדער איינער און יעדע איינע זוכט אין לעטער-באָקס, אפילו די, וואָס ערווארטען גאָר ניט צו הערען פון קיינעם — א מין מאַגעטיל, וואָס ציהט צו די אויג, ליגט אין לעטער-באָקס. און אזוי אראַפּקומענדיג א טאָג פון די טרעפּ, און א קוק טוענדיג אויף די לעטער-באָקסעס, האָט א שכנה דערזעהן, ווי דער דושעניטאר פאַרעט זיך מיט א האנט אין איהר לעטער-באָקס. זי האָט מיט א האלבען געשריי געפרעגט, וואָס ער „טוט“ אין איהר לעטער-באָקס. ער האָט געענטפערט, אז די פאַסטעל-קארד האָט געהאלטען ביים ארויספאלען, האָט ער עס ריכטיג צוריק אריינגעטאָן. זי האָט איהם, א ביזע, מוחל געווען די טובה, און איהם אָנגעזאָגט, ער זאָל נאָך אמאָל ניט וואַגען צו „קריכען“ אין איהר לעטער-באָקס.

דערפון האָט זיך דאָס גענומען די נייעס, וואָס האָט זיך פאר-שפרייט איבער ביידע טענעמענטס, אז דער דושעניטאר גנב'עט פון די לעטער-באָקסעס.

דעם גאנצען ווינטער האָט דער דושעניטאר געהאט צרות ביי זיך אין הויז. די ווייב האָט געקרענקט. הי קינדער האָבען גע-קרענקט. האָט ער געהאט אויף זיינע הענט די צוויי גרויסע מע-נעמענטס מיט עטליכע און פערציג פאמיליעס שונאים — פאר די

סטיעם היעט מיט די הייסע וואסער — און א קראנקע פאמיליע אין הויז. די ווייב איז געלעגען מיט רומאטעזדיגע פיס, און אלע ווילע א צוגעקיהלמער קינדר. געווען איז אייגענטליך ניט ער דער דושע; ניטאר, נאר זי, די ווייב, די „דזשעניטארקע“. ער איז אמאל געווען א שטארקער מענשעל, געמאן שווערע ארבייט אין א בלעד-פאבריק, און זיי זיינען קיין דזשעניטארס ניט געווען. ביז ס'האט זיך געמאכט מיט זיין הארץ עפעס און ער האט אָנגעהויבען אוועק-הלש'ען נאר אָפּט, און די הענט האָבען ביי איהם געציטערט. האט ער אין בלעד-פאבריק מעהר ניט געקענט און ניט געמאָרט ארבייטען; האט מען זיך גענומען צו דזשעניטאָריי. זי האט געמאָן די שווערע ארבייטען און ער האט איהר אונטערגעהאָלפען מיט די גרינגערע; און אמאל פלעגט ער אויך אריינברענגען עטליכע סענט פארדיענסט פון צופאסען א „פליינע“ שליסעל — געלערענט זיך אמאל אין דער היים פאר א שלאָסער; אויך פלעגט ער אמאל אריינשמעלען א שויב; נאר די הענט האָבען שוין גענומען ביי איהם נאר שטארק ציטערען, קען ער זיך ניט פארנעמען מיט גלאָז. און אזוי ווי ער האט ניט געטויגט פאר זיך און זיין פאמיליע, אזוי האט ער אויך ניט געטויגט פאר די עטליכע און פערציג שונאים פון ביידע הייזער — ניט געוואוסט ווי זיך צו האלטען אנטקעגען זיי; דערשרעקען זיך, און מען האט פון איהם שטארק געמאָנט סטיעם היעט מיט הייסע וואסער — מורא געהאט פאר זיי און ניט געוואוסט ווי זיך צו פארטידיגען. און זי, די ווייב, איז דאָס אלע מאָל געווען אין רעכטען פראָנט פון דער מלחמה. מאכט זיך היינט טיגען ווינטער, אז זי, די שווערע, מאנסבילשע אידענע, געהמט און קריגט קראנקע פיס און קען זיך ניט ארויסרוהרען פון ביים מענט, און לאָזט איבער אויף איהר מאָז, דעם גרויסען העלד, ביידע טעגעמענטס, מיט די „באָילערס“ און די „אינדזשינס“ און ער מוז אליין פיהרען די אייביגע מלחמה מיט די עטליכע און פערציג אייביגע שונאים.

די עטליכע און פערציג פאמיליעס צאָהלען געלט, בלוטיגע, הויך-ארויפגעריסענע געלט, און זיי קריגען ניט וואָס זיי קומט.

וואָס זיי מווען נויטיג האָבען — ווילען זיי ניט וויסען, וואָס עס טוט זיך ביים דזשעניטאָר אין הויז און אויפ'ן האַרצען. און זיי טאַרען ניט וויסען, אז דער דזשעניטאָר קען ניט געבען זיי, וואָס זיי קומט, ווייל ס'איז ניט זיין הויז, ניט זיינע קויהלען. ער מוז טאָן, ווי מ'הייסט איהם — זיינען די עטליכע און פערציג פאמיר ליעס אנגעפילט מיט כעס און צאַרן. זידעלט מען דעם דזשעניטאָר מיט די ערגסטע ווערטער און מ'ווינשט איהם אלע אומגליקען מיט אלע קלאַגען און מ'האָפט צו דערלעבען זיך אויף איהם עפעס אַ מפלה. און ער מיט זיין קראַנקע ווייב ווינשען דיזעלבינע צוריק די עטליכע און פערציג פון ביידע טענעמענטס.

אַפט ווערט די מלחמה ארויסגעטראַגען פון די הייזער דרויסען. דערטראַגען זיך די געשרייען צו דער קראַנקער „דזשעניטאָרקע“ אין בייסמענט — איהר מאן שטעהט ארומגערינגעלט פון שונאים, ס'ציטערען ביי איהם די הענט און ער ווייס ניט וואָס צו ענטפער רען — ער קען נאָך אוועק'הלש'ען. זי האָט פאר זיי קיין מורא ניט. זי ווייס שוין וואָס מ'דארף זאָגען און טאָן. הויבט עס איהר אין דער לופטען צו געהן אננעמען זיך פאר איהם — און זי מוז ליגען אויף אַן אָרט; שטילט זי זיך מיט קלללות: זיי זאָלען אָפּ ליגען אזעלכע ווינטערס, ווי זי, וועט זיי שוין ניט ליגען אין זינען קיין סטועם היעט מיט הייסע וואַסער.

— נאָך אמאָל, אז זיי וועלען מיט דיר אָנהויבען — קנעלט זי מיט'ן מאַן איהרען — וואַרף זיי דעם ברום אין פנים און קום אראָפּ אין בייסמענט! זאָל ניט זיין געקערט די טרעפּ מיט'ן האַל! ער זאָגט צו צו טאָן, ווי זי הייסט איהם. אבער, אז ס'קומט צו עפעס, פארגעסט ער זיך, וואָס די ווייב האָט איהם געלערענט. דער בעזים נעמט ציטערען אין זיינע הענט, און ער ווארט זיי זאָלען שוין אָפּזידלען און אוועקגעהן.

די מעשה מיט די לעטער-באַקסעס האָט אלעמען דערפרעהט. מ'האָט זיך אָן דעם אָנגעכאפט. אז די מעשה איז אמת. האָט מען געגלויבט; און אז מ'וואָלט זיך אפילו דערוואוסט, אז עס איז ניט אמת, וואָלט מען נאָך ניט געוואָלט אויסהערען — זאָל בעסער זיין

אמת — מ'האָט דערטאָפּט עפעס אַ גרויסען חטא אויפ'ן דזשע-
ניטאַר, טאָר מען דאָס ניט אָפּלאָזען.

אין דעם טאָג, ווען די גוטע נייעס האָט זיך פארשפרייט, זיינען
געשטאַנען אונטען אין „האַל“, ביי די ציילען לעטער-באַקסעס,
שכנ'טעס, און מ'האָט זיך דערמאַנט און דערצעהלט, אז ס'איז ביי
זיי פארפאלען גענאַנגען בריעף; איינע האָט אויך דערצעהלט פון אַ
טשעק, וואָס איז איהר ניט אָנגעקומען; און נאָך איינע האָט דער-
קלערט, אז אָנהויבען זיך מיט'ן פּאַסט-אַפּיס איז אַ געפעהרליכע
זאַך — מ'נעהט גלייך אין פּריזאָן.

דער דזשעניטאַר אליין האָט גלייך פארגעסען אַן די געשיכטע
מיט'ן פּאַסטעל-קאַרד. ערשט אויף מאַרגען אין דער פריה, בשעת
ער האָט געקערט די „האַל“, האָט מען איהם דערמאַנט.

אַ שכנה איז אראָפּגעקומען מיט אַן איינקויפּס-טאַרבע אויפ'ן
אַרעם, און דערזעהנדיג דעם „דזשעניטאַר“, האָט זי זיך דערמאַנט,
אז די „הייסע וואסער איז קאַלט“, אזוי ווי יעדע פון די שכנ'טעס,
ווען מ'דערזעהט דעם דזשעניטאַר; און ס'רעדט זיך ארויס ווי פון
אַ מאַשינקע:

— פאַר וואָס איז ניטאָ קיין הייסע וואַסער?

און ביים דזשעניטאַר רעדט זיך ארויס ווי פון זיך אליין:

— ס'איז דאָ... אין דער פריה איז געווען גענוג.

די שכנה ווייס אָבער, אז ס'איז ניטאָ און ס'איז ניט געווען,
ווערט זי אין כעס, אי פאַר דעם, וואָס זי האָט ניט קיין הייסע וואַ-
סער, אי דערפאַר, וואָס ער וויל איהר „בלאָפען“. אין איהר היינ-
טיגען צאָרן איז אָבער דאָ אַ טראָפען פּרייד — לעטער-באַקס.

— איהר זייט אַ ליגנער און אַ בלאָפּער! — זאָגט זי איהם —
איהר וועט נאָך געהן אין פּריזאָן אויך פאַר'ן נב'ענען פון די לע-
טער-באַקסעס.

דער דזשעניטאַר איז איינגעוואוינט צו הערען אלערליי זידלע-
רייען און זלוליים, נאָר די ווערטער „לעטער-באַקסעס“, „נב'ענען“,
„פּריזאָן“ הערט ער היינט צום ערשטען מאָל, האָט ער איהר אַז-
נעקוט און געפרעגט:

— וו ע ר ג ננב'עט פון די לעטער-באקסעס?

— איהר'ט שוין וויסען ווער!

דער דזשעניטאר האָט געלאָזען שטעהן דעם בעזים, צוהאל־
מענדיג עס אין דער הויך ביים ברעג שטעקען — פארטיג געמאכט
זיך פאר מעהר איינצעלהייטען, נאר די שכנה איז דערווייל אוועק
איהר וועג.

דעם זעלבען טאָג האָבען קינדער, קומענדיג פון סקול, צוגע-
וואָרפען דעם דזשעניטאר „לעטער באקסעס“. און דעם דזשעני-
טאר'ס צוויי קינדער זיינען אהיים געקומען צוקרענקטע און דער-
צעהלט דער מאמע, אז קינדער פון הויז האָבען זיך מיט זיי גע-
ריצט, אז זייער טאָטע ננב'עט פון די לעטער-באקסעס.

— וואָס איז געווען פאר א מעשה מיט די לעטער-באקסעס?
— פרעגט די „דזשעניטארקע“ איהר מאַן.

דער דזשעניטאר ווייס ניט. די פאסירונג מיט'ן פאָסטעל-
קארד איז איהם שוין לאַנג ארויס פון זינען, ער הויבט מיט די
פליצעס: ער ווייס ניט.

— זיי וועלען נאָך אויסטראכטען, אז מ'באָגנב'עט זיי — זאָגט
די „דזשעניטארקע“ — ממזרים קענען זיי אונטערווארפען. ביי
זיי אין הויז זאָל זיין ווי ביי מיר.

עס האָט זיך איבערגעקאכט. עס האָט גענומען אין גאנצען
א פאָר טעג, און די איבערראשונג, די שמחה, די נקמה, וואָס
מ'האָט זיך דערלעבט אויפ'ן דזשעניטאר, איז אפגעקיהלט געוואר-
רען. מ'האָט זיך פארגעסען צו באנוצען געגען איהם מיט דעם
גרויסען טראַ זיינעם. נאר א צוויי־דריי שכנות האָבען זיך געפונען
אין ביידע הייזער, וועלכע האָבען זיך ניט געקענט שידען מיט די
גוטע זאך, וואָס איז צו זיי געקומען. דאָס זיינען געווען אזעלכע,
וואָס ווילען ניט און קענען ניט פארגעסען, אז זיי זיינען גע-
עוֹה'טע, מ'מאכט זיי צום נאר, מ'גיט זיי ניט דאָס, פאר וואָס
זיי צאָהלען געלט און וואָס זיי מוזען נויטיג האָבען. די דאָזיגע
האָבען געמאכט א געברויך פון זייער וואפע געגען שונא ביים

מאָהנען פון איהם סטיעם היעט מיט הייסע וואסער. צו די גע-
וועהנליכע זידלערייען האָט מען איהם צוגעלייגט „לעטער-באקסעס“.
— און דו שווייגסט זיי? — פרעגט איהם די ווייב מיט אנגע-
צונדענע אויגען פון צאָרן, בשעת ער דערצהעלט איהר דאָס אָפּ.
זי וויל וויסען, ווער עס איז די „אָנפיהרערקע“ פון דער געשיכטע
מיט די לעטער-באקסעס. זי ווייס פון איהר דזשעניטאָריי, און
יעדע זאָך האָט אן „אָנפיהרערקע“. זי דארף אָבער גאָרניט פּרע-
גען; זי פארשטעהט אליין, און די „אָנפיהרערקע“ איז מיסעס קליין,
פון דריטען פּלאַך, „וואָן-די“.

קיינע פון די עטליכע און פּערציג אין די ביידע הייזער איז
ניט באַשטאַנען אזוי פּעסט אויף איהרע רעכטע, ווי דינע יונגע
ווייבעל, מיסעס קליין. זי האָט ניט אויפגעהערט געדענקען אויף
א ווילעל, און זי איז גענאָרט און באשווינדעלט און באַיעוּלֶה'ט.
קיינ סטיעם היעט קיינע זי ניט. יעדען מאָל, ווען זי דארף באַדען
די קינדער, מוז זי שלעפּען און קאָכען קעסלען וואסער, און וואַר-
פען קוואַטערס אין „מיטער“; און דיזעלביגע ביים וואשען די וועש.
און בשעת עס קאָכט זיך דער קעסעל וואסער אויפ'ן געזאיינען,
קאָכט עס אויך אין איהר, און זי וואָלט דעם דזשעניטאָר צוריסען
אויף שטיקער, און ער וואָלט זיך נאָר באוויזען פאר איהרע אויגען.
דער לענדלֶאָרד איז ניטאָ — ער קומט איינמאָל אין חודש נאָך די
געלט, און מעהר זעהט מען איהם ניט — בלייבט דער דזשעניטאָר.
און ווען נאָר זי דערזעהט זיי, איהם אדער איהר, קאָכט עס אויף
אין דער מיסעס קליין.

פארשטעהט שוין די „דזשעניטאָרקע“, און די „אָנפיהרערקע“
פון די לעטער-באקסעס איז מיסעס קליין. מיסעס קליין איז די
ערשטע פון די צוויי־דריי, ביי וועמען די „לעטער-באקסעס“ זיינען
פארבליבען און זיי ווילען אָן דעם ניט פארגעסען. און זי מאכט
פון דעם בלבול דעם שטאַרקסטען געברויך. ביי איהר וואָלט שוין
אפילו רעכט געווען, און די „דזשעניטאָרקע“ זאָל געזונט ווערען
און זיך ווייזען אויף די אויגען — זי זאָל אויך איהר קענען אויפ-
וואַרפען די „לעטער-באקסעס“.

איז שוין דער „דזשעניטאָר“ צוגעוואוינט צו מיסעס קליין'ס „לעטער-באקסעס“, ווי צו די אלע אנדערע איהרע זידלערייען און זלולים, נאר די ווייב איז זיך אָן איהם נוקם:

— פאר וואָס שווייגסטו איהר? — איז זי א צופלאממע.

— וואָס זאָל איך איהר טאָן? ס'איז ביי דיר א נייעס?

ער ווייס פון קיין מעשה ניט מיט לעטער-באקסעס, און ס'לעגט זיך דער „דזשעניטאָרקע“ אויפ'ן שכל, אז דאָס האָט מיסעס קליין זיך אויסגעטראכט. און זי שילט דער מיסעס קליין מיט די גע-
פעהרליכסטע קללות, און זי ווינשט יענער, אז זי זאָל אָפליגען אזעלכע ווינטערס צרבעט, ווי זי, און איהרע קינדער זאָלען האַבען אזעלכע וואוילטאָג, ווי איהרע קינדער.

אז זי וואָלט געקענט ארויסקריכען!...

זי ווייס אבער, אז זי קען ניט געהן און וועט ניט געהן, און דערפאר הויבט עס איהר נאָך מעהר פון אַרט... און זי קוקט מיט וועהטאָג דורכ'ן פענסטער צום דרויסען ארויס, וואו מענשען מיט געזונטע פיס געהן ארום... אַה, אז זי וואָלט געקאָנט א פוס ארויס-שמעלען!...

דער ווינטער קריכט. סטייעם היעט מיט הייסע וואסער איז ניטאָ. דער שוואכער דזשעניטאָר פיהרט אָן די מלחמה מיט די עטליכע און פערציג פון די בידע הייזער.

געפינט זיך דער דזשעניטאָר צווישען האַמער און קאוואַדלע. אויף די טרעפ, אין „האַלל“, פאר'ן „סטופ“ — די מיסעס קליין. אין הויז — די ווייב. די געפענטעטע „דזשעניטאָרקע“ קען ניט אַפּרעכענען זיך מיט מיסעס קליין — לאַזט זי אויס די האַרץ צום מאַן איהרען: פאר וואָס שווייגט ער איהר? פאר וואָס דערלאנגט ער איהר ניט „מיט עפעס“? I... די „דזשעניטאָרקע“ ווייס, אז איהר מאַן קאָן זיך מיט קיינעם ניט שלאָגען. אבער איצט פאר געסט זי זיך, זי זויג דערפון ניט וויסען. זי פיהלט, אז יענע דארף קריגען „מיט עפעס“, און זי אליין קען דאָס ניט טאָן... קלאָנגט זי, וואָס זי האָט אזא צרה'דיגען מאַן. איהר איז ערגער פון אז אלמנת...

איז דער דזשעניטאר געפאלען אויף א שכל און אויפגעהערט דערצעהלען דער ווייב, וואָס מיסעס קליין זאָגט איהם דורכ'ן טאָג. און אז די ווייב פרעגט איהם וועגען מיסעס קליין, שווייגט ער, און ער זאָגט נאָך אַ ליגען אויך: יענע דערמאָנט ניט מעהר די לעטער-באקסעס. קען זיין, אז זי וואָלט איהם אפשר געגלויבט. דערלאָזט דאָס אָבער ניט מיסעס קליין: אלע טאָג שיקט זי אראָפּ מיט'ן דזשעניטאר'ס קינדער די „לעטער-באקסעס“ צו דער קראַנ-קער מאַמען אין בייסמענט אַרײַן.

די עקרה

אויף די גאָר עלטערע יאָהרען, נאָהענט צו אכטציג, האָט די זקנה גענומען טראַכטען מאָדנע־מטושטש'ע געדאַנקען. און זי האָט די דאָזיגע געדאַנקען איהרע אַרויסגעזאָגט אין ניט גאָר קלאַרע רייד, מיט איהר צייהנלאָזער, איינגעפאלענער מויל, צו יעדען איינעם, ווער ס'האָט זיך נאָר געלאָזט רעדען און געוואַלט איהר הערען.

דורך די עטליכע צעהנדליג יאָהר, זייט זי האָט חתונה גע'האַט, האָט זי פאָרגעסען און ניט דערמאָנט, אז א פאָרן חרשים נאָר איהר חתונה איז זי עטליכע טעג געלעגען קראַנק. נאָר ניט ווייט פון סוף, ביי אכטציג, אז די גלידער איהרע האָבען שוין געהאַט אָפגעדינט זייער פולען דיענסט און אויך דער שכל איז שוין געווען מיער און אָפגע'חלש'ט, איז אין איהר אויפגעשטאַ'נען יענע קורצע וויילע פון א סך יאָהרען צוריק, בשעת זי איז קראַנק געוואָרען. און די זקנה האָט זיך א געשיכטע איינגערעדט און דערצעהלט זיך אליין און אויך אנדערע, אז מ'האָט זיך נאָר געלאָזט רעדען: — זי איז דאָך דאמאָלסט נאָר ניט קראַנק גע'ווען מיט'ן מאָגען, זוי מ'האָט געזאָגט... ס'איז ניט געווען דער מאָגען... דאָס האָט זי מפיל געווען — זי האָט געטראָגען א קינד...

„אין דער משפחה אונזערער האָבען אלע געהאַט קינדער... ניט געווען ביי אונז קיין בעזדיעטניצעס... איך האָב געטראָגען א קינד... ניט ערגער פון אלע... ניט אין מיין טאַטענ'ס, ניט אין מיין מאַמע'ס משפחה האָבען זיך געפונען עקרות... כ'בין ניט געבאָרען געוואָרען קיין עקרה... מסתמא ניט באַשערט געווען מיר איהם אויסצוטראָגען און האָבען...“

אז מ'הערט זיך צו איהר צו, צי ס'דאכט זיך איהר, אז מ'הערט איהר, רעדט זי ווייטער:

„ס'איז ניט געווען דער מאָגען... מ'האָט מיר ניט געוואָלט אויסזאָגען... א ציטריגע בין איך געווען... כ'האָב דאָך געזעהן מיט מיניע אייגענע אויגען... ס'האָט געהאט דעם פאטער'ס אנט בליק... ווי קומט צו מיר מאָגען... א געזונטער מאָגען ביי מיר אלע מאָל געווען... און אפילו נאָך היינט... איהר קענט פרעגען... האָט מען געוואָלט איינרעדען מיר, אז ס'איז דער מאָגען... אָפגענארט מיר... די מאמע מיניע האָט עס געהאלטען אין די הענט... ווי דער פאָטער האָט עס אויסגעזעהן... נאר מיר האָט מען ניט געוואָלט אויסזאָגען און מ'האָט זיך געהיט... כ'וואָלט דאָך געוויינט און געקלאָגט און ניט אויסגעהאלטען...“

און אז ס'מאכט זיך, זי האָט ניט פאר וועמען צו רעדען, צי מ'רעהט זיך פון איהר אוועק, דערצעהלט זי זיך אליין:

„אז עלטערער מענש וואָלט ער שוין היינט געווען... א הויך בער, מיט א גרויסען שטערען, ווי דער טאטע זיינער... ער וואָלט געהייסען יחיאל — נאָך מיין טאטען... אז כ'וואָלט איהם אויסגעטראגען און געהאט... וואָס רעד איך: נאָך מיין טאטען... ווי וואָלט ער געקענט הייסען נאָך מיין טאטען? דער טאטע מיניער האָט דאָך נאָך געלעבט... דעם דריטען צי דעם פערטען קינד וואָלט מען א נאָמען געגעבען נאָך מיין טאטען... האצקעל, וואָלט ער געהייסען, נאָכ'ן זיידען... אז כ'וואָלט איהם אויסגעטראגען און געהאט... אפשר וואָלט ער זיך גאָר ניט אויסגעהאָדעוועט... האצקעל... מ'טרעפט דאָך, א קינד שטארבט קליינערהייט... ווי קען א מאמע ווייטער בליבען לעבען, אז איהר קינד שטארבט און מ'לעגט איהם אריין אין ד'רערד... אנדערע מאמעס לעבען, אבער זי וואָלט ניט געלעבט, זעהענדיג, ווי מ'לעגט אריין איהר קינד אין ד'רערד... און אפשר וואָלט זי נאָר געמוזט לעבען צוליעב די איבעריגע קינדער... אז ניט דער מפיל, וואָלט זי דאָך געהאט נאָך קינדער... נאָך א מפיל קען מען שוין קיין קינדער ניט האַ-

בען... אבער, אז זי וואָלט אויסגעטראָגען און געהאט האַצקלען...
 „מ'וויל מיר ניט גלויבען... ווייס איך דען ניט, ווי א מענש
 פיהלט, אז מ'איז קראַנק מיט'ן מאַגען? ... יענע וועהמאַגען דא-
 מאַלסט איז ניט געווען פון מאַגען... כ'געדענק גוט יענע וועהעני-
 שען... ווי היינט געדענק איך... כ'קען דאָס נאָך פיהלען איצט...
 ס'איז געווען די וועהענישען פון האַבען... גאָר ניט קיין געשמאקע
 וועהענישען, גאָר ניט קיין געשמאקע... ניט קיין שפיעלעכעלע...
 כ'פיהל נאָך היינט דעם טעם פון די וועהענישען...
 „דאָקטוירים... וואָס ווייסען דאָקטוירים... זיי האַבען מיר גע-
 זאָגט, אז כ'האָב קיינמאָל ניט געקענט האַבען קיין קינדער... וואָס
 ווייסען דאָקטוירים... ס'טרעפט דאָקטוירים ווייסען אויך ניט...
 דער חולה ווייס אמאָל בעסער פון דאקטאר... ווי אזוי קען דאָס
 זיין, אז כ'האָב קיינמאָל ניט געקענט האַבען קיין קינדער, אז
 כ'האָב מיט די אייגענע אויגען געזעהן... כ'האָב געזעהן א פנים'ל,
 הענטעלאך און פיסעלאך... א מענשען א גאנצען... מעהר ניט, ס'איז
 מיר ניט באשערט געווען אויסצוטראָגען און האַבען...“

אייניקלאַך... אור-אייניקלאַך...

אז זי וואָלט אויסגעטראָגען און געהאט דעם ערשטען האַצקלען,
 אז ס'וואָלט ניט געווען קיין מפיל, וואָלט זי דערנאָך געהאט נאָך
 און נאָך... אלע אין דער משפּחה האַבען געהאט צו סך קינדער...
 פארוואָס זאָל זי דאָס עפעס זיין ערגער... די אייניקלאַך וואָלטען
 שוין היינט געווען גרויסע... אליין געהאט קינדער... אור-אייניק-
 לאַך... אומבאשריען, א סך אייניקלאַך און אור-אייניקלאַך... מ'טאָר
 נאָר ניט צעהלען, אן עברה דער צעהלען... א שבת, א יום טוב,
 צי אויף א שמחה, וואָלטען זיך אלע געזעצט ארום טיש... ס'וואָלט
 גאָר ניט גענוג געווען איין טיש... עטליכע טישען וואָלט מען גע-
 מוזט האַבען פאר אלעמען... מ'וואָלט צונויפגעשטעלט די טישען
 און אלע וואָלטען געזעסען צוזאמען... זי וואָלט געזעסען אויבער-
 גאָ, און אלע, די קינדער מיט די אייניקלאַך און אור-אייניקלאַך
 צונויפגעשטעלטע טישען, אזוי ווי ארום איין טיש...

אמאל מאכט זיך, א פרוי לאזט זיך אריין אין א שמועס מיט דער עקרה, און זי וויל מיט געוויסע ראיות און באווייזע איבער צייגען איהר, אז דאס דאכט זיך איהר אלץ אפ. ס'איז געווען דאמאלסט דער מאַגען, ניט קיין אנדער זאך. און די זקנה רעדט דאס איהריגע: זי רעדט צו זיך און צו דער ניט־גלויבערין:

„ס'האָט ניט געקענט זיין פון מאַגען... מיט מיינע אייגענע אויגען האָב איך אליין געזעהן ווי ס'האָט געלעבט... ניט לאנג, א וויליניקע, עטליכע מינוט אין גאנצען אפשר... כ'קען דאס נאָר זעהן אזוי ווי איצט... כ'האָב געקענט הערען... מײן פויגעלע... א קול'כעלע ווי ביי א שוועלבעלע... גרויס וועהטאָג מסתמא געליר טען... כ'האָב דאמאלסט מיטגעפיהלט דעם וועהטאָג... כ'קען דאס נאָר פיהלען אזוי ווי איצט... אומזיסט האָט עס ניט געוויינט... מסתמא געליטען וועהטאָג און יסורים... אז ס'טוט ניט וועה וויינט מען ניט... רעדען און דערצעהלען האָט עס נעביך ניט געקענט... אין גאנצען אפשר עטליכע מינוט געלעבט... מעהר האָט גאט ניט געוואָלט... מתמא פאר מיינע עברות געליטען... מײן ארימער שוועלבעלע... מײן האַצקעל...“

די גע'נט'ע ווייב

די קינדער דארפען כאלד אַנקומען. דער זייגער איז שוין ארום זעקס. זי האָט זיך געזעצט ביים פענסטער און ארויסגעקוקט און געווארט אויף די קינדער. דערנאָך איז איהר דער קוקען דורכ'ן פענסטער ניט גענוג געווען — זי איז געווען אומגעדולדיג און אומ' רוהיג. זי מוז אראָפּגעהן אויפ'ן גאַס און קוקען אהין, פון וואנען די קינדער דארפען אַנקומען.

יעדען זונטאג אזוי.

ארום אזייגער צוויי געהט זי ארויס מיט ביידע קינדער פון הויז. אויפ'ן נעקסטען קאָרנער ווארט אויף זיי זייער פאַטער. אמאָל טרעפט, ער פארזאמט זיך אויף עטליכע מינוט, ווארטען זיי אויף איהם. זי בלייבט שטעהן פון ווייטען. די קינדער געהן צו צו איהם. זיי צוקושען זיך און בלייבען ווארטען אויף א קאר. ער געהמט זיי צו זיך. די קינדער זיינען קליין און זי מוז זעהן, ווי זיי געהען איר בער געזיכערט פון איהר צו איהם. דערנאָך געהט זי צוריק צו איהר הויז. דער געהן איהרער איז אזא מאַדנער, שווערער... עפעס האלט איהר צו און לאָזט איהר ניט געהן... ער איז דאָ ניט ווייט פון איהר... זעקס אזייגער קומען די קינדער צוריק, אבער א רעכ-טע ווייל נאָך פאר זעקס זעצט זי זיך שוין ביים פענסטער ארויס-קוקען אויף זיי, און דערנאָך געהט זי אראָפּ אויפ'ן גאַס.

די קינדער'ס פאַטער איז פון איהר אפגעשיידט אויף אייביג. זיי זיינען גע'נט. ער האָט אן אנדער ווייב און האָט שוין מיט יענער א קינד, און ווי ס'הערט זיך, לעבען זיי זיך דאַרטען גאנץ גוט. זי איז אליין מיט די צוויי קינדערלאַך. ווייס זי, אז זיי זיינען זיך איצט פרעמדע, און אזוי פארבלייבען זיי שוין אויף אלע מאָל. דאָס איז קלאָר און זיכער. אבער עס גלויבט זיך איהר

ניט, אז דאָס איז טאקע אזוי... ס'דוכט זיך איהר אלץ, אז דער פאנאנדערנעהן זיך, דער גט'ען זיך, איז געווען ניט מעהר ווי א קריגעריי אזא, וואָס איז ביי זיי אנגעגאנגען די אלע יאָהרען פון זייער צוזאמענלעבען. מ'האָט זיך ארומגעריסען, און ס'איז געבליבן בען ווי געווען... איצט זיינען זיי אפגעשיידט און פרעמד. און דאָך גלויבט זיך איהר ניט, אז אזוי איז דאָס טאקע... ס'וועט זיין צוריק ווי געווען... ער וויל איהר בלויז וועה טאָן, ווי ער האָט דאָס אלע מאָל געטאָן... דאָס איז אזא להכעיס זיינער, ווי אלע מאָל... און ס'וועט איבערגעהן, ווי אלע מאָל... ס'וועט זיין צוריק ווי געווען... ער וועט צוריק קומען צו איהר מיט די קינדער, און ס'וועט שוין מעהר צו אזא זאך ניט קומען... זי וועט שוין מעהר קיינמאָל ניט דערלאָזען, אז עס זאָל אוועקגעהן אזוי ווייט...

גאָר אָפט לאָזט זי זיך אריין אין אזעלכע געדאנקען, און רופט זיך אליין נאָר, און זי דערפיהלט ווי רייסען די פלייש פון זיך אויף דעם אומגליק איהרען. ווי אזוי האָט זי דאָס דערצו איינ'געשטימט? פארוואָס האָט זי דערלאָזען ס'זאָל קומען דערצו...? זי איז ווערטה, מ'זאָל פון איהר שניידען שטיקער!...

זונטאג, ביים ארויפגעהן צוריק אליין אין הויז, ברענט אין איהר א ווילדער כעס: אויף זיך, אויף איהם, אויף אלץ און אויף אלעמען... ער קומט זיך צופאָהרען, נעמט די קינדער און פאָהרט אוועק מיט זיי... גאָר נישט... ס'איז שוין גוט אזוי... איהם אַרט דען עפעס? גאָר ניט זיין עסק... אזוי ווי קיין זאך וואָלט גאר ביי זיי קיינמאָל ניט געווען... ער איז דאָך איהר מאַן... אפגעלעבט צו-זאמען יאָהרען, מ'האָט קינדער... קומט ער איינמאָל אין וואָך, נעמט זיך די קינדער און פאָהרט מיט זיי אוועק און פארטיג...

דער כעס ברענט זיך איבער און עס קומט א געוויין. נאָר זי וויל דעם געוויין פארשטיקען. נעהמט זי זיך צו עפעס א הויז ארבייט — אנטלויפען פון זיך אליין, אָפנארען, פארטומלען איהר הארץ. דער געוויין שפארט זיך ארויף אין האַלז, אין די אויגען. זי שטרענגט זיך אָן צו טאָן די ארבייט מיט מעהר חשק; נאר זי קען די הארץ איהרע ניט בייקומען: זי זעצט זיך אוועק און וויינט.

אנדערש איז זי געווען די קורצע וויילע פונ'ם גט ביו ער האָט חתונה געהאט. דורך דער דאָזיגער שטיקעל צייט האָט נאָך אין איהר אנגעהאלטען דער כעס און דער האָס צו איהם פאר די זא- כען, וואָס האָבען צום גט געפיהרט. און וואָלט מען איהר דער- מאַנט וועגען צוריק צוזאמענקומען זיך מיט איהם, וואָלט זי זיך אויסגעלאכט, אפשר אָפגעזידעלט. זי האָט גענוג פון איהם גע- האָט. אָהן כעס און אָהן האָס האָט זי ניט געקענט טראכטען אָדער רעדען פון איהם. זי האָט איהם ניט געזעהן און ניט גע- וואָלט איהם זעהן און פון איהם הערען. נאָר זיכער איז זי גע- ווען, אז איהם איז ניט גוט, ער וואַלגערט זיך ארום אָהן א היים — ער אָהן א ריכטיגע היים — ס'וועט גיך ווערען פון איהם א תל. מיט אמאָל דערוויסט זי זיך, אז ער האָט נאָר חתונה גע- האט, געקראָגען א גאנץ גוטע פרוי. און אָט די בשורה פון זיין חתונה האָבען האָט אָפגעשוואכט דעם כעס און האָס צו איהם, דעם נקמה-געפיהל צו איהם, און ס'איז לעבעדיג געווארען עפעס, וואָס איז געווען פארשטיקט אונטער'ן כעס און האָס — א האָפנונג, א פארלאנג ווידער צוזאמענצולעבען, ווי געווען. דער גט איז גע- ווען ניט מעהר ווי א צוקריגען זיך אזא, וואָס איז א סך, א סך מאָל ביי זיי פאָרגעקומען, און ס'איז אלע מאָל געבליבען ווי גע- ווען... און ער איז ניטאָ. ער קומט ניט... זי הערט, אז איהם איז ניט שלעכט. ער האָט א גוטע היים און לעבט זיך גאנץ פיינ. און דער אָפמער וויינען איהרער אויף איהר לעבען, איז אויך געווען א וויינען אויף דעם, וואָס איהם לעבט זיך גוט... זי זעהט איהם זונטאג, אויף א מינוט, פון ווייטען — ס'דוכט זיך איהר, אז ער איז נאָר העכער געווארען...

איהם איז גוט. און זי איז אליין. וואָלט ער כאַטש געהאט צרות, ער וואָלט אויסגעזעהן שלעכט, ער וואָלט זיך ארומגעוואל- גערט, ער וואָלט ניט געלעבט גוט מיט זיין ווייב — וואָלט איהר דרינגער געווען. אבער איהם איז גוט. און זי איז אליין. און וואָס קען זי איהם דען טאָן? זוי אזוי קען זי דען נוקם זיין זיך אן

איהם? ... די קינדער... ער האָט שטארק ליעב די קינדער. זי וועט פון איהם ניט נעמען די געלט, וואָס ער צאָהלט אלע וואָך פאר די קינדער. זי וועט ארבייטען און אליין אויסהאלטען די קינדער — וועט דאָס איהם קרענקען... נאָר ווי קען זי דאָס טאָן? איבער-לאָזען די קינדער אין דער פרעמד און געהן ארבייטען? זי קען נאָר ניט פארדינען גענוג אויסצוהאלטען זיך מיט די קינדער. און דאָס וועט אפשר נאָר ניט זיין אזא שווערע שטראַף פאר איהם: דערווייל וועט דאָך ביי איהם בלייבען אלע וואָך די געלט... פאך וואָס קומט דאָס איהם!... פאלט איהר נאָר אין מיטען דערינען איין צו פאָדערען פון איהם מעהר געלט... און הלואי ענטזאגט ער זיך אין גאנצען צו געבען געלט פאר די קינדער, וועט זי האָבען צוליב וואָס זיך צו טשעפען צו איהם, פארשאפען איהם צרות... זי קען ניט דערלאָזען איהם זעהן די קינדער... אָבער אויך דאָס קען זי ניט טאָן: דער פיהרען די קינדער צו איהם און צוריק, ווייזט איהר, זאָגט, רעדט איהר איין, אז זיי זיינען נאָך ניט אין גאנצען פונאנדערגעריסען... עפעס זיינען זיי נאָך פאָרט „צור-זאמען"... זי קען די קינדער ניט לאָזען געהן צו איהם אהיים: ער קען זיך מיט זיי זעהן ערגעץ אנדערש; זיי קענען געהן אין פארק, צו מואווינג פיקטשורם — אבער ניט צו איהם אהיים — דאָס וועט איהם וועה טאָן. אבער אויך דאָס קען זי ניט טאָן: זי וויל דורך די קינדער וויסען, וואָס „דאָרטען" קומט פאָר, וואָס עס טוט זיך ביי „זיי"... איהר ווילט זיך אזוי וויסען... וויפיעל מאָל זי האָט זיך ניט צוגעזאָגט און פארשווארען, ניט צו אינטערעסירן רען זי, ניט צו וועלען וויסען, וואָס דאָרט, ביי איהם אין דער היים, קומט פאָר, קען זי דאָס ביי זיך ניט אויספיהרען. און יעדען מאָל, וואָס די קינדער גיבען איהר אָפ גרוסען פון „דאָרטען", קלאַפט אין הארצען ביי איהר ווי מיט א האַמער און איהר געזוכט איז טויט-בלאם, און זי פרעגט ווייטער און וויל ארויסקריגען מעהר און מעהר. קיין וויכטיגע זאכען קען זי דורך די קינדער ניט דערגעהן. זיי זיינען נאָך קליין — זיבען און פינף יאָהר אלט. אָבער וואָס ס'איז נאָר מעגליך, קיינט זי פון זיי ארויס.

זי איז אוועק פון פענסטער, צוגעגאנגען צום שפיגעל, בא-
קוקט איהר געזיכט, אויסגעגלעט די האַר. זי איז אראָפּ אויפ'ן
גאַס, צוגעגאנגען ניט ווייט פון קאַרנער און געקוקט אהין, פון
וואנען די קאר דארף אַנקומען. א קאר איז אנגעקומען און פאר-
בייגעפאָהרען. מיט די צווייטע קאר זיינען זיי אנגעקומען. ער
איז ארויס פריהער; דערנאָך האָט ער אראָפּגענומען די קינדער,
ארויפגעפיהרט זיי אויפ'ן סיידוואַק, געקושט זיי און זיי נאָכגע-
קוקט ביז זיי זיינען צוגעקומען צו איהר. דערנאָך איז ער ארי-
בער אויף דער אנדער זייט גאַס, ווארטען אויף א קאר צו פאָהרען
צוריק אהיים.

זי האָט זיך ניט געאיילט. מיט לאנגזאמע טריט איז זי גע-
גאנגען צום הויז... ניט געקענט געהן... געפיהלט איהם דאָ ניט
ווייט פון איהר... דער האַמער קלאַפט שוין אין איהר האַרץ, איהר
געזיכט איז שוין טויט-בלאַס... ווי אַלע זונטאג, האָט זיך איהר
היינט אויסגעוויזען, אז וואָס-ניט-איז, עפעס וועט פארקומען,
ווען זיי וועלען זיך זעהן... אַט איז זי שוין ביים טיר פון איהר
הויז...

ארויפקומענדיג אין הויז מיט די קינדער, איז ניטאָ אין איהר
קיין ברענענדיגער כעס ווי מיט עטליכע שעה פריהער, ווען זי
קומט ארויף אליין אין הויז, ווען די קינדער זיינען אוועק מיט
איהם. זי האָט געבענקט נאָך די קינדער; זי פרעהט זיך, וואָס זיי
זיינען דאָ צוריק — איז עפעס אין דער וויילע קיין אַרט ניטאָ אין
האַרץ פאר כעס.

די קינדער, א אינגעלע און א מיידעלע, זיינען שטארק אויפ-
גערוימט, פרעהליך. זיי האלטען פעקלאך שאַקאָלאַד אין די הענט-
לאך. זיי זיינען שטארק באגייסטערט פון זייער ברודער'ל, מעקסי,
ביים פאָטער אין הויז. טאַנטע ליזע — דעם טאַמענ'ס ווייב —
האָט זיי געגעבען קענדי און קייק און קאַפּע.

— וואָס האָט דער פאַפּא געזאָגט? — פרענט זי.
די קינדער קענען זיך ניט דערמאָנען, וואָס דער פאַפּא האָט
געזאָגט. ער האָט גערעדט און געזאָגט א סך זאַכען. זיי ווייסען

ניט, וואָס איבערצוואַנגען. די מאמע מיינט אָבער, אויב דער פאפא האָט געזאָגט עפעס וועגען איהר... אלע מאָל, ווען די קינדער קור מען צוריק פון זייער פאפא, דוכט זיך איהר, אז ער האָט אנגע-זאָגט די קינדער איהר איבערצוגעבען עפעס.

— וואָס האָט דער פאפא געפרעגט?

אויב ער האָט געפרעגט עפעס, מוז דאָך דאָס זיין וועגען איהר, וועגען די הויז... ער האָט איהר דערמאָנט...

די קינדער געדענקען אָבער גאַרנישט.

די מאמע פרעגט ווייטער. ס'וויילט זיך איהר וויסען וועגען „איהר“, וואָס זי האָט געטאָן, וואָס זי האָט געזאָגט. אבער גאַר וועניג קען זי דערגעהן. די קינדער ווייסען נאר און גיבען איבער מיט באנייסטערונג פון די גוטע זאכען, וואָס טאַנטע ליזע האָט זיי געגעבען און וואָס פאר א שעהנע בייבי זייער ברודער'ל מעקסי איז.

דער מאמען פאלט איין צו זאָגען די קינדער, אז די בייבי איז ניט זייער ברודער'ל... נאר זי וויל ניט, אז זיי זאָלען נעמען שטעלען פראגען. זיי פרעגען שוין גענוג... אנאנדערש מאָל וועט זי זיי זאָגען...

זי נעמט זיך מאכען פאר די קינדער עסען. סאפער טאָרען די קינדער דאָרטען ניט עסען. זי וואָלט אייגענטליך געוואָלט אויספיהרען, אז די קינדער זאָלען דאָרטען גאַרנישט נעמען, קיין זאך ניט פארזוכען... קען זי דאָס ניט טאָן די קינדער — א רחמנות: מ'וועט זיי אָנבאָטען נאָשערייען, און זיי וועלען ניט טאָרען נע-מען. אבער סאפער — ניט!... דאָרטען איז ניט זייער היים... און זאָלען זיי דאָס דאָרטען וויסען...

אז די קינדער זיינען שוין געזעסען ביים סאפער, איז זי אריין אין שלאָפֿצימער און זיך געלייגט אויפ'ן בעט. זי האָט געוויינט. מעהר אויף „דאָרטען“ האָט זי געוויינט, ווי אויף זיך... און וואָס-ערע געדאנקען האָבען זיך אין איהר צוזאמענגעפלאָנטערט איינע אין די אנדערע: זיכער איז זי, אז „דאָרטען“ איז ער און פאר-כלייבט... און ער וועט נאָר קומען... יענע קען קראַנק ווערען און

שטארבען... וועט ער בלייבען מיט א קינד... וואוהין וועט ער
 געהן? ... איהר ארט ניט, זי וועט אפילו צונעמען דעם קינד... ער
 וועט דאך מוזען קומען... וואו וועט ער זיך ארומשלעפען מיט א
 קינד? ... ער וועט יענע איבערלאזען און קומען צו איהר... ער האט
 דאך אזוי ליעב די קינדער... זיי זיינען דאך די „אמת'ע“ קינדער...
 וועט ער איבערלאזען יענע מיט'ן קינד און קומען צו איהר... דער
 קינד וועט שטארבען... וועט ער קומען צו די קינדער דא... און זי
 ווייס, אז זי טראכט נאָרישע געדאנקען... זי האָט איהם מעהר
 ניט... ער איז דאָרטען און איהם איז גוט... ער וועט שטארבען...
 וועט יענע בלייבען אליין מיט א קינד... זי אליין וועט שוין זעהן
 איהרע קינדער צו פארוואַרנען... ער וועט ניט זיין דאָרטען מעהר
 מיט איהר... ס'איז געווען ניט מעהר ווי א קריגעריי ביי זיי...
 ער וועט צוריקקומען... ווי קען דאָס זיין? ... ווי אזוי? ...

א שלעכטע מאמע

דורך דער צייט פון מיטאגנעסען האָבען ביידע טעכטער גע" זוכט אריבערצושטייגען איינע די אנדערע אין זייער גוטסקייט צו דער מאַמען. מען האָט דער מאמען ניט געלאָזט אויפהויבען זיך פון טיש. די טעכטער זיינען זיך איינע די אנדערע פארלאָפען דעם וועג צו ברענגען פון קיך די געריכטען צום טיש. דערנאָך האָבען זיך ביידע געכאפט אראָפּגעמען פון טיש און מ'האָט זיך געשמעלט וואָשען די געפעס.

די מאמע פארשטעהט, וואָס איהרע טעכטער'ס גוטסקייט מיינט און זי האָט צו זיך געשמייכעלט. געלאָזט זיי טאָן די ארבייט. די גוטסקייט זייערע האָט זיך געצויגען נאָך פון פריער, ווען מ'האָט צוגעגרייט, געקאָכט דעם מיטאָג.

די טעכטער זיינען נאָך נאָך יונגיקע ווייבעלאַך. די עלטערע איז ערשט איין און צוואַנציג יאָהר; די אנדערע — נאָך קיין פולע צוואַנציג ניט, און זיי זיינען שוין אליין מאַמעס פון קינד דער. איינער'ס קינד איז אנדערהאלבען יאָהר אלט; דער אנדערערס — נאָך קיין פולען יאָהר ניט. די צוויי טעכטער זיינען די אינגסטע, ס'זיינען נאָך דאָ אין הויז באַיעס, עלטערע פון זיי. נאָך זיי האָבען נאָך יונג געקראָגען יתתנים און חתונה געהאט.

דאָס רוב זונטאָגס מאכען זיך די ווייבעלאַך א יום טוב און לאַדען זיך אליין איין ביי דער מאמען צו מיטאָג — פארשפּאַרט מען דערווייל צו האָבען צו טאָן מיט'ן איינקויפען און קאָכען. אז עס וואָלט זיך געווענדט אָן זיי, די טעכטער, וואָלטען זיי זיך געמאכט אזעלכע יום טובים'לאַך אפילו אין מיטען וואָך אויך; נאָך די מאַמע איז זיי מוחל דעם כבוד. זי זאָגט זיי, אז זיי זיינען זיך באליקאָסטעס פאר זיך, זאלען זיי זיך אליין קאָכען אין זייער

רע היימען. זי, די מאמע, האָט גענוג וואָס צו טאָן אַחו זיי. אין אַ זונטאָג איז אבער אנדערש. זונטאָג זיינען אלע דאָ אין הויז; מ'קאָכט מיטאָג פאר דער גאנצער פאמיליע, קויפט מען שוין מעהר און מ'עסט אלע צוזאמען. מיט די געלט רעכענט מען זיך שפעטער אויס. זיצט די גאנצע משפחה ארום טיש, די צוויי קלייניקע אייניקלאך צווישען אלעמען און מ'פארברענגט גאנץ פון — אמת'ער נחת. אלע ווילען נעמען די קליינע צו זיך. זעהר לאנג שוין ניט געווען אין הויז קיין קליינע קינדער, און ווען די אייניקלאך געפינען זיך אין הויז, זיינען אלע צו'שמחה'ט. די באַבע מיט'ן זיידען מאַכען זיך נאָרישער פון אלעמען — אזוי ווי דאָס וואָלט ביי זיי די ערשטע קינדער געווען. מ'רעדט אלער־ליי נאָרישע רייד, ווי אַ יונגע פאָר פאָלק, וואָס זיינען ערשט טאַטע־מאַמע געווארען.

אזוי געהט אוועק אין נחת דער פארמיטאָג, דורכ'ן מיטאָג און אַ ווילע דערנאָך.

באלד נאָכ'ן עסען צוגעהן זיך די באַיעס פון הויז. ס'בלייבען איבער זיידע און באַבע, די צוויי טעכטער, מיט די אייניקלאך און די איידעם.

אז אין הויז איז שוין צוגעקליבען, די געפעס אָפגעוואשען און אוועקגעשטעלט אויף אַן אַרט, הויבען אָן די טעכטער:

— מאַמע...

— מאַמע...

די מאַמע ווייס, וואָס זיי ווילען און אלע איבעריגע אין הויז ווייסען. נאר די מאַמע קעהרט זיך אוועק פון זיי, וויל זיי אפילו ניט ענטפערען.

די טעכטער ווייסען אייגענטליך ביי זיך, אז עס וועט זיי ניט העלפען דער בעטען, נאָר זיי קענען ניט אָפלאָזען און בעטען:

— מאַמע...

— מאַמע...

די ווייבלאך זיינען יונגינקע, לעבעדיגע, ווילט זיך זיי אבי־סעל געניסען פון דער וועלט. פאר דער חתונה איז מען געווען

פריי, איז מען אלע וויילע געלאפען צו „שאוס“, צו טעניץ און צו אנדערע פארגעניגענס. אויך נאך דער חתונה האָט מען ניט אפי' געלאָזען — ביו ס'איז געווארען שפעטלאך, מ'האָט געדארפט מאמעס ווערען און מ'האָט מעהר ניט געקענט געהן. דערנאָך איז מען געפענטעט געווארען מיט בייביס און מ'האָט זיך שוין אין גאנצען ניט געקענט פון אָרט זיך ריהרען. אבער וועלען ווילט זיך זיי נאָך זעהן א „שאָו“ און טאקע א טאניץ טאָן אויך. מיט נעמען די בייביס אין אזעלכע ערטער קען מען ניט, ווילען זיי, אז די מאמע זאָל „היטען“ די קינדער ביז זיי וועלען צוריקקומען. און זיי קענען דאָס ביי דער מאמען קינמאָל ניט אויספיהרען. די מאמע וויל ניט ווערען זייער ניאנקע. די מאמע האלט זיך נאָך אליין אויך פאר א שטיקעל מענש און וויל ניט ווייזען די טעכטער איהרע, אז זיי קענען אנווארפען אויף איהר זייערע קינדער און אליין אוועקגעהן זיך אמוזירען. און דערצו וויל זי, אז די טעכטער זאָלען וויסען, אז זיי האָבען שוין אָפגעטאנצט — יענע צייט איז שוין אוועק. איצט זיינען זיי באַליבאָסטעס, האָבען מאנען און קינדער, און זאָלען זיי זיך מיט זיי האלטען. זיי קענען זיך נאָך איינרעדען, אז זיי זיינען נאָך מיידעלאך... די מאמע קען די טעכטער איהרע: זיי וואָלטען נאָך אפילו היינט אָפגעלעגען גאנצע טעג ביי שאָוס און ביי טעניץ...

בשעת ס'איז געווען איין אייניקעל, האָט די באַבע נאָך אמאָל געלאָזט די טאָכטער געהן אויף א וויילע און אליין זיך געהאלטען מיט'ן קינד. אָבער זייט ס'איז געקומען דער צווייטער אייניקעל, און די אנדערע טאָכטער האָט אויך אָנגעהויבען וועלען, אז די מאמע זאָל האלטען איהר קינד, איז געווארען אין גאנצען אויס 1 נאָר די טעכטער הערען ניט אויף בעטען:

—מאמע...

—מאמע...

— געהט זיך אייך, קינדער, אהיים, אדער איהר קענט זיך זיין דאָ געזונטערהייט, אויב איהר ווילט. אבער לאָזט מיר צורוח. ב'וויל זיך נאָר א וויילע צולעגען...

— כ'בין שוין אזוי לאנג ניט געווען צו א שאָן...
 — מיר'ן באלד צוריקקומען.
 — אפשר וויל איך גאָר אליין געהן צו א שאָן? פרענט זיי די
 מאַמע. — לאָזט מיר צורוה און דרעהט מיר קיין קאָפּ ניט!
 און די מאַמע דרעהט זיך אוועק פון זיי.
 דער טאַטע איז שוין ווייכער, און אז די טעכטער „פארקוקען
 זיך“ זיי זיינען א וויילע ניטאָ אויף די אויגען, זאָגט ער צו דער
 אלטער:
 — זאָלען זיי געהן. וואָס אַרט דיר, אז זיי וועלען געהן אביסעל?
 — מיר אַרט! האָסט שוין פארגעסען, ווער זיי זיינען? כ'דאַרף
 זיי טאקע ווייזען א וועג, אז זיי קענען אוועקגעהן האבען גור טאַמס
 און איבערלאָזען ביי מיר די קינדער...
 — איכ'ל זיך דאָ שפּילען מיט זיי. ס'איז דאָך ניט אלע
 טאָג. וואָס אַרט דיר?
 — זאָלען זיי זיך אליין שפּילען מיט זייערע קינדער.
 די טעכטער פארשטעהן, אז זייער ווייטערער בעמען וועט
 זיין ארויסגעווארפען, ווערט מען „אַנגעבלאָזען“, ברוגז און מ'נעהמט
 זיך קלייבען אהיים.
 די צוויי איידעמס זיצען און ווארטען צו זעהן וואָס דאָ וועט
 זיין. איינער פון די איידעמס געוועלטיגט איבער דער ווייב, אַרט
 איהם ניט צי די ווייב וועט עפעס אויספיהרען ביי דער מאַמען,
 צי ניט: ער וועט סיי ווי סיי געהן. ער וועט זונטאג אין דער
 היים ניט זיצען. איהם ווילט זיך גאָר, אז די ווייב זאָל ניט
 אויספיהרען ביי דער מאַמען, וועט ער געהן אָהן איהר, וועט נאָך
 זיין פרעהליכער. שרעקט ער זיך, אייגענטליך, טאַמער פירט די
 ווייב יע אויס. דער אנדער איידעם איז אונטער דער הערשאפט
 פון דער ווייב, און אז זי וועט ניט געהן, וועט זי איהם אויך ניט
 לאָזען געהן. העלפט ער אביסעל אונטער דער ווייב, ווארפט
 אריין א וואָרט, א חניפה'לע דער שוויגער, שיקט אונטער דעם
 שווער פאר א מליץ יושר.
 די טעכטער נעמען צוגרייטען די בייביס צו געהן אהיים. די

ליפען ביי ביידען זיינען פארקוועטשט, מ'שווייגט און ביידע טראכטען זיי, אז זיי האָבען די ערנסטע מאמע. אָפּרעכענען זיך מיט דער מאמען קענען זיי ניט — די מאמע בעט ביי זיי קיין טובות ניט; פארקערט, זיי קומען גאָר אלע ווילע צו דער מאַמען נאָך עפעס א טובה. ווילען זיי כאַטש נקמה נעמען מיט דעם, וואָס זיי וועלען ארויסגעהן פון הויז אָהן א „גוד באַו“ — די מאמע זאָל ניט קענען קושען די בייבי ביים אוועקגעהן. זיי וויסען דאָך, אז די מאמע „געהט אויס“ נאָך די קינדער, רייסט שטיקער פון זיי. און אין זייערע הערצער קוועלען די טעכטער דערפון, און יעדע איינע פון זיי היט דער מאמען, טאַמער קושט זי מעה דער און שטארקער יענע'ס בייבי, ניט איהרע... ווילען זיי איצט נקמה נעמען דערמיט, וואָס זיי וועלען אוועקגעהן „אזוי“ — ניט לאָזען קושען די קינדער. נאר ווער פרעגט ביי זיי? די מאמע נעמט אוועק די קינדער פון זיי. פריהער איין בייבי, קושט עס שטאַרק אָן און ניט עס איבער דעם זיידען; דערנאָך די אנדער בייבי; דערנאָך געהן די בייבים צוריק פון זיידען צו דער באַבע'ן. זיי קענען זיך ניט זעטיגען.

די טעכטער מיט די איידעם מיט די בייבים געהן אוועק.
— א רחמנות — זאָגט דער זיידע — יונגע קינדער, זיי וויי לען זעהן א וועלט.

— איד קען זיי בעסער, ווי דו — ערקלעהרט די באַבע דעם זיידען. א סך געזינטער פאר זיי אזוי. זיי מיינען דאך, אז זיי זיינען נאָך מיידעלאַך. אלע טאַג וואַלטען זיי געלאַפען צו שאָוס און צו טענץ, אז מ'וואַלט זיי נאָר געלאָזען.

— אָבער אמאָל, אין א זונטאג.

— ניטא, גאָר ניט!

— פעני'ן האָט מען געדארפט לאָזען געהן — זאָגט דער זיידע, אביסעל פארוואַגנט — ווער ווייס, וואו דזשאָו שלעפט זיך ערגעץ ארום און זי מוז אליין ליגען אין הויז מיט'ן קינד.

— פאר וואָס איז זי אוועקגעגאנגען אן אָנגעבלאָזענע? כ'האָב איהר געהייסען פארבלייבען דאָ מיט'ן קינד! פארוואָס האָט זי

ניט געפאלגט? — זאגט די מאמע אי מיט כעס, אי מיט רחמנות אויף פעני'ן.

פעני איז די טאכטער, איבער וועלכער דער מאן הערשער וועט. ער געהט אוועק אליין פארברענגען, קוקט זיך גאר ניט אום אויף דער ווייב. און וועגען פעני'ן איז די מאמע ניט רוהיג. זי קען איהר אבער ניט העלפען. זי האט שוין אמאל „צוגעהאלט" מען" פעני'ס קינד און געלאזט איהר געהן זונטאג מיט'ן מאן — האט די צווייטע טאכטער גענומען וויינען און קלאגען: — מיט וואס האט זי זיך דאס אזוי פארזינדיגט, האט זי געוואלט וויסען. איז געווארען אין גאנצען אויס.

— ווער ווייס וואו דזשאָו שלעפט זיך ארום אליין אלע זונ-

טאג... — זאגט דער טאטע.

— כ'קען איהם ניט צובינדען — זאגט די מאמע. נאָר ביי זיך ווייס זי, אז אביסעלע וואָלט זי געקענט העלפען, אז זי וואָלט נאָר געוואָלט.

— זיי זיינען אוועק אין כעס — זאגט ווייטער דער טאטע.

— דערפאר האָב איך קיין מורא ניט. זיי וועלען זיך איבער-

בעטען.

און ס'איז אמת. לאנג זיינען די טעכטער ניט אין כעס. מאַר גען זיינען זיי ווידער דאָ. און אז עס קומט ערב זונטאג, הויבען זיי אָן שרויפען וועגען עסען דינער אלע צוזאמען. און זיי פאר- געסען, וואָס יענעם זונטאג איז געווען, און מיינען, אז היינט וועלען זיי דאָך עפעס אויספיהרען ביי דער מאמע. דערנאָך געהן זיי ווידער אוועק „אנגעבלאָזענע".

דער גרויסער העלד

1

זייער ביידענס אויסזעהן פאסט זיך ריכטיג צו דעם סארט לעבען, וואָס זיי פיהרען. ער איז א הויכער, גרויסער, שטארקער. זי — א קליינע, דאַרע, איינגעפאלענע. אזוי ווי צוגעפאסט, אז ער זאָל זיין דער הערשער, און זי די באהערשטע. און אזוי ווי ביי זייער ערשטען באקענען זיך האָט ער גערעדט און געמוזט רעדען צו איהר פון אויבען אראָפּ, ווייל ער איז אזוי גרויס און זי אזוי קליין — אזוי האָט ער דערנאָך, דורך דער צייט פון זייער צוזאמענלעבען, גערעדט צו איהר אראָפּ; דאס הייסט, די עמליכע ווערטער, וואָס ער פלעגט אמאָל אויסרעדען צו איהר, וואָרים זעהר וועניג האָט ער גערעדט צו איהר דורך דער צייט פון זייער צור זאמענלעבען. ער האָט געהערשט שווייגענדיג איבער איהר און די קינדער.

צווישען מענשען, אין רעסטאָראַן, ביי זיין באשעפטיגונג, אויפ'ן גאַס, איז ער א גוטמוטיגער, שמייכלענדיגער, רעדענדיגער מענש. אבער אין הויז ביי זיך, צווישען ווייב און קינדער, איז ער שוין נאָר אנאנדערער. אלעמאָל מיט'ן שטרענגען פנים אויף זיך, אלע מאָל אָהן לשון; בלויז געצהלמע ווערטער, די נויטיגסטע, וואָס ער מוז זאָגען. ער מעג שמעהן מיט אימיצען דרויסען, פאר זיין הויז, רעדען און לאכען, איז ווי נאר ער צושיידט זיך מיט יענעם און נעהמט געהן ארויף די טרעפּ צו זיך אין הויז אריין, איז ער שוין א פארביטענער — דער פנים איז שוין אנגעכמורעט, עפעס אזוי ווי ער וואָלט פון א לוייה געקומען.

די ווייב איז שוין צוגעוואוינט. זי קען ניט זאָגען, אז ער איז א שלעכטער, א טיראן צו איהר; ער איז צו איהר אפילו ניט „גראָב“. ער איז נאָר ווייט פון איהר. ווייס זי שוין, אז אזוי

איז דאס און אזוי וועט דאס פארבלייבען. איהר איז ניט גוט, דאס איז אמת, אבער זי ווייס, אז אָט דער גרויסער, הויכער, פרעמדער צו איהר איז פאָרט איהרער. און דורך זיין ווייטקייט פון איהר, זיין פרעמדקייט, האָט זי איהם אלײן גרעסער געזעהן און גע'יחוס'ט זיך אינעוועניג ביי זיך מיט דעם, וואָס דער גרויסער, דער שטאַלצער איז פאָרט איהרער. און דורך דעם איז אויך די הויז, די היים איהר אלץ טייערער, ציטעריגער, אלץ הייליגער געדוואָרען. עפעס אזוי ווי זי וואָלט געזוכט צו זעטיגען איהר באגעהר צו זיין נאָהענט צו „איהרען“, דעם שטאַלצען און פרעמדען, ארייניט טאָן, אריינלעבען אין הויז, אין היים.

די קינדערלאך ווייסען, אז צוקומען צום טאָטען קען מען נאר בשעת דער טאָטע רופט; און מ'מוז פאר איהם שטעהן גלייך, ווי א גרויסער מענש; און ענטפערען נאָר וואָס דער טאָטע פרעגט. מעהר ניט, און אויך דאָס קומט פאָר זעלטען.

צוליעב זיין באשעפטיגונג קומט ער אהיים שפעטלאך אין אבענד, ווען די איבעריגע אין הויז האָבען שוין זייער סאפער אפֿגעגעסען, און ער עסט אלײן. צוזאמען מיט זיין ווייב און קינדער זיצט ער ביים טיש נאָר א זונטאג, א יום טוב. איז דאָס ביי די קינדער א קנאפער יום טוב. אלײן, אָהן טאָטען, זיצט מען ביים טיש פריי, מ'באנעהמט זיך ווי מען וויל, מ'לאכט, מ'שטיפט אונטער. ניט אזוי א זונטאג אדער א יום טוב, ווען דער טאָטע זיצט ביים טיש — מ'מוז זיצען שטיל און שטייף, ווי ביי א פרעמדען טיש.

די מאמע איז א כעסנ'טע. ווי נאר עפעס — באַלד דערלאנגט א קלאַפ, א פאַטש. נאר די קינדער האָבען פאר איהר קיין מורא ניט. אין דער זעלביגער מינוט פארגעסט מען דעם קלאַפ, דעם פאַטש און מ'טוט ווידער וואָס מ'וויל. דער טאָטע שלאָגט ניט די קינדער, ריהרט זיי קיינמאָל ניט אָן מיט א פינגער, און מ'האַט פאר איהם מורא, מ'ציטערט פאר'ן טאָטענ'ס א קוק. און עס ווייזט זיך אויס, אז זי, די ווייב, ווערט אלץ קלענער. און ער אלץ נרעסער, העכער, דורך דער צייט, וואָס זיי געפינען

זיך אין איין הויז. און זי איז שוין אזוי קליין, ווי דער עלטסטער קינד, וואָס איז אין גאנצען א יאָהר עלף. ער איז ניט פיעל צו זאמען אין הויז מיט זיין ווייב און קינדער, אבער אין דער ווילע, וואָס ער געפינט זיך צווישען זיי, וויזען די ווייב און קינדער אויס ווי עפעס קעצעלאך ארום א מענשען.

ער קומט אין הויז אלע אבענד צו דער באשטימטער צייט. די קלענערע קינדער ליגען שוין אין די בעמען. מאכט זיך אמאָל, אז זיי שלאָפען נאָך ניט, כאפען א שטיעף אין די בעמען. דערקענען זיי שוין אבער דעם טאטענ'ס עפענען און צומאכען די טיר, ווערט איבערגערעיסען די שטיפעריי און געלעכטער. זיי בלייבען שטיל, זיי ליגען א ווילע מיט אפענע אויגען און ווערען אנשלאָפען. די עלטערען קינדער, וואָס זיינען נאָך ניט אין די בעמען, לאָזען אראָפּ די נעזער, בשעת דער טאטע קומט אריין — זיי נעמען זיך דרעהען ארום דער מאמען אין קיך.

ער עסט זיין סאפער, ליענט זיין צייטונג; און ער אליין איז אויך ווי א פרעמדער אין הויז; עפעס ווי איינער, וואָס האָט דאָ מיט קיינעם קיין שום עסק ניט; קוקט ארום זיך מיט א פרעמדען, קאלטען קוק. לעזט דורך זיין צייטונג און געהט שלאָפען. ער האָט ניט מיט דער ווייב וואס צו פארברענגען אדער וואָס צו דערצעהן לען איהר. וועגען זיין באשעפטיגונג, וואָס עס טוט זיך מיט איהם אויסערען הויז, זאָגט ער איהר אוראי קיין וואָרט ניט. די „הויז“ ווערט געפיהרט אויף איין שטייגער, ווי ער האָט איינגעפיהרט, דאָס מיינט, אלץ ווי ער וויל, און זי ווייס שוין, ווי ער וויל, און זי קען צו איהם מיט קיין שום פלענער ניט קומען.

נאר דאָך מיינט זי נאָך אלץ ווען ניט איז, אז זי האָט און דארף איהם עפעס זאָגען, זאָגען איהם איהר מיינונג און פלאן ווע' גען עפעס גאָר א וויכטיגע הויז-אנגעלעגענהייט, ווען מ'מוז עפעס קויפען א נויטיגע זאך אין הויז אריין, אמאָל וועגען א קינד, ווע' גען א נייע דירה — פארשידענע וויכטיגע, נויטיגע זאכען פאראן אין א היים, וועגען וועלכע זיך דורכצורעדען. ווייסט זי, אז איהר פרוכירען רעדען מיט איהם איז אן ארויסגעווארפענע ארכייט, און

זי וואָלט וועלען דאס דורכלאָזען, זיך ניט „מיאוס מאכען“. אבער זי קען זיך פאָרט ניט איינהאלטען. זי געהט צו צום טיש, ווען ער האָט געענדיגט עסען, זעצט זיך אוועק און זאָגט איהם, וואָס זי מיינט, אז זי מוז איהם זאָגען. ער נעהמט אוועק די אויגען פון דער צייטונג. נאר איהר קוקט ער ניט אָן; ער בויגט בלוין צו איהר צו א זייט קאָפּ מיט אן אויער, וואָס מיינט: אַפ'פּט'ן, אויסהערען, וואָס זי האָט צו זאָגען און זאָל זי אוועקגעהן.

זי רעדט.

ער מאכט מיט איהר קורץ:

— ס'וועט רעכט ווערען.

אָדער:

— מ'וועט זעהן.

אָדער:

— כ'ווייס ניט.

אָדער:

— ניט היינט, אן אנדער מאָל.

נאָך אנדערע אזעלכע אפגעהאקטע עטליכע ווערטער.

אמאָל, אז זי מיינט, אז עס איז זעהר וויכטיג, קען זי נאָך ניט אוועקגעהן און בלייבט זיצען. ער האָט שוין די זייט קאָפּ מיט'ן אויער פון איהר אוועקגענומען; זיינע אויגען זיינען שוין צוריק אין צייטונג. אפשר ווייס ער שוין ניט מעהר, אז זי געפינט זיך נאָך לעבען איהם. זי איז ניט בייז, ניט אין כעס, נאָר גלאַט אזוי דערשלאָגען; הויבט זיך אויף און געהט אוועק.

און אמאָל מיינט זי, אז עס וועט זיין בעסער צו פרובירען רעדען מיט איהם וועגען דער וויכטיגער זאָך אין דער פרייה, איי-דער ער געהט אוועק פון הויז. אין דער פרייה לעזט ער ניט קיין צייטונג נאָכ'ן עסען, און אין מיטען עסען וויל זי צו איהם ניט געהן נעהמען רעדען. ווארט זי. זי זעהט ער ווערט פארטיג צום וועקענען. זי ווארט נאָך אלץ. ערשט, אז ער נעהט צום טיר, אז עס איז שוין באלד צו שפעט, קומט זי צו איהם צו. ער בלייבט שטעהן. שטעלט אָן צו איהר אן אויער.

זי רעדט, נאָר ער לאָזט איהר ניט דעררעדען.

— גראַד איצט מוזטו דאָס וויסען!

אַדער:

— ס'איז שוין שפעט!

אַדער:

— כ'האַב וויכטיגערע זאַכען.

אַדער:

— לאָז מיר איצט צורוה, כ'דאַרף געהן.

אַנדערע אזעלכע רונז'ריגע עמליכע ווערטער, און ער געהט

ארויס.

זי האָט פריהער געוואוסט, אז עס וועט זיין אזוי.

מ'ווייס אין דער וועלט פון דעם לעבען זייערען. און מענשען

נאַאיווע וואונדערען זיך, ווי אזוי האָבען אזעלכע געקענט האבען קינדער.

2

האַדעווען זיך די קינדער אין הויז און זיי ווייסען, אז דער טאַטע איז אַלץ און די מאמע — גאָר נישט. פאַר זיי איז דאס אזוי קלאַר. דער טאַטע איז גרויס און הויך און דיק. די מאמע איז קליין, צוזאַמענגעפאלען. דער טאַטע איז אַלע מאָל שעהן אָנגעטאָן. די מאמע טראָגט שטענדיג דיזעלביגע קליידעל. זיי ווייסען פון דעם טאַטענ'ס גאָלדערנעם זייגער מיט די קייט אויפ'ן וועסט און פון דעם דימענטענעם רינג אויפ'ן פינגער. דער טאַטע האָט „סוטס“, וואָס הענגען באזונדער אין אן אַלמער, און מ'טאָר דאָר טען קיין זאך ניט אריינהענגען, און מ'קען דארטען אפילו ניט אריינקוקען — דער אַלמער איז פאַרשלאָסען, און דעם שליסעל האָט דער טאַטע ביי זיך אין קעשענע אין אַ בינטעל צוזאַמען מיט נאָר שליסלען. און אויבען איז אַלמער, איבער די „סוטס“, ליגען דעם טאַטענ'ס העמדער, מיט אַנדערע וועש און „מיים“ מיט קאַלנערס. אז די מאמע פרעסט אויס דעם טאַטענ'ס וועש, לעגט זי עס אוועק אויף אַ שטול לעבען אַלמער, און דער טאַטע נעמט

עס דערנאָך פון שטול און לענט עס ארויף אויבען אין אלמער. אזוי פיעל ווייסען די קינדער פון דעם טאַטענ'ס אלמער. זיי קענען דעם אלמער נאָר פון דער דרויסענדיגער זייט, וואָרים אינעוועניג איז זיי קיינמאָל ניט אויסגעקומען אריינצוקוקען — א פארמאכטער, פארשלאָסענער אָרט, וואָס דערצעהלט פון טאַטען. דעם גאנצען טאָג איז דער טאַטע ניטאָ, אין הויז איז פרעהליך און פריי, מאכט זיך, מ'דערזעהט דעם טאַטענ'ס אלמער, דערמאָנט מען זיך... און אזוי שטרענג ווי דעם טאַטענ'ס אלמער, הערשעוועט איר בער'ן שטוב דעם טאַטענ'ס שרייבטישעל. אין פרוואטע הייזער זעהט מען ניט די שרייבטישען, וואָס זיינען פארהאקט און פארר קלאפט, אז מ'קען זיך ביי איהם גארניט אוועקזעצן, גאר ניט ארויסנעמען אדער אריינטאָן. דער דעק פון דעם טאַטענ'ס שרייבטיש קייקעלט זיך אראָפּ, פארשליסט זיך אליין און פארהאקט פאר איין וועג אלע שופלאָדען ביי די זייטען. אזא מין שרייבטיש דער צעהלט פון פרעמדקייט, פון ניט טרויען אנדערע מענשען, און מ'געברויכט עס אין געשעפט, אין אָפּיס, וואו מ'געפינט זיך צוויי שען פרעמדע, וואָס מ'דארף זיך פאר זיי היטען. אין אן אייגענע שטוב זעהט דאָס אויס ווי א פרעמדער צווישען אייגענע, וואָס וויל זיך דא אריינמישען מיט הוצפה... אין אן אבענד זיצט אמאָל דער טאַטע ביים שרייבטיש; און אז ער ווערט פארטיג און הויבט זיך אויף, קייקעלט ער די מינוט אראָפּ דעם דעק און — פארשלאָטען, פארהאקט. אפילו בשעת ער איז אין הויז לאָזט ער דעם שרייבטיש א מינוט ניט אָפען, ווען ער האָט דאָרטען ניט וואָס צו טאָן. שמעהן דעם טאַטענ'ס אלמער און דעם טאַטענ'ס שרייבטיש אין באזונדערע קאמערען, אבער זיי האָבען ביידע דיזעלבע עובדה אין שטוב: דערמאָנען, דערצעהלען פון טאַטען...

3

האָדעווען זיך די קינדער און ווייסען, אז דער טאַטע און די מאמע זיינען עפעס גאר צוויי באזונדערע זאכען. זיי זעהן אַנדערע טאַטעס און מאמעס. זיי זעהן, אז טאַטעס און מאמעס געהן

אמאל צוזאמען ערגעץ אוועק. זיי געהן צו מואווינג פיקטשורם און מ'נעמט מיט די קינדער. וואָס די קינדערלאך קומען אריין צו שכנים אין הויז און זיי זעהן, וואָס דאָרטען טוט זיך. טאָטעס און מאַמעס פארברענגען און לאַכען. זייער טאָטען און מאַמען זעהן זיי קיין מאָל ניט זיצען ביים טיש און רעדען; זיי זעהן דעם טאָטען קיין מאָל ניט לאַכען. זיי ווייסען נאָר, אז בשעת דער טאָטע איז אין הויז, מוזען אלע שווייגען. און די מאַמע, וואָס שרייט אויף זיי דעם גאנצען טאָג, איז שטיל בשעת דער טאָטע איז אין הויז; זי שרייט ניט אויף זיי. קיינמאָל האַבען זיי ניט געזעהן, אז דער טאָטע זאל אוועקגעהן ערגעץ מיט דער מאַמע, און זיי אויך מיטנעמען. און אין דער מורא פאר זייער טאָטען איז צוזאמען מיטגעוואקסן עסן געווארען א געפיהל, אז זייער טאָטע איז עפעס א וויכטיגע דער טאָטע פון די אנדערע טאָטעס, וואָס רעדען און לאַכען און געהן אוועק מיט די מאַמעס. זייער טאָטע איז א גרעסערער, א שעה גערער, א שטאַלצערער, ווי די אנדערע געוועהנליכע טאָטעס... אלע דארפען פאר איהם מורא האַבען.

4

אין דער צייט פון דער אינפלוענציע און לונגען ענטצינדונג עפידעמיע האָט זיך דער טאָטע אוועקגעלעגט קראַנק. דאָס איז געווען צום ערשטען מאָל, וואָס די קינדער האַבען געזעהן דעם טאָטען ליגענדיג אין בעט א קראַנקען. אמאָל, אז דער טאָטע פלעגט עפעס ניט פיהלען גוט מיט א צוקיהלונג, צי מיט'ן מאַגען, און ער איז פארבליבען א טאָג, צי צוויי אין הויז, איז ער געווען דער זעלביגער וואָס פריהער — מיט דער ווייב זיך ניט איברינגס גע- מחותנ'ט. ער האָט אליין גענומען זיינע רפואות, אליין זיך בא- דינט. דעם מאָל איז שוין אבער געווען נאָר אנדערש. דער טאָטע איז געלענען אין בעט אן אויסגעטאָנענער, און די מאַמע איז לעבען איהם געזעסען, געטאָן ארום איהם, איהם אלץ דערלאנגט. דער גרויסער, שטאַרקער, שטאַלצער מאַן און טאָטע האָט גע- וואוסט, וואָס די עפידעמיע מיינט אזוינס. אידער ער האָט זיך

אוועקגעלעגט קראנק, האָט ער אויך מורא נעהאט און זיך געשראָי
 קען א סך מעהר, ווי יעדער מענש שרעקט זיך געוועהנליך אין דער
 צייט פון אן עפידעמיע. און נאָך אנדערש פון אנדערע מענשען
 אין זיין שרעק איז ער געווען מיט דעם, וואָס געוועהנליך מענשען
 אין אזא צייט אינטערעסירען זיך צו וויסען אקוראט ווי עס האלט,
 וואָס עס טוט זיך, און זוכען די מעגליכקייטען, ווי זיך אויסצוהיי-
 טען — האָט ער, דער גרויסער, דער שטארקער, געמיינט, אז איהם
 וועט גרינגער זיין זיך „ארויסצודרעהען“ דורך דעם, וואָס ער וועט
 זיך נאָר ניט וויסענדיג מאכען פון דעם אומגליק, וואָס געהט אָז...
 ניט טראַכטען, ניט רעדען, ניט לעזען דערפון. ער וועט זיך ניט
 „אריינלאָזען“ אין דער עפידעמיע — א מין האַלטען זיך ווייט פון
 איהר... עפעס אזוי ווי ער וואַלט געמיינט, אז אויב ער וועט ניט
 וויסען פון דער קראַנקהייט, וועט די קראַנקהייט ניט וויסען פון
 איהם... און דאָך פֿלעגט יעדען פריהמאָרגען זיין אויג פאלען אויף
 דער ערשטער זייט פון זיין צייטונג אויפ'ן שמאָלען, לאַנגען פלאַץ,
 וואו עס האָט זיך געשריבען וועגען דער עפידעמיע... ער פֿלעגט
 איבערקוקען די „קאָפּ“ פון די נייעס און ווייטער ניט לעזען די
 באשרייבונגען מיט די איינצעלהייטען... בעסער ניט וויסען... ניט
 טראַכטען... זיין פרעמד... און יעדען טאָג האָט ער אין זיין צייטונג
 אין „קאָפּ“ פון די נייעס וועגען דער עפידעמיע געהאָפט צו דער-
 זעהן די בשורה, אז די צאָהל פון די קראַנקע, פון די געפאלענע
 האָט זיך שטארק פארקלענערט... ס'געהט אויף צוריק... דאָקטויר-
 רים זאָגען, אז ס'איז ניטאָ מעהר וואָס זיך צו שרעקען... און שפע-
 טער, אז די עפידעמיע איז מיט יעדען טאָג שוואַכער געווארען און
 מ'האָט געגעבען האַפנונג, אז אין גיכען וועט אלץ זיין פאראיבער,
 האָט ער שוין גענומען לעזען אלע טאָג די גאנצע שטיק נייעס, זעהן
 און וויסען מעהר, יעדען וואָרט פון די גוטע בשורות... עפעס האָט
 ער ביי זיך געפיהלט, אז איצט איז ער שוין דער שטארקערער...
 און אוועקגעלעגט צו בעט האָט ער זיך דוקא בשעת די עפיד-
 עמיע איז שוין געגאנגען מיט יעדען טאָג אויף צוריק, און ער
 האָט געמיינט, אז ער איז שוין דער יחסן, ער האָט א י ז ה ר בא-

זיענט. און אין זיין געוואלדיגען שרעק פאר זיין לעבען, האָט ער זיך אונטערגעזאָגט, אז עס געהט אויף צוריק... אלע טאָג ווערען וועניגער קראַנק... אלץ אַ גרעסערער פּראָצענט פון די קראַנקע ווען רען געזונט... און אז ס'זיינען געקומען איהם מבקר חולה זיין אַ פּאַר קרובים און באקאנטע, האָט ער אלץ געציטערט, טאָמער נע-מען זיי רעדען צו איהם פון דער עפידעמיע... פון זיין אייגענער קראַנקהייט... און זיינען זיי אין אַן אנדער צימער געווען, האָט ער געציטערט, טאָמער רעדען זיי פון איהם, פון זיין קראַנקהייט... אין ניכען האָט ער שוין גאָר ניט געוואוסט, וואָס מיט איהם טוט זיך.

5

די עלטערע קינדער, די עלף און ניון יאָהריגע, האָבען געד-וואוסט, וואָס אין הויז קומט פּאַר. די מאמע האָט זיי ריכטיג ערקלערט, און זיי האָבען צוואמען מיט דער מאמען געוויינט, אקוראט ווי גרויסע. די קלענערע האָבען געזעהן דעם איבערבייט אין הויז, און זיי האָבען ניט גענוג פארשטאנען, וואָס עס קומט פּאַר. דער טאָטע געהט ניט אוועק פון הויז... ער ליגט אין בעט, און די מאמע איז אלץ לעבען איהם... זיי האָבען דאָס קיינמאָל פריהער ניט געזעהן. און די מאמע שרייט ניט אויף זיי, שלאָגט זיי ניט. זי כאַפּט זיי גאָר אלע וויילע אויף די הענט, קושט זיי און וויינט און בעט, זיי זאָלען זיין שטיי.

דער טאָטע האָט געמוזט זיין אליין, נאָך מעהר ווי ער איז אלע מאָל געווען. בלויז די מאמע און די נויס זיינען צו איהם אריינגעקומען.

6

דערנאָך איז מיט די קינדערלאך פארגעקומען עפעס, וואָס האָט פריהער קיינמאָל ניט פאסירט. זיי זיינען צוגעקומען גאָר הענט צו זייער טאָטען, אַהן דעם טאָטענ'ס רופען זיי צו זיך. דאָס איז געווען בעת עפעס אַ פרעמדער מאן האָט ארויפגעטאָן דעם

דעק אויפ'ן „כאקס“, וואו דער טאטע איז געלענען א טויטער, און
 מ'האט זיי צוגעפיהרט אַנקוקען איהם צום לעצטען מאָל.
 און אביסעל שפעטער האָבען די קינדער געזעהן נאָך עפעס,
 וואָס זיי האָבען קיינמאָל פריהער ניט געזעהן.
 די מאמע און א פרעמדער מאן זיינען געשטאנען לעבען טאָ-
 טענ'ס קליידער־אלמער. די מאמע האָט געהאלטען איז האָנט דעם
 טאַטענ'ס בינטעל שליסלען, וואָס ער האָט אלע מאָל געהאט ביי
 זיך אין קעשענע. די מאמע האָט געעפענט דעם טאַטענ'ס אלמער.
 זי האָט ארויסגענומען דעם טאַטענ'ס „סוטס“ און די אנדערע זאָ-
 כען. דער פרעמדער מאן האָט דערפון געמאכט א פּעקעל, דער-
 לאנגט דער מאמען געלט, און איז אוועקגעגאנגען.
 די מאמע איז אוועקגעפאלען מיט א יאָמער. און די קינדער
 האָבען איצט צום ערשטען מאָל אריינגעקוקט אינעוועניג אין טאָ-
 טענ'ס אלמער... טיעף אריינגעקוקט און ארויפגעקוקט...
 אויך דער פארהאקטער שרייב־טיש האָט זיך געעפענט, און די
 מאמע איז לעבען איהם געזעסען און די קינדערלאך זיינען נאָך
 הענט צוגעקומען און געשמעקט די הענטעלאך אין די אפגעצאמטע
 קלייניקע חדרים־לאך אינעוועניג. די מאמע האָט ווידער גע-
 וויינט, אוועקגעפאלען מיט'ן קאַפּ אויפ'ן צועפענטען שרייב־טיש,
 וואָס איז איצט שוין הפקר־דיג געווען — אויפגעהויבען דעם קאַפּ,
 און מיט א יאָמער צוריק אראָפּגעלאָזען אויפ'ן צועפענטען שרייב־
 טיש.